

**KÜLFÖLDI REGÉNYÍRÓK**

**SELMA LAGERLÖF**

**ANNA SVÄRD**  
**(A DALARNAI LEÁNYZÓ)**

**SVÉD EREDETIBŐL FORDÍTOTTA**  
**LEFFLER BÉLA**

**FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST**

---

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

---

Elektronikus változat:  
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017  
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.  
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya  
ISBN 978-963-417-209-3 (online)  
MEK-17436

## **TARTALOM**

### **ELSŐ RÉSZ.**

A KARLSTADI UTAZÁS.  
LÓ MEG TEHÉN, SZOLGÁLÓ MEG BÉRES.  
A SZOLGABÍRÓNÉ.  
AZ ESKÜVŐ.  
AZ ÚJ OTTHON.  
REGGEL.  
LÁTOMÁSOK A TEMPLOMBAN.  
A VASÁRNAPI KALAP.  
A LÁTOGATÁS.

### **MÁSODIK RÉSZ.**

A PARADICSOM.  
A BŰNBEEESÉS.  
A SZEKRÉNY.  
A KÁRTYA.  
A TALÁLKOZÁS.  
A SZERENCSETLENSÉG.  
JAQUETTE KISASSZONY.  
AZ ÖREG LÍZA.

### **HARMADIK RÉSZ.**

A CSAVARGÓ-BÁRÓ.  
A BÁRÓNÉ.  
A VÁSÁRI PAP.  
AZ ORSZÁGÚTON.  
HAZAFELÉ.  
A JEGYGYŰRŰ.

## **ELSŐ RÉSZ.**

## A KARLSTADI UTAZÁS.

### I.

Akármit is mondanak Thea Sundler ellen, annyit mégis el kell ismerni, hogy senki jobban nem tudott bánni Karl-Artur Ekenstedtrel.

Így, ha csak arra gondolunk például, hogy Löwensköld Charlotte is rá akarta bírni Karl-Arturt, hogy utazzék Karlstadba és béküljön ki az édesanyjával. De hogy erre rábírja, emlékeztette őt mindarra, amit az édesanyja jelentett a számára, sőt végül azzal próbált ráijeszteni, hogy nem fog olyan szépen prédikálni, mint eddig, ha hálátlannak mutatkozik az édesanyjával szemben.

Persze azt akarta, hogy úgy jelenjék meg otthon, mint a tékozló fiú és koldulva kérjen megbocsátást. Ez a mód nem felelt meg az ő mostani lelkiállapotának, éppen akkor, mikor oly nagy sikert aratott prédikációival és az egész gyülekezet rajongott érte.

Sundler Thea egész más utat választott, mikor rá akarta venni, hogy utazzék Karlstadba. Megkérdezte tőle, igaz-e, amit a drága Ekenstedt néniről beszélnek, hogy ő megkívánja, hogy a legkisebb dologért is, amennyiben megbántották, bocsánatot kérjenek tőle? Ha ennyire kényes másokkal szemben, úgy akkor bizonyára ő is kész és hajlandó...

Igen, ezt Karl-Artur is elismerte, hogy az anyja, ha bárkit is megbántott, azonnal kész azt jóvátenni és kibékíteni.

Ekkor Thea emlékezetébe idézte azt az esetet, mikor a drága Ekenstedt néni a legnagyobb hóvíz idején Uppsalába utazott, hogy Karl-Arturnak alkalma lehessen tőle bocsánatot kérni. És megkérdezte, hogy neki, mint keresztény papnak kevésbé békülékeny lelke volna, mint egy világi személynek?

Karl-Artur eleinte nem értette, hogy mit is akar tulajdonképpen. Csak ott állott és nézett rá.

De Sundler asszony azonnal hozzáfűzte, hogy mostan a derék Ekenstedt néni volt az, aki megsértette. És ha már most annyira igazságos, ahogy Karl-Artur mondja, úgy bizonyára ágyban fekvve megbánta a dolgot és egész lelkével csak arra vágyódik, hogy bocsánatot kérjen tőle. De hát ő nem jöhet Karl-Arturhoz, mert beteg, ennél fogva most az ő kötelessége, hogy felkeresse.

Ez bizony egészen más volt, mint amit Charlotte mondott. Nem az, hogy mint tékozló fiú térjen vissza a szülői otthonba, ellenkezőleg, mint győző lépje át annak küszöbét. Most nem azért megy haza, hogy bocsánatért esedezzek, hanem hogy bocsánatot osszon. Nem is lehet azt leírni, mennyire tetszett neki ez és hogy mennyire hálás volt Thea iránt, aki erre rávezette.

Alig hogy kijött a templomból és valamit evett a kántoréknál, azonnal útnak indult Karlstad felé. Igen, annyira sietős volt az útja, hogy egész éjjel utazott. Ébren maradt és arra gondolt, hogy milyen szép is lesz, mikor ő meg az anyja találkoznak. Senki sem képes oly széppé tenni ilyen találkozást, mint éppen az ő édesanyja.

Öt órakor reggel érkezett Karlstadba, de nem hajtattott egyenesen haza, hanem a fogadóban szállt meg. Az anyja érzelmei felől nem volt kétségben, de az apjában már nem volt olyan biztos. Nem lehetetlen, hogy az egyszerűen megtiltja neki, hogy belépjen a házba, és ilyesminek nem akarta kitenni magát a kocsis jelenlétében.

A fogadós a lépcsőn állott és mint öreg karlstadi lakos, azonnal megismerte Karl-Arturt, amint odahajtatott. Hallott is, egyet-mást a családban beállott szakításról is azért, mert a lelkész egy dalarnai parasztlányt akar feleségül venni. Nagyon óvatosan és részvevően üdvözölte, de

Karl-Artur nyugodtnak és elégedettnak látszott és jókedvűen válaszolt, úgy hogy a fogadós azt hitte, hogy a szakításról szóló beszéd csak olyan mende-monda.

Karl-Artur szobát kért, ahol lemosta magáról az úti port és nagy gonddal felöltözködött. Mikor kijött, már a papi ruhájában volt, fehér papi gallérral és magas kalappal. Azért öltötte magára az egyházi ornátust, hogy megmutassa az anyjának, hogy minő jámbor és papi lélekkel jött hozzá.

A fogadós megkérdezte, hogy nem akar-e reggelizni, de ő nemmel válaszolt. Nem akarta egy perccel sem elodáznai azt a boldog pillanatot, mikor ő és az anyja egymás karjaiba borulnak.

Sietve haladt át az utcákon és egyenesen a Klára-folyó partja felé tartott. Ugyanolyan nagy és boldog várakozás fogta el, mint mikor diák volt Uppsalában és a szünidőre jött haza.

De egyszerre csak megállott és szinte megijedt, mintha valaki egyenesen az arcába vágott volna. Olyan közel ért az Ekenstedt-házhoz, hogy megláthatta, hogy az ablakdeszkák be vannak hajtva és hogy az ajtók be vannak zárva.

Első ijedségében azt gondolta, hogy a fogadós küldött üzenetet a szüleinek megérkeztéről és most azok bezárták előtte a házat. Szinte piros lett a haragtól és megfordult, hogy visszamenjen.

De hirtelen elnevette magát. Hiszen még alig volt hat óra és a ház zárva volt, mint minden reggel. Igazán bolondság volt tőle olyasmit gondolni, hogy az ablakdeszkák és az ajtók azért vannak bezárva, hogy ő be ne jusson. Visszatért tehát a kerítéshez, kinyitotta a kertajtót és leült az egyik padra, hogy megvárja, míg a ház felébred.

Mégis rossz jelnek tartotta, hogy a házat zárva találta, mikor megérkezett. Már nem volt többé olyan jókedvű. Az a nagy bizalom, mely egész éjjel ébren tartotta, egyszerűen eltűnt.

Ott üldögélt és nézegette a színes virágágyakat és a finom gyeppezsítőt. Azután a szép és nagy házra nézett. Majd arra gondolt, aki itt uralkodik mindezek felett és akit annyira becsülnék és ünnepelnek, és azt mondta magában, az lehetetlen, hogy ő bocsánatot kérjen tőle. Lassanként odáig jutott, hogy sem Theát, sem önmagát nem tudta megérteni. Korskyrkában még egészen természetes dolognak találta, hogy az ezredesné megbánta az egészséget, de itt úgy érezte, hogy valósággal örület ilyesmit gondolni.

Annyira meg volt erről győződve, hogy komolyan el akart menni. Igen, már fel is állott, hogy útnak induljon. Minden áron el akart innét jutni, mielőtt még valaki megláthatja.

Mikor már a kertajtónál állott, eszébe jutott, hogy talán utoljára tett látogatást az otthonában. Ha most elmegy, akkor soha többé nem jön vissza.

Ezért félig nyitva hagyva a kertajtót, megfordult, hogy körüljárja a kertet és búcsút vegyen tőle.

Elment a ház oldala mellett és befordult a folyó partjához vezető árnyas fasorba. Bizony ide nem jön többé, nem fog gyönyörködni a szép kilátásban. Sokáig nézegette a csolnakot, mely ki volt húzva a partra. Persze, mióta ő távol van a háztól, senki sem törődik vele, de azért észrevette, hogy meg van kátrányozva és át van festve, éppen úgy, mint mikor ő szokott rajta kievezni.

Odasietett a kis zöldseges kerthez is, melyet ő ápolt, mikor még gyermek volt, és azt is éppen úgy találta, mint azelőtt, ugyanazokkal a zöldsegekkel, melyeket ő termesztett valamikor. És most megértette, hogy az édesanyja volt az, aki mindezekről gondoskodott. Ő volt az, aki elrendelte, hogy az egész játékkertet rendben tartsák. Bizony annak már legalább tizenöt éve, hogy ő maga mitsem törődött vele.

Esett alma után nézegetett az almafák alatt és egyet zsebre is dugott, bár olyan zöld és kemény volt, hogy nem tudott beleharapni. Azután megkóstolta a pöszmétét meg a ribizkét, bár már fonnyadt és túlrejt volt.

Majd elment a kamarákhoz és megkereste az egyik faskamarát, ahol valamikor az ásója, gereblyéje és targoncája állott. Benézett és nem volt oka csodálkozni. Mind a három szerszám ott állott, azon a helyen, ahol valamikor hagyta. Senkinek sem volt szabad azokat eltakarítani.

Most azonban annyira előrehaladt az idő, hogy sietnie kellett, ha azt akarta, hogy meg ne lássák. De még mindig sok minden volt, amit utoljára akart megnézni. Mindennek egyszerre újra értéke lett a szemében. - Nem is tudtam, hogy annyira ragaszkodom ezekhez - gondolta magában.

Ugyanakkor azonban restelte, hogy annyira gyerekes. Nem szeretne volna, ha Sundler Thea most meglátta volna, ő, aki annyira megcsodálta azokat a hősies szavakat, melyeket néhány nappal ezelőtt mondott el előtte, mikor szabaddá tette magát úgy az otthonától, mint a szüleitől.

Végre ismét lejött a kavicsos útra és ott állott a kertajtónál, mikor hallotta, hogy a bezárt házban kinyitják az egyik ablakot.

Nem tudta megállani, hogy vissza ne nézzen. Az ezredesné hálósobájának az ablaka nyílt ki és ott állott nővére Jaquette és kihajolva szívta magába a friss reggeli levegőt.

Alig telt el egy pillanat és máris észrevette Karl-Arturt és integetni kezdett feléje. És akarata ellenére ő is ugyanezt tette. Visszaköszönt és visszaintett és odamutatott a bezárt előszobaajtóra. Erre eltűnt Jaquette az ablakból és néhány perc múlva hallotta, amint nyikorog a kulcs a zárban. Az ajtó felnyílt, a nővére kijött a küszöbre és mind a két kezét feléje nyújtotta.

Szégelyelte magát úgy Thea, mint önmaga előtt is, mert ebben a percben igazán nem hitte, hogy az anyja majd bocsánatot fog kérni tőle. Tulajdonképpen semmi keresnivalója nem volt a házban, de mégsem tudta megállani, hogy oda ne ugorják Jaquette-hez. Megragadta mind a két kezét és magához ölelte és annyira örült, hogy kinyitotta előtte az ajtót, hogy könnyek jöttek a szemébe.

Jaquette olyan boldog lett. Mikor látta, hogy sír, átölelte karjával és megcsókolta. - Karl-Artur, Karl-Artur, hála Istennek, hogy eljöttél!

Karl-Artur annyira meg volt győződve arról, hogy nem bocsátják be a házba, hogy ez a szíves fogadtatás egészen meglepte és egészen elvesztette az eredeti célt a szeme elől.

- Mondd csak Jaquette, mama ébren van? Beszélhetnék vele?

- Természetes, hogy beszélhetsz édesanyával. Az utóbbi napokban kissé jobban volt. Ma éjjel egészen jól aludt.

Jaquette előresietett a lépcsőn és ő lassabban követte. Sohasem hitte volna, hogy olyan boldognak érezheti magát csak azért, hogy ismét a szülői házban van. Rátette kezét a lépcső síma karfájára, de nem azért, hogy támaszkodjék, hanem csak hogy megsimogassa.

Mikor felért az emeletre, szinte azt várta, hogy valaki elébe jön és kikergeti. De nem történt semmi sem. Ekkor hirtelen az eszébe ötlött valami. Az atya bizonyára nem is szólt a családnak a szakításról. Nem, biztosan nem is szólhatott, mert az ezredesné beteg volt.

Igen, most már kezdi érteni az egészet s ezért biztosabb léptekkel ment előre.

Milyen szépek is ezek a szobák! Hiszen azelőtt is tetszettek neki, de soha így, mint ma. A bútorok nem álltak oly ridegen a fal mellett, mint másutt. Minden oly kedves és barátságos volt itten. Szinte mindenből annak a lelke tükröződött vissza, aki itt lakik.

Átmentek a nagy szalónon és a kis szobán és eljutottak a hálószoza ajtajáig. Itt Jaquette intett neki, hogy várjon, míg ő egyedül besurrant a szobába.

Karl-Artur végigsimította a homlokát és arra akart gondolni, amiért idejött. De nem tudott másra gondolni, csak arra, hogy otthon van és hogy megláthatja az anyját.

Jaquette ismét kijött és bevitte a szobába. Midőn meglátta az édesanyját, amint ott feküdt sápadtan, bekötött homlokkal és karral, úgy érezte, mintha valaki szíven ütötte volna és térdreest az ágy előtt. A beteg felkiáltott örömeiben, egészséges karjával átölelte a nyakát, magához vonta hosszú öleléssel és megcsókolta.

Egymás szemébe néztek és olyan boldogok voltak. Ebben a pillanatban semmi sem volt, ami elválasztotta őket. Mindent elfeledtek.

Nem hitte volna, hogy anyját ilyen betegen és erőtlenül találja, és alig tudta visszafojtani meghatottságát. Gyöngéden tudakozódott hogyléte felől. A beteg észrevehette, hogy mennyire ragaszkodik hozzá.

De hát ennél nem is lehetett jobb orvosság számára és még egyszer magához ölelte Karl-Arturt.

- Ez semmi sem. Most már minden jól van. Már el is felejtettem, hogy mit éreztem.

Ebből a feleletből megértette, hogy még mindig úgy szereti, mint azelőtt. És egyszersmind megtudta, hogy mindazt visszakapta, amiről az előbb még azt gondolta, hogy elvesztette. Most már ismét számíthat pompás otthonára. Igazán nem kívánhat többet.

De miközben ilyen boldognak érezte magát, egyszerre valami nyugtalanság szállta meg. Tulajdonképpen még sem érte el azt, amiért ide utazott. Az édesanyja nem kért tőle bocsánatot és úgy látszik, mintha ez aligha volna szándékában.

Erősen kísértésbe jött, hogy ne is törődjék ilyen bocsánatkéréssel. De hát ez mégis csak fontos volt ránézve. Ha az ezredesné elismeri, hogy igazságtalan volt vele szemben, akkor egészen más helyzete lesz a házban és akkor a szülők kénytelenek lesznek beleegyezni Anna Svärddel kötendő házasságába.

Most már egészen nyugodtnak, sőt bátornak érezte magát, miután az édesanyja ilyen meleg fogadásban részesítette. - Legjobb, ha ezt a kérdést most hamarjában elintézzük - gondolta. Ki tudja, hogy mama holnap is ilyen gyöngéd és szelíd lesz-e.

Eddig az ágy előtt térdelt, de most hirtelen felemelkedett és az ágy mellett lévő székre ült le.

Kissé zavarba jött, hogy most az édesanyjával kell egyezkedni. De aztán nagyszerű eszméje támadt, aminek igazán megörült. Eszébe jutott, hogy azelőtt, mikor ő vagy a nővérei valami hibát követtek el és az anyjuk várta, hogy bocsánatot kérjenek, akkor a vétkeseket rendszerint ezekkel a szavakkal szólította meg: - Na, kis gyermekem, nincsen semmi mondanivalód számomra?

Hogy könnyű és egyszerű módon térjen rá a kényes tárgyra, összeráncolta a homlokát, a mutatóujját felemelte, de egyúttal mosolygott, hogy az anyja megértse, hogy tréfás és kedélyes akar lenni.

- Na, kis mama, nincsen mamának semmi mondanivalója számomra?

Az ezredesné, úgy látszik, nem értette a dolgot. Csak csendesen feküdt és csodálkozva nézett rá.

A szegény nővére azonban, aki eddig olyan örömmel nézte a találkozást az anyja és a fivére között, egyszerre nagyon megijedt és észrevétlenül felemelte a kezét, hogy figyelmeztesse.

De Karl-Artur meg volt győződve, hogy az ezredesné csak örülni fog találékonyságának és éppoly hangnemben fog válaszolni, mihelyt megérti a kérdést. Bizony nem sokat törődött a figyelmeztetéssel, hanem csak továbbfolytatta.

- Bizonyára megértette mama, hogy csütörtökön kissé megharagudtam, hogy mama el akart választani a menyasszonyomtól. Igazán nem hittem volna, hogy az én édes kis mamám ilyen kegyetlen is tud lenni velem szemben. Annyira elszomorodtam, hogy útrakeltem, a nélkül, hogy valaha látni akartam volna mamát.

Az ezredesné csak némán feküdt. Karl-Artur nem vett észre nála sem haragot, sem elégedetlenséget. A nővére azonban annál nyugtalanabb lett. Csöndesen hozzáhúzódott és az ágy oldala mellől erősen a karjába markolt.

Tudta, hogy mit gondol, de ő biztos volt abban, hogy jobban tudja, mint Jaquette, hogyan kell bánni az ezredesnével, miért is nyugodtan továbbfolytatta.

- Igen, mama, - folytatta - mikor péntek reggel elváltam a papától, megmondtam neki, hogy soha többé nem teszem be a lábam ebbe a házba. De most mégis itt vagyok. Kíváncsi vagyok, vajjon Karlstad legokosabb asszonya kitalálja-e, miért jöttem?

Itt egy kis szünetet tartott. Biztos volt benne, hogy ha már ennyit mondott, akkor az anyja magától folytatni fogja. De nem tette ezt, csak kissé feljebbhúzódott a párnáján és szemét erősen rászegezte, annyira, hogy ez szinte kínosan érintette.

Azon csodálkozott magában, hogy talán az édesanyjának az eszét a betegség kissé meggyengítette. Hiszen máskor olyan jól megértette a csak félig kimondott gondolatot. De ha most nem akarta megérteni a dolgot, akkor kénytelen azt továbbfolytatni.

- Igazán az volt a szándékom, hogy többé ne lássam mamát, de mikor ezt megemlítettem egy barátnőm előtt, azt kérdezte tőlem, hogy nemde mama mindig megkívánta, hogy bocsánatot kérjenek tőle a legkisebb hibáért, és megkérdezte, hogy mikor mamáról magáról van szó, akkor...

Tovább nem folytathatta, mert Jaquette ismét félbeszakította, erősen megrántva a karját.

Most azonban az ezredesné törte meg a hosszas hallgatást. - Ne, ne zavarj, Jaquette, - mondta - csak hadd folytassa.

Mikor az anyja ezeket a szavakat kimondta, Karl-Arturt némi kétség fogta el, hogy az anyja aligha lehet vele megelegedve, de csakhamar elűzte ezt a gondolatot magától. Az csak nem lehetséges, hogy az anyja keményszívűnek és gyöngédtelennek tartsa. Hiszen az egész dolgot szinte játszva és tréfásan adta elő. Ennél nagyobb gyöngédséget csak nem kívánhat tőle.

Nem, az anyja csak Jaquettet akarta figyelmeztetni, hogy ne zavarja meg őt minduntalan. Most már úgyis annyit mondott, hogy legjobb, ha végigmondja az egészet.

- Ez a barátnőm volt az, mama, aki ide küldött. Azt mondta nekem, hogy kötelességem mamát felkeresni, miután mama nem tud hozzám jönni. Emlékszik mama, mikor egyszer felutazott hozzám Uppsalába, hogy bocsánatot kérjek mamától? Ő azt mondta nekem, meg van győződve arról, hogy mama elismeri, miszerint mama...

De milyen nehéz is, hogy számon kérje az ember az édesanyját! A szavak szinte odaragadtak a nyelvéhez. Dadogott, majd köhögött, végre is nem volt mit tennie, mint elhallgatnia.

Mintha mosoly vonult volna végig az ezredesné arcán. Megkérdezte Karl-Arturt, hogy ki volt az a barátnő, aki ilyen szépet gondolt felőle.

- Az Thea volt, mama.

- Hát nem Charlotte volt az, aki azt hitte, hogy mikor így fekszem, csak az után vágyódom, hogy tőled bocsánatot kérjek?

- Nem, dehogy is Charlotte, mama, hanem Thea.

- Igazán örülök, hogy nem Charlotte volt - mondta az ezredesné.

Ezzel ismét feljebbhúzódott a párnáján és elhallgatott. Karl-Artur sem szólt egy szót sem. Hiszen megmondta az anyjának azt, amit akart, bár nem olyan ékesszólással, mint ahogy az a helyén lett volna. Most már nem volt mást tenni, mint várakozni.

E közben figyelmesen az anyjára nézett. Bizonyára, amint csendesesen ott feküdt, nehéz lelki-harcot vívott önmagával. Elismerni, hogy igazságtalan volt a saját fiával szemben, nem megy olyan könnyen.

Egyszer csak egy újabb kérdést intézett hozzá az ezredesné. - A papi palástot is felvetted?

- Igen, meg akartam mutatni mamának, hogy milyen lelkülettel jöttem ide.

Most újabb mosoly vonult át az ezredesné arcán. Karl-Artur azonban megijedt, mikor ezt a mosolyt meglátta. Gúnyos és hideg volt.

Egyszerre csak azt vette észre, hogy az ezredesné arca a párnán megmerevült, mintha csak kőből lett volna faragva. A szavak, melyekre várt, nem jöttek. Megijedt, hogy az anyjának nem lesz ereje, hogy megbánja, amit tett, és hogy bocsánatot kérjen tőle.

- Mama! - kiáltotta és hangjában bizonyos figyelmeztetés és várakozás volt.

Most megváltozott az ezredesné arca. Egyszerre vér szökkent bele, felült és ép kezét megrázta Karl-Artur felé.

- Vége van! - kiáltotta. - Az Isten türelmének vé-... - Nem tudta tovább mondani. Karl-Artur pedig leborult az anyjára. - Mi bajod van? Mama, édes mama! Ne vedd annyira a szívedre a dolgot!

Csókolgatta a száját, a homlokát, mintha új életet akart volna belé csókolni.

Amint ott feküdt, egyszerre csak valami kemény fogást érzett a nyakán. Valaki megragadta a kabátja gallérjánál fogva, és mintha valami gyámoltalan kölyökkutya lett volna, az ismeretlen kéz felemelte, kivitte a szobából és ledobta a földre.

Ebben a percben hallotta, amint az atyja rettentő hangon mondja: - Úgy, hát visszajöttél. Nem volt addig nyugtod, míg egészen meg nem ölöd.

## II.

Mikor az óra ugyanazon a hétfő reggelen félnyolcat ütött, csengetett valaki a polgármester ajtaján, és az öreg, okos házvezetőnő kisietett az előszobába, hogy ajtót nyisson.

Az, aki a küszöbön várakozott, Ekenstedt Karl-Artur volt, de a házvezetőnő azt gondolta magában, hogyha nem lakott volna annyi éven át Karlstadban és nem látta volna őt, mint kisfiút, később mint felnőttet, akkor aligha ismerte volna meg. Karl-Artur arca egészen kékes-vörös volt, szemei kidülledve, mintha ki akartak volna ugrani az üregükből.

A házvezetőnő sokáig lakott a polgármesteréknél és sokféle tapasztalatot gyűjtött ilyen dolgokban, tehát úgy tetszett neki, hogy a fiatal Ekenstedt valósággal gyilkosnak látszik és legszívesebben be sem eresztené. De hát mégis Ekenstedt ezredes, meg a kedves ezredesné fia, így hát nem volt mást mit tennie, mint bebocsátania és széssel megkínálnia. A polgár-

mester éppen most a rendes reggeli sétáján van, de nyolc órakor szokott reggelizni, úgy hogy akkorára biztosan itthon lesz.

De ha a házvezetőnő megijedt, mikor ily állapotban látta a fiatal Ekenstedtet, akkor sem lett nyugodtabb, mikor észrevette, hogy az szó nélkül elhalad mellette, mintha nem is látná, hogy ott van.

Biztos, hogy valami baj van vele. Ekenstedt ezredesné gyermekei különben valamennyien udvariasak és szerények voltak. Ezt a fiatalembert bizonytalannal valami nagy szerencsétlenség érte.

Karl-Artur az előszobából egyenesen a polgármester szobájába ment és ott leült a hintaszékbe, de nem sokáig maradt ülve. Hirtelen felugrott és odament az íróasztalhoz és sebtiben keresgélni kezdett a polgármester iratai között.

A házvezetőnő kénytelen volt kisietni a konyhába, hogy utánanézzon, nehogy a tojások, a polgármester reggelijéhez, keményre főjjenek, azután meg terítenie kellett a kávéhoz. De csak nem ment ki a fejéből a fiatal Ekenstedt. Minden második percben beszaladt a szobába, hogy utánanézzon, mit csinál.

Most fel és alá járkált a polgármester szobájában. Egyszer az ablaknál volt, másszor meg az ajtónál és az egész idő alatt hangosan beszélt.

Lehet-e csodálkozni, hogy a házvezetőnő megijedt? A polgármesterné és a gyerekek a falun voltak a rokonoknál és a cselédséget elküldték, úgy hogy ő volt egyedül az egész házban és rajta volt az egész felelősség.

Mit is csináljon most ezzel a fiatalemberrel, aki fel és alá járkál a polgármester szobájában és úgy látszik, nincsen teljesen az eszénél? Istenem, ha most széttep néhány fontos papírt, melyek ott fekszenek a polgármester íróasztalán? De hát viszont a dolgát sem hagyhatja abban, csak azért, hogy őt őrizze!

Ekkor az okos öreg házvezetőnőnek eszébe jutott valami s megkérdezte Karl-Arturt, nem akar-e bejönni az ebédlőbe és meginni egy csésze kávé, amíg a polgármesterre várakozik. Az nem mondott nemet, hanem rögtön követte az ebédlőbe. A házvezetőnő nagyon megörült, hogy sikerült őt a kávéasztalhoz ültetni, mert ott legalább nem csinálhat semmi bajt.

Karl-Artur éppen a polgármester helyét foglalta el az asztalnál és a házvezetőnő által kitöltött kávé egy hajtásra megitta, a nélkül, hogy megkérdezte volna, hogy nem forró-e? Azután maga nyúlt a kávéskannához, töltött egy csészével és ismét megitta. Nem vett sem cukrot, sem tejsűrűt, hanem úgy, pusztán itta a forró feketekávé.

Midőn már a második csészét is kiitta, akkor vette észre, hogy a házvezetőnő ott áll az asztal másik végén és őt nézi. Feléje fordult.

- Igazán szép, hogy a leányasszony ilyen jó kávé főzött nekem - mondta. - Bizony talán utoljára, hogy kávé kapok.

Karl-Artur olyan csöndesen beszélt, hogy alig hallotta. Úgy tetszett, mintha valami nagy titkot akarna vele közölni.

- Na, magister uram jó kávé kap Forsius espereséknél is Korskyrkában - jegyezte meg a házvezetőnő.

- Hát, hiszen kapnék - felelte Karl-Artur, ugyanakkor kacagott egyet. - De hát én már nem megyek többé oda, tudja, leányasszony.

Ebben nem volt semmi csodálkoznivaló. Szokás volt, hogy a fiatal lelkészeket majd ide, majd oda küldik. A házvezetőnyő nyugodtabb kezdett lenni. - Azt hiszem, hogy bármilyen papházhoz is kerüljön a magister úr, mindenütt jó kávé fog kapni - mondta.

- Gondolja leányasszony, hogy jó kávé főznek a börtönben is? - kérdezte Karl-Artur és a szava még halkabbá lett. - Azt gondolom, hogy ottan kávé és sütemény nélkül kell lennem.

- De csak nem készül a börtönbe magister uram? Ugyan miért, Istenem?

Karl-Artur ekkor majdnem egészen elfordult tőle. - Erre a kérdésre pedig nem akarok válaszolni - mondta.

Karl-Artur most ismét a terített asztal felé fordította figyelmét. Bevajazott egy szelet kenyeret, sajtot tett rá és így ette, mint egy kiéhezett, hatalmas falatokban és nyelte a nélkül, hogy megrágtá volna. A házvezetőnyő azt hitte, hogy nincsen más baja, csak ki van éhezve. Visszasietett tehát a konyhába és behozta a polgármester számára főtt tojásokat. Karl-Artur úgy nyelte le a két tojást, mintha semmi sem lenne és ismét nekilátott új vajaskenyérnek. A szorgalmas falatozás közben újból beszélni kezdett. - Bizony sok halott járkal ma a város utcáin.

Ezt olyan nyugodtan és egykedvűen mondta, mintha arról beszélne, hogy szép idő van odakint. A házvezetőnyő azonban ugyancsak megjéjt és ezt Karl-Artur is észrevette.

- A leányasszony azt gondolja tán, hogy furcsákat beszélnek? Hát, magam is úgy gondolom, hogy valami csodálatos, hogy látom a halottakat. Azelőtt ilyesmi sohasem esett meg velem, ha jól emlékszem, soha, csak azóta, mióta ma reggel hét órakor ez a dolog megtörtént.

- U-úgy - mondta a házvezetőnyő.

- Lássá, leányasszony, szívgyörcsöket kaptam. Hazulról a városba akartam menni, de nem tudtam és amint álltam és a kerítésünkbe kapaszkodtam, egyszerre csak megláttam Sjöborg főesperest, amint karonfogva jött az öreg esperesnével. Éppen úgy jöttek, mint ahogy szoktak, amikor vasárnapi ebédre készültek hozzánk. És már tudták, hogy mit csináltam, mert azt mondták nekem, hogy jöjjen ide a polgármesterhez és valljam be a tettemet és kérjem a megbüntetésemet. Azt mondtam nekik, hogy az lehetetlen, de ők csak tovább erősködtek.

Karl-Artur itt félbeszakította önmagát, hogy még egy csésze kávé öntsön magának, hogy azt is kiigya. Vizsgálódva nézegette a házvezetőnyőt, mintha azt akarta volna megtudni, hogyan is fogadja az elbeszélését.

A házvezetőnyő azonban nyugodtan ezt mondta: - Hiszen olyan sokan vannak, akik látják a halottakat, úgy hogy e miatt igazán nem kell a magister uramnak...

Látszott, hogy Karl-Artur örült ennek a megjegyzésnek.

- Én is ezt gondolom. Teljesen nyugodt vagyok, egy dolgot kivéve.

- Persze, persze - mondta a házvezetőnyő. Azt gondolta, hogy legjobb, ha teljesen nyugodtan mutatja magát vele szemben, de azért magában már nagyon vágyódott, hogy csak jöjjön a polgármester.

- Nem is vonakodnék teljesíteni a kívánságukat - mondta Karl-Artur. - De mivel teljesen az eszemnél vagyok, attól félek, hogy a polgármester csak ki fog nevetni. Nem tagadom, hogy nagy bűn terheli a lelkiismeretemet, de ez nem olyan, hogy miatta fogságba vethetnének, vagy elítélhetnének.

Ebben a percben behúnyta a szemét és hátradúlt. A kenyér, amit a kezében tartott, leesett a padlóra, arca eltorzult, mintha valami rettentő gyötrelmet szenvedne, de csakhamar magához tért.

- Megint ez a szívgörcs - mondta. - Nem csodálatos, hogy mindig akkor jön, mikor azt mondom, hogy nem tehetem?

Felállt az asztaltól és ismét fel és alá kezdett járkálni.

- Meg kell ezt tennem - mondta és egészen megfélekedett arról, hogy a házvezetőné mellette áll és hallgatja. - Meg akarom tenni, megmondom a polgármesternek, hogy olyasmit cselekedtem, amiért büntetés jár. Azt mondom neki, hogy másnak a halálát okoztam. Valamit kitalálok. Azt kell majd mondanom, hogy készakarva cselekedtem.

Odalépett a házvezetőnéhez. - Lássá, most már elmúlt! - mondta és egész vidám lett. - Azonnal elmúlik, mielőtt azt mondom, hogy elszenvedem a büntetésemért. Olyan boldog vagyok.

Az öreg, tapasztalt házvezetőné most már nem félt tőle. Inkább részvételt volt iránta. Megfogta a kezét és megsimogatta. - De hát magister uram érti? Olyasmit csak nem vállalhat magára magister uram, amit nem cselekedett.

- Hogyne - mondta. - Tudom, hogy így kell annak lennie. És olyan szívesen halok meg. Meg akarom mutatni az anyámnak, hogy mennyire szerettem. Olyan boldog leszek, ha majd találkozhatom vele a másvilágon, ahol mindennel kibékülünk.

- Dehát ennek nem szabad megtörténnie - mondta a házvezetőné. - Majd beszélök a polgármester úrral.

- Ezt ne tegye, leányasszony - mondta Karl-Artur. - Ugyan miért ne ítélné el engem a bíró? Hiszen gyilkoltam, bár nem használtam sem kést, sem pedig lőfegyvert. Jaquette tudja, hogy történt az egész. Nem gondolja a leányasszony, hogy a ridegség és szívtelenség veszedelmesebb, mint az acél vagy az ólom? Az apám is tudja és ő majd tanuskodhatik. Bizony méltán elítélhetnek, mert nem vagyok ártatlan.

A házvezetőné már nem válaszolhatott erre. Nagy öröme meghallotta, hogy kinyílt a kapu és ismerős léptek hallatszottak a lépcsőn.

Kiszaladt az előszobába és remélte, hogy mondhat néhány figyelmeztető szót a polgármesternek, de Karl-Artur nyomon követte. Bizonyára el akarta kezdeni a vallomását, de nem jutott hozzá.

- Úgy, hát ismét a városban vagy - fogadta a polgármester. - Bizony szomorú dolog ez az ezredesnével.

A polgármester kezet nyújtott neki, de Karl-Artur hátradugta mind a két kezét. A fal felé fordította tekintetét és reszkető, de értelmes hangon ezt mondta: - Azért jöttem a bátyámhoz, hogy börtönöztessen be. Én voltam az, aki megöltem az anyámat.

- Mi az ördög! - kiáltott fel a polgármester. - De hiszen az ezredesné nem halt meg! Most találkoztam a doktorral...

Karl-Artur hátrahanyatlott. A házvezetőné azt hitte, hogy elesik és kitérte a karjait, hogy felfogja. De hamarosan visszanyerte az egyensúlyát. Megragadta a kalapját és a nélkül, hogy egy szót is szólta volna többet, kirohant az utcára.

Az első ember, akivel találkozott, az öreg orvos volt, és azonnal felé szaladt.

- Hogy van mama?

A doktor szemrehányólag nézett rá. - Na, jó, hogy találkozom veled, te semmirekellő. Valahogy haza ne merészelj megint menni. Ugyan mi jutott az eszedbe? Dorgáló prédikációt tartani egy beteg asszonynak!

Karl-Artur nem volt kíváncsi többre. Egyenesen a szülői ház felé sietett. Amint közeledett, meglátta, hogy asszony-nővére, Éva ott áll a kapuban.

- Éva, - kiáltotta - igaz, hogy mama él?

- Igaz, - válaszolta az csendesen - a doktor azt hiszi, hogy életben marad.

Erre Karl-Artur ki akarta nyitni a kertajtót. Csak arra gondolt, hogy berohan és az anyja lábai elé veti magát és könyörületért esedezik. Éva azonban feltartóztatta.

- Nem szabad bemenned, Karl-Artur. Már jó ideje itt állok, hogy találkozam veled. Édesmamát súlyos szélütés érte és nem beszélhet veled.

- Majd várok, ameddig csak kell.

- Nemcsak édesmamáról van szó, - mondta Éva és összeráncolta a szemöldökét - amiért nem szabad bejőnnöd, hanem édesapa miatt sem. A doktor azt mondta, hogy édesmama soha többé nem lesz teljesen egészséges. Most azután édesapa látni sem akar téged. Nem tudjuk, mi történhetik, ha esetleg találkozik veled. Utazz csak vissza Korskyrkába! Ez a legjobb, amit most csinálhatsz.

A nővére szavai bosszantották Karl-Arturt. Biztos volt benne, hogy túlozza az apja haragját és a veszedelmet, ha anyjával találkozhatnék.

- Te meg a férjed mindig csak befeketíttek a mamánál és a papánál - mondta. - Most is ki akarjátok használni a kedvező alkalmat. Hát csak csináljátok!

Ezzel köszönés nélkül sarkonfordult és elsietett.

### III.

Mi emberek már olyanok vagyunk, hogy nem szeretjük, ha valami tönkremegy. Igen, hacsak agyag- vagy porcellántányér legyen is, úgy összeszededegetjük az egyes darabokat, egymáshoz illesztjük és megpróbáljuk összeragasztani, hogy ismét egész legyen belőle.

Ilyesmi volt az is, amivel Ekenstedt Karl-Artur foglalatzkodott magában, mikor hazafelé kocsizott Korskyrkába.

Persze nem az egész napon át, mert nem szabad elfelejteni, hogy előző éjszaka egy percre sem hűnyta le a szemét, és hogy az egész mult héten át az izgalmas események következtében alig aludt valamit. Így most a fáradt test megkövetelte a maga jogát, és bár a rozoga kocsi kegyetlenül rázta, és bár a sok kávé, amit a polgármesternél megivott, egy ideig ébren tartotta, mégis végre elszunnyadt és az útnak legnagyobb részét átaludta.

De mikor olykor-olykor ébren volt egy darabig, megpróbálta összeszededegetni lelkének eltörött darabjait; azt az Ekenstedt Karl-Arturt, aki néhány órával ezelőtt ugyanezen az úton kocsizott, és aki Karlstadban apró darabokra tört szét.

Egyik-másik azt mondhatja, hogy hiszen az egész nem volt egyéb, mint egy rozoga agyag-korsó, amely összetörött és amely igazán nem érdemli meg, hogy fáradságot és enyvet pazaroljanak rá. De azért megbocsátható Karl-Arturnak, hogy ő más véleményen volt és azt hitte, hogy ez a szerencsétlenség igazi porcellánvázával történt, mely értékes kézfestéssel volt díszítve és gazdagon aranyozva.

Különösképpen nagy segítségére volt javító munkálkodásánál, mikor Éva nővére és annak férjére gondolt. Felingerlődött ellenük és eszébe jutottak azok az esetek, mikor ők irigykedtek ellene és panaszkodtak, hogy az édesanya igazságtalan.

Minél többet gondolt erre a régi haragra, melyet Éva mutatott vele szemben, annál jobban megbizonyosodott abban, hogy nem mondta meg az igazat. Egész biztosan nem olyan veszélyes az ezredesné állapota, mint azt sejtette, és hogy az apja sem olyan dühös rá. Mindez csak ügyes fogás volt, melyet Éva és a férje gondoltak ki. Azt remélték, hogy kihasználva ezt az utolsó butaságát, amit elkövetett és amely igazán borzasztó nagy volt, - ezt nem is tagadja - most örökre távol akarják tartani az otthonától.

Éppen mikor idáig eljutott következtetésében, hogy minden jól végződött volna, ha Éva nem utasítja el, megszállta az álom és jóízűen aludt, míg csak a kocsi meg nem állott egy vendéglő előtt.

Mikor megint ébren volt, akkor meg Jaquette-re gondolt. Nem akart igazságtalan lenni vele szemben. Ő nem volt olyan irigy, mint Éva. Szelíd és ragaszkodó volt mindig vele szemben. De azért mégis csak együgyű! Ha nem zavarta volna meg az édesanyjával folytatott komoly beszélgetés közben, akkor, bár ugyanazt mondta volna, de biztosan egészen más módon. Nehéz megválogatni a szavakat, mikor egész idő alatt valaki áll az ember háta mögött és rángatja a karját és sugdossa, hogy legyen óvatos.

Nagy könnyebbségére volt, mikor Jaquette-re gondolt és hogy milyen buta és tehetségtelen. De csakhamar ismét elszunnyadt.

Nem szívesen gondolt arra, hogy Sundler Theának is van némi része a szerencsétlenségben. Hiszen ő volt mégis az ő legigazibb barátja. Nem volt senki, akiben annyira megbízott volna, de talán ő mégsem látott annyit a nagyvilágból, hogy mindenben jó tanácsadó lehessen. Lám, tévedett abban, hogy az ezredesné a betegágyában csak arra várt, hogy tőle bocsánatot kérhesse. Az a nagy megbecsülés, amellyel Thea iránta viseltetett, megzavarta józan felfogását és így majdnem nagy szerencsétlenséget okozhatott volna. Bizony az ezredesné meghalhatott volna, ő meg megőrülhetett volna. Bizony ennek nem sok híja volt.

Különben nem is akart a polgármesternél tett látogatására és a házvezetónővel folytatott beszélgetésére gondolni. Úgy érezte ilyenkor, mintha minden ismét darabokra akarna esni a lelkében, úgy hogy újból el kellene kezdenie az összerakosgatás fáradságos munkáját.

De azután az ébrenlét rövid perceiben arra a gondolatra jött, hogy éppen az, hogy olyan nagy ijedelmet és szomorúságot mutatott akkor, lesz majd segítségére. Az ezredesné bizonyára meg fogja azt tudni, és abból megéri, hogy mennyire szereti. Talán annyira meghatódik, hogy érte küld és akkor ismét kibékülnek.

Úgy gondolta, hogy így fog végződni az egész. Mindennap imádkozni fog az Istenhez, hogy így történjék a dolog.

Ha szabad ilyen tiszteletlen formában nyilatkozni, Karl-Artur meglehetősen össze volt ragasztva, mikor este tizenegy óra tájt hazaérkezett Korskyrkába. Maga is csodálkozott, hogy ilyen borzasztó lelki megrázkódtatás után ilyen jó egyensúlyba került. Még mindig álmos volt, és mikor leszállt a kocsiról és kifizette a kocsist, elgondolta, hogy milyen jó lesz kinyújtózkodnia a megvetett ágyban és kedvére kialudnia magát.

Mikor azonban a szárnyépület felé indult, a szolgálólány üdvözlést adott át az esperesnétől, aki azt üzenté, hogy meleg vacsora várja az ebédlőben. Legszívesebben azonnal lefeküdt volna, de elgondolta, hogy milyen kedves az esperesnétől arra gondolni, hogy annak, aki egész nap kocszott, jól fog esni a meleg étel, miért is bement az ebédlőbe.

Ezt nem tette volna, ha nem tudta volna, hogy senki sincs a házban, aki kikérdezhetné volna az utazásáról. Az öregek ugyanis már régen lefeküdtek, Charlotte pedig távol van.

Mikor átment az előszobán, majdnem keresztülbukott egy ládán vagy micsodán, ami az ajtó mellett állott. - Oh vigyázzon, magister úr - mondta a szolgáló. - Ez Schagerström asszonyság holmija. Egész nap ezeket csomagoltuk szalmába és varrtuk vászonba.

Még ennek ellenére sem ötlött az eszébe, hogy talán Charlotte Stora Sjötorpból ide érkezhetett, és még kevésbé, hogy éjjelre is ott maradhatott a papházban. Nyugodtan bement hát az ebédlőbe és leült az asztalhoz.

Jó darabig senki sem zavarta meg. Így ideje volt jóllakni, és éppen imádságra kulcsolta a kezét, amikor lépéseket hallott a lépcső felől. Nehéz és vontatott lépések voltak, úgy hogy azt gondolta, hogy az esperesné jön le megkérdezni, hogyan történt az utazása, miért is nem mert kirohanni a szobából, amit pedig a legszívesebben tett volna.

A következő pillanatban lassan és csöndesen felnyílt az ajtó és belépett valaki. Bizony az is elég kellemetlen lett volna, ha az esperesné jön. De nem ő volt, hanem Charlotte. Ez volt igazán a legrosszabb, ami történhetett. Nem hiába volt öt éven át eljegyezve Charlotte-tal, jól ismerte a természetét. Istenem, micsoda jelenet lesz itten, ha megtudja, hogy az ezredesné szélütést kapott! Biztosan megleckézteti. És ő pedig olyan fáradt, kénytelen lesz órákhozát végighallgatni. Hirtelen elhatározta magában, hogy a gúnyolódásig udvarias lesz vele szemben, mint általában az utóbbi időben. Az a legjobb mód arra, hogy távol tartsa magát tőle.

De mielőtt mondhatott volna valamit, Charlotte annyira előrejött a szobában, hogy az asztalon égő két viaszgyertya megvilágította az arcát. Rögtön észrevette, hogy szemei vörösek voltak a sírástól és az arca pedig egészen sápadt. Valami borzasztó történhetett.

Legelőször azt gondolta, hogy boldogtalan a házasságában. De viszont nem volt szokása, hogy ilyesmit nyíltan kimutasson. És bizonyára előző vőlegénye lenne a legutolsó, akinek ebbe bepillantást engedne.

De igaz! Nehány nappal ezelőtt hallotta, hogy nővére, Romelius doktorné komolyan megbetegedett. Azt gondolta, hogy vele történt valami.

Charlotte elővett egy széket és leült az asztalhoz. Beszélni kezdett, valami csodálatos kemény és száraz hangon, amit akkor tesz az ember, ha felteszi magában, hogy semmiáron nem sírja el magát. Nem is nézett rá, és szinte azt hihette az ember, hogy csak magában beszél hangosan.

- Hammarberg kapitány volt itt egy órával ezelőtt - mondta. - Karlstadban járt és reggel utazott el onnét, valamivel később, mint te. De két lóval jött és így sokkal korábban érkezett ide. Azt mondta, hogy találkozott veled az úton.

Karl-Artur hátratolta székét az asztaltól. Mintha a fejétől a szívéig kemény ütest kapott volna.

- Mikor elhajtott a papudvar előtt, - folytatta Charlotte éppen olyan egyhangúan és lassan - látta, hogy világos van az irodában, miért is azt gondolta, hogy az esperes még nem feküdt le. Leszállt hát a kocsijáról, hogy elújságholhassa, milyen módon viselkedett a segédlelkésze ma reggel Karlstadban. Hammarberg kapitány szeret ilyen dolgokat elbeszélni.

Mintha egyik ütés a másikat érte volna agyára és egészen a szívéig hatoltak. Mindazt, amit egész nap összerakosgatott és összeenyvezett, most kezdett szertehullani. Most meg kell hallania, hogyan is ítélik meg embertársai a viselkedését.

- Nem zártuk be az előszobaajtót, - mondta Charlotte - mert minden percben vártuk, hogy megérkezel, miért is Hammarberg kapitány akadály nélkül léphetett be az irodába. A bácsi éppen lefeküdt, így csak engem talált ottan, amikor éppen levelet írtam. Nem is gondoltam az alvásra addig, míg meg nem tudhatom, hogyan is jártál Karlstadban. Így azután megtudtam az

egészet Hammarberg kapitánytól. Azt hiszem, nagyobb öröme szolgált, hogy nekem mesélhette el és nem a bácsinak.

- És Charlotte - vetette közbe Karl-Artur - természetesen hasonló meglepéssel hallgatta.

Charlotte elutasító kézmozdulatot tett. Ez a kis közbeszólás igazán nem érte meg, hogy válaszoljon rá. Olyan volt, amilyenhez az ember akkor folyamodik, ha nagy szükségben van és bátornak próbál mutatkozni. Ezért hát folytatta elbeszélését.

- Hammarberg kapitány nem sokáig időzött itten - mondta. - Azonnal útrakelt, mihelyt elmondta, hogy te fenyítő prédikációt tartottál az édesanyádnak és az súlyos szélütést kapott. Igen, a polgármesternél tett látogatásodat is megemlítette. Óh, Karl-Artur, Karl-Artur!

Mikor idáig jutott, vége lett a nyugalmának. Szeméhez emelte zsebkendőjét és elkezdett zokogni.

De már úgy van az mivelünk, hogy nem szeretjük, ha valaki más siránkozik felettünk. És azt sem szeretjük, ha megtudjuk, hogy valaki éppen most itt ült és valami vidám históriát beszélt el arról, hogy mennyire bután és nevetségesen viselkedtünk. Ezért Karl-Artur sem tudta megállani, hogy meg ne jegyezze, hogy Charlotte-nak, aki máshoz ment férjhez, fölösleges bánkódnia miatta és a családja miatt.

Ezt sem tartotta érdekesnek a válaszra. Természetes, hogy Karl-Artur ilyen védelmi eszköz-höz folyamodik. E miatt nem is kell felbosszankodnia.

E helyett legyőzte a zokogását, hogy kifejezhesse azt, amit tulajdonképpen mondani akart neki.

- Midőn mindezt meghallottam, eleinte elhatároztam, hogy nem beszélek veled ma este. Megértettem, hogy legszívesebben békében akarsz maradni. De van valami, amit habozás nélkül most kell megmondanom. Nem leszek hosszadalmas.

Karl-Artur rántott egyet a vállán és olyan szerencsétlennek látszott. Egy szobában ülnek, így hát kénytelen meghallgatni.

- Tudd meg hát, hogy az egész az én hibám - mondta Charlotte. - Én voltam az, aki rábeszéltem Theát. Az egész karlstadi utazást te nem akartad, de én akartam. És ha most meghal az édesanyád, úgy én vagyok és nem te...

Nem tudta továbbfolytatni. Olyan boldogtalannak és hibásnak érezte magát.

- Türelmesebbnek kellett volna lennem, - mondta Charlotte, mihelyt annyira uralkodni tudott magán, hogy folytathatta. - Nem kellett volna olyan gyorsan odaküldeni. Hiszen még nagyon el voltál keseredve az anyáddal szemben. Ezért történt úgy, ahogy történt. De hát megmondhattam volna, hogy ez nem sikerülhet. Minden, minden az én hibám...

Erre felállott az asztaltól és egy darabig fel és alá járkált, mialatt kezeivel a zsebkendőjét tépdeste. Végre megállott előtte. - Ezt akartam, hogy megtudjad. Minden az én hibám.

Karl-Artur nem szólt semmit, csak kinyújtotta mind a két kezét és megfogta Charlotte egyik kezét és úgy tartotta.

- Charlotte, - mondta csendesen és szelíden, - gondold meg, hogy mennyi beszédünk volt egymással ebben a szobában és ennél az asztalnál! Itt civakodtunk és veszekedtünk, de itt voltak a vidám óráink is. És most ez az utolsó.

Charlotte ott állott mellette, de nem értette, hogy mi ez. Karl-Artur megsimogatta a kezét és barátságosabban szólt hozzá, mint évek óta.

- Charlotte mindig nemesszívű volt és segíteni akart rajtam. Senkinek sincs olyan nemes szíve, mint Charlotte-nak.

Charlotte egészen elnémult a csodálkozástól és még csak nem is mondott ellene.

- Én azonban csak elutasítottam magamtól Charlotte nemesszívűségét. Sohasem akartam megérteni. És most mégis ma este hozzám jön Charlotte és mindent magára vesz.

- De ez igazán úgy van - mondta Charlotte.

- Nem, Charlotte, nem úgy van az egész. Ne is mondd többet! Az én nyakasságom, az én keménységem volt oka mindennek. Charlotte csak a legjobbat akarta.

Az asztalra fektette a fejét és úgy sírt. De azért nem bocsátotta el a kezét és Charlotte érezte, amint könnyei ráhullanak.

- Charlotte, - sóhajtotta, - gyilkosnak érzem magam. Nincs semmi reményem többé.

Az egyik kezével végigsimogatta Charlotte haját és az nem szólt egy szót sem.

- Olyan rettentő fájdalmat éreztem a szívemben, Charlotte. Azt hittem, hogy megőrülök. Azután útközben hazafelé megpróbáltam, hogy elűzzem magamtól ezt a gondolatot. De most belátom, hogy ez nem megy. El kell ezt szenvednem.

- Karl-Artur, - mondta Charlotte - hogy is volt az? Hogy történt? Én csak Hammarberg kapitánytól hallottam.

Karl-Artur még sohasem hallotta Charlotte-ot ily szelíden, szinte anyásan beszélni. Nem tudott neki ellentállni és hozzáfogott az elbeszéléséhez. Úgy érezte, hogy bűnbánatot tesz, ha semmit sem hallgat el és ha nem mentegeti magát.

- Charlotte, - mondta végül - miért is voltam olyan elvakult? Mi volt az, ami így félrevezetett?

Charlotte nem válaszolt erre. De szívének könnyörületességével vette körül és ez enyhítette sebeit. Egyiknek sem jutott eszébe, hogy milyen csodálatos is, hogy még nagyobb bizalommal beszélnek egymáshoz, mint azelőtt. Nem is mozdultak, hanem ő ott ült az asztalnál, míg Charlotte föléje hajolt. Karl-Artur megkérdezte tőle, mit gondol, maradhat-e továbbra is pap ezek után?

- Ugyan, nem kell félned Hammarberg kapitánytól és hogy az mit mond.

- Nem Hammarberg kapitányra gondolok, Charlotte, hanem, mert olyan gyengének és elveszítettnek érzem önmagam. Charlotte nem is gondolja, milyen ez az érzés.

Charlotte erre sem akart válaszolni. - Menj holnap és beszélj Forsius esperessel - mondta. - Senki sem olyan tapasztalt és jólelkű, mint éppen ő. Talán azt fogja mondani, hogy most még jobban papnak való vagy, mint azelőtt.

Ez jó tanács volt. Ez visszaadta nyugalma. Különben Charlotte minden szava megnyugtatólag hatott rá. Már nem volt többé lázadozó, már nem érzett bizalmatlanságot ellene.

Végül megcsókolta a kezét.

- Charlotte, nem akarok arról beszélni, ami volt, de mégis, mondd csak, miért nem értem meg önmagam? Miért is váltam el tőled, Charlotte? Nem, nem akarom mentegetni magamat, de mégis úgy érzem, mintha valami üzne, hogy azt tegyem, amit nem akarok. Miért is hajszoaltam édesanyámat a halál karjaiba? Miért veszítettem el Charlotte-ot?

Heves belső küzdelem tükröződött vissza Charlotte arcán. Elment a szoba sötét sarkába. Felvilágosíthatta volna Karl-Arturt, de nem akarta. Szent óra volt ez. Semminek sem szabad megzavarni, ami esetleg bosszúnak látszhatnék!

- Kedves Karl-Artur, - mondta Charlotte - néhány hét múlva elutazom. Schagerström és én elkísérjük nővéremet, Marie-Lujzát Olaszországba, hogy kigyógyuljon a betegségéből és ne hagyja itt apró gyermekeit. Talán ezért volt, hogy mindez így történt.

Midőn ezt mondta, ismét odament ahhoz a férfihoz, akit egykor szeretett, és végigsimogatta a haját. - Az Úristen türelme hosszantartó - mondta. - Tudom, hogy nem fogsz benne csalakozni.

## LÓ MEG TEHÉN, SZOLGÁLÓ MEG BÉRES.

### I.

Ki is volt ő, hogy éppen ő választassék ki a többi szegény vándorló árusnók közül ilyen szerencsére és tisztességre?

Az igaz, hogy jól keresett, takarékos is volt, úgy hogy még egy garast sem adott ki hiában, aztán ügyes és gyakorlott volt, rá tudta venni az embereket, hogy vásároljanak, amire szükségük volt, de még olyanra is, amire nem volt szükségük. De mégis úgy gondolta, aligha érdemes arra, hogy így felmagasztalják a többi társai fölé.

Igen, ki is volt ő hát, hogy ilyen magas tisztségű férfiú vetette rá a szemét?

Reggelenként, ha felébredt, ezt mondta magában: - Nem csoda ez? Igen, ez éppen olyan nagy csoda, mint amilyenekről a bibliában beszélnek. Megérdemelné, hogy kiprédikálják a templomban.

Ezzel imára kulcsolta kezeit és azt képzelte, hogy templompadban ül. Szinte látta maga körül a gyülekezetet és a pap a szószéken állt. Éppen olyan volt, mint az istentisztelet szokott lenni, csak a pap különös tárgyat választott. Nem beszélt másról, mint azokról a szegény dalarnai parasztlányokról, akik országszerte vándorolnak és árusítgatnak, és hogy mennyi veszedelmet meg nélkülözést kell azoknak kiállaniuk. Mintha csak otthonos volna a dolgukban, elmesélte a lelkész, hogy milyen rossz szállásokban kell megpihenniök, hogy milyen kevés a kereset és hogy nem egyszer megvonják szájuktól is a falatot, hogy néhány ezüst tallért hazavigyenek magukkal. A lelkész azonban most nagyon örült, hogy elmondhatta szeretett híveinek, hogy az Úr kiválasztott egyet ezek közül a szegény vándorlók közül. Ennek a leányzónak nem fog kelleni többé esőben és szélben az országúton vándorolnia. Egy paptársa veszi feleségül, terjedelmes papudvarba költöznek majd, ahol lesz ló meg tehén, szolgáló meg béres.

Mikor a lelkész ennyire jutott a prédikációjában, egyszerre mintha felderült volna a templom. Mindenki örült, hogy egy szegény parasztlány ilyen tisztességhez és jómódhoz jutott. Azok pedig, akik Svärd Anna közelében ültek, integettek és mosolyogtak feléje.

A zavartól szinte kipirult az arca, de még pirosabb lett, mikor a lelkész egészen felé fordult és egyenesen hozzá szólott:

- Ki vagy te, Svärd Anna, hogy ily szerencsére és tisztességre választattál ki a többi szegény vándorló árusnók közül? Jusson eszedbe, hogy ez nem a te érdemed, hanem az isteni kegyelemé és könyörületeségé, ne feledkezz meg azokról, akik verejtékezve keresik meg a pénzt kenyerekre és ruházatokra!

Bizony a lelkész olyan szépen beszélt, hogy szívesen egész napon át az ágyban maradt volna, hogy csak őt hallgassa. De mikor a lelkész a többi dalarnai parasztlányokról kezdett beszélni, könnybe lábadt a szeme, ledobta magáról a takarót - ha ugyan olyan finoman feküdt, hogy takarója is volt, nem pedig valami öreg szőnyeg-darab - és kiugrott az ágyból.

- Bolondság! - kiáltotta önmagához. - Csak nem fogsz sírni olyasmiért, amit magad találsz ki?

Az egyetlen, amivel megsegíthette társnőit, az volt, hogy már szeptember közepén hazafelé indult. Így nem megy el az őszi vásárookra, amelyek itt-ott már megkezdődtek. Bizony ez nagy lemondás volt, de elhatározta, hogy lemond a régi társnők kedvéért. Nem akart azoknak az útjában lenni, akiket bizony sohasem fog valami úrféle feleségül venni. Így eszébe jutott Karin Medstufalvából, a szülőfalujából, meg Liza és a többiek, akik örülni fognak, hogy ő nem áll ott a vásárokon és nem csalogatja el tőlük a vásárlókat.

Jól tudta, hogy ha hazamegy, senki sem fogja megérteni, miért volt olyan bolond, hogy otthagya a vásárokat. Aztán mégsem mondhatja el, hogyan is történt az egész dolog. De hát neki is kell valamivel szolgálni az Urat, aki oly kegyelmes volt vele szemben.

Annak azonban semmi akadálya sem volt, hogy árukat szerezzen be, mielőtt Karlstadot elhagyná. És hát azt sem tilthatta meg senki, hogy benézzen minden házba, ami útban volt észak felé és próbáljon eladni valamit. Mikor aztán a vásárlásnak vége volt és megint hátra csatolta a zsákot, és már az ajtóban állott kezével a kilincsen, akkor nem állhatta meg, hogy vissza ne forduljon a szoba felé és tanuságot ne tegyen a csodáról, ami vele történt.

- A jó Isten áldja meg kenteket, ahányan csak vannak - mondta. - Bizony többé már nem jövök ide. Férjhez menek.

Ha azután a háziak néhány érdeklődő szót szóltak és megkérdezték, hogy ugyan miféle legényt fog kapni, akkor nagy ünnepélyességgel folytatta:

- Hát bizon nagy csuda ez, olan nagy, hogy ki lehetne prédikálni a templomokban. Mert hát ki légyök én, hogy ilen nagy szeröncse érjen engöm? Bizon egy igazi paphoz mének feleségül és papiházban fogok lakozni. Lészön majd lovam meg tehönöm, szolgálólányom meg bérösöm.

Meg volt gyözödve, hogy azok kinevették, mikor elment, de hát avval keveset törödött. Meg kellett mutatnia, mennyire hálás, különben elveszítheti nagy szerencsáját.

Egyszer olyan házba tévedt, ahol semmit sem tudott eladni, pedig a háziasszony gazdag özvegy volt és maga rendelkezett a pénze felett. Ekkor eszébe jutott, hogy azt mondja: ma igazán ne tagadja meg a jó asszonyság a vásárlást, mert ma vagyok itt utoljára ilyen járatban. És aztán elhallgatott, de olyan titokzatossággal nézett körül.

A jó asszonyság erre nagyon kíváncsi lett. Nem állhatta meg, hogy meg ne kérdezze, hogy ugyan miért akar Svärd Anna felhagyni a kereskedéssel.

A szép dalarnai leányzó erre azt felelte, hogy az nagy csoda. Igen, olyan nagy, mint amilyenek a bibliában vannak. De tovább nem mondott el semmit és a háziasszony kénytelen volt még több kérdést tenni.

Svärd Anna azonban csak összeszorította az ajkát és ismét a régi, ravasz Svärd Anna volt, végül is a fősvény asszonyság kénytelen volt selyemkendőt meg fésűt vásárolni tőle, míg végre megtudhatta, hogy a jó Isten rátekintett a szegény vándor árusnőre és most az férjhez megy egy igazi paphoz és papi lakban fog lakni, ahol ló meg tehén, sőt szolgáló meg béres is lesz.

Mikor otthagya a házat, eszébe jutott, hogy ez igazán jó fogás volt és hogy ezt többször is megismételheti. De azért mégsem tette. Félt, hogy az ilyesmi szerencsétlenséget hoz magával. Nem szabad visszaélni szent dologgal.

E helyett megtette, hogy a kislányoknak a tanyákon adott egy-egy melltűt vagy üveggombot ajándékba. Azelőtt bizon sohasem jutott az eszébe, hogy elajándékozzon valamit. Ez is egy kis áldozat volt a jó Istennek.

Igen, ki volt ő hát, hogy a szerencse így felé sugárzott minden oldalról? Talán azért volt, hogy otthagya az őszi vásárokat és átengedte a helyét a régi társnőinek, amiért a népség a tanyákon olyan szívesen vásárol tőle? Az egész úton, Klára-folyó völgyében így volt ez. Hej! Alighogy kibogozta a hátizsákját, máris szaladtak hozzá nagyok és kicsinyek, mintha talán napot és csillagokat árult volna. Alig jutott a feleutján hazafelé, mikor észrevette, hogy már alig van valami eladnivalója.

Mikor aztán már nem volt több a zsákjában, mint néhány szarufésű és egy-két szalagcsomó, és bosszankodott, hogy miért is nem tudott kétszer annyi árut hozni Karlstadból, hát

találkozott az öreg Karinnal. Az éppen észak felől jött. A zsákja annyira tele volt, hogy csak úgy duzzadt, és ő maga mogorva és savanyú volt, mert már napok óta nem tudott semmit sem eladni.

Erre Svärd Anna megvette Karin egész árukészletét, és a nagy újságot, hogy egy igazi paphoz megy férjhez, ingyen adta ráadásul.

Svärd Anna úgy érezte, hogy azt a zöld dombot, ahol az üzletet megkötötték, sohasem fogja elfelejteni. Ez volt mégis a legnagyobb szerűbb, ami érte hazafelé útjában. Az öreg Karin arca olyan lila lett, mint a hanga virága és végül könnyezni is kezdett. Mikor Svärd Anna látta, hogy az öreg sír, eszébe jutott, hogy ő saját érdeme nélkül emeltetett ilyen magasra a többi vándorló árusnők közül, miért is valamivel többet adott neki az árukért, mint ahogy meg-egyeztek.

Néha, mikor dombra ért, háttal nekitámaszkodott valamely kerítésnek, hogy a hátizsákja ne nyomja és úgy nézegette a dél felé húzó vándormadarakat. Ha senki sem volt a közelben, aki kinevethette volna, oda is kiáltott a madaraknak, hogy üdvözljék azt, akire most gondol, és hogyha neki szárnyai volnának, akkor bizony velük repülne.

Igen, ki is volt hát ő, hogy így kiválasztotta a sors a többiek közül s hogy a szíve annyira megtelt a vágyódás és a szerelem ősi nyelvével?

## II.

Svärd Anna végre olyan messzire jutott hazafelé vivő útjában, hogy meglátta szülőfaluját. Megállott hát és először is azt nézegette, hogy vajjon minden a régi helyen van a Dál-folyó mentén, hogy az udvarok éppoly sűrűn sorakoznak egymás mellé és hogy a házak még mindig olyan alacsonyok és szürkék, mint azelőtt, hogy a templom még mindig ott áll a keskeny földnyelven, délre a falutól, és hogy a nyírfaligetek és fenyőerdők nem tűntek el távolléte alatt, hanem ott virulnak, mint azelőtt.

Mikor mindezekről a saját szemével meggyőződött, úgy járt, mint sok más, hogy mikor közel értek a célhoz, egyszerre annyira elfáradtak, hogy alig bírták magukat továbbvonszolni. Ő is kénytelen volt kitörni egy kerítéslécet, hogy legyen mire támaszkodnia, de így is csak lépésről-lépésre tudott lassacskán előrejutni. A hátizsák is egyszerre nagyon lenyomta, úgy hogy kétrét görbült alatta és a lélekzete is megnehezült. Végre is kénytelen volt megállni, hogy kifújja magát.

Bármilyen lassan is mendegélt, mégis csak eljutott végre a faluba. Azt remélte, hogy majd találkozik az anyjával vagy valamelyik jó barátnőjével, aki majd leveszi hátáról a zsákot, de hát egy lelket sem látott.

Néhányan mégis csak meglátták, hogy mennyire bajlódik, és arra gondoltak, ugyan mi lesz most az öreg anyjával, ha a lánya ilyen betegen - mert annak látszott - tér vissza. Mert bizony Svärd Anna édesanyja szegény obsitos özvegye volt, akinek se pénze, se háza nem volt, s csak úgy tudott két gyermekével megélni, hogy sógora, Jób Erik, aki módos gazda volt, lakást adott neki a tanyáján, egy kis szobácskát az istálló és a csűr között. Itt varrogatott és szövögetett Berit anyó, aki sok mindenféléhez értett és a falubeliek is gyakorta kérték segítségét. De ugyancsak kellett dolgoznia éjjel-nappal, hogy megélhessen két gyermekével, és így nem csoda, ha ki volt merülve. Most remélte, miután a lánya a vásárookra járt, hogy neki is megkönnyebbül a sora. Csak valami baj ne esett volna vele! Nem jó jel, hogy Anna ilyen korán tért vissza. Hiába, a szegény embert még az ág is húzza.

Svärd Anna nagy nehezen előrejutott a farakások, a szekerek és gerendák között, melyek szerteszt heverték Jób udvarán, a kis kamaráig. Az édesanyja kivételesen otthon volt. A szobácska közepén ült és lent fonogatott. Elképzélhetni, mennyire megijedt, mikor az ajtó felnyílt és a leánya kétrét görbülve egy kerítéslecre támaszkodva belépett. Anna sem nagyon igyekezett, hogy édesanyja ijedtségét minél előbb eloszlassa. Olyan halkán kívánt jónapot, mintha beszélni sem tudna. Sóhajtozott és lihegett, az arcát elfordította, hogy ne találkozassék az anyja tekintetével.

Bizony mit gondolhatott Berit anyó? Hozzá volt szokva, hogy a leánya olyan egyenesen járt, mint aki nem ismer semmi terhet, semmi fáradságot. A legrosszabbat várta és sietve tolt a magától a rokkát.

Anna pedig továbblépegetett lihegve, sóhajtozva az asztalhoz és odatámasztotta az asztal-lapjára a hátizsákját. Mikor a szíjakat feloldotta, a kezével dörzsölni kezdte a hátát. Megpróbált felegyenesedni, de sehogysem ment... Éppúgy meggörnyedve, mint ahogy belépett, odavánszorgott a tűzhelyhez és leült a padkára.

Bizony, mit gondolhatott szegény Svärd anyó? A lányának a hátizsákja épp annyira tömve van, mint mikor tavasszal elment hazulról. Hát semmit sem tudott eladni az egész nyáron át? Talán beteg volt, vagy valamiképpen megrontotta magát? Már előre félt, hogy mit kell hallania, azért nem is merte megkérdezni.

De Svärd Anna úgy gondolta, hogy édesanyja aligha tudná felfogni helyesen a nagy hírt, ha előbb igazán szerencsétlennek nem érezné magát, miért is panaszos hangon megkérte, hogy legyen szíves és oldja meg a hátizsákját.

Persze, Svärd anyó szívesen megteszi neki ezt a szolgálatot, már ahogy tudja, de a kezei annyira reszkettek, hogy jó időbe került, míg fel tudta bogozni a szíjakat meg a csomókat és benyúlhatott a zsákba. De mikor ezt megtette, pedig Berit asszony sok mindent átélt már, de most be kellett vallania, hogy káprázni kezdett a szeme előtt. Hát mit is gondoljon, mikor ürítgetni kezdte a zsák tartalmát? Nem talált abban bizony sem cérnagombokat, sem selyemkendőket, sem pedig varrótüket. Az első, ami a kezébe akadt, egy kis sonka volt, azalatt meg egy nagy zacskó barna bab feküdt, meg egy másik, ugyancsak jókora zacskó sárga borsó. Nyomát sem látta selyemszalagoknak, gyűszűknek, kartonvégeknek, szóval olyasmiknek, amiket a vándorárusnők tartogatnak a hátizsákjukban, hanem csak egyre-másra került napfényre: zabkása meg rizs, kávé, cukor, vaj meg sajt.

Szinte égnek állott a haja. Jól ismerte a lányát. Nem volt az olyan, hogy drága enivalókat cipeljen haza. Csak nem ment el a józan esze, vagy mi a csoda van vele?

Már éppen arra készült, hogy átszalad a sógorhoz, hogy az legyen a segítségére, mikor szerencsére odapillantott a tűzhely felé és meglátta, hogy a leánya ott ül és kacag rajta. Most már megértette, hogy Anna csak komédiát űzött vele, és úgy gondolta, hogy megérdemelné, hogy most kikergesse. De ezt sem akarta megtenni addig, míg meg nem tudja, hogyan is történt az egész, mert a leánya éppoly kevésbé szokott tréfálkozni, mint pazarolni.

- Hát ugyan kinek hoztad ezt a sok mindenfélét?

- Bizon, nem másnak, mint neköd, édösanyám.

Svärd anyó ugyanis azt hitte, hogy valamelyik szomszédasszony kérte meg talán a leányát, hogy ilyen finom enivalókat vásároljon. Most megint csak forogni kezdett vele a világ.

- Te bolond! - mondta. - Csak nem gondolom, hogy miattam vándorolsz és teszed tönkre magad?

- Hát úgy történt, hogy mindent eladtam az úton. Aztán olyan furcsa vót nekem, hogy üres zsákkal vándoroljak. Így aztán teletömtem, amit csak vehettem az úton.

De az öreg Berit asszony, aki hozzá volt szokva, hogy pelyvával vagy fakéreggel keverje a kenyérlisztet, akinek ritkán volt módjában, hogy tejet öntsön a kásába, sehogysem akarta elhinni ezt a magyarázatot. Odaült a lánya mellé a padkára és megfogta a kezét.

- Most aztán beszéld csak el, hogy mi is történt veled.

Végre Svärd Anna is belátta, hogy eléggé előkészítette az édesanyját és nem akarta már tovább magában tartogatni a nagy újságot.

- Biz, idősanyám, ez egy csuda. Olan nagy csuda ez, mint a milenről a biblia is szól. Prédikálni lehötne ezt a templomokban.

### III.

Úgy az anya, mint a leánya megegyeztek abban, hogy Jób Erik legyen az első, aki meghallja a nagy újságot. Nemcsak azért, mert a legközelebbi rokon volt, hanem azért is, mert mindig jószívvel volt Svärd Anna iránt és sokszor mondogatta, hogy ha az unokahúga vőlegényt szerez magának, akkor ő tartja ki a lakodalmat.

Így hát kora délután elmentek hozzá s épp akkor lepték meg, mikor a pipájából a tűzhelyre veregette az izlandi zuzmó hamuját, mert csak azt szívta dohány helyett. Ilyen időben, mikor a fiatal legények, akik délre vándoroltak munkáért, még nem jöttek vissza, bizony az egész faluban nem lehetett egy pipa igazi dohányt kapni.

Svärd Anna azonnal észrevette, hogy a nagybátyja rossz hangulatban van, de azért éppen nem ijedt meg és el sem szomorodott. Arra gondolt, amint meghallja a nagy újságot, majd csak felderül a kedve.

Jób Erik szikár és izmos férfi volt sötét hajjal, szabályos vonásokkal és kék szemmel. Anna annyira hasonlított rá, hogy akár a lánya lehetett volna. De nemcsak külsőleg voltak hasonlóak. Jób Erik fiatalkorában maga is vándorolt mint árus, szerte az országban. Furfangos és ügyes volt, éppen mint a húga és szép pénzt keresett. Mikor a gyerekei megnöttek, azokat akarta kiküldeni, de egyiküknek sem volt kedve ehhez a mesterséghez. Annának azonban megvolt úgy a rátermettsége, mint a kedve, és a nagybácsi sokszor eldicsekedett vele és magasztalta a saját gyermekei rovására.

De most, mikor belépett a házba, bizony nem volt szó dicséretéről.

- Hát megbolondultál? - kiáltotta feléje a nagybátyja. - Hát otthagytad az őszi nagyvásárokat?

De hát Anna, akivel ilyen nagy csoda történt, aki ilyen szerencsére választatott ki, aki így felmagasztaltatott valamennyi szegény vándorárusnő közül, sőt valamennyi falujabeli közül, úgy gondolta, hogy nem illik azonnal előhuzakodni az eljegyzésével, mint mikor az ember megköszöni az ebédet, hanem egy kis előkészületet kell tennie, hogy a nagy újságot méltóképpen fogadhassa.

Azért egy szót sem szólt a vele történekről. Azt felelte, hogy elfáradt az ide-oda vándorlásban és hazavágyódott.

- Mifajtnaknak sose szabad elfáradnia - vetette oda Jób Erik és azonnal elmondta, hogy mennyit kellett neki kiállania annakidején, és hogy mennyit keresett.

Svärd Anna félbeszakítás nélkül hallgatta, de amikor egyszerre elcsöndesedett, megpróbálta előkészíteni, ami jönni fog. Előkeresett a táskájából egy csomag dohányt és odaadta neki.

A dolog azonban úgy állt, hogy Jób Erik kölcsönzött Annának egy kis pénzt, amikor három évvel ezelőtt megkezdte az üzletét. Azelőtt őszkor, mikor hazajött, azonnal elmondta, hogy mennyit is keresett és lefizetett valamit a kölcsönből. Most azonban nem pénzt szedett elő, hanem egy csomag dohányt. Hiszen, mi tagadás, vágyódott egy kis dohány után, de Jób Erik mégis savanyú képet vágott, mikor azt átvette.

Svärd Anna úgy ismerte a nagybátyját, mint saját magát és megértette, miért lett Jób Erik nyugtalan, mikor dohányt adott neki. Ezelőtt ugyanis sohasem adott neki ajándékot. Talán bizony rosszul ment az üzlete? Most aztán idejön és dohányt ajándékoz neki, mert nincsen pénze a törlesztésre?

Ott ült, méregette markában a dohánycsomót, a nélkül, hogy egy szóval is köszönetet mondott volna.

- Hát valamit akartam néköd ajándékba adni, mert hogy megsegítőtél - mondta Anna és újabb előkészületet tett, hogy hozzáfogjon az ünnepélyes mondókájához. - Mert hát úgy áll a dolog, hogy abba hagyom az üzletet.

A nagybátya pedig csak ott ült és tovább nézegette a dohánycsomót. Szinte úgy látszott, mintha az arcába akarta volna vágni. Méghogy abba hagyja a kereskedést? Ezt nem értette, de azt, hogy nincsen pénze és hogy nem is fogja tudni visszafizetni a kölcsönt, azt megértette.

- Úgy lesz, hogy férjhez menek - folytatta Svärd Anna. - Azt gondoltuk, az anya meg én, hogy te légy az első, aki ezt megtudja.

Már erre Jób Erik is letette a dohánycsomót. Most már igazán vége van minden reményének, hogy valaha is megkapja a pénzét. De ez nem elég, hanem most még kénytelen lesz a húga lakadalmát is magára venni. Köhécselni kezdett, mintha mondani akart volna valamit, de aztán meggondolta magát.

Svärd anyó úgy gondolta, hogy igazán kár érte. Mintha minden baj egyszerre csak rászakadt volna. Azért segíteni akart rajta, hadd tudja meg, hogy is van azzal a férjhezmenetellel.

- Bezzeg nem gondoltad volna, mikor három évvel ezelőtt a hátizsákkal újtára küldted, hogy ily nagy szerencse felé megy. Anna egy paphoz megy férjhez ott lent Värmlandban. Papházban fog lakni, ahol ló meg tehén, szolgáló meg béres is lesz.

- Igen, - mondta Anna és szemérmesen lehúnyta a szemét - bizony ez nagy csuda. Mintha én szegény leányzó nagyobb szeröncsét csináltam volna, mint Jób Erik.

Az öreget azonban, úgy látszik, nem hatotta meg olyan nagyon a hír. Majd az anyára, majd a leányára pislogott és a szája gúnyos mosolyra húzódott. - Úgy, úgy - mondta. - Hát nem rossz! Mikor a húgom ilyen nagy garral idejött és dohányt ajándékozott nekem, biz azt hittem hamarjában, hogy legalább is egy királyfival váltott gyűrűt.

- De kedvesem! - mondta Svärd anyó. - Csak nem gondolod, hogy komédiázik veled?

Az öreg egész nagyságában felegyenesedett.

- Nem, azt alig hinném, hogy velem komédiázni merne - mondta. - De hát arra délfelé nagyon tréfás a népség, azt én tudom, aki arra jártam kereskedni. Azon sem csudálkozom, hogy ő, aki fiatal, rá hagyta magát szedni. De hát te Berit és én, nem szabad, hogy elveszítsük a fejünket. Menj a konyhába és mondd meg nekik, hogy süssenek jó útravalót a lányodnak és küldd újtára holnap reggel. Két hónap múlva, de semmivel sem korábban, ismét itthon lehet.

Az anya és leánya megijedve ugrottak fel és az ajtó felé mentek. De ekkor megállott Anna és habozva ezt mondta: - A pénzt, amivel neked tartozom, magammal hoztam. De talán azt sem akarod előbb, mint decemberben?

Erre aztán a nagybátyja egyszerre más szemmel nézett rá.

- Azt a mindenségit! - mondta. - Hát már olyan nagy lettél, hogy bolonddá tartod az Erik nagybátyádat? Ne menj férjhez, leányom! Maradj te csak a kereskedésednél! Olyan gazdag lész, hogy majd megveheted az egész falut.

#### IV.

Mikor hazajöttek Jób Eriktől, Anna azt akarta, hogy most menjenek át Ingborg nénéhez, hadd tudja meg ő is a nagy csodát. De erről hallani sem akart Berit anyó.

Igaz ugyan, hogy Ingborg néne Jób Erik szomszédságában lakott, és az is igaz, hogy a jó szomszédi viszonyt fenntartották, legalább úgy, hogy a falubeliek semmit sem vettek észre, mégis nem minden volt úgy, ahogy annak lennie kellett.

Ingborg néne özvegy asszony volt, és bár a legjobb tanyája volt egész Medstufalvában, mégis sok gonddal küzdött, mert nem volt férfi a háznál, hanem mindent neki kellett elvégeznie. Egyetlen vágya az volt, hogy megtarthassa tanyáját addig, míg a fiai felnőnek, mert akkor aztán magától megszűnik minden nehézség. És aki ebben a törekvésében segítette, az a nővére, Karin volt. Az egész falu tudta, hogy ő volt, aki megszerezte a szükséges pénzt az adóra meg a napszámosbérekre. De hát Karinak nem volt olyan szerencséje a kereskedéssel, mióta Svärd Anna is útrakelt a maga hátizsákjával. És hát észre lehetett venni, hogy bizony a nővérek nem a legjobb szemmel néztek Jób udvara felé, de különösen nem szívtették Svärd Annát meg az anyját.

De mikor Svärd anyó elmondta aggodalmát, a leánya azt felelte, hogy igazán ideje már végetvetni ennek az ellenségeskedésnek, és éppen ezért akar elmenni Ingborg nénéhez. Berit anyónak nem szükséges vele mennie, ha nincsen ínyére, de Anna mindenesetre elmegy hozzájuk.

Így hát keresztülvitte az akaratát, és Svärd anyó mégis csak követte, mert azt gondolta, hogy talán valami hasznára lehet.

Svärd Anna elbámult, mikor belépett a nagyszobába. Az utóbbi években nem volt náluk és egészen elfeledte, hogy milyen szépen lagnak. A falnak minden darabkája, amit csak el nem takart a szekrény meg az álló óra meg a mennyezetes ágy, tele volt festve bibliai jelenetekkel. Szemben a hosszú falon látta Józsefet, amint négylovas hintón szolgálkkal körülvéve hajt atyja, Jákob elébe, az ablak felett pedig Szűz Mária látszott, amint éppen térdet hajt az aranyos uniformisba és háromszögletű kalapba öltözött Úrangyala előtt. Anna mind a két képet jó előjelnek vette. Azt gondolta, hogy íme, ők is az Úr mindenható kegyelme által alacsony sorsukból magasra emeltettek.

Ingborg néne derék, csendes asszonyság volt. Értett hozzá, hogy mindig szép rendet tartson maga körül. Mindig valami kézimunkával foglalatzkodott. Most is ott ült, balkezén fehér gyapjúkesztyűvel és arra varrogatott színes virágokat.

Bizonyos visszahúzódást lehetett ugyan rajta észrevenni, de azért csak úgy fogadta a belépőket, mint máskor. Elibök ment, kezet fogott velük és megkérte, hogy üljenek le az ablak mellett lévő lócára. Maga ismét visszaült az asztalhoz és folytatta kézimunkáját.

Egy kis csönd következett, és Svärd Anna azt gondolta magában, hogy Ingborg néne bizony az forgatja a fejében, hogy vajjon ez a fehérnép számít-e arra, hogy kávéval kínálja meg őket. De bizony nem bánja, hogy mit gondolnak. Csak nem fogja kávéval vendégléni azokat, akik elvették a hűgától a keresetet?

Kis idő múlva Anna ismét hozzáfogott a beszélgetéshez és elmondta, hogy találkozott Karinnal az országúton. És ezért azt gondolta, illendő, ha benéz az udvarukba, hogy átadja az üdvözetét és elmondja, hogy Karin jó egészségben van.

- Bizony kellemes hallani, hogy a húgom jó egészségben van - mondta Ingeborg asszony. - A legjobb áldás a jó egészség.

- Igen, igen, erre mindannyiunknak szükségünk van, - sietett hozzáfűzni Berit anyó - de még inkább azoknak, akik az országúton vándorolnak.

- Ebben igazad van, Berit - mondta Ingeborg.

Erre ismét abbamaradt a beszélgetés, és Svärd Anna azt gondolta, hogy Ingeborg asszony megint tépelődik magában, vajjon megkínálja-e vendégeit kávéval? Hiszen csak üdvözetet hoztak a nővérétől. Ez még nem elég.

Most meg azt mondta Svärd Anna, hogy nem is jött volna ő be így délután ide, hogy megzavarja a munkát, ha más járatban nem lenne, mint az üdvözetátadás. De hát, amikor találkoztak, Karin észak felől jött, ő meg délről és minden áruját már eladta volt. Ezért megvette Karin egész készletét és mikor elváltak, Karin ugyancsak sietett, hogy friss árut szerezzen be Karlstadban, mielőtt elindulna az őszi vásárookra.

A két nővérnek közös tulajdonsága volt, hogy lilásvörösre változik az arcszínük, ha nagyon felizgulnak. És most Ingeborg asszony is olyan lilásvörös arccal ült ott és hallgatott, mint egy tányér vad málna. Különbözik nem lehetett volna észrevenni, hogy nagyon meghatotta az új hír. Éppen hogy szólt egy pár szót, hogy milyen szerencséje volt Karinnak, hogy eladhatta az árukészletét.

- Mán csak nagyobb szerencséje volt Annának, hogy árukat vehetett, mikor már úgyis hazafelé vitte az útja és nem volt mit árusítania - mondta Berit anyó.

Bizony csak nehezen folyt a beszélgetés. Most megint elcsendesedtek egy darabig, és Svärd Anna azt gondolta magában, hogy Ingeborg néne most már igazán fontolgatja, hogy talán mégis meg kéne hívni a vendégeit egy kis kávéra. De még mindig nem volt hozzá kedve. Ez a leányzó a Jób-tanyáról csak azért jött, hogy eldicsekedjék, hogy segített az öregedő árusnőtársán. Nem, igazán nem érdemli meg, hogy a kedvéért feltegye a tűzre a kávéfőzőt.

Erre Svärd Anna előhuzakodott, hogy hiszen nemcsak ezért jött át az udvarba. De lám, úgy történt, hogy a vételnél olyasmit is kapott, ami nem az övé. Nem néztek jól utána, amikor mindent átvett, ami a Karin zsákjában volt. Másnap aztán Anna kitergette áruit valamelyik tanyán és csak ekkor vette észre, hogy egy öttalléros csúszott be az egyik selyemkendőbe.

Ezzel Anna belenyúlt a táskájába, kikeresett egy öttalléros bankót, kisimította és letette az asztalra Ingeborg asszony elé. Erre Ingeborg néne arca még vörösebb lett, mint máskor.

- De hát hogy lehet az, hogy a nővérem ilyen vigyázatlan a pénzével? - mondta. - Hát nem hagyja csak úgy heverni az öttallérosokat a zsákjában. Talán nem is az övé ez?

- A' bizon meglehet - mondta Anna. - Az öttalléros talán már ott volt a selyemkendőben, amikor vette. Magam is a hitben vagyok, hogy Karin nem is tudott róla. - Ingeborg asszony erre letette a kézimunkáját és csodálkozva nézett Svärd Annára.

- De ha azt hiszed, hogy Karin nem is tudott a pénzről, akkor megtarthattad volna. Hiszen mindent megvásároltál tőle, ami a zsákjában volt.

- De az mégsem az enyém - mondta Anna. - És most arra kérek néne, hogy tedd el addig, míg Karin visszajön.

Ingborg asszony mitsem válaszolt erre, és Svärd Anna úgy gondolta, hogy most már igazán kénytelen megkínálni őket kávéval, bármennyire is húzódozik ettől.

Alighogy ezt elgondolta, máris döntött Ingborg asszony.

- Bizony oly szívesen megkínáltam volna a szomszéd asszonyomékat egy kis kávéval - mondta. - De hát, szinte szégyellöm bevallani, nincsen valódi kávé idehaza, hanem csak pörkölt árpa és cikória.

Felállt és kiment a konyhába. Aztán be is jött a kávéval és csendesen iszogattak egy csészével, két csészével, de Ingborg asszony még mindig visszahúzódozó maradt. Hiszen barátságos volt, de érezni lehetett, hogy nem teszi szívesen.

Mikor már jól megkávéztak, Anna intett az anyjának és az öreg asszony elkezdte:

- Anna lányom egy kicsit szígyenlős maga elmondani a dolgot. De hát egy nagy csuda történt. Férjhez mén egy igazi paphoz Värmlandban.

- Ugyan mit hallok! - kiáltott fel Ingborg asszony. - Férjhez mén? Hát akkor nem fog töb...

Itt félbeszakította önmagát, mert vigyázott magára. Nem akarta, hogy észrevegyék, hogy mindjárt csak a maga hasznára gondol.

Svärd anyó azonban folytatta a félbeszakított mondatot. - Nem bizony, - mondta - nem fog már többé vándorolni a hátizsákkal. Igazi papi udvarban fog lakni. Lesz lova meg tehene, szolgálója meg bérese.

Ingborg asszony egész arcában elmosolyodott. Nagyszerű újság volt ez.

Felállt és meghajolt. - Édös Istenkém! Miért nem mondtátok ezt előbb? Hát egy jövődöbeli papné csak árpafőzettel kínálok? Most már igazán itt kell maradnotok egy darabig, míg utánanézek, hátha találok valahol a kamarában egy kis igazi kávé. Üljetek le, üljetek le kedveseim, ha mondom!

## A SZOLGABÍRÓNÉ.

Mikor Svärd Anna már néhány hete tartózkodott otthon, elment az anyjával Ryen szolgabíró tanyájára, mely északra feküdt Medstufalvától, és a szolgabírónéval szerettek volna beszélni. Úgy Jób Erik, mint Ingborg asszony tudták, hogy mi járatban mentek oda. Különben Ingborg asszony most a legjobb barátnőjük lett és nagyon buzgólkodott, hogy útnak indítsa őket, sőt tulajdonképpen ő volt az, aki az egész dolgot kigondolta.

Tehát eljutottak a szolgabíró tanyájához és a konyha felé kerültek, már ahogy Berit anyó akarta, pedig Svärd Anna úgy gondolta, hogy mint leendő papné, a főajtón is beléphetne. A konyhából a mosókamarába utasították őket, ahol a szolgabíróné éppen a mosást számolta össze, mely egy nagy asztalon volt szétterelve. A szolgabíróné kissé felhúzta a szemöldökét, mikor beléptek, és éppen nem örült a látogatásnak. Természetesen hallotta már az esetet, hogy Svärd Anna egy paphoz fog férjhez menni és előre sejtette, hogy mi járatban van a két fehércseléd.

De hát kénytelen-kelletlen szívesen fogadta őket. Üdvözölte és kezet fogott velük, leültette őket, hogy teljes nyugalommal adhassák elő kívánságaikat.

Már előre megbeszélték, hogy Svärd anyó viszi a szót. Ingborg asszony úgy mondta, hogy ez a legillendőbb, és arra is figyelmeztette őket, hogy ne sokat teketóriázzanak, hanem térjenek egyenesen a dologra.

Svärd Anna tehát csöndben ült és hallgatta, míg Berit anyó előadta, hogy azért jöttek, vajjon Anna nem kaphatna valamelyes nevelést néhány hónapig a szolgabíróék udvarházában. Hiszen egy värmlandi paphoz megy férjhez és így szüksége volna megtanulni, hogyan is megy a dolog az uraságoknál.

Ryen asszonyság kis és mozgékony nő volt, éles, apró szemekkel és éppen nem volt csúnyának mondható, hanem inkább kellemesnek. Olyan élénk volt, hogy egy pillanatig sem tudott nyugodtan ülni. Mialatt Berit anyó beszélt, ott állott és átszámolt egy halom törülközőt. Sohasem tévesztette el a számolást, hanem az egyik tucatot a másik után rakosgatta csomóba. Bár csak félfüllel hallgatta az egészet, mégis hamar készen volt a válasszal.

- Hallottam erről a házasságról, - mondta - de nekem nem tetszik a dolog. És ezért nem szeretném, ha valami közöm volna az egészhez.

Nem lehet csodálkozni, hogy a két idegen fehérnép annyira elcsodálkozott erre, hogy egyik sem tudott szóhoz jutni. Hiszen eddig, mióta Anna hazajött, egyéb dolguk sem volt, mint házról-házra jártak, kávé ittak és megbeszélték az egész leánykérést meg a házasságot... Ahová csak mentek, mindenütt azt mondták, hogy ez volt a legérdekesebb, amit valaha csak hallottak, és hogy ez nagy tisztesség Medstufalvára, hogy egy ottani leányzóból papné lesz. Némelyek nyíltan megmondták Svärd Annának, hogy eddig bizony nem szívlelték, mert nagyon is hasonlított Jób Erikhez, és mindig csak a pénzre gondolt. De most egészen megváltozott, vidám és élénk, amint az egy fiatal leányzóhoz illik. Másoknak viszont az tetszett, hogy Berit anyó most már öreg napjaira nyugalmas otthont fog kapni a lányánál. De valamennyien meg voltak elégedve a dologgal. Most aztán itt van a szolgabíróné, maga a szolgabíróné, és azt mondja, hogy nem akar semmit tudni erről a házasságról!

Ryen asszonyság észrevette, hogy azok egészen megnémulva ülnek ottan, és azt gondolta, hogy szükséges, ha valami magyarázatot fűz a kijelentéséhez.

- Nem első eset, hogy egy szép dalarnai leányzó úriemberhez megy férjhez - mondta. - De ezek a házasságok sohasem sikerülnek. Azt tanácslom, Berit, hogy mondd meg a lányodnak, verje ki a fejéből ezt az egész férjhezmenést.

Mikor a szolgabíróné ezeket mondta, Svärd Anna úgy érezte, mintha valami álomból ébredett volna fel. Az utolsó napokban sok legény és leány, akik délen voltak nyári munkában, jött haza Medstufalvába. A leányzók közül a legtöbben kertimunkát végeztek, mások idegeneket vittek át csónakon a Norrströmön Stockholmban, mások ismét üvegeket mostak a sörfőzdében, de valamennyien szorgalmasan dolgoztak. És most, mikor meghallották, hogy mi is történhetik valamelyikükkel kint a nagy világban, egyszerre felragyogott a szemük és egyre kérték, beszélje el nekik még egyszer, hogy jött elébe a fiatal lelkész az országúton, mit mondott és hogy ő mit felelt. A legények egészen másképp fogták fel a dolgot... Eddig alig vették észre Annát, de most bevallották, hogy nem értik, hol is volt eddig a szemük. Alighogy egyedül maradt valamelyikkel, azonnal vallomást tett, hogy amennyiben a värmlandi lelkész megbánná az ígéretét, akkor sem kell búsulnia. Ő majd kárpótolni fogja.

Íme, most itt van a szolgabíróné és azt mondja, hogy ne is gondoljon egy úrral való házasságra. Persze, mert hát ő csak közönséges parasztlány. Ez az egésznek az értelme.

Svärd Anna nem szólt egy szót sem. Felállott és ugyanezt tette Berit anyó is. A szolgabíróné éppoly barátságosan fogott velük kezét, mint mikor bejöttek és aztán kikísérte őket. Talán azért, hogy a cselédség ne lássa, hogy leerve és megszegyenülve távoznak, vagy talán más okból, azt nem tudták, de hát az ebédlőn át vezette őket az előszobába, hogy ne kellessen a konyhán át menniük.

Mikor hazafelé mendegéltek, elgondolták, hogy ez volt a legrosszabb, ami velük történhetett, hogy a szolgabíróné nemet mondott. Ha az esperesné mondta volna, úgy az nem jelentett volna olyan sokat. Mert lám, a szolgabírónének roppant nagy tekintélye volt a környéken. Az emberek nagyon is az ő véleménye után igazodtak. Amikor látta, hogy valamelyik legény és leányzó nagyon is egymásnak való, akkor egyszerűen összeházásította őket és evvel minden rendben volt. Ha pedig az emberek a szomszédos tanyákon összevesztek és pert akartak egymás ellen indítani, a szolgabíróné azonnal ott termett és hamarosan összebékítette őket.

Tulajdonképpen nagyobb jelentősége nem volt a dolognak. Hiszen a szolgabírónének nem volt hatalma sem Svärd Anna, sem az anyja felett, de Anna mégis úgy érezte, hogy ha a szolgabírónének nem tetszik, hogy urasághoz megy férjhez, akkor mégis csak vége az egésznek.

Most mindaz a komorság, ami nehéz gyermekkorra óta benne lakozott, újból előtört, de csakhamar eloszlott, mert ugyanazon a napon levelet kapott. Olvasni ugyan nem tudott, de tudta, hogy kitől van. Betette a levelet felbontatlanul a táskájába és egész nap csak arra gondolt, aki a levelet írta. Bizonyára az ő szülei is azt gondolták, hogy nem méltó hozzá, de ő férfiasan szembeszállt velük és bizonyára ezt teszi majd a szolgabírónéval szemben is.

Másnap azt csinálta, amit a többi falujabeli, ha levelet kaptak. Elment Medberg kántorhoz és megkérte, hogy olvassa fel.

Az öreg kántor éppen a tornateremben volt, mely a konyhán belül feküdt. Bent egy nagy asztala volt, mely majdnem a szoba felét elfoglalta és a körül ültek a gyerekek, akik éppen olvasni tanultak.

A kántor átvette a levelet, gondosan feltépte a pecsétjét és nézegette az írást. Bizony az tiszta és világos volt, nem is lehetett másképp, aztán hangosan olvasni kezdte, mi is áll a levélben.

Eszébe sem jutott, hogy kiküldje a gyerekeket, hanem azok ott ültek és hallgatták a szép, szerelmes szavakat, melyeket a vőlegény írt. Lehet, hogy a jó öreg kántor úgy gondolta, nem árt, ha a gyerkőcök meghallják, milyen könnyen is olvassa az írást. Azt meg nem lehetett, hogy Anna megkérje, hogy talán később olvassa el a levelet. Megtörténhetett volna, hogy a kántor egyszerűen elküldi, hogy olvassa el akkor maga a levelét.

Mialatt a kántor olvasott, Anna csak arra akart gondolni, ami a levélben állott, de önkénytelen rá-ránézett a fiúkra. Azok bizony jól mulattak. Ott ültek felfújtt, vörös arccal és alig tudták visszafojtani a nevetésüket.

A szolgabírónél tett látogatás óta Anna lelkét nagy nyugtalanság szállta meg. Vége volt az egykori örömeinek és biztosságának. Nem is csodálkozott, hogy a gyerkőcök nevettek. Hiszen nem volt ő méltó arra, hogy így írjanak neki.

Néhány napig tépelődött, hogy mit is válaszoljon. Meg akarta neki mondani, hogy belátta, miszerint ő nem illik hozzá, hogy az ő szüleinek igazuk van, és hogy többé ne gondoljon rá.

Mikor mindezt átgondolta és gondolatban hosszú levelet formált, megint elment Medberg kántorhoz. Most már óvatosabb volt, és délután jött, mikor a gyermekek már elmentek. A kántor azonnal leült a hosszú asztal mellé, hogy diktálása után írjon, és úgy látszik, minden nagyon jól ment. Most már nem ültek ott a gyerekek, hogy kinevessék. Mindent elmondhatott őszintén, a nélkül, hogy megzavarták volna. Az öreg kántor keményen vezette a pennát, és a levél hamarosan elkészült.

Azután felolvasta előtte, és bizony Anna nagyon elcsodálkozott. Mert hát Medberg kántor már sok szerelmes levelet írt életében, és hogy mi is álljon abban, azt jobban tudta, mint akármilyen dalarnai leányzó, aki még csak az elsónél tartott. És nem is sokat törődött azzal, hogy azt írja le, amit egy ilyen tapasztalatlan leányzó diktált neki. A levelet azzal kezdte, hogy a levélíró nagy örömmel értesült arról, hogy a vőlegény jó egészségnek örvend, amely a legnagyobb kincs, és azt az egész első oldalon fejtegette. Azután arról írt, mennyire is vágyódik utána, hogy minden nap egy hónap és minden hónap egy év. És ezt azután szintén kellően kicirkalmazta. Végül biztosította a vőlegényt odaadó hűségéről és figyelmeztette, hogy sohasem hagyja el őt, különben annyi bánatos éjszakát kap, mint amennyi levele van a hársfának, vagy mint amennyit a mogyoróbokor hord az ágain, mint amennyi homokszem van a tenger fenekén, mint amennyi csillag ragyog az égbolton.

Mikor Anna megkérdezte a kántort, hogy miért nem írta azt, amit ő diktált neki, azt felelte, hogy talán azt hiszi, mintha ő nem tudná, hogy mit is kell egy szerelmes levélbe írni. Csak nem írhat bele olyan zagyvaságot, amit ő talált ki. Meg kell gondolnia, hogy egy papnak ír.

Anna kénytelen volt ebbe belenyugodni. Összehajtogatta a levelet, lepecsételte és elküldte, úgy ahogy volt. De hát mit fog a vőlegénye gondolni, ha megkapja? Most még jobban érezte vele szemben a maga kicsinységét.

Anna harmadszor is felkereste Medberg kántort és megkérdezte, hogy nem tanítaná-e meg írni és olvasni? A kántor nem takargatta, hogy bizony már kissé idősnek tartja ilyen nehéz mesterség elsajátítására, de Anna csak erősködött, hogy próbálja meg. Így hát beleegyezett, hogy jöjjön el hozzá másnap délelőtt, mikor a gyerekek is jönnek.

Így történt, hogy néhány hét múlva Svärd Anna ott üldögélt a kántor nagy asztala mellett lúdtollal a kezében, papírral maga előtt és írta a minta után: *Ki korán kél, aranyat lél.*

Bizony keserves egy munka volt ez. Görcsösen szorította a markában a vékony lúdtollat és oly erővel nyomta le a hegyét, hogy a tinta apró cseppekben fröcskölt szét a papiroson és bizony nagy, iromba vonalakat írt le betűk helyett.

De máskülönben is keserves egy munka volt. Mert nem is akart egyebet, ha majd eltanulta a betűvetést, mint hogy megírja Korskyrkába, hogy nem méltó hozzá és hogy ne gondoljon többé reá.

Bár ilyen nehéz dologra készült, mégsem lehetett azt mondani, hogy igazán nem tette meg a magáét. Minden erejét megfeszítette, mintha csak nehéz zsákokat kellett volna emelnie. Minden szó leírása olyan nagy fáradságába került, hogy le kellett utána tennie a tollat és megpihenni, mielőtt újabb szóba kezdhették.

- A pennát pedig könnyen kinyújtott újjakkal kell tartani - mondta a kántor. De Anna úgy érezte, a lúdtollat nem lehet kevesebb erővel tartani, mint ahogy ő csinálta, hogy szinte ropogtak bele az újjai. A gyerkőcök persze gúnyosan nevettek felé. Svärd Anna annyira elkeseredett, hogy ott akarta hagyni az egészset, mikor kinyílt az ajtó és a szolgabíróné lépett a szobába.

Olyan volt, mint mindig, eleven, barátságos, és azért jött, hogy egypár, a falut érdeklő dolgot beszéljen meg Medberg kántorral. De amikor meglátta Svärd Annát ott ülni a gyerekek között és írni, úgy hogy a lúdtoll ugyancsak fröcskölte szét a tintát, egyszerre csak minden érdeklődése feléje fordult.

- Ugy, úgy, - mondta - hát csak nem verted ki a fejedből, hogy papné legyen belőled.

Svärd Anna nem válaszolt, de az öreg kántor olyasmit morgott, hogy addig nem lehet papné, míg legalább meg nem tanul írni és olvasni.

A gyerkőcök újból vihogni kezdtek, de a szolgabíróné csak rájuk nézett, mire valamennyien egyszerre elkomolyodtak. Azután a szolgabíróné Svärd Anna felé hajolt, hogy megnézze a papirosát, amelyen a betűk úgy dülöngöztek egymás hegyin hátán, mint egy összedült kerítés lécei.

- Hadd lám, mit írsz? - kérdezte a szolgabíróné. - Az ám! «Ki korán kél, aranyat lél.» Várj csak egy kicsit. Add csak ide a pennát!

Nevetett, gondolkozva lehajolt az asztal fölé, míg a lúdtollat a szájában tartotta.

- Hogy is hívják a völegényedet? Igen, Karl-Artur. Nézz csak ide, majd meglátod! - Azzal két szót írt le nagy, kerek betűkkel.

- El tudod olvasni, amit írtam? Itt áll: Karl-Artur. Próbáld csak leírni ezt a nevet! Meglátod, hogy menni fog, ha igazán szereted.

Azzal ismét Anna kezébe nyomta a tollat és kiment a kántorral a konyhába, hogy egyedül beszéljen vele.

Svärd Anna pedig ott ült és nézte a nevet, amelyet olyan szépen megrajzolt a szolgabíróné. Szerette volna ő is olyan kereken leírni, de hát az nem volt lehetséges. Eldobta a tollat.

Jó darab idő múlva a szolgabíróné és a kántor ismét visszajöttek a tanterembe.

Bent olyan csend volt, akárcsak a templomban. A gyerekek nem vihogtak többé, de nem is olvastak az ábécés könyvükben. Valamennyien az asztal fölé hajoltak, mintha valami csodálatos dolog volna, amivel Svärd Anna szorgoskodott.

Anna ott ült mosolyogva, boldogan és fürge újjakkal dolgozott. Mikor a szolgabíróné meg a kántor visszajöttek, hirtelen az asztal alá dugta a varrást, amin dolgozott.

- Elő csak vele! Add csak ide! - mondta a szolgabíróné.

Most azután igazán csodát láttak. A lúdtoll és tinta helyett Svärd Anna előszedte a táskájából a varrótűt, a cérnát meg egy darab fehér vásznat, amire azután rávarrta a betűket. Éppen olyan kerekded szépek voltak, mint a szolgabírónéi és örömeben, hogy kedves nevét varrhatja ki, virágkoszorúval vette azt körül.

A szolgabíróné nézegette a varrást és a mutatóujját az orra hegyére tette, mint máskor, mikor valami nagyon fontos dologra gondolt.

- Nézze meg az ember! Hát igazán ennyire szereted? - mondta. - Ezt nem hittem volna. Azt hittem, hogy csak a papházra gondolsz, meg a finom címre. Hát akkor már holnap hozzám költözhetsz és megpróbálom, hogy papnét faragjak belőled.

## AZ ESKÜVŐ.

### I.

Egy szombat délután, úgy három óra tájban Svärd Anna a szolgabíró-ház lépcsőjén álldogált és egy szánkóra várt, amely lassan kanyarodott fel a fasorban. Tél volt és csípős hideg, de ő ezt nem érezte. A szíve erősen dobogott és az arca tüzel. Tudta, hogy a szánkóban ő ül, akinek a vándormadarak útján küldözgetett üdvözlétet.

Svärd Anna már négy hónapja lakott a szolgabíróék udvarában és bizony, mintha igazi iskolában lett volna. A szolgabíróné megtanította, hogyan kell járni és állni, hogy kell ennie és innia, beszélnie és felelnie, hogyan kell valakit üdvözölnie vagy elbúcsúzni valakitől, sőt még arra is, hogyan kell tüsszentenie és ásítani és ezer más ilyen dolgot. Senki sem kívánhatta, hogy Svärd Annából ilyen rövid idő alatt valóságos úri leányzót faragjon, de annyira vitte, hogy Anna most már felismerte a maga hibáit és hiányosságait, és most, mikor a szánkó a vőlegényével közeledett, nemcsak öröm volt, amit a lelkében érzett. Attól félt, hogy Karl-Arturnak nem fog tetszeni, amikor uraságok között látja. A szolgabíróéknak két lányuk volt, igen, fitosak és szöszkék voltak, de hát milyen jól tudták, hogyan kell viselkedniök, és milyen szépen hangozott, mikor beszéltek! Aztán meg, milyen szép ruhákban jártak! Ha neki is tellenék ilyen úri ruhákat szerezni! De ő még mindig a falujabeli viseletben járt és ez nagy szomorúságot okozott neki. Csak nem járhat egy värmlandi papné olyan ruhában, mint a falusi parasztlányok.

Az is nyugtalanította, hogy nem tudta biztosan, miért is jön a vőlegénye. Talán éppen azért jön, hogy felbontsa az eljegyzést. Karácsony után elküldte a szükséges iratokat, hogy kihirdethessék a templomban. És ha a jegyeseket már egyszer kihirdetik a templomban, akkor az annyit jelent a falubeliek szerint, hogy megházasodtak. De azért mégsem volt egészen biztos a dolgában.

Az emberek Medstufalvában mind nagyon örültek a kihirdetésnek. Így Jób Erik nem akart hinni addig ebben a házasságban, míg nem hallotta a kihirdetést a szószékből. A harmadik vasárnapon azután ünnepélyesen kijelentette, hogy ő akarja tartani az egész lakodalmat. Háromnapos vendégség lesz, amilyent még nem láttak a faluban, annyi étel és ital lesz, ami csak kell, zenészek is, meg tánc az egész család számára. Mert ha már az unokahúga ilyen jó házasságot csinál, akkor a lakodalomnak is ahhoz méltónak kell lennie. A szolgabíróék egyik leánya ezt meg is írta Anna nevében a vőlegényének, és csodálatos, hogy erre a levélre nem válaszolt egyebet, mint hogy idejön, hogy meglátogassa. Talán bizony megbánta, mikor meghallotta, hogy már a lakodalomról beszélnek, vagy hát mit akar mást?

Bizony sehogysem tudta kitalálni az okát, mert a szánkó már felért a dombra és bekanyarodott az udvarra. Na most mindjárt megláthatja és ez nagy boldogsággal töltötte el. Akárhogy is történjék a dolog, mégis csak boldog, hogy megláthatja.

Mikor Karl-Artur kiszállott a szánkóból, nemcsak Svärd Anna állott a lépcsőn, hanem a szolgabíró és a szolgabíróné is, hogy fogadják. Először is azokat köszöntötte. Azután odalépett hozzá, megölelte és meg akarta csókolni. De Anna annyira zavarba jött, hogy elhúzódt a csók elől. Csak nem engedheti, hogy megcsókolja, akkor, mikor idegenek állnak körülötte és látják. A következő percben eszébe jutott, hogy az uraságoknál szokás, hogy akkor is csókolódnak, mikor mások látják, és haragudott önmagára, hogy ilyen bután viselkedett.

Mihelyt Karl-Artur kibontakozott a bundájából, azonnal valamennyien az ebédlőbe mentek, ahol már meg volt terítve az asztal a szolgabíróné legszebb csészéivel és kitűnő apró süteményekkel. A vőlegénye mellett kapott helyet, és miután naponta együtt kávézott a szolgabíróék-

kal, jól tudta, hogyan kell viselkednie. Mégis egyszeriben csak megfélemedezett a tanításról. A nélkül, hogy gondolt volna rá, annyira teleöntötte a csészét, hogy a kávé kifolyt belőle a tányérra és a cukrot a szájába vette és úgy szürcsölte a kávé. Éppen úgy viselkedett, mintha az anyjánál vagy Ingborg nénénél lett volna vendégségben, és mikor a szolgabíróné ránézett, egyszerre csak a torkán akadt a kávé.

Megint nagyon haragudott magára, de azzal vigasztalódott, hogy ez nem jelent semmit. Úgy érezte, hogy valami nincsen rendjén. A vőlegénye nem viselkedett úgy vele szemben, mint mikor utoljára látogatta meg. Biztosan azért jött, hogy felbontsa a házasságot.

A kávézgatás közben csendesen ült és figyelte, milyen szépen is beszélget Karl-Artur a háziakkal. Milyen könnyedén ment, hogy kölcsönösen szép szavakat mondjanak egymásnak. Karl-Artur megköszönte mindazt, amit a család ez alatt a négy hónap alatt a menyasszonyáért tett, és a szolgabíróné azt válaszolta, hogy igazán nem érdemli meg a köszönetet. Anna olyan derék volt és olyan szorgalmasan segített a háztartásban, hogy tulajdonképpen nekik kellene köszönetet mondaniok.

Ugy a szolgabíróné, mint a lányai, meg a szolgabíró is olyan vidámak és mosolygósak lettek, olyan szelíden beszéltek, mióta a vőlegénye megérkezett. Bizonyára nem gondolták, hogy olyan lesz, mint amilyen. Talán bizony azt hitték, hogy púpos és félszemű. Biztosan azt hitték, hogy valami testi hibája van, amiért egy szegény parasztlányt akar feleségül venni.

Ezt igazán megbocsáthatta nekik, mert maga sem emlékezett rá, hogy Karl-Artur olyan szép és derék férfiú. Elgondolta, vajjon látják-e, hogy milyen szép, fehér homloka van? És hogy olyan nehéz, sötét a szempillája, mely szívesen csukódik le, de ez jó, mert különben nem tenne mást, csak abba a csodálatos, mély szempárba nézne.

Úgy látszik, hogy a vőlegénye jól érzi magát a szolgabíróék körében. A kávé-asztalt már lehordták, de ő csak ott ült és beszélgetett velük. De nemcsak a háziasszony és a szolgabíró beszélgettek, hanem a lányok is résztvettek a társalgásban. Úgy érezte, mintha azok el akarnának venni tőle Karl-Arturt és percről-percre szomorúbbnak és elhagyottabbnak érezte magát.

- Ezekhez tartozik ő igazán, - gondolta magában - rám alig néz. Most érzi igazán, hogy nem illek hozzá. Nekem semmi mondanivalóm nincsen, sem ő, sem a többiek nem veszik észre, hogy itt vagyok.

Éppen ebben a percben hozzáfordult Karl-Artur. Szempilláját felemelte és úgy nézett rá, hogy Anna úgy érezte, mintha valóságos napsugár tört volna elő a felhők mögül. Azt mondta, hogy szeretne elmenni a paphoz, ha nem lakik nagyon messzire.

Dehogy, nem lakik az messze innét. Csak át kell mennie a falun, azután balra térni és a papház ott van rögtön a templom háta megett.

Anna mindezt olyan barátságtalanul mondta, hogy valamennyien észrevették és csodálkozva, szinte szemrehányóan tekintettek rá.

- Azt hittem, hogy te majd megmutatod nekem az utat - mondta Karl-Artur.

- Persze, azt is megtehetem.

Már ezt nem tagadhatta meg, mert megértette, hogy egyedül akar vele maradni, hogy szakíthasson. Ezért nem lehetett boldog és vidám. A szíve, mint valami kő, nyomta a keblét. Karl-Artur mindenképpen olyan különös volt ma. A többiek, akik sohasem látták azelőtt, nem vehették észre rajta ezt a változást.

Mikor a vőlegényével kiért az országútra, olyan messzire mentek egymástól, amennyire csak lehetett. De hát még csak február vége volt, és a nap nem sok kárt tehetett a hóbuckákban, melyek szorosan emelkedtek az út mentén. Így a járható út keskeny volt és Annának nehéz volt oly messzire tartani magát a vőlegényétől, ahogy szerette volna.

A nappalok már hosszabbak lettek és még egészen világos volt. Keskeny újhold tekintett elő a sápadt égboltozaton. Anna úgy érezte, hogy nagyon is éles és hegyes. - Ez az a görbe kés, amely elvágja a szerencsémét - gondolta magában.

Hozzá volt szokva a hideghez, és igazán nem igen kérdezte, hogy milyen idő van kint. Ma délután azonban úgy érezte a fagyot, mint soha azelőtt. Valahányszor rálépett a hóra, az csikorgogni kezdett. - Nem csoda, ha jajgat, - gondolta magában - fáj neki, mert a léptek, melyek tapodják, olyan nehezek a gondtól.

Végre megérkeztek a papházhoz és most először törte meg a csendet Karl-Artur. - Elvárom tőled, Anna, hogy nem fogsz ellenkezni, amire most a lelkészt meg akarom kérni. Értsd meg, úgy akarom elrendezni a dolgot, hogy mindkettőnknek a javára legyen.

Nem, dehogy is akar ő ellenkezni, efelől nyugodt lehet. Legyen minden úgy, ahogy ő akarja.

- Köszönöm az ígéretedet! - mondta Karl-Artur.

Ezután bementek a lelkész dolgozószobájába és ott találták őt az íróasztalnál ülve. Szombat délután volt és éppen másnapi prédikációján dolgozott. Nem a legbarátságosabb pillantással fogadta a belépőket, akik megzavarták munkájában.

Karl-Artur elmondta, hogy kicsoda, mire a lelkész azonnal barátságosabb lett, mihelyt megtudta, hogy lelkész kollégája jött látogatóba.

Svärd Anna csak az ajtónál állott meg és hallgatott, míg a lelkészek egymással néhány szót váltottak olyasmiről, ami a hivatásukat érintette. De kis idő múlva a vőlegénye hozzálépett, kézenfogta és bemutatta a lelkésznek.

- Lelkész uram, - mondta - látom, hogy nagyon el van foglalva és azért röviden és gyorsan el akarom mondani, hogy milyen ügyben jöttem ide. Bizonyára nem nehéz önnek elképzelni egy fiatalember vágyódását a szerelemben. Elutazásom előtt egy nappal gondoltam arra, hogy minő nagy boldogság volna, ha nem kellene egyedül visszatérnem Korskyrkába. Ez a gondolat egyszeriben megragadta a lelkemet. Dehát lehetséges volna-e a megvalósítása? Az a kis otthon, melyet a feleségem és a magam számára berendeztem, majdnem teljesen készen áll. A jóembereim megígérték, hogy siettetik a festőt és az asztalost, hogy már a jövő héten beköltözhetünk. Így hát erről a részről nem volt semmi akadály.

Svärd Anna észrevette, hogy a lelkész arca ellenmondást fejezett ki, de a vőlegénye nem engedte szóhoz jutni.

- Kedden indultam el hazulról és arra számítottam, hogy legkésőbb csütörtökön vagy pénteken Medstufalvában leszek, de a véletlen áthúzta számításaimat. Az agyonhajszolt lovak, részeg kocsisok, jégzajlás a folyókon megakadályoztak, hogy előbb érkezhessenek ide, mint ma délután. De hát, lelkész úr, megsemmisüljenek e miatt összes kedves reményeim? A legkomolyabb ellenvetés az volna, hogy a menyasszonyom annyira örült a nagy lakodalomnak, amit a nagybátyja ígért neki. Megértettem ezt az örömet, de egy pillanatig sem kételkedtem abban, hogy szívesen lemond a lakodalomról, csak hogy azonnal követhessen. Kérem azért a lelkész urat, hogy hajlandó volna-e minket holnap az istentisztelet után a templomban összedni?

A lelkész habozott egy-két pillanatig a válaszadással. Jól ismerte a gyülekezetét és tudta, hogy mennyien örültek már előre a háromnapos lakzinak, és attól tartott, hogy megneheztelnek rá, ha a maga részéről hozzájárul annak megváltoztatásához.

- Kedves fiatal híveim, - mondta - nem fogadnátok meg egy öreg barátotok tanácsát és nem állnátok el ettől a tervtől? Magister Ekenstedt tudja, hogy erről a házasságról sokat, de sokat beszéltek a környéken. Nem szeretnék, hogy az egész ilyen titokban és sietve történjék meg. Az emberek igazi nagy lakodalmat várnak.

A vőlegény elhárítólag intett a kezével. - Legyünk teljesen őszinték, lelkész uram! Hiszen lelkész uram is tudja, mit jelent egy nagy lakodalom. Ivást, evést, meg részegedést és paráználkodást. Én soha ilyesmiben nem akarok résztvenni. Ideutazásomnak egyedüli célja az volt, hogy megakadályozzam a lakodalmi előkészületeket. Úgy érzem, hogy ezt a legjobban és leghatásosabban azzal a tervvel tudnám elérni, amit most azonnal kifejték lelkész uram előtt.

A lelkész majd fel- majd lenézegetett a szobában, mintha csak azt kereste volna, milyen úton menekülhetne nagyon is energikus lelkész társa elől. Végre rápillantott Svärd Annára. Egyszeriben felderült az arca, úgy látszik, megtalálta a kivezető utat.

- Magister uram még nem hozta tudomásomra, vajjon menyasszonya is beleegyezett-e tervébe, mely szerintem elhamarkodott.

Karl-Artur minden habozás nélkül azonnal válaszolt.

- Mielőtt idejöttem volna, a menyasszonyom megígérte, hogy intézkedéseimbe beleegyeznek.

Svärd Anna nem tehetett róla, hogy egy kissé csodálkozó mozdulatot tett, mely nem került el a lelkész figyelmét.

- De mondd csak, Anna, tisztában vagy ezeknek az intézkedéseknek a természetével? - kérdezte a lelkész a menyasszony felé fordulva.

Anna mélyen elpirult. Egy dologgal tisztába jött a beszélgetés folyamán, és pedig azzal, hogy a vőlegénye igazán feleségül akarja venni. Most már e felől nem kell aggódnia. Tehát nem tartja együgyűnek és parasztnak. Komolyan feleségévé akarja tenni.

De egyszersmind elégedetlen és nyugtalan volt. Miért nem kérdezte meg a vőlegénye már útközben, vajjon feleségül akar-e menni hozzá már holnap?

- Nem szeret annyira, mint én őt - gondolta magában. - Ha annyira szeretne, akkor elsősorban is engem kérdezett volna, hogyan is akarnám.

Bár belsejében sértve érezte magát, nem akarta szégyenbe hozni vőlegényét a lelkész előtt.

- Hát megértöd, jó esperes uram, hogy én már csak követem őt, hová épp vinni akar - mondta Anna.

- Ha már így áll a dolog, úgy természetesen készséggel állok a magister uram rendelkezésére - válaszolta a lelkész.

## II.

A szolgabíróné a nappaliban ült, mutatóujját az orrán tartva, amit akkor szokott tenni, ha mélyen elgondolkozott valami dolog felett.

Tulajdonképpen nagyon megszerette Svärd Annát, és nagyon sajnálta, hogy a fiatal lány most nem kapja meg a nagy lakodalmat, aminek olyannyira örvendezett. Még szombat este munkába állította az embereket, úgy otthon, mint a faluban, hogy valamiképpen segítsenek a

dolgon. A menyasszonyi ruhát, amit a nagybátyjánál őriztek, kivasalták, megjavították és maga Ingborg anyó meg a nővére hozták el a szolgabíróék udvarába, hogy ott öltöztessék fel Annát menyasszonnyá az ősi szokás szerint. A nászmenet, hála a szolgabíróné fáradozásának, tekintélyes és hosszú volt és ott sorakozott fel a templomdombon. Az élén két zenész haladt és úgy vonultak be a templomba. A szolgabíró, Medberg kántor, Jób Erik, az egyházigazgatók és az esküdtek a feleségeikkel együtt mentek közvetlenül a mátkapár után. Fialat legények és leányok ünneplőruháikban zárták be a menetet. Mindez nagyon szép és ünnepélyes volt. Hosszabb előkészület sem hozhatott volna létre jobb eredményt.

Persze lakodalmat nem csaphattak Jób Eriknél, de a szolgabíróné maga rendezett a házában egy kis vendégséget. Szerencsére már előre készült a vőlegény fogadására, hogy bemutassa annak az új rokonságát, így hát egész símán ment minden. A vendégek is okos emberek voltak és belátták, hogy valami nagy lakomáról szó sem lehet.

De ha tudta volna, hogy a vendégség milyen unalmas lesz, akkor bizonyára nem fogott volna hozzá. Azok, akik meg voltak híva, máskor beszédek voltak, de ma este, mintha semmi mondani valójuk nem lett volna. Ő maga ugyan megtett mindent, ami tőle tellett, hasonlóképpen a férje és a lányai is. A vőlegény is erőlködött, hogy a beszélgetést fenntartsa. De mintha valami nagy gond nehezedett volna a vendégseregre. Talán a nagy, vidám és zajos lakodalomra gondoltak, melytől most elestek.

Ami a menyasszonyt illeti, bizony az egész este egy szót sem szólt. Összeráncolt szemöldökkel ült ottan és maga elé nézett. Mintha vádolt lett volna, aki várja, hogy elítéljék.

- Biz ez a házasság nem a legjobban kezdődik - gondolta a szolgabíró. - Csak tudnám, hogy min is tépelődik Svärd Anna magában. Talán azért olyan szomorú, hogy nem ülheti meg a nagy lakodalmat Jób tanyáján?

Hogy az idő gyorsabban teljék, a szolgabíróné megkérte Ekenstedt magistert, hogy szólna hozzájuk néhány szót. Az szívesörömet hajlott a kérésre és most mindnyájan őt hallgatták. Szépen és folyékonyan beszélt, mégis nem tagadhatta, hogy szavai megijesztették. - Ugyan mit is beszél ez? - gondolta a szolgabíróné. - Ez a fiatalember olyan jégre akar lépni, amely aligha tudja megtartani.

Jobban és jobban elcsodálkozott. - Az Isten szerelmére, mit jelentsen ez? - mondta magában. - Egész életében szegénységben akar élni, mint Krisztus szolgája? És hogy ezt megvalósíthassa, azért választott ki magának olyan feleséget, aki éppúgy, mint ő, megveti a gazdagságot, aki megérti, hogy nincs nagyobb boldogság a földön, mint Isten parancsolatainak hű teljesítése?

A szolgabíróné, aki tudta, hogy a fiatal menyasszony mátkasága egész ideje alatt olyan papudvarról álmodozott, ahol lesz majd ló, tehén, szolgáló meg szolgál, most aztán nem csoda, hogy minden forog a szeme előtt.

- Mily rettenetes félreértés! - gondolta a szolgabíróné. - Svärd Anna minderről mitsem sejt. Mi lesz ebből?

Minél tovább hallgatta a beszédét, annál jobban megértette, hogy milyen emberrel van dolga. - Az én jó Svärd Annám egy rajongóval akadt össze. Azért választott magának paraszti sorsból asszonyt, mert az hozzá van szokva a munkához és hogy maga vezesse az egész háztartást. Ez a fiatalember is paraszti módon akar élni. Úgy látszik, már nem divat úrnak lenni.

Tekintete majd az egyik, majd a másik hallgatóra esett. Ugyan mit gondolhat most magában Jób Erik, aki sohasem adott ki egy krajcárt hiában? Vagy az öreg Berit, aki egész életén a szegénységgel küzdött? Vagy Ingborg, aki minden este tanyájáért aggódva aludt el? De mit

gondolhat maga a fiatal menyasszony, aki három évig vándorolt hátizsákjával az országúton, erről az új kinyilatkozásról?

- Bizonyára ők is megijedtek, mint én, de azért olyan nyugodtan ülnek, mintha semmit sem értenének ebből.

Úgy látszik, ezek az emberek nem vették komolyan a fiatal lelkeszt. Ez a szegénységnek a dicsérete olyasmi volt, ami a hivatalához tartozott. Nagyon szép beszéd volt és tanulságos a meghallgatása, de senki sem gondolt még egy pillanatig sem arra, hogy úgy akar élni, mint ahogy prédikál. Hát ugyan miért nyugtalankodnának? Tudták ugyan, hogy vannak szegény papok, és senki sem gondolta, hogy ilyen fiatal segédlelkész már jó parochiához jutott, de bizonyára több kényelmet nyújthat máris a feleségének, mint amihez az szokva volt. Hiszen jobb családból való volt és ilyenek nem halnak éhen Svédországban.

A szolgabíróné a maga részéről megértette, hogy Karl-Artur komolyan beszélt, és az az élet, ami a feleségét várta, bizony nehéz és fáradságos lesz. Azon tépelődött, hogyan fogja ezt elviselni. - Hiszen ez a két fiatal teremtés alig ismeri egymást - gondolta. - Miután Svärd Anna nem tud olvasni, így a levelekből sem ismerhették meg egymást. Az ismeretségük alig mélyebb, mint mikor első ízben találkoztak az országúton. Nem volna-e okos dolog felnyitni a menyasszony szemét? Hiszen ez derék leányzó, bár nem mondhatni, hogy éppen a nélkülözés volna a természete. Igazán megkedveltem, és talán nem helyes, ha olyan házasságba engedem, melyről nem tudja, hogy mi vár ott reá?

Akárhogy tépelődött, mégis végül azt határozta, hogy nem avatkozhatik a dologba. Ha még nem lettek volna összeadva, akkor igazán kötelessége lett volna közbelépnie. De amint most áll a dolog, legokosabbnak vélte, ha magukra hagyja őket.

Mikor a vendégségnek vége volt, a vendégek elszéledtek és a szolgabíróné meg a leányai felkísérték a menyasszonyt a vendégszobába, ahol megvetették a menyasszonyi ágyat, mikor a fiatal férj odajött és beszélni akart a háziasszonnyal.

E beszélgetés után, mely legalább egy félóráig tartott, bement a szolgabíróné a hálószobájába és kihozta az éjjeli szekrényről a bibliáját. Ezzel a hóna alatt felment az emeletre a vendégszobába, ahol a leányai éppen hogy lesegítették Svärd Annáról a menyasszonyi ruhát.

Csak rá kellett pillantania Svärd Annára és észrevehette, hogy az még mindig összeráncolja szemöldökét és szemével mereven néz előre, mintha valami nagy szerencsétlenséget várna. Mikor meglátta a szolgabírónét a bibliával a hóna alatt belépni, néhányszor jelentőségteljesen intett, mintha ezt akarta volna mondani: - Most végre igazam lesz. Ezt vártam egész este.

A szolgabíróné éppen nem sietett. Megtisztogatta a gyertyákat, a leányait aludni küldte, azután feltette a szemüvegét és lapozgatni kezdett a bibliában. Mikor meglelte azt a helyet, amit keresett, odaszólt Svärd Annához, hogy szeretne neki egypár sort felolvasni a bibliából, mielőtt házasságra lépne.

Svärd Anna felült az ágyában és összekulcsolta kezét. Bizonyára nagyon fölöslegesnek tartotta az egész bibliaolvasást. Megértette, hogy ez csak bevezetés akar lenni valami nehéz dologhoz, amit csak később fog meghallani. A legszívesebben egy percig sem várt volna.

A szolgabíróné elkezdte olvasni az első korinthusi levél 13. részét: «A szeretet hosszútűrő, kegyes; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel, nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt, nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal; mindent elfedez, mindent hiszen, mindent remél, mindent eltűr.» A szolgabíróné, aki talán a maga nászéjszakájára gondolt vissza, a csodálatos szavakat meghatódott hangon olvasta és ez Svärd Annát is magával ragadta. Amit

hallott, olyan volt, mintha a saját lelkéből ragadták volna ki. Sohasem hallott a bibliából olyan szavakat, melyek annyira igazak és megkapóak lettek volna, mint ezek.

Mikor az olvasásnak vége volt, Svärd Anna elismételte magában az utolsó verset.

- Talán még egyszer szeretnéd hallani?

- Igen - felelte a menyasszony, szinte csak suttogva a szót, annyira meg volt hatva.

A szemöldöke most már igazán nem volt annyira összehúzva. A szeme sem nézett olyan mereven. A szolgabíróné remélte, hogy megbízatását minden keményebb ellenállás nélkül fogja tudni végrehajtani.

- Lám, lám, - gondolta - ez a Svärd Anna nem is olyan ostoba. Hallotta ma este a vőlegényének a beszédét és talán már érti is, hogy mit jelentett az.

Mikor még egyszer felolvasta a szeretetről szóló szép szavakat, becsukta a bibliát.

- Ha talán nem minden úgy történék, ahogy azt előre gondoltad, akkor jussanak eszedbe ezek a szavak.

A méla, bánatos szemek a beszélő felé fordultak. Ez a kijelentés ugyan lehetett egy szerény figyelmeztetés a fiatal asszony számára, de lehetett bevezetés is valami borzasztóhoz, aminek jönnie kell.

A szolgabíróné sietett a felvilágosítással.

- Úgy gondolom, látod, hogyha az ember valakit igaz szerelemmel szeret, úgy nem sokat törődik a világ felfogásával. Nem a ló meg a tehén, a szolgáltató meg a béres a fontos, ha az ember megházasodik.

A szolgabíróné nagyon különösnek találta Svärd Anna viselkedését. Ennek a célzásnak nagy nyugtalanságot kellett volna lelkében előidéznie. De nem szólt egy szót sem, még csak meg sem moccant. Úgy látszik, még további magyarázatra volt szükség.

- Ne gondold gyermekem, hogy hivatlanul avatkozom a te dolgodba. A férjed hozzám jött, mikor már felmentél, és nyíltan elmondta, hogyan is akarja berendezni a jövőtöket. Erre megkérdeztem tőle, vajjon igazán tudtad te mindezt előre, és ő azt felelte, hogy te mindent tudtál az első perctől kezdve.

Most aztán igazán kiszaladt néhány szó Svärd Anna ajkán: - Ugyan mit tudtam? - kérdezte, szinte közönyös hangon. A borzasztó, amitől félt, tehát nem ez volt.

- Nem emlékszel, - mondta a szolgabíróné hangját kissé felemelve, mintha olyanhoz beszélne, aki nincsen egészen ébren - nem emlékszel, hogy azt mondta neked, Krisztus követésében akarja eltölteni életét? Ugyanezt mondta ma este is.

- Igen, de...

- Rögtön gyanítottam, hogy nem értetted meg. És mikor ezt megmondtam a férjednek, megkért, hogy azonnal felvilágosítsalak, hogy mi vár rád. Megkért, hogy mondjam meg, neki bizony nincsen papudvara. Ő csak segédlelkész százötven tallér évi fizetéssel. Eddig volt lakása és ellátása az esperes házában, de mostantól, mint házas, e helyett búzát, vaját és tejet fog kapni. Hiszen az elég lesz, de több sem lesz, és miután te olyan nagy reménységeket tápláltál...

Svärd Anna mindössze egy kérdést tett fel, miután ezt hallotta. A szolgabíróné megértette, hogy ez csak iránta való udvariasságból történt, mert különben, úgy látszott, mintha nem is érdekelné az egész. Azt kérdezte, hogy hol fognak lakni.

- A férjed a tavasszal örökölt valamicskét az egyik nagynéjétől - mondta a szolgabíróné. - Alig volt több, mint ezer tallér és egy szoba bútor. A pénzen vett egy kis házikót egy szobával és konyhával. Na hiszen az elég is kettőtöknek. De hát, tudod, nincsen hozzá sem istálló, sem szántó föld. Magadnak kell főzni, takarítani, fűteni, sütni, szóval mindent csinálni.

A szolgabíróné azon tűnődött, hogy Anna csak játssza a közönyöst és haragja majd akkor fog kitörni, ha a férje bejön hozzá. De hát mindennek a nyoma sem látszott. Ez a derék, egészséges fehérchseléd ott ült és hallgatta, mint mennek füstbe reményei, és még csak meg sem rezzent.

- Hát igazán kár volt, hogy a szolgabírónének annyi fáradságot csináltam a neveléssel - mondta végre.

- Az a legkevesebb - mondta a derék asszony. - Olyan kedves volt nékem téged nevelni, aki olyan szépen engedelmeskedtél. Hiszen látod, hogy mennyire megszerettünk valamennyien a házban, kedves gyermekem. Ez az első nehéz óra, amit miattad el kell szenvednem.

Svärd Anna egy szóval sem köszönte meg ezt a nagy szívességet, és a szolgabíróné szinte megharagudott. - Talán bizony arra gondolsz és azzal vigasztalod magad, hogy a férjed nem sokára jobb állást fog kapni. De valahogy ne számíts erre. Nekem legalább azt mondta, hogy ő mindig szegény akar maradni. Vagy ha arra gondolsz, hogy a szülei gazdagok, úgy el kell neked mondanom, hogy miattad összeveszett velük és bizony tőlük sem segítségre, sem örökségre nem számíthat.

- Csak az anyámat sajnálom - mondta Svärd Anna. - Ő azt hitte, hogy nálam majd nyugalmas otthont kaphat öreg napjaira.

- Ha majd a korskyrkai esperes meghal, - folytatta a szolgabíróné kíméletlenül - úgy a férjedet máshová küldik segédlelkésznek, és ez az, ami a legszomorúbb, mert akkor nem is követheted, hanem egyedül kell maradnod a kis házatokban. Az esperes pedig már 76 éves, így nem igen élhet már sokáig.

- Igen, megértem, hogy sokat kell majd küzködnünk - mondta Svärd Anna éppoly közönyösen, mint az előbb.

- Miután küzdelmes jövő áll előttetek, - mondta a szolgabíróné - úgy azt vélem, hogy a férjednek helyes az óhajtása. Arra kért ugyanis, hogy megkérdezzek... Ugyanis neki magának nehéz lett volna ezt megtenni. Azt akarja, hogy megmondjam neked, miszerint...

Most aztán Svärd Anna heves mozdulattal szakította félbe. Hirtelen előrehajolt és egészen szembefordult vele. Most aztán igazán ébren volt. Most már vége volt bágyadtságának. A szolgabíróné arca is hirtelen kipirult.

- Kedves gyermekem, - mondta - úgy nézel rám, hogy szinte megijesztesz. De úgy gondolom, hogy az aggodalmi alaposak. Bizony nem okos dolog ilyen körülmények között családot alapítani. Igen, azt hiszem, megértettél.

Svärd Anna visszahanyatlott a párnájára. Nem sírt, de kezét tördelte és arcvonásai eltorzultak.

- Ez volt az, amit vártam, - mondta - ez volt az. Hát már nem szeret többé.

- Édes gyermekem, - vigasztalta a szolgabíróné - ne vedd annyira a szívedre. A te férjed nem olyan, mint más. Ő egészen másfajta ember, érted. Ő szeret téged, de úgy véli, hogy jobban szolgálja az Urat, ha lemond arról, amit a legjobban kíván.

- Szeret, amikor ilyen üzenetet küld hozzám? - kiáltotta Svärd Anna éles hangon. - Hát nem vettétek észre, hogy már megúnt engem? De most már meg is szabadul tőlem.

Ledobta magáról a takarót, megragadta a harisnyáját és öltözni kezdett.

- Gyermekem, gyermekem, - próbálta a szolgabíróné lecsillapítani - biztosítalak, hogy félreértetted. A férjed azt mondta nekem, hogy forrón szeret téged. Mióta idejött és ismét meglátott, nehéz küzdelmet vívott magában. Nem is mert veled beszélni.

Itt abbahagyta. Svärd Anna oly lázas sietséggel öltözött, mintha csak valami tűzveszedelemből akarna kiszabadulni.

- A csodát! - kiáltotta. - Szeret, mikor ilyen esküvőt csinál nékem? Nem tudom, hát mit is akar velem.

A szolgabíróné látta, mily sietve mozognak kezei, szeme szinte lángolt sápadt arcában. Erre gondolkozás nélkül nem is ment, hanem rohant kifelé a szobából.

Ott találta Karl-Arturt a homályos ebédlőben. Térdepelve imádkozott. Hozzárohant és karjánál fogva megrázta, és az elpirult arccal emelkedett fel.

- Arra kértem az Istent, hogy engedje meg, hogy Anna kellőképp fogja fel üzenetemet.

- Igazán nincsen idő most imádkozásra - kiáltotta a fülébe a szolgabíróné és még egyszer megrázta a karjánál fogva. - Ha Ekenstedt magister uram azonnal fel nem megy Annához és meg nem mutatja neki, hogy igazán szereti, akkor holnap reggel kereshetjük a feleségét a Dála folyóban a jég alatt.

## AZ ÚJ OTTHON.

Svärd Anna igazán arra volt teremtve, hogy áruzsákjával házról-házra járjon. Nagyszerűen értett hozzá, hogy mit kínáljon fel a vevőinek. Sohasem esett meg vele, hogy olyan árut tett volna a zsákjába, amit nem tudott eladni. Ha olyan udvarba tért be, ahol nem akartak vásárolni, szépen elment, a nélkül, hogy kellemetlenül erőszakoskodott volna. Ha pedig olyan vevőkre akadt, akik alkudni szerettek, szívesen engedett nekik, de szomorú arcot csinált, hogy hadd higgyék, milyen jó üzletet csináltak. Azonkívül mindig becsületes volt. Sohasem kínált megvételtre molyette vagy hibás szövetet. Ha egy selyemkendő sokáig hevert a zsákjában, úgy hogy kissé megtörött a hajtásoknál, ő maga mutatott rá a hibára és szinte ingyen adta oda.

Biztos, hogy Svärd Anna kis vagyont gyűjthetett volna, ha továbbfolytatja a házalást. De attól a naptól kezdve, mikor az országúton találkozott Ekenstedt Karl-Arturral, nagy változás történt vele. Hiszen azért nem lett ügyetlenebb vagy kevésbé számító vagy éppen kevésbé elővigyázatos. Csakhogy mindezek a jó tulajdonságok, melyek azelőtt az üzleteinél segítettek, most a szerelem szolgálatába állottak. Sokszor csodálkozott, hogyan lehetett az, hogy azelőtt annyira buzgó volt a pénzkeresésben. Valóban ő volt-e az, aki ott állott a vásárokon és örült minden vevőnek, aki feléje közeledett? Ő volt-e, Svärd Anna, aki bevándorolta a félországot és nem gondolt egyébre, csakhogy garast garasra rakhasson? Ez szinte csodálatos és hihetetlen. De ekkor még nem tudta, hogy mi is a legfontosabb ebben az életben.

A fiatal házasok néhány napig még Medstufalvában maradtak, de szerdán kora reggel útnak indultak és péntek délután beértek Korskyrkába, boldogan és meglegedetten, hogy birtokukba vegyék kis otthonukat, mely ott feküdt a domboldalon.

Karl-Artur, aki sok jótanácsot kapott a szolgabírónétól, vigyázott most már, hogy Anna mindent megtudjon, mi vár reá. Megkérdezte tőle, emlékszik-e még tavaly nyárról arra a néhány házikóra, melyek a domboldalon feküdtek Romelius doktorék kertje felett. És Annának, aki már három nyáron át bebarangolta az egész környéket, eszébe jutott az a két kis kunyhó, melyek bármely percben bedűlni készültek. Bent nem volt egyikben sem, mert egy kereskedő nem megy be olyan viskóba, melynek lakói még a kitörött ablakokat sem tudják megcsináltatni. A rend kedvéért azonban megtudta, hogy kik laknak benne. Az egyikben egy öreg obsitos lakott, aki évi húsz tallér nyugdíjából éldegélt, a másikban pedig egy szegény leány, akit Matts-Elinnek hívtak, és akinek tíz kiskorú testvérét kellett eltartania.

Azt azonban nem tudta, hogy Karl-Artur a szegényárverésen megvette valamennyi gyereket, akiket ellátásba akartak kiadni, és mitsem tudott arról, hogy ezáltal milyen örvendetes változás állott be eddigi viszonyukban. Néhány tekintélyes és jómódú asszonyiség egyesületet alapított a gyermeksereg felnevelésére, ezek azután kijavították a kunyhót és most ellátják őket ruhával és ennivalóval. Minden jól ment volna, ha a legidősebbik hirtelen meg nem hal. Úgy látszott, mintha a kifáradt, szegény, gyenge lányka, miután látta, hogy testvérkéi fel vannak öltöztetve, a pince tele burgonyával, a kis kamara pedig liszttel és heringgel, a padló szépen kijavítva, úgy hogy a patkányok nem mászhatnak be többé a réseken, mikor az ablakokat nem kell többé rongyokkal betömni, úgy gondolta, hogy már nem vár reá semmi kötelesség többé ezen a világon, hanem legjobban, ha örök nyugovóra tér.

Ezzel aztán nagy gondot akasztott Karl-Artur nyakába. A derék asszonyok, akik vállalták a gyerekek gondozását, nagy nehezen kerítettek egy öreg cselédet, aki hosszú éveken át az espereséknél szolgált és aki különben jól végezte dolgát, de már öreg volt és alig bírta a tíz rakoncátlan gyerekkel. Karl-Artur szívesen segített volna neki, hogy rendre szoktassa a védenceit, de hát ez sok nehézséggel járt, míg az esperes-udvarban lakott. Azért, mihelyt

megkapta az örökségét, megvette az öreg katona házikóját, mely az árváké mellett volt és azt rendbehozatta.

Ebbe fognak tehát az új házasok beköltözni. A fiatal lelkész biztosította a feleségét, hogy a házikót olyan szépen kijavították, hogy nem is fog ráismerni. Különb is az egész vétel nagyon jó volt. Jófekvésű otthont kaptak, mely ugyan kicsiny és igénytelen, de ahonnét felügyelhetnek a gyerekseregre.

Svärd Anna, aki ezeken a napokon nem törődött mással, csakhogy a férje szeresse, nevetett az egészen és meg volt elégedve. Különb is mit csináljon mást? Hiszen megházasodtak és ő megígérte, hogy jobban és rosszban egyaránt híven követni fogja. Azonkívül bízott a maga derekasságában. Tudta, hogyha balul üt ki a dolog, akkor is tud annyit keresni, hogy eltartsa a férjét és önmagát.

Mikor hazafelé menet Korskyrka közelébe értek, Svärd Anna elmondta az urának, hogy az ő vidékükön az a szokás, mikor a fiatal házasok először lépik át új otthonuk küszöbét, akkor ott térdre borulnak és Isten áldását kérik a házra és annak lakóira. Karl-Artur azt mondta, hogy ez igen dícsérendő szokás, amit ők is követni fognak. De amikor a házhoz értek, minderről megfeledkeztek.

Nem azért, mintha Svärd Annát meglepte volna a házikó, amikor meglátta. Dehogy, az éppen olyan szerényen támaszkodott a domboldalra, mint ahogy először látta. Bizony nem lett belőle udvarház. Azok, akik a javítást végezték, még arról is megfeledkeztek, hogy új küszöböt csináljanak elibe, és még most is az a nagy, durva kő feküdt ott, mint az obsitos idejében. Anna meg volt győződve arról, hogy még most is vagy kétszer meggondolná a dolgot, mielőtt betérne ilyen viskóba, hogy üzletet próbáljon. Ezt meg is mondta az urának, hogy ingerkedjék vele, mire mind a ketten jót nevettek és a legjobb hangulatban voltak.

Nem is a lakás miatt nem jutott eszükbe, hogy térdre boruljanak a küszöbön és Isten áldását kérjék az új otthonra. Hanem az volt ennek az oka, hogy abban a percben, mikor a szán megállott, a pitvarajtó kinyílt és egy kövér kis asszony lépett ki a küszöbköre, hogy fogadja őket.

Svärd Anna nem hiába járta keresztül-kasul Korskyrkát három nyáron át és üzött ott kereskedést. Majdnem minden lakónak tudta a nevét az egész környéken, de ezt nem ismerte meg azonnal. Pár percnyi gondolkozás után kisütötte, hogy ez nem lehet más, mint Sundlerné asszony, a kántor felesége. Mikor Svärd Anna utoljára látta, hosszú, göndör fűrtjei voltak, de most levágta azokat, mintha fiú lett volna és ezért nem ismerte meg azonnal.

Igen, Sundlernének kellett lennie, mert hiszen róla beszélt Karl-Artur az egész úton. Ő segített neki a házvásárlásnál, ő szerződött az építőmunkásokkal. Igen, az egész házasság az ő műve volt. Ők ketten aligha ülhetek volna olyan vidáman és gondtalanul a szánkóban, ha Sundlerné nem lett volna. Így hát egész természetes, hogy Sundlerné átnézett kis otthonukba, hogy befűtsön, hogy fogadja őket, ő, aki annyira buzgólkodott, hogy egymáséi legyenek.

Sundlerné kitérte feléjük karjait és mindkettőjüket magához ölelte. Azt mondta, hogy felette boldog, hogy láthatja őket, mert a leghőbb kívánsága ment most teljesebe, és csodálatos, hogy Karl-Artur álma is megvalósult a kis szürke házikóról és az egyszerű feleségről, akiről álmodozott, mióta csak ismerte.

Míg Sundlerné asszony a maga beszédét tartotta, bizony egészen kiment a fejükből, hogy Isten áldását kérjék új otthonukra. Mind a kettejüket lefoglalta ettől a perctől kezdve a kántorné.

Mikor végre kiengedte őket a karjai közül, kinyitotta az ajtót és bevezette őket egy keskeny folyosóra, mely az egész házikót keresztben két részre osztotta.

Mialatt levetették felsőruháikat és felakasztották a folyosón, Sundlerné elmesélte, hogy valami azt súgta neki, hogy ma este kell megérkezniük. Alig volt annyi ideje, hogy a kávéfőzőt a hóna alá vegye és ideszaladjon a kis fecskefészekbe, amint gondolatban Karl-Artur otthonát hívja, és megterítse az asztalt, mikor máris hallotta a szánkó csilingelését a domboldalon. Nem is gondolják, mennyire boldog volt, hogy előttük érkezhettek és fogadhatta őket, hogy nem kellett üres házba érkezniük.

De nem is az ejtette Svärd Annát gondolkodóba, amit Sundlerné asszony mondott, hanem az a nagy változás, amin Karl-Artur átment, mióta Sundlerné megjelent. Nem volt többé gondatlan és bátor, mint azelőtt az úton, hanem inkább aggodalmasan buzgó, hogy Sundlerné asszony kedvére lehessen.

A fiatal asszony úgy érezte, hogy Karl-Arturnak sem éppen kellemes a Sundlernével való találkozás, mikor új otthonukat akarják birtokba venni, de viszont elgondolva sok érdemét, szinte megbánta ezt a gondolatot.

Karl-Artur kezdte feleségének elmondani, hogy Thea, akinek nevét minden mondatban ismételte, mennyi mindenben segített neki. Ő volt, aki fogasokat szegezett fel a folyosón, hogy legyen hová felakasztani a felsőruhákat. Igen, ezt is ő találta ki! Kinyitotta az ajtót jobbra és megkérte a feleségét, hogy lépjen be és nézzen körül. Íme, ez a konyha, ahol ő fog uralkodni. Úgy látszik, csak azért vezette oda, hogy megcsodálja Sundlerné asszony kiváló berendezését.

A konyha a házikó felét foglalta el és sokkal nagyobb volt, mintsem gondolta volna. Majdnem háromszor akkora volt, mint a kis kamara ott Jób tanyáján. A falak még enyv- és mészszagúak voltak, mint általában az új lakásokban, és ez a szag tette, hogy nem érezte magát otthonosan. Különben az egész meglehetősen üres volt. Nem olyan volt, amilyennek várta volna. Rá gondolt a dalarnai nagy szobára, ahol nagy, barna szekrény állott a fal mentén és kékre festett virágos álló óra, meg oszlopos ágy otthon szőtt függönyökkel. Azután szeretett volna egy-két szentképet, így Józsefet az aranykádval, meg Máriát a szekrény és az ágy között, amint térdepel az Úr angyalai előtt. De hát ilyesmit hiába kívánt. Meg kell elégednie azzal, ami van.

Elég szép, hogy Sundlerné asszony ennyit is összeszerzett. Az asztalt, amely az ablaknál állott, és a székeket előtte, meg a vizesvedret az ajtónál és a faladát a kemencénél, ezeket mind ő szedegette össze. Ahogy az ura beszélte, azt kellett hinnie, hogy Sundlerné volt az első asszony, aki tudta, hogy a konyhában szükség van lábasokra, csuprokra, kanalakra, kávéfőző-re meg mosogató tálra, késekre és villákra. Ha nem is Sundlerné volt, aki az egyik szögletben összeszegezett egy kis éléstárat és edénytartót, de mégis az ő érdeme, hogy azok ott voltak.

Amint Svärd Anna belépett a konyhába, azonnal észrevett ott egy keskeny falócát, mely az egyik szögletben állott, mintha szégyelte volna, hogy odakerült. Az ülődeszkája a falhoz volt támasztva, míg a fekvőhelye fel volt ágyazva. Minden tiszta és rendes volt. Egy hibája volt, olyan keskeny volt, mint egy koporsó és Svärd Anna azonnal észrevette, hogy aligha van két személynek szánva. Azután kihúzni sem lehetett, mint más, ilyenfajta ágylócát. Ha az ember végre belefeküdt, akkor egész éjjel a miatt kellett aggódnia, vajjon ki tud-e belőle kelni reggel.

Ez a lóca foglalta le minden gondolatát. Szerette volna tudni, hogy Thea minek szerezte be azt. Az ura elmondta, hogy Thea sok árverésen volt miattuk és így nagyon olcsón szerezte be számukra a bútorokat és edényeket. Hiába beszélt mindenről, Svärd Anna csak arra a lócára gondolt. Miután az meg volt ágyazva, bizonyosan valakinek feküdnie kell benne. Csak kettőjük közül lehetett választani.

Thea asszonyság nemcsak kávéval és süteménnyel kínálta meg őket, hanem vajaskenyérrel, sajttal meg lágytojással. Svärd Anna nem tagadta, hogy mindez jól ízlett neki, de Karl-Artur

úgy beszélt, mintha azóta sem evett volna tisztességes ételt, mióta Sundleréknál volt utoljára vendég. A szolgabíróné Medstufalvában pedig híres gazdasszony volt, de, úgy látszik, a fiatal férj minderről megfeledkezett, sőt a fiatal asszony is, csakhogy Sundlerné asszony kedvében járjanak. Mintha csak valamiképpen megsértette volna és most mindenáron azon volt, hogy újra megbékítse.

Mikor Karl-Artur végigkóstolta Sundlerné készítményeit, azokat kellőképp megdicsérte, felállott az asztaltól, hogy bemenjen a szobába. Az ágylóca előtt ment el, és Svärd Anna azt várta, hogy most azt is dícsérni fogja, de arról nem szólt egy szót sem.

Átmenve a kis folyosón, egy másik helyiségbe jutottak, mely nem volt ugyan nagy, mint a konyha, de azért elég tágas volt. Mikor a feleség oda bepillantott, egyszerre olyan érzés fogta el, hogy legszívesebben azonnal megszökött volna, mert ez a helyiség egy igazi urasági szoba volt. Míg a konyha üres volt, ez annál jobban meg volt rakva: íróasztal, dívány, díványasztal, könyves-szekrény, ágy és még ki tudja micsoda egymás mellett. Ezek voltak tehát a bútorok, melyeket a nagynénje után örökölt. Sötét és világos fából voltak a székek és a dívány, selyem áthuzattal. Amerre csak nézett, minden ragyogott a rézveretektől és betétektől.

Ebben a szobában a falak tapétázva voltak, az ablakokon függönyök és kemence helyett cserépkályha. Nagy aranyrámás tükör függött a dívány felett, a mennyezetről lámpa csüngött le, ezüst-gyertyatartók az íróasztalon. A szoba igazán beillett volna az Ekenstedt-udvarházba is.

Az ágy, éppúgy mint a lóca a konyhában, meg volt vetve éjszakára. Egyszemélyes ágy volt és bizony éppen nem széles.

Igen, egy dolog bizonyos volt. Ebben a szobában fog ő lakni, itt fog aludni és dolgozni, ő maga pedig tartózkodhatik a konyhában és ott is aludhat. Karl-Arturak mindene úgy lesz, mint egy urasághoz illik, ő pedig azt kapja, ami a cselédjének jár.

A férj tovább dícsért mindent. Mikor az esküvőre utazott, akkor a kályha még nem volt egészen készen és a bútorokat sem lehetett oda beállítani. Thea azonban mindent elrendezett a távollétében. És lám, milyen finoman, milyen szépen rendezte be az egész szobát! Hinné az ember, hogy az obsitos egykori házában van? Van-e úribb szoba az egész faluban?

Rá akarta venni a feleségét is, hogy dícsérje Sundlernét. De bizony neki más gondja volt és nem szólt egy szót sem.

Ezek ketten annyira el voltak foglalva az íróasztal fiókjainak az átkutatásával, hogy észre sem vették, amikor Svärd Anna kiosont. A konyhába ment és ottan az asztról felvette a gyertyát és azzal világított magának a folyosón, hogy megtalálja a bundáját és a fejkötőjét. Egészen nyugodt volt. Nem volt olyan izgatott, mint a nászestéjén. Nem is akart kárt tenni magában, hanem az volt a szándéka, hogy lemegy a faluba az ismerőseihez, akiknél nyáron szállást kapott és náluk marad éjszakára. Kénytelen volt valamit csinálni, hogy megmutassa nekik ott bent, hogy ő asszony akar lenni a háznál, nem pedig szolgálólány.

Miközben a felsőruháját kereste, észrevette, hogy még egy ajtó van a folyosón. A kulcs ugyan nem volt a zárban, de azért nem állott ott tanácstalanul. Egyszerűen kivette a kulcsot a konyhaajtóból, betette a zárba és óvatosan felnyitotta. Egy kis szobába lépett, igen, inkább csak kamara volt, az egyik oldalán keskeny ablakkal és kályha sem volt benne. De azért nem volt hideg bent, mert a cserépkályha egyik oldala a férje szobájából odanyúlott. A falak puszták voltak, fehérre meszelve és csak fent volt néhány fogas felszegezve. Úgy látszik, ruháskamarának szánták.

Bent, a szobácska mélyén valamit meglátott, ami csodálkozással töltötte el: egy nagy ágyat... Ott állott az szép piros függönyökkel, dagadó párnákkal megvetve, takaróján széles csipkékkel, szóval olyan takaros, hogy kívánni sem lehetett volna jobban.

Mikor a fiatal asszony egy darabig megcsodálta ezt a remekművet, levetette a bundáját és a fővegét, a konyhakulcsot visszatette a helyére és bement a konyhába.

Egy darabig egyedül üldögélt, de úgy látszik, hogy bent észrevették eltűnését, mert mind a ketten sietve jöttek be hozzá.

- Ugyan, hová tűntél el? - kérdezte Karl-Artur. - Talán fáradt vagy az utazás után? Nem akarsz lefeküdni?

- Bejöttem ide, hogy megpróbáljam az ágyat, ahol feküdni fogok. Félttem, tudod, hogy nem férek el benne.

Kissé sértődöttnek látszott, de azért nevetett.

- Na és hogy sikerült a próba? - kérdezte Karl-Artur és szintén nevetett.

- Hát nem jobban, mint mikor tehenet tesznek be borjúrekeszbe. Nem elegendő ez sem hosszában, sem keresztben. Tán úgy még menne, ha oldalvást fekünnék. De az kissé nehéz-séges, mert valahányszor meg akarnék fordulni, ki kell szállnom és újból belefeküdnöm.

Minden harag vagy durcásság nélkül beszélt és férje csak tovább nevetett rajta. Észrevette, hogy azért kissé zavarban van és inkább azért nevet, hogy ezt palástolja.

- Igen, te csak nevensz, uram, de gondold meg, hogy három napon át ültem a szánkóban és bizony minden tagom merev és össze van törődve.

Karl-Artur erre odament az ágylócához. - Menj be a szobába és fekédj le ott az ágyba! - mondta. - Majd én megpróbálom, hogy helyet kapjak ebben a ládában.

- Már hogy ilyet! Hisz nem azért hoztál asszonyt a házhoz, hogy a láboddal az ágyon kívül aludjál az egész éjszaka. Nem, talán megpróbálom, hogy a földön aludjak. Hiszen nem első éjszaka lesz ez, de azért mégis félek valami miatt. Ha majd a tűz kialszik, bizony hideg lesz itt. Hát azt mégsem szeretném, hogy halálos meghűlést húzzak magamra éppen akkor, mikor a saját otthonomba kerültem.

A férj tanácstalanul állott ott. Kérő pillantást vetett Sundlernéra, de a derék barátnő szótlanul ült és újjaival dobolt az asztalon és úgy tett, mintha nem is akarná hallani, mikor a férj és a feleség a belső ügyeikről tárgyalnak.

- Bizony jól meg kell vetni az ágyat úgy alulról, mint felülről, - folytatta a feleség - ha az ember télvíz hideg idején a padlón akar hálni, és miután nekünk csak egy ágyunk van, meg akarlak kérdezni, uram, hogy lemehetnek-e a faluba az ismerőseimhez, akiknél a nyáron megszálltam, hogy megkérjem őket, adjanak szállást egy éjszakára. Talán megkérdezheted Sundlerné asszonyt, aki különben mindent olyan szépen elrendezett nekünk, mi lenne a legjobb.

Mind a ketten Sundlernéhez fordultak, hogy jótanácsot kérjenek tőle, de az csak némán ült ottan. Úgy látszik, ez olyasmi volt, amibe semmikép sem akart beavatkozni.

Svärd Anna erre odanyújtotta a kezét a férje felé. - Hát akkor jóéjszakát!

Karl-Artur erre elpirult és nem a legbarátságosabb pillantást vetett Sundlerné felé.

- Nem, ez lehetetlen - mondta. - Thea, nem segíthetsz rajtunk? Nem tudsz kitalálni valamit? Talán az is jó lesz, ha én a díványon alszom a szobában. Hiszen nem egyszer aludtam rajta, mikor látogatóban voltam a főespereséknél. Anna pedig majd az ágyban alszik. Alkalmaz-

kodnunk kell a körülményekhez. Ez a lóca, amit Annának vettél, bizony nem a legalkalmasabb. Majd bevisszük az ágyneműt.

Sundlerné nyugtalanul fészkelődött a székén, mikor Karl-Artur ilyen hevesen beszélt hozzá, de azért egy szót sem szólt. Svärd Anna azonban nem sokáig habozott a válasszal.

- Hát még mit! - kiáltott fel. - Azt gondolod, hogy majd a drága selyemhuzaton feküdhetsz? Hiszen ebben a lócában a lepedő alatt csak nyers szalma van és azt már igazán nem cipelhetjük be a finom szobába, amelyet Sundlerné olyan szépen berendezett számodra. Nem, mégis az lesz a legjobb, ha lemegyek a faluba.

Még egyszer búcsúzásra nyujtotta a kezét. Karl-Artur hevesen visszatolta azt, de egyszerűs mind annyira látszott rajta a kétségbeesés és a határozatlanság, hogy Svärd Anna igazán megsajnálta.

- Igazán szép tőled, hogy azt akarod, hogy a szobádban aludjak - mondta most már szelíd hangon. - De hát megérted, hogy ilyesmi nem megy. Otthon, Medstufalun meg a vendégfogadókban az nem tett semmit, ha egy szobában aludtunk. Itt azonban, Korskyrkában mindenki tudja, hogy te mennyivel finomabb vagy nálam. Itt bizony a konyhában kell aludnom, egyedül, mint a szolgálók szoktak.

- De Anna! - kiáltott fel Karl-Artur és még egyszer eltolta magától a felé nyujtott kezét. De tovább nem tudta folytatni. Svärd Anna ugyan szerette volna látni, vajjon útjára engedi-e, de viszont nem akarta túlságba vinni a dolgot. Mindez nem bosszantotta most annyira, miután kezében volt az igazi ütőkártya. Legszívesebben hangosan felkacagott volna.

E helyett odament Sundlernéhez. - Ez bizony furcsa, hogy nekem mennem kell, te pedig itt maradsz, - mondta - és bizony a falusiak bolond históriának vélik, ha majd megtudják, mi történt. Talán még is a legjobb volna, ha végetvetnél ennek a komédiának.

Most végtére megszólalt Sundlerné. - Mire gondol, Ekenstedtné asszony? - kérdezte.

- Sose hittem volna, hogy olyan hamar kell megtapasztalnom, amit a nagybátyám mondott, hogy ezek a délvidékiek olyan borzasztó tréfás emberek - felelte Svärd Anna. - Itt ülsz és hallgatod, amint a férjem meg én majdnem hajbakapunk egymással, mert nincsen fekvőhely számomra. És az egész idő alatt tudtad, hogy van egy paplanos ágy a kamarában, megvetve pehelydunyhával és párnákkal, hogy jobbat kívánni sem lehetne. Ezt igazán tréfás természetnek nevezem.

Karl-Artur csak elbámult. Sundlerné felé fordult, de az most már hamarosan készen volt a magyarázattal.

- Bizony, sokáig haboztam, mit tegyek - mondta. - Tegnap este nászajándékkul az esperesék egy ágyat küldtek ide. Azt hittem, hogy az esperesné maga személyesen akarja átadni. Ezért azt gondoltam, leghelyesebben teszem, ha bezárom addig a kamarába. De miután Ekenstedtné már meglátta...

Ezzel kikereste a szoknyája zsebéből a kulcsot és átadta Svärd Annának.

Késő éjszaka hirtelen azzal az érzéssel ébredt fel Svärd Anna, hogy valamiről megfélekedezett. És ez úgy is volt. Most jutott csak az eszébe, hogy úgy ő, mint a férje elfeledték az Úrnak áldását kérni új otthonukra.

- Igen, a mi Urunk bocsásson meg nekünk - gondolta magában. - Ez csakis Sundlerné hibája volt! - Ezzel megfordult az ágyában és újra elaludt.

## REGGEL.

Svärd Anna másnap reggel felébredt, mihelyt hajnalodni kezdett. De nem kelt fel azonnal, hanem egy kis beszélgetést folytatott önmagával.

- Talán bizony az új papné arra vár, hogy a finom szobaleány kávéval meg frissen süített kaláccsal jöjjön be? - suttogta és nevetett magában a legjobb reggeli hangulatban.

Még egy darabig az ágyban maradt. Időről-időre az ajtó felé nézett.

- Nem értem, hogy senki sem mozdul a konyhában, pedig az óra már elüthette a hatot? Nincs mást tenni, mint felöltözni és magamnak utánanézni, hogy mi is történik ott kint?

A férje aludt még és a fiatal asszony oly csöndesen öltözködött, amint csak tudott, valahogy fel ne költse őt. Végre harisnyában a folyosón át kisompolygott a konyhába és csak ott húzta fel a cipőjét.

Mikor ezzel is készen volt, csodálkozva nézett körül a konyhában.

- Sok mindent megéltem mán, jót meg rosszat, - mondta - de ilyesmit még sose láttam. Úgy a szakácsnő, meg a szolgáló elaludták az időt. Pedig legalább első reggel korán kelhettek volna. Bizony hanyag népség lehet, mert itt sem friss víz, sem fa nincsen. És, ami a legrosszabb, még a tűz is kialudt. Sose legyen igazam, ha nem Sundlerné szerezte a cselédséget, ő, aki mindent elrendezett itten és akkor nem is lehet különbet várni.

A panaszkodás közepette mintha valami eszébe jutott volna, a homlokára csapott.

- De hát, hogy is lehetek olyan ostoba - tört ki belőle. - Hiszen tudhatnám, hogy a cselédek kint vannak az istállóban és a teheneket fejik.

Kiment a folyosóra, onnét lelépett a nagy kőküszöbre és körülnézett.

- Bizony, bizony - mondogatta, mialatt körültekintett a bekerített udvaron, ahol nem volt más, mint egy fáskamara, pince és egy kút. - Szeretném igazán tudni, mit szól az új papné, mikor ezeket a melléképületeket látja. Ezek persze az istállókhöz tartoznak. Nem lesz olyan könnyű az új papéknak annyi tehenet szerezni, hogy azok betölthessék ezt a nagy istállót.

Lement az udvarra, megállott és megdörzsölte a szemét. - Csak tudnám legalább, hogy hol van a béreslakás - mormogta. - Hiszen egy forgács sincsen a fáskamrában. A béres meg bizonyára az istállóban van és a lovakat keféli. Igen, így lesz ez. De mégis jó, hogy Svärd Anna itt van, különben az új papné ugyancsak elveszthetné a fejét.

Néhány perc múlva ott volt a fáskamarában, megragadta a fejszét, amely ott volt a fatönkön és hozzálátott a hulladékfa felaprózásához. Néhány sikerült csapás után a fejsze beleszorult egy görcsbe és jó időbe került, míg nagy fáradsággal ki tudta belőle szabadítani.

Amíg ott fáradozott, lépéseket hallott a fáskamara előtt és egy nyurga fiú jelent meg az ajtóban.

- Mit kereshet ez itten? - gondolta magában Svärd Anna. - Most meg mán az egész falu megtudja, hogy az új papnének magának kell a fát aprítania. Hogyan fogja ez a bárgyú fickó megérteni, hogy nem az új papné van itt, hanem csak Svärd Anna?

Mikor végre kihúzta a fejszét és újabb csapásra emelte, a fiú belépett a fáskamarába.

- Fát jöttem vágni - mondta.

Hirtelenében jól megnézte és látta, hogy sápadt, sovány fickó volt, mire megrázta a fejét.

- Ugyan még mit nem? - mondta. - Hiszen aligha vagy több kilenc évesnél!

- De biz már tizennégy éves vagyok - mondta a fiú - és egész életemben fát aprítottam. Ma reggel máris aprítottam magunknak.

Azzal kezével a szomszédos házikó felé mutatott, ahonnan máris vékony füst szállt föl a kéményből.

Az ajánlat ugyan csalogató volt, de Svärd Anna mégsem feledkezett meg a szokásos óvatosságról.

- Persze, te fizetést akarsz, úgy-e?

- Azt - felelte a fickó és oly szélesen nevetett, hogy az egész fogsora kivillogott. - Jó fizetést akarnék. De hogy mit, azt nem mondhatom meg így előre.

- Hát mán akkor inkább csak magam aprózom fel ezt a kis fát.

Darabig csak símán ment a favágás, de szerencsétlenségére ismét egy görcsbe akadt meg a fejsze.

- Nem is pénzt szeretnék én a favágásért - mondta a fiú.

Svärd Anna kénytelen volt megint ránézni. A fickó összeszorította az ajkát és apró szemei nyugtalanul pislogtak. Ravasznak és koravénnek látszott, de nem gonosznak. Most végre megértette, hogy ez egyik a tíz gyerek közül, kiket a férje gondjai alá vett. - Így hát szinte az udvarhoz tartozik - gondolta magában. - Így a fizetéssel sem lesz nagyobb baj.

- Na hát akkor fogj csak hozzá - mondta. - Ha készen leszel, gyere be, majd kapsz egy kis vajaskenyeret.

- Köszönöm, - mondta a fiú - de ételünk akad otthon. Sőt talán több is, mint amennyit meg tudunk enni.

- Hát akkor mi a csodát adjak ilyen nagy legénynek?

A fiú már felragadta a fejszét, de tovább nem tudta a titkot magában tartani. - Itt van a hátizsákja? Nem jöhetne-e be hozzánk és megmutathatná nekem, meg a testvéreimnek, hogy mi is van benne?

- Ugyan? Csak nem bolondultál meg? Azt hiszed tán, hogy aki egy paphoz ment férjhez, az hátizsákkal házalhat?

Ugyanekkor lépteket hallott a háta megett. Egy kis lányka jött be. Ez is sárga volt és valami gondterhes kifejezés volt az arcában. Könnyű volt észrevenni, hogy testvérek. Odasietett a bátyjához.

- No, mit mondott? Megnézhetjük a hátizsákját?

Úgy látszik, előre kieszelt terv volt. A szegény koldus gyerkőcök, akikhez talán még sohasem tért be egy házaló, égtek a vágytól, hogy láthassák azokat a pompás dolgokat, melyeket más házakban eladásra kitergetnek.

- Azt mondja, hogy nem házalhat az áruzsákkal, ha mán egy paphoz ment férjhez.

A leány majdnem elpityeredett. - Pedig én vizet és tejet akartam hozni - mondta mintegy rábeszélve. - Oszd majd tüzet rakok a konyhában.

Svärd Anna hirtelen elgondolkozott. Hiszen az áruzsákja ott van bent, de csak a saját ruhái vannak benne. Valamit mégis ki kell gondolnia, hogy a gyerekeket kielégítse, már csak a jószomszédság kedvéért is.

- Igen, - mondta - mán az úgy van, ahogy mondom. Az új papné nem mehet áruzsákkal házalni. De ha elég fát aprítottok és aztán behordjátok, ha szépen hazamentek, akkor amint Svärd Anna a nevem, benézek hozzátok a zsákkal.

Tizenegy óra tájban tényleg egy szép dalarnai leányzó, hatalmas bőrzsákkal a hátán tért be a szegény Matts házikójába. Megállott az ajtó előtt, meghajtotta magát és megkérdezte, hogy nem akar-e valaki valamit vásárolni?

A tíz gyerek szempillantás alatt körülvette. A két legidősebb, akik azonnal megismerték, fel- és leugráltak örömben és próbálták megmagyarázni a kicsiknek, hogy tulajdonképpen kicsoda. Az öreg szolgáló, aki a gyerekeket gondozta, az ablaknál ült és gyapjút font. Fel-nézett, mikor a dalarnai leányzó belépett és olyasmit mormogott, hogy a házban csak szegény gyermekek laknak, akik semmit sem vásárolhatnak. De aztán elhallgatott, mikor a belépő feléje intett a szemével.

- A gyerekek maguk hívtak be engem, mert hát annyi sok pénzüik van a vásárlásra - mondta a dalarnai árusnő.

Odalépett az asztalhoz, nekivetette a hátát, letette a nagy zsákot és feloldotta a vállszíjakat. Azután odament az öreg cselédhez és kezét fogott vele. - Leányasszony nem ismeri már Svärd Annát, - kérdezte - hiszen csak a múlt nyáron vett tőlem fésűt meg gyűszűt.

Az öreg erre felemelkedett, egypárszor összehúzta a szemét, aztán olyan mélyen meghajolt, mintha csak magának az esperesnének köszönt volna.

Svärd Anna pedig visszament a zsákjához és kezdte kibogozni a szíjakat. A gyerekek várakozva álltak körül, de nagy volt a csalódásuk. A zsák nem áruval volt tele, hanem csak szalmával.

Senki sem volt jobban kétségbeesve, mint maga Svärd Anna. Összecepta a kezét és úgy siránkozott. Tegnap este óta nem nyitotta ki zsákját és biztosan valaki éjszaka kilopta belőle a szép selyemkendőket, az ezüstgombokat, a tarka szalagokat, meg a virágos szöveteket és szalmát tett helyébe. Igen, maga is úgy érezte, hogy nagyon is könnyű a zsákja, dehát ilyesmire még sem gondolt, hiszen akiknél aludt az éjszaka, azok derék, becsületes emberek!

A gyerekek szomorúan és csalódottan álltak ottan. Svärd Anna pedig csak tovább panaszkodott. Istenem, hogy lehet valaki ilyen gonosz: kiszedni azt a sok drágaságot és teletömni a zsákot ócska szalmával!

Belemarkolt a szalmába és kiszórogatta, mintha csak keresne benne valamit, hátha mégis maradt ott valami áru.

Végre a zsák mélyén rátalált egy kis selyem zsebkendőre, egy gyapjúkendőre meg egy kis dobozra tele apró gombokkal, meg néhány színes melltüvel. Egész odavolt, hogy nincsen egyebe. Azt mondta, ha már a többit elvitték, akkor ezeket sem érdemes megtartani. Azért talán a legidősebb lányka elfogadná tőle a selyemkendőt, a fiú meg talán a gyapjú nyakkendőt. A kis gyerekek szétoszthatják maguk között a gombokat, meg a melltüket, a leányasszony meg megtarthatja a dobozt magának, akkor minden jó lesz, mert hát ő már ezeket úgyszemint használhatja.

Igen, így aztán hamarosan lett nagy öröm a kis kunyhóban.

## LÁTOMÁSOK A TEMPLOMBAN.

Svärd Anna egy régi népdalt dúdolgatva sietett vissza a konyhájába. De egyszerre csak elhallgatott. Mialatt a szomszéd házban járt, Sundlerné jött látogatóba és ott ült a keskeny falócán és várt.

Túlzás volna azt mondani, hogy szívesen látott vendég volt. Eltekintve a tegnap esti kis összehúzóestől, a fiatal papnénak bizony sok dolga volt még ezen a délelőtt. Alig egy órával ezelőtt érkezett egy teherszállítmány Medstufalvából a ruháival, a szomszédoktól és barátoktól kapott egyszerű nászajándékokkal, a szövőszékjével és a rokkájával, és mindezeket még nem volt ideje kicsomagolni és a helyükre elrendezni.

Szerencsétlenségére még a férjét sem hívhatta be, hogy fogadja a hívatlan vendéget. Karl-Artur ugyanis rögtön a reggeli után átment az espereshez, hogy hozzáfogjon a sok munka elvégzéséhez, mely távolléte alatt felhalmozódott, és aligha várhatja vissza őt két óra előtt.

Nem lehetett ugyan tudni az okát, de tény, hogy abban a percben, mikor Svärd Anna megpillantotta Sundlernét, egyszeriben paraszti lett úgy beszédében, mint mozdulataiban. Azt a négy hónapot a szolgabíróéknál, mialatt igazán megfinomult, egészen elfeledte. Talán érezte a fiatal asszony, hogy itten nem sokat segít rajta a finom szokás. De az sem lehetetlen, hogy multságot okozott neki, ha a másik azt gondolja, hogy nagyon ostoba és tapasztalatlan, egyszóval Svärd Anna egyszeriben nem tudta, hogy mi illik és mi nem.

Sundlerné nagy szívéllyességgel sietett feléje. Elmondta, hogy mikor délelőtt otthon üldögélt, eszébe jutott, bizonyára bajos lesz ma Ekenstedtné asszonyságnak, akinek annyi elrendezni valója van új otthonában, egyszersmind ebédet főzni a férje számára. Dehát Karl-Arturt oly szívesen, oly örömmel látják ebédre maguknál. Igen, és ha úgy tetszik, akkor a következő napokon át is náluk ebédelhet, addig míg rendbe nem jönnek az otthonukban és élelmiszert nem vásárolnak a parasztoktól. Különbén ebben is szíves örömet lesz a segítségükre. Talán Ekenstedtné asszony lesz szíves már ma hozzájuk küldeni Karl-Arturt?

Mialatt Sundlerné szónokolt, addig a fiatal papné hozzáfogott az egyik csomag kibontásához, amely éppen nászajándék volt Karintól, és miután sehogysem tudta kibogozni, egyszerűen átharapta a zsineget a fogával. Erre majdnem összerázta a hideg Sundlerné egész testét, de azért óvakodott a legkisebb megjegyzéstől is.

- Persze ez csak az első napokban volna, amíg egészen rendbe nem jönnek - sietett újból hangsúlyozni.

A fiatal asszony feltekintett a csomagokból, majd odament Sundlernéhez, elibe állott, szétterpesztve a lábait és kezét elől összefonva.

- Na, majd megmondom neki, hogy várod - mondta dalarnai kiejtéssel.

Sundlerné erre sietett örömét kifejezni, hogy ajánlatát oly barátságosan fogadta, amint ő azt értette. Svärd Anna azonban ott maradt előtte az előbbi állásában és folytatta: - De azt is megmondom, hogyha nem tudja megenni azt az ételt, amit a felesége főz neki, akkor az nem ér többet, mint hogy háttára veheti a zsákját és mehet tovább házalni.

Sundlerné megijedve tartotta arca elé a kezét. Úgy látszik, azt várta, hogy a másik megüti.

- Úgy látszik, ilyen úrifajtának nem lehet szemébe mondani az igazat - mondta Svärd Anna.

Most már Sundlerné ismét megnyugodott és mindent elkövetett, hogy elsimítsa a dolgot és mentesse magát.

- Ugyan, ugyan, drága Ekenstedtné asszonyság. Meg vagyok róla győződve, hogy Ekenstedtné olyan jó ételt főz, amilyent Karl-Artur csak kíván. A legjobb szándékkal tettem ajánlatomat. De most már egy szó se essék felőle.

Erre csend lett a konyhában. Svärd Anna kezdte felmérni a kicsomagolt vásznat, de nem rőffel, hanem a balkarjával. Alig mutathatta volna meg világosabban Sundlernének, hogy nincsen rá szüksége.

- Lám, azt gondoltam, kedves Ekenstedtné, - kezdte el megint Sundlerné - hogy mi ketten igazán jó barátok leszünk. Ennek már előre úgy örültem. Attól tartok, hogy Ekenstedtné azt hiszi, mintha én különbnek tartom magam a világ szemében Ekenstedtnénél. Ez azonban tévedés. Az én szüleim nagyon szegények voltak. Az édesanyám reggeltől estig dolgozott, és ami engem illet, bizony szolgálnom kellett volna, mint egy egyszerű cseléd, ha báró Löwensköld Hedebyből nem áldozott volna a neveltetésemre, úgy hogy nevelőnő lehettem. Az anyám tizenöt évig volt az ő szolgálatukban és egyszer nagy-nagy szívességet tett nekik, amit a báró viszonzni akart. És Karl-Artur az unokaöccse a bárónak, aki segített rajtam. Az anyám mindig mondogatta, hogy mindig legyek a Löwensköldök szolgálatára, bárhol is találkozom velük és Karl-Artur meg a felesége számomra egyet jelentenek.

- Hét meg húsz, nyolc meg húsz, kilenc meg húsz, harminc! - mormogta Svärd Anna magában. De mikor ennyire jutott a mérésben, akkor megállott, hogy egy megjegyzést tehessen Sundlerné szavaira. - Ha igaz volna, hogy annyira szeretsz minket, akkor engem is meghívhattál volna az ebédre, mikor a férjemet hívtad.

Sundlerné a tetőre nézett, mintha ott volna valaki, aki tanuskodhatik mellette, hogy milyen jó és jámbor.

- Ekenstedtnével kissé nehéz beszélni - mondta tréfásan panaszkodó hangon. - Ekenstedtné mindent rosszra magyaráz. Igazán biztosíthatom róla Ekenstedtnét, hogy távol állott tőlem valami barátságatlanság, bár talán annak tetszhetett. Ma úgy-e szombat van és ilyenkor egyszerű szombati ebédünk van: sárgarépa-főzelék, hering és sörleves. Karl-Artur kedvéért nem csinálunk vendégséget, ő úgy van nálunk, mint otthon, jöhet és mehet, amikor akar. De amikor Ekenstedtné először látogat el otthonomba, csak nem kínálhatom meg ilyen egyszerű ételekkel.

Mindezt valósággal könyörgő hangon adta elő, és Svärd Anna azt gondolta, hogy ez olyan simulékony, mint egy kígyó. Mindig elcsúszik, bárhogy is szeretné megfogni.

- Bizony ez nehéz dolog, - sóhajtott fel ismét Sundlerné - ezt Ekenstedtnének is el kell ismernie. Addig nem lehet igazán jó viszony közöttünk, míg Ekenstedtné igazán nem tudja, hogy is áll az egész. De ugyanakkor nem szívesen beszélném el. Ah, úgy szerettem volna, ha maga Karl-Artur mondott volna el mindent. Dehát ezt persze nem tette meg.

Svärd Anna ugyan már egyszer lemérte a vásznat, de most újból elkezdte. Megzavarták a számolásban és most nem tudta biztosan az eredményt. Hogy most már aztán valahogy el ne tévessze a számolást, egyszerűen nem felelt Sundlernének, az azonban ettől sem riadt vissza.

- Ugyan sejtem, hogy Ekenstedtné nem szívesen veszi, hogy beleavatkozom a dolgaikba, de nem hagyhatom annyiban, mert én meg érzem, hogy ez a kötelességem. Oh, csak Ekenstedtné asszony is megajándékozna engem bizalmával! Azt sem tudom, hogy Karl-Artur elbeszélte-e az édesanyja és közöttük lévő bensőséges viszonyt. De Ekenstedtné nem szívesen látta ezt a házasságot. Sjöborg főesperes temetése után egy kis viszálykodás támadt Karl-Artur és az édesanyja között éppen ebből kifolyólag s talán Karl-Artur kissé hevesebb volt a szokottnál, aztán Ekenstedtné még nem gyógyult fel a betegségéből, elég az hozzá, hogy a dolog úgy végződött, hogy szélütést kapott. Most aztán már érti Ekenstedtné asszony, hogy Karl-Artur

önmagát vádolja, mint az egész baj okozóját. Igen, sőt azt hiszem, Ekenstedtné asszony, hogy Karl-Artur akkor annyira el volt keseredve, hogy szinte az eljegyzés felbontására is gondolt az anyja kedvéért, de aztán megtudta, hogy az már nem sokat segít a dolgon. Ugyanis Ekenstedt néni lassankint magához tért ugyan, de teljesen elveszítette az emlékezését. Így hát akármit is áldozna föl Karl-Artur a kedvéért, úgysem értené már meg. Ami megtörtént, az megtörtént.

Ettől a perctől kezdve, mikor Sundlerné elbeszélte, hogy Ekenstedt ezredesné szélütés érte Karl-Artur fellépése miatt, nem panaszkodhatott többé, hogy Svärd Anna nem figyel rá. A vászonköteg kiesett a kezéből és ott is maradt a padlón. Svärd Anna szó nélkül leült Sundlernével szemben és úgy nézett rá.

- Igen, ez volt az, amitől félttem - mondta Sundlerné. - Ekenstedtné nem tud semmit azokról a nehézségekről, melyeken Karl-Artur átment és amelyeken még most is tépelődik. Persze kímélni akarta kegyedet, ameddig lehet. És talán nekem sem kellett volna semmit sem mondanom. Hiszen Ekenstedtné olyan boldog volt csak még az imént. Talán legjobb, ha Ekenstedtné nem tud meg semmit.

Svärd Anna azonban megrázta a fejét. - Most, amikor annyira rám ijesztettél, - mondta - legjobb, ha kipakkolsz egyszerre mindazzal a rosszal, amit a kosaradban tartogatsz.

Sundlerné össze-összerázkódott, valahányszor Svärd Anna tegezte. Most már papné lett és azért nem engedhetne meg magának ilyen szabadságot, ami olyan általános szokás Dalarnában. Karl-Artur igazán leszoktathatná erről a kellemetlen tegezésről. De hát most nem volt ideje ezzel törődni.

- Igen, hol is kezdjem hát? - mondta Sundlerné. - No igen, a legelső, amit el kell mondanom, az, hogy Karl-Artur az egyik szeptemberi vasárnap, alig egy hónapra a szerencsétlenség után, látta az édesanyját a templomban. Úgy látta, mintha ott ült volna a kórus alatt, ott, ahol homályos van, de azért mégis egészen jól felismerte. Úgy volt felöltözve, amint szokott, kis karimás kalapban, melyet az álla alatt szalaggal összekötött és hogy jobban hallhasson, a szalagot kikötötte. Sokszor látta őt ilyenformán ülni a karlstadi templomban, ami egészen meggyőzte őt. Az ezredesné kissé félrefordította a fejét, hogy jobban láthassa, és Karl-Artur is úgy vette észre, hogy arca bizonyos várakozó örömet árult el, amellyel az ő prédikációit szokta kísélni.

- Karl-Artur csodálkozott ugyan, hogyan bírta ki az anyja ezt a hosszú utat a nehéz szélütés után, de azért nem kételkedett, hogy csak ő lehet. És tudja Ekenstedtné, annyira megörült, hogy alig tudta továbbfolytatni a prédikációját. A mama ismét egészséges - gondolta magában. - Azért utazott ide, mert tudta, hogy milyen szerencsétlen vagyok. Most már minden jól lesz. És amikor ezt gondolta, elhatározta, hogy ma még egyszer oly szépen fog prédikálni, mint máskor.

- De hát nem lehet csodálkozni azon, hogy ez az elhatározása nem sikerült. Amint az anyja felé nézett, eltévesztette az összefüggést a prédikációjában. De hát egy percig sem tudott másra gondolni, csak arra, hogy az anyja a templomban van és e miatt a prédikációja rövid és összefüggéstelen lett. Mikor végre lement a szószékről, ismét arrafelé pillantott. De ekkor már nem látta az anyját, ez azonban nem nyugtalanította. Azt hitte egyszerűen, hogy édesanyja megunta hallgatni a befejező imádságot s kint várja majd a templom előtt.

- Igen, Ekenstedtné asszony megbocsát nekem, hogy annyira körülményes vagyok, de azt szeretném, ha Ekenstedtné megértené, hogy Karl-Artur meg volt győződve arról, hogy igazán látta az édesanyját. Annyira bizonyos volt benne, hogy mikor nem találta anyját a templomdombon, ide-oda ment és megkérdezte a hívóktól, hogy nem látták-e az ezredesné? De hát senki sem látta, de ő azért megvigasztalódott, mert azt gondolta, hogy az anyja bement az esperesékhez. Csak akkor, mikor ott sem találta, esett gondolkozóba, hogy talán nem jól látta.

Nagyon elszomorodott, de hogy valami csodálatos lehetett a dologban, az még mindig nem jutott az eszébe.

Svärd Anna eddig csendesen ült ottan és mereven nézett Sundlernére. Most azonban félbeszakította, hogy megkérdezzen valamit. - De az ezredesné csak nem volt halott?

Sundlerné integetett. - Értem, hogy Ekenstedtné mire gondol - mondta. - Majd erre is rátérek később. Előbb azonban el akarom mondani, hogy Karl-Artur nagyon jól van az esperesékkal. Azonban nem mindig volt ez így. Tavaly nyáron, látja Ekenstedtné, mielőtt az anyjával ez a szerencsétlenség történt, Karl-Artur olyan csodálatos szépen és meghatóan tudott prédikálni. Valósággal megtérítette az embereket. A hívők imádták. Hajlandók lettek volna lemondani földi javaikról, hogy csak elnyerjék a mennyei boldogságot. Az esperesék azonban nem szívesen nézték ezt a mozgalmat. Tudja Ekenstedtné, azok már öregek és az öreg emberek azt szeretnék, hogy minden maradjon csak a régiben. De az édesanyjával történt szerencsétlenség után Karl-Artur megijedt, nem mert többé teljesen a saját lelke sugallata után indulni, hanem az espereshez fordult és tőle kért tanácsot. Hiszen továbbra is szépen prédikált, de olyan óvatosan. A régi lelkesedése lelohadt. Az a nagy újjáébredés, melyet felkeltett, majdnem teljesen kialudt. Sokan fájlalták ezt, de az öregek az esperes-udvarban meg voltak elégedve. Hiszen Karl-Artur annyira hozzájuk nőtt, mintha fiuk lett volna. Magától az esperesétől hallottam, hogy sohasem tudták volna elviselni Schagerströmné távollétét, aki annyi éven át lakott náluk az udvarban, ha Karl-Artur nem töltötte volna be helyét oly nagy szeretetreméltósággal. De kérdés, vajjon igazán hasznos-e ez Karl-Arturra nézve? A magam részéről csak örülök, hogy Karl-Artur most, miután felesége és otthona van, kikerül az esperesék befolyása alól. Igen, ezt nem azért mondom, mintha hízelegni akarnék Ekenstedtné asszonyának, hanem csakhogy Ekenstedtné megértse azt a nagy reménységet, melyet Karl-Artur igaz barátai fűznek kegyedhez.

Az igazat szólva, úgy látszott, hogy mindez sok volt egyszerre a fiatal asszonynak. Szemöldökét még jobban összehúzta és szinte látszott, amint tépelődött. Mindent megtett, hogy figyelemmel kísérje az elbeszélőt, de ez nagy megerőltetésébe került.

- De hát nem akarod elmondani, hogy mit is látott a templomban? - kérdezte Svärd Anna.

- Persze, persze. Ekenstedtnének igaza van - mondta Sundlerné. - Nem beszélek többet az esperesékről. Elég az, ha Ekenstedtné tudja, hogy azok megbecsülik Karl-Arturt és csak a javát akarják. De mégis, Karl-Artur nem mondta el ezeknek a jó embereknek, hogy úgy tetszett, mintha az anyját látta volna a templomban. Nem szívesen beszél ugyanis róla. De az is lehet, hogy halvány reménye volt, hogy az anyja talán nálunk, nálam szállt volna meg. Ez ugyan szinte lehetetlen volt, de a drága Ekenstedt néni már olyan, hogy sohasem lehet tudni, mi jut az eszébe. Ezért ebéd után Karl-Artur azonnal átjött hozzánk, de természetesen, az anyját nem találta nálunk sem.

- Közben azonban meg akarom jegyezni, hogy mi nagyon megörültünk, úgy a férjem, meg én, hogy ismét nálunk láthatjuk Karl-Arturt. Ah, a lelkészeknek annyi rengeteg dolguk akad őszkor a beiratkozásokkal, az anyakönyvvezetéssel, hogy bizony mi már hetek óta nem beszélgettünk Karl-Arturral. Azt hiszem, ő is jól érezte magát nálunk. Legalábbis egész délután nálunk maradt. A férjem is velünk volt és mi szórakoztunk, ahogy tudtunk, énekeltünk és verseket olvastunk fel. Hát ebben nem volt semmi rossz, de hát az ilyesmit nem értik meg az esperesék, és azt hiszem, Karl-Artur is kárpótlást nyert az édesanyjával ért csalódása miatt. Vacsora után bizalmasan beszélgettünk a földöntúli dolgokról - hiszen Ekenstedtné megérti - és ekkor elmondta Karl-Artur, hogy úgy tetszett neki, mintha az édesanyját látta volna a templomban. Sokáig üldögéltünk még együtt és beszélgettünk, hogyan is történhetett ez, és bizony éjfélre járt az idő, mikor hazatért. Hétfőn reggel azután ismét körútra indult, így nem

láttuk őt az egész héten át. Lehet, hogy úgy gondolta, hogy az öregekkel kell tartania, ha volt egy szabad estéje. Nincsen talán senki, aki annyira tapintatos volna, mint Karl-Artur.

Svärd Anna megint összébbhúzta a szemöldökét és meglehetősen durcásnak látszott. De azért nem szólt közbe, csak hagyta őt beszélni.

- Igen, ahogy mondtam, nem is láttam egy hétig és így egészen megfeledkeztem arról, amit az édesanyjáról mondtam. De vasárnap megint találkoztam vele a templombamenetel előtt és akkor egész tréfásan megjegyeztem, hogy remélhetőleg nem fogja most is édesanyját meglát-  
ni a templomban, és nem zavarodik meg a prédikálás közben. És tudja, Ekenstedtné asszony, úgy vettem észre, mintha Karl-Artur nem szívesen vette ezt a kis megjegyzésemet. Azt felelte egész röviden, hogy arra a meggyőződésre jutott, hogy talán valami erre utazó dáma, aki hasonlított az anyjához, nézett be a templomba és nem is lehetett az másképp.

- Erre már nem is tudtam válaszolni. Ismerősök jöttek és a beszélgetés másra terelődött. Az istentisztelet alatt igazán aggódtam, hogy talán valami rosszat mondtam. Azzal próbáltam megnyugtatni magam, hogy Karl-Artur bizonytalannal nem törődik ilyen tréfás megjegyzéssel. De elképzelheti Ekenstedtné, mennyire megijedtem, mikor Karl-Artur egyszerre csak megáll a prédikációja közben és a karzat felé néz. Egy pillanat múlva ismét beszélni kezdett, de feltűnően szórakozott és nyugtalan volt. Pedig éppen milyen megkapó gondolatot fejtegetett, de azt nem találta meg ismét. Le sem tudom írni, hogy mily borzasztó érzés vett rajtam erőt.

- Délután aztán eljött hozzám és nagyon levert volt és nyíltan megmondta, hogy az én szavaim okozták, hogy másodszor is látta az anyját a templomban. Az egész héten át nem is gondolt a dologgal. Igen, az ember nem ismeri az ilyesmiket, de mégis úgy éreztem, hogy igazságtalan volt velem. Hiszen akkor is az én hibám lehetett, mikor először látta az anyját. Pedig akkor már hetek óta nem találkoztunk.

Svärd Anna csak üldögélt és körmével rajzolgatott valamit a kötényén. Fel- és lehúzogatta az újjait a kötény mintája szerint. Most azonban ismét tett egy megjegyzést. - De hogyan hihette, hogy az ezredesné megjelent előtte, mikor még meg sem halt!

- Hiszen én is ezt mondtam neki. Erősködtem előtte, hogy rosszul látott, és hogy lehetetlen, hogy a jó Ekenstedt néni, aki ismét magához tért, jelent meg előtte. De ő csak tovább is azt állította, hogy az, akit látott, az édesanyja volt és senki más. Felismerte, amint ott ült és intett feléje. Így Ekenstedtné megérti, hogy mennyire kétségbe volt esve. Azt mondta, ha ez így megy tovább, akkor nem marad meg tovább papnak, hiszen amint meglátja, megijed és megzavarodik és azt sem tudja többé, hogy mit mond. Azt hitte, hogy az anyja csak bosszúból mutatkozik előtte, és elmondta nekem, hogy a volt menyasszonya azzal fenyegette meg, hogy soha többé nem fog tudni igazán szépen prédikálni, ha ki nem békül az anyjával. Úgy látszik, ez a jóslat ment most teljesezésbe.

A fiatal asszony feszült figyelemmel hallgatta végig az egész hosszú elbeszélést. És az okos asszony egész idő alatt kétkedve ült ott, félve, hogy a másik olyasmivel csalja meg, ami nem igaz. De minél tovább beszélt Sundlerné, annál inkább érezte, hogy szinte elkábítja. Nem mintha álmos lett volna, hanem csak kevésbé kételkedő, kevésbé szigorú. - Ez mégis csak igaz lehet - gondolta magában. - Csak nem szövögethet itt össze előttem ennyi mindent.

- Bizony, Ekenstedtné asszony, - folytatta Sundlerné - mit is mondjak vagy tanácsoljak? Nem gondolhatok más egyebet, mint hogy az egész csak képzelődés, káprázat. Más lehetőség nincsen. Hiszen hogyan is mutatkozhatnék a derék, jó Ekenstedt néni a templomban, egy olyan jó édesanya, csak azért, - amint Karl-Artur gondolta - hogy ártson neki? És sikerült is őt ily módon megnyugtatnom. Szerencsére a férjem kint volt a faluban és így nyugodtan és zavartalanul beszélgethettünk erről a felette kényes ügyről. Mikor Sundler hazajött, Karl-Artur szép muzsikát hallgathatott, ami nagyon megnyugtatta. Ezt jó tudni Ekenstedtnének is.

A következő héten többször is meglátogatott és mindig csak azt akarta, hogy nyugtassam meg, hogy a látomás a templomban csupán káprázat volt. Igazán azt hittem, hogy ő is szilárdan meg volt erről győződve, mikor vasárnap reggel elváltunk, de mégsem volt úgy, mert aznap harmadszor látta meg az anyját.

- És tudja, Ekenstedtné asszony, most már igazán nyugtalanodni kezdtem. A hívők azt kezdték mondogatni, hogy Karl-Artur sokkal gyengébben prédikál, mint a múlt nyáron. Nemcsak azt jegyezték meg, hogy óvatos és tartózkodó, hanem azt is, hogy zavaros és semmitmondó. Oh, Ekenstedtné asszony, borzasztó hetek voltak ezek. Istenem, ilyen kiváló prédikáló, minő visszaesés volt ez! A hallgatóság egyszerre csak megfogyatkozott és aztán mennyire szerencsétlennek érezhette önmagát! Egy ilyen felvilágosodott és képzett ember, mint ő, nem gondolhatta, hogy valami természetfeletti volna a dologban, de másfelől nem kételkedhetett saját érzékeiben. Attól tartott, hogy az örültség felé vezető úton van.

Sundlerné igazán érzéssel beszélt. Könnyek gyűltek a szemébe. Kétségen kívül nagyon el volt keseredve. Svärd Anna is mindinkább elfogódott. A sok szó úgy fonódott lelke köré, mint valami finom háló. Nem tudta másként látni a dolgokat, mint Sundlerné. Nem tudott szembe szállni vele olyan udvariatlanul, mint a beszélgetés kezdetén. Nem, valami volt, ami őt is lekötötte.

- De hát mit gondolsz, mi volt mégis az egész? - kérdezte.

- Azt mondom, ami igaz, Ekenstedtné. Nem tudom. Talán a lelkiismeretfurdalása jutott kifejezésre ilyenformán, vagy talán az anyja gondolatai keltették benne az egész káprázatot. De nagyon lealázva érezte önmagát. Úgy érezte, mintha többé nem tudna uralkodni önmagán. Sokszor kérte a jó Istent, hogy távolítsa el tőle ezeket a látomásokat, de azok mégis visszajöttek.

A negyedik vasárnap ismét látta az anyját.

A fiatal asszony igazán megijedt. Mintha ő maga is látta volna, amint az ezredesné árnyéka előlép a konyha sötét szögletéből.

- Délután aztán ismét eljött hozzám, - folytatta Sundlerné - hogy elmondja, hogy írni fog a püspöknek és lemond a lelkészi állásáról. Csak nem állhat szégyenkezve tovább is az egész gyülekezet színe előtt, mint négy vasárnapon egymásután. Nagyon is megértettem hangulatát, de sikerült ez alkalommal lebeszélnem a lemondásról. Azt tanácsoltam neki, hogy írja le a prédikációit, úgy hogy akkor nem fog megzavarodni, mint legutóbb történt. Meg is fogadta a tanácsomat. Nem is beszélt ezentúl szabadon egyetlenegyszer sem. De hát Ekenstedtné asszony nem is gondolja, minő nagy különbség ez. Karl-Artur írott prédikációt mond, nem is lehet ráismerni. De hát mégis jó segítség volt, mert a látomások nem jelentkeztek többé. Talán ezért is sokkal nyugodtabbnak érezte magát. Igen, igen, nem tudom...

Svärd Anna ismét egy kérdést tett. - De hát nem gondolod, hogy valamikor csak megszabadul ezektől a látomásoktól?

- Hiszen éppen ez, amiben Ekenstedtné asszonynak a segítségére kell lennie. Karl-Artur karácsonykor hozzám jött és elmondta, hogy nagynénjétől, Sjöborg esperesnétől örökölt egy kicsit. Alig volt több, mint egy-kétezer tallér és egy szoba bútor. Most, hogy ennyije van, nyugodtan lemondhat a papságról. De amikor ezt meghallottam, azt tanácsoltam neki e helyett, hogy most már megvalósíthatja egykori elhatározását és úgy élhet, mint egy egyszerű munkás. Azt is tanácsoltam neki, hogy most már egyesülhet azzal a menyasszonnyal, akit az Úr szemelt ki számára. Azt gondoltam, látja, Ekenstedtné asszony, hogy Karl-Artur most már igazán valami felemelőt és nagyszerűt cselekedjék, hogy elhagyja őt a lelkiismeretfurdalás. Példát állíthat fel mások számára. Megmutathatja nekünk az igaz és szent élethez vezető utat.

Ha valami olyast cselekedhet, hogy Isten országa már itt a földön megvalósulhatnék számunkra, akkor az Isten is megoltalmazná őt a látomásoktól, melyek tönkretesznek.

Eleintén habozott, de addig beszéltem, míg ő is olyan lelkesedéssel karolta fel ezt a tervet, mint én. Azt hiszem, hogy még aznap este elment az öreg Berg obsitoshoz és megvette tőle a házikóját. És ezekután egyetlen gondolatja, hogy olyan életet folytasson, mint Jézus követőjéhez méltó. Többször mondta nekem, hogy csak házasodjék meg és költözzék ebbe az egyszerű otthonba, akkor ismét szabadon fog tudni prédikálni. Meg volt győződve róla, hogy a látomások nem fogják többé zavarni.

- De, kedves Ekenstedtné, van egy dolog, amit meg kell mondani, nehéz dolog, de talán Ekenstedtné asszony máris megértette, hogy Karl-Artur nem szabad lehúzni a földi vágyakba. Én tudom a legjobban, hogy milyen boldog volt csak abban a gondolatban, hogy kegyeddel élhet itt, ebben a házikóban. Úgy tekint kegyedet, mint védőszellemét, aki megoltalmazza minden gonosztól. Nagyon búsult, hogy mindent nem tudott megírni, de olyasmit nem írhatott a leveleiben, melyeket mások olvastak fel. Csak egyedül nekem, Ekenstedtné, árulta el gyöngéd érzelmeit, melyek betöltötték lelkét, mikor északi menyasszonyára gondolt, aki majd oldala mellett fogja követni és segíteni fogja, hogy az emberiséget a helyes útra terelje.

Sundlerné hangja egyszerre titokzatosan parancsolóvá vált és Svärd Anna mintegy elvarázsolva, csendesen hallgatta.

- Igen, Ekenstedtné asszony, - kezdte el megint Sundlerné - mikor Karl-Artur Medstufalvába utazott, szilárd elhatározása volt, hogy ketten szent egyességben, mint testvérek fognak élni. Attól tartott, ha valami földi boldogság keveredik a házasságába, akkor a látomások megint visszatérnek. Megérti ezt Ekenstedtné? Megérti, hogy nem egy közönséges emberrel lépett házasságra, hanem Isten egyik kiválasztottjával? És megért most már engem és a jószándékomat? Hiszen nem tudtam, hogy Karl-Artur maga tért el első elhatározásától. Én mindent csak úgy rendeztem itt el, ahogy azt ő nekem előírta.

Most már Sundlerné hangja nem volt többé szelíd és behízsgáló. Egyszerre csak fensőséges és parancsoló lett. Most, hogy Svärd Anna a nászéjszakájára gondolt, egyszeriben lelkiismeret-furdalást érzett.

- De hisz erről én mitsem tudtam, amit te itt elbeszélteél. Nekem csak azt mondták, hogy szegény lett.

- Kedves Ekenstedtné asszony, az igaz is. De a másik meg ez volt. Hiszen Karl-Artur alig ismerte. Talán nem is volt alkalma kegyeddel idegen házban bizalmasan beszélgetni. Azért csak a szegénységét emlegette. Ezt jól megértem. De gondolom, hogy Ekenstedtné most már egészen másképp látja a dolgot. Ah, hiszen az olyan fontos, hogy Karl-Artur meg legyen mentve. Ezeknek a látomásoknak nem szabad visszajönniük.

A fiatal asszonyt annyira befonta a finom, láthatlan háló, hogy kész volt azt tenni, amit Sundlerné akart. Igen, fel is nyitotta a száját, hogy megígérje, amit a másik kívánt.

- Hát, ami engem illet, megígérem..... - mondta. De aztán félbeszakította magát.

Sundlerné ugyanis hirtelen felemelkedett, hogy kinézzen az ablakon és e közben valami ki-mondhatatlan boldogság érzése öntötte el az egész arcát, hogy szinte szép lett.

Svärd Anna is felállott és meglátta, hogy az, akit Sundlerné az ablakon keresztül látott, nem volt más, mint Karl-Artur.

És ekkor eszébe ötlött, hogy talán mégsem Mi Urunk kívánja, hogy letegye azt a fogadalmat, hanem csak Sundlerné, miért is nem folytatta tovább az ígértét.

## A VASÁRNAPI KALAP.

### I.

Kicsoda is volt ő, hogy okosabb, mint a sokat tanult Karl-Artur, - ő, aki sohasem olvasott egy könyvet, ő, aki egész őszön át járt Medberg kántor iskolájába, a nélkül, hogy megtanulta volna leírni: *Ki korán kél, aranyat lél.*

Igen, kicsoda volt ő, hogy azt merte állítani, hogy mindez a nagy izgalom Karl-Arturral, semmi sem? Nem volt az lelkiismeretfurdalás, nem volt az semmi büntetés, nem volt az semmi sem.

Míg szótlantul ülve hallgatta Sundlernét, tényleg kétségbe volt esve, szinte ígézet alatt állott, de alig ment el a vendég, máris megértette, miként is függ össze az egész.

De hát Istenem! Hiszen ő jól tudta, hogy mennyire tudatlan és éppen azért nem is szólt egy szót sem az urának, hogy mit is fundált ki magában. Kérdés, hogy tetszik-e neki? Hiszen ő nem elbizakodott, ő, aki csak egy szegény házalónő volt azelőtt.

Délután Karl-Artur bement a szobájába, hogy egyedül gondolkozzék a prédikációján, melyet másnap akart tartani a templomban. Ekkor Anna előkeresett az éléskamarából - mely, hála Sundlerné gondoskodásának, mindennel jól el volt látva - egy fedeles kosarat és abba bele rakta férjének használt papigallérjait és elindult a kántorékhöz.

Sundlernének sem mondta el, hogy mit gondolt ki magában. Különben is ő lett volna az utolsó, akinek el akarta volna mondani gondolatait. Svärd Anna ugyanis éppoly félelemmel viseltetett Sundlerné, mint a férje tudománya iránt.

Csak arra kérte Sundlernét, hogy lenne szíves neki férje gallérjaival segítségére lenni. A férje ugyanis megkérte, hogy vasalna ki számára néhányat, de hát sehogysen tudta, hogy is kell azokkal bánni. Akárhogy próbálta, vagy ferde lett az egyik, vagy alul ráncos a másik. Azért kérne most egy kis oktatást ebben.

Sundlerné azt mondta, hogy nagyon örül, hogy Ekenstedtné ilyen bizalommal van iránta ebben az apró dologban. Bizony nagy művészet papigallérokat vasalni, ő maga sem egészen otthonos ebben, de azért megpróbálja a legjobban, ahogy tudja. Erre azután kimentek Sundlerné csinos konyhájába, kimosták és kivasalták a gallérokat, míg Svärd Anna is megtanulta a dolgot.

Mikor elkészültek a munkával, Sundlerné meg akarta kínálni Svärd Annát egy csésze kávéval, de ő megköszönte és azt válaszolta, hogy most már igazán sietni kell haza. Erre Sundlerné azt ajánlotta, hogy igyanak meg egy pohár gyümölcsízest vizet. Olyan jó gyümölcsízest vannak, hogy még a gazdag Schagerströmné is megdícsérte, és az ilyesmi jól esik ilyen fáradságos munka után. Svärd Anna erre már nem mondhatott nemet és így a kántorné lement a pincébe. Mialatt a háziasszony lent járt, a vendége azalatt kiosont az előszobába, lekasztotta Sundlerné finom kalapját és bevitte a konyhába és ott begyömösölte egy nagy fazékba, mely fent volt a legmagasabb polcon, úgy hogy senki sem vehette észre, mi is van benne.

Mikor Svärd Anna elbúcsúzott, Sundlerné kikísérte az előszobán át a szabadba, de egy pillanatig sem jutott eszébe, hogy utánanézzon, vajjon a finom vasárnapi kalapja még mindig ott függ-e a szögön vagy nem? Olyan vidéken, ahol az emberek mind becsületesek, ahol fölösleges az ajtót bezárni, ha az ember elmegy hazulról, ott sohasem gondol arra az ember, hogy valamit ellophatnak vagy éppen eldughatnak.

Svärd Anna nagy meglepéssel ment haza, mint olyan, aki igazán végzett valamit. Elgondolta, hogy Sundlernének ugyancsak sokáig kell keresgélni, míg ráakad a vasárnapi kalapjára. Úgy érezte, hogy mint jó feleség megtette, amit tehetett, hogy a férje másnap zavartalanul prédikálhasson és senki se ijesztessen rá.

Másnap reggel, mikor a férjével együtt ment a templomba, ugyancsak meg volt elégedve. Nem érzett több lelkiismeretfurdalást azért, hogy eldugta a kalapot, mint a vadász, mikor farkasnak ásott vermet. Kicsoda is volt ő? Hiszen ő nem idevaló Korskyrkába, ahol az emberek annyira tanultak. Ő csak Svärd Anna Medstufalvából, és amit igaznak tartottak a kis szürke házakban ott Dalarnában, azt megtanulta és ehhez a bölcseséghez tartotta magát.

Mindennel meg volt ma reggel elégedve. A férje magával vitte a templomba a sekrestyén keresztül, és ottan az öreg esperesné vette pártfogásába és maga mellé ültette a papiszékbe, fent az oltár mellett. Azt szerette volna, ha valaki hazuról láthatta volna, mert tudta, hogy sem a szolgabíróné, sem Karin nem juthat olyan tisztességhez, mint amilyenben neki ma része van.

Körülnézett, hogy Sundlerné a templomban van-e, de nem látta sehol. Mikor erről megbizonyosodott, lehajolt a padra és imádkozott, éppúgy, mint az esperesné, meg a többiek. Arra kérte az Istent, hogy legyen segítségére, hogy Sundlernének ne jusson eszébe a kalapját a nagy rézüstben keresni. Ha nem találja meg a kalapját, úgy biztos, hogy nem is jön a templomba. Egy szegény kántornének csak egy vasárnapi kalapja van és ha ez elveszett, akkor nem mozdul ki vasárnap.

Ezután Svärd Anna az embereket nézegette, akik lassan jöttek be a templomba, és elégedetlenkedett, hogy az nem telik meg. Bizony, még minden padban volt elég üres hely. De azután elmosolyodott magában. - Most mán igazán úgy csinálsz, mint valódi papné, te, te Anna!

Ezzel aztán eszébe jutott, hogy rágondoljon azokra a papnékra, akik előtte ültek a papszékben és várták, hogy az uruk fellépjen a szószékre. Ugyan, mit gondolnának felőle, ha tudnák, hogy min jár az esze? Talán ők is félték, hogy na, most megy fel férjük a szószékre, hogy hirdesse az Isten igéjét? Igen, ő bizony sokkal silányabb volt, mint valamennyi elődje, de azért mégis felfohászkodott a régen elköltözött öreg papnékhoz. - Segítsetek rajtam, ti, akik tudjátok, mit jelent az, itt ülni és remegni, hogy az, akire gondolok, ne jöjjön ma a templomba ezen a vasárnapon!

Mind jobban és jobban nyugtalankodott, minél inkább közeledett az oltári szolgálat vége és minél inkább közeledett a prédikáció ideje. Megrázkódott, valahányszor a templomajtót valamelyik későn érkező hívő kinyitotta. - Na, most jön végre a kántorné - gondolta magában.

De hát Sundlerné csak elmaradt. Az oltári szolgálatnak vége volt, a harmadik zsoltárt énekeltek és Karl-Artur lassan ment fel a szószék lépcsőin. Sundlerné csak nem volt látható.

Bőjtvasárnap volt és így Svärd Anna ismét hallotta a szent textusban azokat a szép szavakat a szeretetről, melyeket a szolgabíróné olvasott fel előtte a nászéjszakáján. Ez mégis csak jó jel és most, miután Karl-Artur szép bevezetést mondott, éppen erről a szövegről kezdett prédikálni, teljesen megnyugodott, hogy az Úr meg a néhai papnék meghallgatták imáját. Sundlerné most már nem fog jönni, és ő nyugodtan ülhet itt a papiszékben és hallgathatja forrón szeretett urát, amint éppen a szeretet jutalmáról beszél.

Igen, kicsoda hát ő? Hiszen ő nem tudja megítélni, hogy mit is mondanak szép prédikációnak, de - erre aztán meg is esküszik - hogy ilyen szépet azelőtt ő még nem hallott. És nemcsak ő egyedül hallgatta ezt nagy gyönyörűséggel. Látta, amint a hívők valamennyien a szószék felé fordították tekintetüket. Némelyike közelebb húzódott a szomszédjához és szelíden meglökte, hogy nagyobb figyelmességre unszolja. - Hallgasd csak! Ez aztán gyönyörű prédikáció!

Hát az is volt. Ha valaki ennél szebbet hallott, akkor fatuskó legyen belőle. Ő, aki ott ült az oltár mellett, láthatta az egyes arcokat, amint azok szelíddé és ünnepélyessé váltak. Nehány fiatal lánynak a szeme úgy ragyogott, mint a csillag.

Éppen, mikor a legszebb volt, akkor mozgolódás támadt a templomban. Sundlerné jött be sompolyogva. Látszott, hogy restelkedett, hogy ilyen elkésve jön. Lábújjhegyen jött és a padokhoz húzódott, hogy meg ne lássák. De mégis valamennyien észrevették és csodálkozva, rosszalóan nézegettek feléje.

Kalap nem volt a fején, hanem csak sapka, amiben hétköznapi szokott járni. Bizony az ócska és gyűrött volt és azzal próbálta felcicomázni, hogy egy nagy szalagcsokrot kötött az elejére.

De egy perc múlva már elfeledkeztek Sundlernéről és valamennyien ismét a szószék felé fordultak és hallgatták a szép szavakat, melyek onnét áradtak szét.

- Most annyira benne van, - gondolta Svärd Anna - hogy alig hiszem, hogy észrevette annak a jöttét. Talán mégsem tud most hatalmat venni rajta.

De alig volt Sundlerné öt percig a templomban, mikor Karl-Artur egyszerre megállott a mondat közepén. Előrehajolt a szószéken és a templom egyik sötét szöglete felé nézett. És amit ott látott, az annyira megijesztette, hogy egészen elfehéřült az arca, mint egy abrosz.

Úgy látszott, mintha el akarna ájulni és Svärd Anna már felállott a székeről, hogy odaszaladjon és lesegítse a szószékről. De erre nem volt szükség. Ismét hirtelen összeszedte magát és folytatta a prédikációját.

De hát nem nagy öröm volt őt tovább hallgatni. A fiatal lelkész teljesen elfelejtette, hogy hol is hagyta el a prédikációját. Szólt néhány szót, ami nem függött össze az előbbiekkal, aztán hirtelen elhallgatott, majd ismét másra tért át, ami megint nem tartozott a tárgyhoz. A hallgatóság nyugtalanul fészkelődött a padokban. A legtöbben megdöbbenek és elszomorodtak és volt is okuk, mert Karl-Artur fent a szószéken jobban és jobban összezavarodott. A nagy templomi zsebkendővel törülgette az izzadtságot a homlokáról és karjait feje felé emelte, mintha onnét felülről kérne segítséget.

Svärd Anna még sohasem látott más valakit, aki ennyire sajnálatraméltó lett volna.

Legszívesebben elment volna. Hiszen miért ülön ott és lássa, mint szenved az ura. De mielőtt felállott volna, egy pillantást vetett oldalra az öreg Forsius esperesnére. Az öreg asszony mozdulatlanul, áhítatos arccal és összekulcsolt kezekkel ült ottan. Rajta bizony nem lehetett észrevenni, hogy nincs minden rendjén a templomban.

Így kell a papnának viselkednie. Nem pedig kiszaladni a templomból. Csöndesen összekulcsolt kezekkel és áhítatos arccal kell ülve maradnia, bármi történjék.

Svärd Anna is ülve maradt. Mozdulatlan és komoly maradt, míg csak a kimenő zsoldárt nem kezdték énekelni és az esperesné felállott a helyéről.

Így aztán megnyugodhatott. Így aztán meggondolhatta, hogy ő csak egy szegény dalarnai parasztleányzó, aki sok mindent nem ért.

Otthon Medstufalvában bizony úgy a legények, mint a leányzókat azt hiszik, hogy vannak olyan gonosz szellemek a világon, akik elvárásolják az ember látását, hogy olyasmit látnak, ami nincsen. Itt Korskyrkában talán sohasem hallottak ilyesmiről.

Otthon, náluk mesélgettek Finn-Lottáról, a gonosz boszorkányról, akit el akartak égetni. Ki is cipelték bekötött szemmel a vesztőhelyre, de mielőtt a máglyához kötötték volna, arra kérte az embereket, hogy legalább utoljára láthassa meg az eget és a földet. Erre a hóhér leoldotta szeméről a köteléket és íme, egyszerre azt látják, hogy ég a faluháza. Valamennyien otthagyták

Finn-Lottát és rohantak, hogy megmentsek a faluházát és eloltsák a tüzet, pedig nem volt tűz sehol. Ezalatt a vén boszorkány megszökött. A boszorkánynak sikerült elkápráztatni az emberek látását.

De otthon még többet is beszéltek az emberek. Azt is mesélték, hogy mikor Job Erik egyszer áruval megrakva a vásáron árult, de semmit sem tudott eladni, mert elkápráztatta a vásárosokat egy ezermester, aki mellette ütötte fel a sátrát, olyan, aki kócot eszik és tüzet okád. Olyan szemfényvesztést csinált, hogy Jób Erik fényes késeit és éles kaszapengéit meg fogas fűrészzeit rozsdás ócskavasnak látták. Még egy rossz szeget sem tudott eladni a nagybátyja addig, míg észre nem vette, hogy minő gonosz tréfát űz vele a varázsló, akit azután elkergetett a vásárról.

Bizony otthon úgy a legények, mint a leányzók is azonnal megértették volna, hogy a kántorné az, aki elkápráztatja Karl-Artur látását, úgy hogy azt gondolja, hogy az édesanyját látja a templomban. Ha valaki lett volna Medstufalvából ma a templomban és látta volna, hogy történt az egész, akkor éppen olyan biztos lett volna ebben, mint ő maga.

Dehát Korskyrka nem Medstufalva. Svärd Annának meg kell gondolnia, hogy kicsoda a férje és ki Sundlerné és ki ő maga, aztán hallgatni arról, amit hitt meg tudott.

Kénytelen volt eltűnni, hogy ura az egész úton a templomból hazajövet nem szólt hozzá egy szót sem, úgy tett, mintha nem is venné észre, hogy létezik. Ő meg arra gondolt, hogy mennyi szempár néz most rájuk és azért próbált úgy menni, mint egy igazi papné, de azért nem volt bizonyos benne, hogy ez sikerült is neki.

Mikor hazaértek, a férje azonnal a maga szobájába ment és azt bezárta maga után. Még csak nem is segített neki a terítésnél vagy a tálalásnál. Pedig máskor szívesen segített egy kicsit, persze inkább tréfából.

Az ebédnél szemben ült vele, de egy szót sem szólt hozzá. Igen, úgy érezte magát Svärd Anna, mint a legsötétebb bűnös asszony. Most persze azt gondolja Karl-Artur, hogy azért nem sikerült a prédikációja, mert nem tartották magukat Sundlerné előírásához. Igazán kedve lett volna feljajdulni. Most talán már többé nem is akar tudni felőle.

A szolgabíróné azt a tanácsot adta neki, hogy süssön néhány fenyőmadarat és más erdei madarat, melyből annyi sok van ott fent Dalarnában és hozza azokat magával, hogy legyen kész pecsenyéje az első napokban. De hát a fenyőmadarakat nem tartják itt délen valami inyencfalatnak. A férje is letette a kést meg a villát, miután egy darabkát leszelt a madárból.

Egy szót sem mert szólani, míg ebédeltek. Abban a percben, mikor felállottak az asztaltól, Karl-Artur mormogott valamit, hogy fáj a feje és kénytelen kimenni egy kicsit sétálni. Azzal otthagya őt egyedül szomorú gondolataival.

## II.

Nem csodálatos dolog, hogy olyan nehéz megkapni azt, amit az ember nagyon kíván?

Ha az ember valami igazágtalanságot kívánna, de mikor nem óhajt mást, csak hogy az a férfi, aki után annyira vágyódik, eljönne hozzá egyszer-kétszer hetenként, hogy beszélgethethének vagy zenét hallgathatnának a kis nappaliban, akkor igazán teljesedni kellene ennek a kívánságnak. Hiszen, ha csak egyedül akarna vele lenni, az más volna, de ez nem is jut eszébe. Sundler szívesen velük lehet. Nekik nincsen semmi titkolnivalójuk. Neki legalább nincsen és még kevésbé Karl-Arturnak.

Hogyha tán valami kegyetlen és gonosz módon üldözte volna el Löwensköld Charlotte-ot, ha talán szegény nevelőnőnek vagy házvezetőnőnek kellett volna valahová elmennie, akkor igazán megérdemelte volna a büntetést és a csalódást. De amikor a legjobb házasságot szerezte meg számára, amikor gazdagsághoz, tekintélyhez és egy derék férjhez juttatta, akkor miért nem élvezheti azt a szerény kis boldogságot, melyet a maga részére óhajt? Miért lett ellensége emiatt Forsius esperesné? Mert hát azt könnyen meg lehet érteni. Karl-Artur ugyan egyházi elfoglaltságával mentegetőzött, de természetesen az eseperesné volt az, aki a fülébe súgta, hogy az emberek pletykálnak az ő bizalmas barátságukról. Természetesen, hogy e miatt a pletyka miatt múltak az őszi hetek, anélkül, hogy Karl-Artur mutatkozott volna náluk.

Hogyha az embernek csak a legcsekélyebb része is lett volna abban, hogy Karl-Artur látta az édesanyját a templomban és hogyha az ember azután megijesztette volna, azért, hogy a régi barátság ezáltal felújódott volna, igen, akkor talán méltán lehetett volna várni a kellemetlenséget. De mikor az ember csak vigasztalni akarta, csak éppen kimagyarázni, hát akkor miért ne lehetne arra számítani, hogy nyugodtan segíthet az ember szomorúságában? Hát ezt érdemelte ő, hogy éppen most lett a férje féltékeny és jeleneteket csinál, hogy többé nem fogadhatja otthonában Karl-Arturt? Hiszen Karl-Arturnak éppen most volna a legnagyobb szüksége egy kipróbált és hű barátra, és az ember igazán nem kíván egyebet, csakhogy neki segítségére lehessen.

És ha aztán, hogy megnyugtassa a férje féltékenységét, azt ajánlotta Karl-Arturnak, hogy azonnal házasodjék meg, úgy ebben igazán nincsen semmi kivetni avagy kárhozthatni való. Természetesen nem mondhatta el Karl-Arturnak az igazi okot, hiszen ő olyan visszahúzódo természet, aki nem ért meg ilyesmit, de hát mindenesetre ugyan mi hiba volt abban, hogy segítségére volt fiatalos álmának megvalósulásában? És az az egyszerű parasztlány onnét Dalarnából, miért nem elégedett meg azzal, hogy a Karl-Artur házában élhet és őt kiszolgálhatja? Hát ugyan ki gondolhatta volna, hogy ez a műveletlen személy annyira lebilincselte, hogy egész szerelmesen érkezett vissza a nászútjáról és feleségén kívül senki másra nem volt gondja?

Olyan kedves munka volt segédkezni a kis otthon berendezésében, vele egyetértésben megvásárolni a bútorokat és megrendelni a javításokat. Az ember oly szépeket álmodozott, mialatt ezt csinálta. De megérdemelte-e, hogy azzal büntetessék, hogy fölösleges a házban attól kezdve, mikor a saját asszonya oda belépett? Hát ugyan ki volt, aki ezt a közönséges fehér-cselédet papnévá tette? Hát ki volt, aki a legokosabb, a legnemesebb és legistentfélőbb embert ajándékozta neki? Ugyan minő köszönetet nyilvánított ezért? Mikor bement a kis otthonba, amelyet maga rendezett be, akkor érezte, hogy azok, akik oda kényelmesen csak beköltöztek, arra vágnak, hogy minél előbb hagyja magukra őket.

Ugyan egy pillanatig sem kívánta, de azért mégis egy kis kárörömet érzett, mikor a «látomás» megint megjelent. Hiszen ezt várni is lehetett, mikor azokat a tanácsokat, melyeket ő adott, figyelmen kívül hagyták. Nem, igazán nem kívánta, de azért kissé nehéz, hogy most részvétet érezzen irántuk.

Az is kellemetlen volt, hogy valaki ellopta a vasárnapi kalapját. Alig hihető, hogy az igazi lopás lett volna. Bizonyára valami huncutság az egész, valaki elvette a kalapját, hogy megakadályozza a templombamenetelét, hogy meghallgassa Karl-Artur prédikációját. Igazán kellemetlen, ha arra gondol, hogy ki is lehetett az? Talán csak nem a férje volt, aki ilyen eszközökhöz folyamodott, hogy eldugja a kalapját?

Jól tudta, hogy Karl-Artur el fog jönni, mint máskor, hogy panaszkodjék, és már várta is rögtön ebéd után, de e helyett teltek-múltak az órák, míg végre mégis megjelent. Már szinte azt gondolta, hogy talán már mindent megmondott a feleségének és talán vigasztalást keresett nála ebben a dologban is, ami eddig csak a kettőjüké volt. Eszébe jutott minden balsikere,

minden nem teljesült kívánsága, és igazán nem a legjobb hangulatban volt, mikor végre betért hozzájuk. Bevezette a kis nappaliba, leült a dívány szögletébe és úgy hallgatta, de azért nagyon le volt hangolva. Hallgatta némán a panaszkodását, de nem volt meghatva. Össze kellett szorítani a száját, hogy oda ne kiáltssa neki, hogy fáradt, fáradt, fáradt, hogy az ember nem lehet mindig szelíd és alázatos, hogy a türelemnek is van határa, hogy az ember nem egy rongy, melyet tetszés szerint lehet ide-oda dobálni.

Meghallgatta, amint elmondta, hogy egy hosszú sétát tett, hogy nyugodtan elhatározza magát, de azért még mindig szédül a feje. Azután előjött megint a régi história, hogy nem bírja ki tovább ezt az üldözést, hogy kénytelen leköszönni a hivataláról, hogy ez az, amit az anyja tőle követel.

Máskor mindent elkövetett volna, csakhogy megvigasztalja. Ma azonban alig volt türelme meghallgatni. Ugyan csendben ül, de újjai remegtek. Kedve lett volna körmeivel karmolni. Nem tudni, hogy az ő bőrét vagy a sajátját akarta volna összekarmolni, de mindenesetre ilyesmihez volt kedve.

Az pedig csak beszél és beszél, de végre mégis észreveszi, hogy nem válaszol senki, hogy nem kíséri részvétellel senki. Elcsodálkozik és azt kérdezi, hogy nem beteg-e? Azonban azt a hideg választ kapja, hogy nincsen semmi baja, csak azon csodálkozik, hogy ő még mindig idejön panaszkodni. Hiszen van már felesége.

Igen, így válaszol neki. Igazán a legostobábbat mondja, amit csak mondhatott. De hát azt remélte hogy majd az kijelenti, hogy a felesége olyan tapasztalatlan és ostoba, hogy neki szüksége van egy művelt asszonnyal beszélnie, aki megérti az ő gondolkozását. De hát ez, amire várt, nem történt meg.

E helyett az csodálkozva néz rá, néhány mentegető szót mond, hogy alkalmatlan időben jött és azzal szépen elmegy.

Ő meg ülve marad mozdulatlanul, egészen, míg nem hallja, hogy a külső ajtó kinyílik. Még mindig nem hiszi el, hogy igazán elmegy, még mindig reméli, hogy visszatér. Csak mikor az ajtó bezárul mögötte, ugrik fel és kiáltozik. Hát mit is csinált? Elment örökre? Hogy lehet ez? Itt volt és ő kiúzta. Nem akarta meghallgatni a panaszát. Azt tanácsolta neki, hogy keressen segítséget a feleségénél. És éppen ma, mikor mindent kockára tett, amikor örökre megnyerhette volna őt magának!

### III.

Azt az igazi örömet és biztonságot, amit akkor érez az ember, ha az otthonához közeledik, azt természetesen nem érezhette Karl-Artur, mikor késő délután hazafelé sietett a Sundlernénál tett látogatása után. Ezt persze nem mondta magának, mikor meglátta a kis házat a dombon a doktorék kertje felett, hogy ez az a kis szöglet az egész világon, ahol mindig szívesen látják, ahol mindig megvédelmek, ahol megvan az ő biztos helye, ahol nincsen senkinek sem az útjában. Inkább azt kívánta magában, hogy bárha sohasem szerzett volna magának feleséget, bárha sohasem vásárolta volna meg ezt az öreg kunyhót, bár sohasem bocsátkozott volna ilyen kalandba.

- Ez borzasztó - gondolta magában. - Bármilyen szerencsétlennek is érzem magam, mégsem lehetek egyedül. Feleségem van, aki egész délután egyedül ült és unatkozott. Igazán valami-képpen el kell szórakoztatnom. Talán haragos lesz és keserű szavakkal fogad. És hát tulajdon-képpen ehhez joga is van, de hogyan fogom tudni elviselni az ő panaszkodását?

Fellépett a nagy küszöbköre és kedvetlenül nyújtotta ki kezét, hogy benyisson. De mielőtt ezt tette volna, hirtelen visszahőkölt. A házból ének hallatszott, gyermekek zsoldárt énekeltek.

Erre rögtön bizonyos meglepedés szállta meg. Az a rettentő nyomás, mely szívére nehezedett és ami miatt egész dél óta alig élt, egyszerre engedett. Valami azt súgta a belsejében, hogy nyugodtan beléphet, nincsen mitől félnie. Ott bent olyasmi várja, amire gondolni sem mert.

Erre csöndesen benyitott a konyhába és benézett. A szoba egészen sötét volt, csak a tűzhelyen pislákoló néhány parázs és a kialvó tűz előtt ült a felesége maga köré gyűjtve az egész szomszéd gyermekereget.

A halvány világítás ellenére, vagy talán éppen ezért, a kis csoport olyan gyönyörű volt. A legkisebbik gyermek a felesége térdén feküdt és nyugodtan, boldogan aludt. A többiek olyan szorosán álltak mellette, ahogy csak lehetett és valamennyien szép arcába tekintettek és úgy énekeltek: «Atyám, ma is éltettél...»

Karl-Artur becsukta az ajtót maga után, de nem ment beljebb, hanem ott maradt a sötétben a fal mellett.

Az aggodalomtól és lelkiismeretfurdalástól megkínzott szívébe ismét belopódzott az a gyógyító gondolat, hogy íme itt ül az az asszony, akit az Úr szemelt ki mentségül számára. Talán nem olyan volt, mint akinek először álmódta, de mit ért ő ehhez? Íme! A helyett, hogy mérgelednék, hogy ő távol volt, elhozta ide azokat a gyerekeket, akiket ő egyszer a legnagyobb nyomorúságból mentett meg, és türelme volt hozzá, hogy zsoldáréneklésre tanítsa. Ebben a cselekedetében sok okosságot és valami meghatót is látott. - Hát miért ne fordulhatnék egész őszintén hozzá és miért ne kérhetném meg, hogy segítsen rajtam? - gondolta magában.

Amint a zsoldárt végigénekeltek, a felesége azonnal hazaküldte a gyerekeket. Talán észre sem vette, hogy az ura hazajött, legalább is nyugodtan hagyta ott a sötét szögletben. Mialatt az esti zsoldárt, amit az előbb énekeltek, dúdolgatta magában, odament az éléskamarához, tejet hozott, majd néhány fahasábot vetett a parázsra és egy kis háromlábú lábost tett a tűzre, hogy felmelegítse a tejet a kásához.

Azután tovább sürgölődött, megterített, elővette a vaját és a kenyeret, és két széket hozott az ablaktól az asztalhoz.

Olyan szép volt látni az asszonyt sűrögni-forogni ebben a homályos megvilágításban. A ruhájának rikító színei, melyek napvilágnál kissé keményeknek látszottak, most oly melegen olvadtak egybe. Karl-Artur most egyszerre megértette, hogy mi értelme is van ezeknek a falusi viseleteknek. Ez volt a parasztasszonyoknak a módja, a királynők meg az udvari dámák selyem és bársony ruháit utánozni. A tarka mellény, a fehér kidudorodó újjasok, a fejkötő, mely a hajat majdnem egészen elrejtette, biztos, hogy valamikor olyan divat volt, melyet az ország legelőkelőbb hölgyei viseltek.

Egyszersmind úgy tetszett neki, mintha a felesége valami varázslat folytán olyan méltóságra emelkednék, mint az egykori várúrnők. Amit egyesek parasztnak találtak nála, az csak egyszerűen a régi szokásmód volt abból az időből, amikor a királynék maguk raktak tüzet és a királylányok maguk mosták ki fehérneműiket a folyóparton.

Mikor a felesége a kását kiöntötte a két tányérba, meggyújtotta a viaszgyertyát, amelyet az asztal közepére tett, leült az egyik székre és imára kulcsolta kezeit. A gyertyavilágnál úgy látta Karl-Artur, hogy vonásai ma este valamiképpen megnemesültek. Egy tapasztalt asszony okossága és csendes komolysága lépett a fiatalos makacsság és önbizalom helyébe.

Amint így nézett rá, meg volt győződve arról, hogy beavathatja őt a legkényesebb és legmélyebb kérdésekbe is. - Minő gyermekes dolog volt azt hinnem, hogy nem fog engem megérteni - gondolta. - Az ő természetének nemessége csak jó irányba vezetheti.

Mielőtt felesége befejezte volna az asztali imát, Karl-Artur már ott ült vele szemben és ő is imára kulcsolta kezeit.

Csöndben, szótlanul ettek. Karl-Arturnak tetszett, hogy hallgatott, míg evett, mintha valami szent cselekedet volna az evés, Isten ajándéka, mely fenntartja az életet.

Mihelyt elkészültek az egyszerű estebéddel, Karl-Artur odavitte a székét az asztal másik oldalára, leült melléje, átkarolta a felesége vállát és magához vonta.

- Bocsáss meg nekem - mondta. - Heves és türelmetlen voltam délben, de nagyon szerencsétlennek éreztem magam.

- Ne szomorkodj e miatt, férjem-uram! Sose gondolj azzal, hogyan is tégy velem szemben. Én mindig is szeretlek, bárhogy is bánsz velem.

Ebben a percben, mely számára bizonyára nagyon ünnepélyes volt, Svärd Anna elhagyta dalarnai tájszólását és tiszta svéd nyelven beszélt. Talán ez is hozzájárult, hogy Karl-Artur nagyon szépnek találta kijelentését. Meg is csókolta köszönetül.

Ez a csók azonban egy kicsit zavarba hozta. Legszívesebben tovább csókolta volna feleségét, a nélkül, hogy valami másra kellene gondolnia.

- Igazán úgy szeretem, mint egy bolond - gondolta magában. - Ő az enyém és én az övé vagyok. Ez a látomás persze mindannyiszor meg fog jelenni, valahányszor fellépek a szószékre. Nem lesz belőlem sohasem jó szónok, de miért akadályozzon ez meg, hogy ne lehessen boldog a feleségemmel a saját otthonomban?

A feleség szinte eltalálta a gondolatát.

- Most meg kell tudnod egy dolgot, férjem-uram - mondta. - Soha többé nem fogsz megijedni a templomban. Erről jótállok.

Karl-Artur csak mosolygott erre a határozott kijelentésre. Tudta, hogy az ő tapasztalatlan és tudatlan felesége nem segíthet ebben a dologban, de az együttérzés, mely szavaiból kicsengett, megnyugtatta.

- Tudom, hogy annyira szeretsz, hogy szívesen viselnéd az én terhemet - mondta meleg hangon és még egyszer megcsókolta.

Ez igazán nagy és jótékony boldog pillanat volt. A szerelem örömet és bátorságot öntött a fiatal ember szívébe. Mintha maga előtt látta volna a jövőt, mikor ő és felesége, békés egyetértésben ebben a kis otthonban valóságos paradicsomot alapítanak, mely példaadásul fog szolgálni az egész gyülekezetnek.

- Feleségem, - suttogta - feleségem, mi segítünk egymásnak. Meglátod, nagyon boldogok leszünk.

Alighogy ezt mondta, egyszerre csak hallják, hogy a külső ajtót valaki erősen felrántja, majd hangos léptek hallatszanak a folyosón.

Svärd Anna hirtelen felemelkedett és mikor a látogatók beléptek, már állott és már szedegette az asztalról a vajastányért meg a kenyérdarabokat.

Karl-Artur ülve maradt és valami olyasmit morgott, hogy furcsa, hogy az ember még ilyen késő este sem maradhat békében. De amikor meglátta, hogy Sundler kántor és a felesége jöttek be, ő is felállott és elibük ment.

Az orgonista, aki magas öreg ember volt, felfésült ősz hajjal, piros és kissé felfújtt arccal, most este még pirosabbnak és felfújtabbnak látszott, mint máskor. Feleségét karonfogva lépegetett a szoba közepe felé. Bár kint még hideg tél volt, azért az ajtót nyitva hagyták maguk után. Nem kívánt jóestét és a kezét sem nyujtotta ki köszönésre.

Látni lehetett, hogy nagyon fel volt ingerelve, de éppen ez tette, hogy tekintélyes volt. Svärd Anna megértette, hogy derék ember lehet, míg Thea asszony, aki a karján csüggött, úgy tetszett előtte, mint egy kifacsart mosogatórongy. - Jó férje lehet, - gondolta magában - de ő maga alaposan be van mártva minden piszokba. Már ő aligha lesz valamikor tiszta.

Alighogy ezt elgondolta magában, észrevette, hogy Thea asszonynak a finom vasárnapi kalapja van a fején.

- Ahá - mondta magában - most következik a hadd-el-hadd.

Odament az ajtóhoz, hogy becsukja és közben azon gondolkozott, hogy nem volna-e a legokosabb elszaladni az egésztől? De azután erőt vett magán és szépen ott maradt.

A kántor minden kerülgetés nélkül megkezdte támadását. Elmondta, hogy felesége nem találta meg a vasárnapi kalapját, mikor ma reggel a templomba akart menni. Azt hitte, hogy valaki ellopta, de most este azután hosszas keresés után megtalálták az egyik rézüstben, fent a legmagasabb polcon. A felesége akkor megvádolta, hogy ő dugta el a vasárnapi kalapját, pedig hát ő ártatlan ebben az egész dologban, ha csak nem álmában csinálhatott volna ilyent. Ellenben hallotta, hogy Karl-Artur felesége látogatóban volt náluk az előző este. Igen, tehát azért jött ide, hogy nyílt kérdést intézzon hozzá, hogy tisztázhassák az ügyet.

Svärd Anna erre rögtön előállott, hogy úgy van a dolog, ahogy ő gondolja. Mialatt Sundlerné lement a pincébe, kilopódkodott az előszobába a kalap után és eldugta az üstbe.

Mialatt ezt a vallomását megtette, szinte érezte, hogyan süllyed lefelé. Hogyan süllyed a kántor szemében és hogyan süllyed Karl-Artur szemében. Ellenben Sundlerné összehúzta a szemét és nagy érdeklődéssel pislogatott feléje.

- De hát az Isten szerelmére, miért tette ezt Ekenstedtné asszony? - kérdezte a kántor megdöbbenve és Karl-Artur éles hangon ismételte meg a kérdést. - Ugyan az Istenért, miért? Mit akartál? Mi volt a szándékod?

Svärd Anna később belátta, hogy jobb lett volna, ha nem mondja meg az igazat, hanem kitalál valamit. De ebben a percben örült, hogy elmondhatja az igazi okot. Megfeledkezett arról, hogy nincs többé Medstufalvában és hogy nem az édesanyjával beszél, sem pedig Jób Erikkal. Azt hitte, hogy tönkreteszi és megsemmisíti Sundlernét, ezt a mosogatórongyot.

- Azt akartam, hogy ő ne jöjjön a templomba - mondta Svärd Anna és Sundlerné felé mutatott.

- Dehát miért? Miért?

- Azért, mert ő elkápráztatja az uram látását, úgy hogy azt látja, ami nincsen.

Erre mind a hárman elcsodálkoztak. Úgy néztek rá, mintha valami kísértet lenne, aki a sírjából szállt ki.

Mit is mondott? De hát hogy gondolhat ilyent? Hogyan képzelhetett ilyesmit?

Svärd Anna egyenesen Sundlerné felé fordult. Egy-két lépést tett előre, hogy egészen szembe lehessen vele. - Vagy tán tagadni akarod, hogy te vagy az, aki elkápráztatod őt? Igen, megkérdezheted az esperesnét, vagy akárkit a templomban, hogy hallottak-e szebb prédikációt, mint amit ma tartott. De abban a percben, amikor te bejöttél, vége volt az egésznek.

- De Ekenstedtné asszony, kedves Ekenstedtné asszony! Hogyan tehetnék ilyesmit? És ha még tudnék is, hogyan akarnék árthatni Karl-Arturnak, aki úgy az én, mint a férjem legjobb barátja?

- Az ember sohasem tudhatja, hogy ilyen félbolond, mint te, mit eszelhet ki?

Karl-Artur keményen megfogta felesége karját és visszarántotta. Attól félt, hogy még ráveti magát Sundlernéra és megüti.

- Hallgass! - kiáltotta. - Egy szót se többet!

A kántor összeszorított ököllel állt meg előtte.

- Vigyázz magadra, mit mondsz, te parasztcseléd!

Az egyetlen, aki megőrizte nyugalmát, Sundlerné volt. Még nevetni is kezdett.

- Ugyan, ugyan, ne vegyük olyan komolyan az egészet! Ekenstedtné kissé babonás. De hát ugyan mit is lehetne mást kívánni tőle?

- Nem érted, - mondta a férje - azt hiszi, hogy te valami boszorka vagy?

- Igen, természetesen. Tegnap elmondtam neki, hogy Karl-Artur olykor azt képzei, hogy az édesanyját látja a templomban és ez megmagyarázza az ő viselkedését. Meg akarta menteni az urát a látomástól, már a maga módja szerint. Bizonytalán valamennyi leányzó Medstufalvában hasonlóan cselekedett volna, mint ő.

- Thea, - kiáltotta Karl-Artur - te nagyszerű vagy!

Sundlerné azonnal elhárította ezt a dicséretet magától, hogy távolról sem az. Csak annak örül, hogy ez a kis kellemetlenség olyan gyorsan elmúlt. Na, most már igazán semmi keresnivalójuk nincsen itt többé. Most már igazán azonnal mennek, hogy a házasokat magukra hagyják.

Igen barátságosan jóéjszakát kívánt Karl-Arturnak meg a feleségének és kivonult a férjével, aki még mindig nagyon haragos volt és mormogott, hogy nem fújhatta ki mérgét igazán.

Karl-Artur követte őket az ajtóig, azután visszament a feleségéhez és keresztbefont karokkal megállva ránézett. Nem tett neki semmi szemrehányást, de tekintete bizonyos megbánást és undort mutatott.

- Úgy néz rám, mint akinek tejsűrűt ígértek és csak savót kapott - gondolta magában Svärd Anna.

Végre is nem bírta el tovább is ezt a csendet, hanem néhány alázatos szót szólt - Hát soha többé nem fogsz már szeretni?

- Vissza tudod-e adni a hitemet, hogy te vagy az az asszony, akit az Úr maga választott ki számomra? - mondta Karl-Artur elcsukló hangon.

Erre még egyszer haragos és elszomorodott tekintetet vetett rá. Aztán otthagya egyedül. Svärd Anna hallotta, amint végigmegy a folyosón, be a szobájába és kétszer is ráfordítja a zárat maga után.

## A LÁTOGATÁS.

Az öregek az esperesudvarban bizonyára nem egyszer gondoltak arra, hogy ki tudja, meddig tarthat az a nagy örömük, hogy mindennap találkozhatnak egymással. Éppen azért, hogy a drága időt még jobban megbecsüljék, többet voltak együtt kettesben, mint máskor, és nem egyszer megesett, hogy az öreg esperesné minden ok nélkül bejött fényes délelőtt az ura dolgozószobájába. Egyszerűen leült a díványra és csöndesen kötögetett vagy elővette a rokkáját, mely mégis a legszívesebb foglalkozása volt, mialatt az öreg a nélkül, hogy zavarthatná magát, rendezgette a herbariumát és szívogatta hosszúszerű pipáját.

Így üldögéltek hétfőn is, mikor Karl-Artur magával hozta feleségét első látogatásra. A fiatal lelkész, aki ismerte a ház szokásait, nem kereste a háziasszonyt az ebédlőben vagy a nappaliban, hanem egyenesen a dolgozószobába ment, ahol ott ült az esperesné a szalagfonó széke előtt, míg az íróasztalon tornyosultak a szürke árkus papirosok és könnyű fel-felszálló füstfelhők növelték a helyzet kedélyességét.

Karl-Artur egy kis beszédet tartott, hogy megköszönje mindazt a jóságot, amiben az esperesháznál része volt, mikor is megemlékezett a legutolsó nagy ajándékról is.

Forsius esperesné, aki nagyon szerette az ilyen udvariaskodást, néhány könyvet törülgetett ki a szeméből, míg Karl-Artur szép áradozását hallgatta. De ha valaki ebből azt gondolhatta, hogy helyeselte a házasságát, az nagyon tévedt. A sok élettapasztalattal rendelkező öreg asszony csak sajnálta, hogy egy vagyontalan segédlelkész megnősült, és nem segített a dolgon az, hogy egy szegény parasztleányzót választott ki magának élettársul. Nem, mindenki meg lehet győződve arról, hogy ő ellene volt ennek az örültségnek, de hát ez a Sundlerné azt akarta, hogy Karl-Artur házasodjék meg és Sundlernével szemben még az esperesné is tehetetlen volt.

Az esperesné bizonyos kíváncsisággal nézegette végig az egykori házalónőt. Az bizony nagyon is idegenül érezte magát, mikor ott ült a díványon, és arra a néhány kérdésre, amiket hozzá intéztek, kurtán és szégyenkezve válaszolt. De mást alig is várhattak tőle, csak azon csodálkozott az esperesné, ahogy Karl-Artur viselkedett a feleségével szemben. - Ha nem tudnám, - gondolta - akkor igazán azt hinném, hogy nem fiatal férj jött ide a feleségével, hanem egy öreg tanítómester, aki rossz tanítványát akarja bemutatni.

Bizony oka is volt ezt gondolni. Karl-Artur felesége nem szólhatott egy szót sem a nélkül, hogy rögtön nem javítgatta volna.

- Nénémasszony megbocsát, - mondta minduntalan. - Anna nem tudhatja ezt jobban. Medstufalva ugyan kedves kis hely, de összehasonlítva Korskyrkával, száz évvel van hátramaradva.

A fiatal asszony nem is próbált védekezni. Az erős, szép asszony annyira tudatában volt a saját kicsinységének, összehasonlítva a férjével, hogy az szinte sajnálatraméltó volt.

- Igen, igen, - sóhajtott magában az esperesné - ez volt, amitől félttem. Hiszen addig nincsen baj, míg hallgat és nem ellenkezik, de ez az idő is el fog múlni.

Karl-Artur nagy bőbeszédűséggel mondta el útját Medstufalvába, az esküvőt, és szólt az új rokonokról. Elbeszélése nagyon humoros volt és bizony nem egy részlet volt elbeszélésében, ami sérthette a feleségét. Egyszer mégis próbált ellene mondani.

- Ugyan, te! Na, esperesné néném, csak nem gondolod, hogy úgy volna...

- Anna! - kiáltotta Karl-Artur szigorú hangon és felesége azonnal abban hagyta a mondatot. Erre a férj az esperesné felé fordult.

- Nénémasszony megbocsát, de annyiszor mondtam már Annának, hogy nem szabad tegeződni és esperesné nénémet mondani. Mi igazán nem igazodhatunk a szerint, hogy mi a szokás Medstufalvában.

Azután továbbfolytatta elbeszélését, de az esperesné csak szórakozottan hallgatta. - Mi lesz ebből? - gondolta magában erősen nyugtalankodva. - És én azt hittem, hogy majd olyan feleséget kap, aki kivezeti minden lelki szorongásából.

Az esperesné elsősorban Karl-Arturnak Sundlernéhez való viszonyára gondolt. Hiszen jól tudta, hogy nem volt abban semmi tisztességtelen, de azért mégis bosszantó volt, hogy ilyen gonosz hírek keringenek a férje helyetteséről. Próbálta ugyan a pletykázókat lecsitítani, hogy Sundler Thea sokkal okosabb, semhogy valami kalandba vesse magát, és hogy semmi egyebet nem akar, mint hogy énekelhessen Karl-Arturnak, hogy vele sétálhasson napnyugtakor a hegyre és ott nézhesse az aranyszélű felhőket. De hát mit használt az egész? Miután ő mégis az esperesné volt, aki ötven évig lakott már Korskyrkában, hát meghallgatták, amit mondott, de a következő percben már megint megkezdődött a szóbeszéd. - No, de ilyet, testvér! Most már tudjuk, miért csinálta Thea ezt az egész házasságot. No de ilyet, no de ilyet! A kántort kellett megnyugtanni. No de ilyet, no de ilyet! Tudja, testvér, hogy a feleségnek a konyhában kell aludnia, mint egy szolgálónak? No de ilyet, no de ilyet! Látta testvér, az ágylócát? No de ilyet, no de ilyet! Gondolja testvér, hogy ez igazi házasság?

Arról az ágylócáról már annyit hallott az esperesné fecsegni, hogy elhatározta, hogy rendbehozatja a nagy vendégágyat, amely ott állt a vendégszobában és leküldi azt az új otthonba. Azt gondolta, hogy ez legalább lecsendesítette a pletykálkodókat, de a legjobb orvosság a gonosz nyelvek ellen az lett volna, ha Karl-Artur megmutatná, hogy igazán szereti a feleségét.

- Szeretném tudni, hogy Forsius mit gondol az egészről - tépelődött tovább magában az esperesné. - Mikor Karl-Artur szombaton itt volt, akkor igazi elragadtatással beszélt a feleségről. Csak nem csinált ez a Sundler Thea megint valami galibát!

Igazán megsajnálta ezt a szegény dalarnai parasztlányt és gondolkozott, miként is segíthetne rajta.

Mindenesetre a jövevény annyira visszanyerte bátorságát, hogy már föl merte emelni tekintetét és szétnézett a szobában. Sem a könyvesszekrény, sem az esperes herbariuma nem kötötte le erősebben figyelmét. Azonban megelégedett mosoly jelent meg az arcán, mikor meglátta a szalagszövöt.

- Na lám, a szalagszövő! - mondotta és úgy örült, mintha valakit meg akart volna ölelni.

Az az öröm, mely ennek a kis szerszámnak a láttára elfogta, oly nagy volt, hogy nem tudott nyugodtan ülve maradni. Otthagyta biztos helyét a díványon, odamerészkedett a szoba közepére, sőt egészen a szalagszövőszékhez, megérintette azt és úgy nézegette.

- Hidd el, sok tekercs szalagot szőttem én saját kezemmel annakidején - mondta a férjének mintegy mentegetve fellépését.

A szalagszövőszék láthatóan a biztosság érzetével töltötte el, és az esperesné, miután feltételezte, hogy egy kedves foglalkozás még inkább otthonosabbá tenné, megkérdezte, hogy nem akar-e letelepedni egy kicsit a keskeny szövőszék mellé.

- Drága nénémasszony nagyon is jóságos - mondta Karl-Artur. - A feleségem csak zavart fog csinálni. Szó sem lehet róla, hogy elfogadja ezt a kedves felkínálást.

- Ugyan, Karl-Artur, mit beszél! Természetesen hadd szőjjön csak, ha ez mulattatja.

A következő pillanatban már ott ült a fiatal papné a szalagszék előtt és hozzáfogott a szövéshez, ami még az öreg esperesnét is csodálkozásba ejtette. Úgy ő, mint a két férfi körülállták a szövőszéket és úgy bámultak, amint a fiatal asszony újjai boszorkányos gyorsasággal jártak ide-oda. Alig lehetett azokat szemmel követni.

- Gina, drága feleségem, - mondta az esperes - te azt képzelted, hogy nagyszerűen tudsz szalagot szőni. Íme, most láthatod, hogy mennyit kell még tanulnod, hogy igazán mesternek mondhasd magad.

A fiatal asszony arcát boldog mosoly lepte el. Meg lehetett érteni, hogy úgy érezte, mintha egyszeriben otthon lenne. Körülötte az ismert környezet: édesanyja a kemencénél foglalatoskodik, az ablakon át látszik a szürke házsor, mintha a szavak is éneklő dalarnai szavak volnának.

Néhány percnyi gyors szövés után nem volt több fonál az orsón. A boldog szövőnő sóhajtva nézett fel. Tekintetével az urát kereste. Talán az megint elégedetlen? Talán megint ostobán viselkedett?

A férje várakozott, de az esperesnő előrehajolt, megnézte a szövést és jóváhagyólag integetett, majd Karl-Artur felé bókolt.

- Ez már beszéd! Igazán imponáló. Legyen szabad szívből szerencsét kívánnom. Hej, aki ilyen fürgén és ügyesen tudná az újjait mozgatni! Meg vagyok róla győződve, hogy Karl-Artur olyan feleséget kapott, amilyenre szüksége van.

A fiatal pap egy kissé elfintorította az arcát: - Drága nénémasszony... - kezdte el megint.

Az esperesnő azonban félbeszakította. - Én jól tudom, amit mondok, Karl-Artur. És most ne engedje, hogy valaki telebeszélje a fejét, hogy Karl-Artur talán jobb választást is csinálhatott volna!

\*

Egy kis idő múlva, mikor a látogatók már eltávoztak, az esperesnő felállott a díványról és odament az íróasztalhoz, hogy megtudja, mi a férje véleménye a látogatásról.

Az öreg, aki a szürke papírárkusokat félretolta, most lúdtollal a kezében szolgalmasan rötta a sorokat egy nagy fehér papírra. Amikor az esperesnő előrehajolt, meglátta, hogy éppen a fő-tisztelendő püspökhöz ír Karlstadba.

- De mit csinálsz öregem! - kiáltotta az esperesnő.

A férje abbahagyta az írást, letette a tollat a söréttel telt csészébe és a felesége felé fordult.

- Gina, drága feleségem - mondta. - A püspöknek írok és arra kérem, helyezze át Karl-Arturt egy más gyülekezetbe és küldjön nekem egy új vikáriust. Ugyan megígértem Charlotte-nak, hogy túrni fogom, és ezt meg is próbáltam, ameddig lehetett, de most el kell mennie innét. Gondold meg Ginám, az egész gyülekezet azt állítja, hogy olyan szerelmes a kántor feleségébe, hogy megakad a prédikációjában, ha az megjelenik a templomban.

Az esperesnő igazán megijedt.

- De, lelkem, Karl-Artur megházasodott, otthont is alapított a gyülekezetben, ő azt hiszi, hogy itt maradhat, legalább is addig, amíg te élsz, és a szerint is rendezkedett be. Hát nem gondolsz a feleségére?

- Drága szívem, - mondta az esperes - igazi részvétellel vagyok eltelve ez iránt a fiatal asszony iránt, aki elhagyta a szülőföldjét, hogy ide kövesse a férjét. Éppen az ő kedvéért írom ezt még ma. Ha Karl-Artur még néhány hétig marad a faluban, akkor biztos lehetsz róla, hogy a fiatal asszonyt éppúgy eltaszítja magától, mint Charlotte-ot és az édesanyját.

## **MÁSODIK RÉSZ.**

## A PARADICSOM.

### I.

Ekenstedt Karl-Artur, akit másfél éven át egyik gyülekezetből a másikig küldözgettek, a nélkül, hogy állandó alkalmazást kaphatott volna, egy csúnya őszi napon az országúton kocsi-zott. Útjának célja Korskyrka volt, ahol Forsius esperes néhány hónappal ezelőtt meghalt. Az özvegy esperesné, aki kezdettől fogva kedvelte Karl-Arturt és bizonyára Schagerström Charlotte is befolyásolta, arra kérte a püspököt, hogy Karl-Artur végezhesen mindaddig szolgálatot Korskyrkában, míg meg nem választják az új lelkészt, és ezt a kérelmét teljesítették, bár nem minden habozás nélkül, mert Ekenstedt ezredes fia éppen nem volt persona grata a magas egyházi fórum előtt.

Az utas gondolatai természetesen visszazártak másfél év előtti időre, amikor mint fiatal férjet küldték el feleségétől és otthonától. Tulajdonképpen nem is volt nagyon szerencsétlen a miatt, hogy mindent ott kellett hagynia. De kimondhatlan csalódást érzett, mikor látta, hogy feleségének a lelke tele van babonassággal, és az a megvetés, amit ez benne előidézett, elkese-rítette az együttélést. Ez az ellenséges hangulat most már teljesen elmúlt. A hosszú elválás után csak szeretetet és hálát, sőt mondhatni csodálatot érzett felesége iránt.

- Végre, - gondolta - végre itt az idő, hogy megteremtsem azt a paradicsomot, amiről mindig álmodtam.

Úgy érezte, hogy sok hasznos tapasztalatot szerzett, miközben egyik papháztól a másikig vándorolt. Jobban, mint valaha, meg volt arról győződve, hogy eredeti terve volt az igazi. Az emberek balga ragaszkodása a földi dolgokhoz, okozója azok boldogtalanságának. Nem, egyszerűen élni, megszabadulva minden hiú vágyakozástól, felülemelkedve a kicsinyes hiúságon, hogy másokat túl kell ragyogni, lám, ez az igazi módja, hogy boldogságot nyerjünk már itt a földön és üdvösséget a másvilágon.

Dehát a prédikációk és intelmek nem elegendők arra, hogy az embereket rábírják ezekre az egyszerű igazságok követésére. Példára van szükség, melyre rá lehet mutatni, példára, mely minden megható szónál jobban unszol a követésre.

Mikor Karl-Artur ennyire jutott gondolataiban, behúnyta a szemét. Maga előtt látta feleségét és egészen megrázkódott a gyöngédségtől és odaadástól.

Mikor elköltözött Korskyrkából, megmagyarázta neki, hogy legjobb lesz, ha visszatér Medstufálfába. Vele nem mehet, mert ő a papházaknál fog lakni és étkezni, ahova éppen kiküldik. Azt a kis készpénzfizetést, amit majd kap, de ami aligha lesz több évente 150 tallérnál, majd elküldi neki, de hát mégis azt hiszi, hogy otthon az övéinél ezen a kis pénzen jobban élélhet, mint Korskyrkában. Azután nem tudja, hogy maradhat-e egyedül, védtelenül a kis házikójukban.

De a felesége csak nem akart elmenni. - Hát csak nem lesz rosszabb dolgom, mint a többi asszonyoknak, akiknek a férjük másutt dolgozik - mondta. - Mégis csak szükséged lesz ételre és fekvőhelyre, ha valamikor hazajöhetsz.

Hát ez igazán szép volt tőle, hogy ottmaradt és várt rá egyedülállóan és szegénységben. De hát talán ez nem volt több, mint amennyit más feleség is megtett volna, de még ez nem volt elég.

Alig, hogy Karl-Artur elhagyta Korskyrkát, az öreg leányzó, aki az árvagyerekeket gondozta, felmondta a helyét, és a jótékony asszonyságok, akik magukra vállalták a gyermekek felnevelését, sehogysem tudtak alkalmas utódot találni. Ekkor úgy gondolták, hogy nincsen más mit tenni, mint kiadni a gyerekeket. Természetesen nem rendeztek újból árverést és csak ismerős családokkal egyezkedtek meg, de nagy lett a szegény árvák kétségbeesése, mikor

megtudták, hogy elválasztják őket egymástól. Nem akartak az elkerülhetetlenbe belenyugodni és amikor a kiválasztott nevelőszülők megjelentek, hogy átvegyék védenkeiket, a kunyhót üresen találták.

Nem tudták, hogy hol is keressék az engedetlen gyermekcsapatot és azért természetesen átmentek a szomszédba, hogy felvilágosítást kérjenek. Ekkor megtudták, hogy mind a tíz gyermek éppen ott keresett menedéket. Összegyűltek Karl-Artur felesége, a szegény dalarnai parasztnő köré, aki kijelentette a belépőknek, hogy ezeket az árvákat a férje megvette az árverésen és így ezek az ő tulajdonát képezik. Most ezek az ő igazi otthonukban vannak és egyiket sem vihetik el az ő beleegyezése nélkül.

Karl-Artur szinte élvezte, amint gondolatban átélte ezt a jelenetet, amit hosszú levélben írt le neki az esperesné meg Sundlerné. Bizony heves szóváltásra került a dolog, a jótékony asszonyságok közül néhányat odahívtak és ezek megmondták a fiatal asszonynak, hogy ha nem adja ki a gyermekeket, akkor megvonják tőlük a támogatásukat. Svärd Anna azonban csak nevetett erre a fenyegetésre. Ugyan mi szükség van támogatásra? Hiszen a gyermekek dolgozni fognak. Ő maga is ezt csinálta egész életében. És mielőtt ezeket az árvákat, kiket a férje vett támogatásba, idegenbe küldenék, előbb őt üssék agyon.

A férj szinte hallotta az éneklő dalarnai beszédet és szinte látta felesége mozdulatait. Úgy állhatott ott a felesége, mint egy hősnő, aki védően terjeszti ki karjait a gyermekcsoport felé. Már hogya volna büszke a feleségére?

De diadalra is vitte, amit feltett magában. A gyermekek ott maradtak az ő védelme alatt, persze ezáltal nagy gondot vett magára. A jótékony asszonyságok ugyan nem vették olyan komolyan a fenyegetéseiket, de a felesége nem engedte meg az árváknak, hogy valakitől alamizsnát fogadjanak el. Most már becsület dolgának vette, hogy ő és a gyermekek a saját kezük munkájából tartásuk fenn magukat.

Igazán annyira vágyódott már, hogy hazaérjen, hogy megköszönje neki, hogy gyöngéd szeretettel vegye körül, hogy eltörölje emlékéből azt a megvetést, amelyet vele szemben egyszer elvakultságában mutatott.

Az utas egyszerre felrezzent gondolataiból. A kocsis hirtelen kitért az út szélére, hogy helyet adjon egy nagy hintónak, amely négy fekete lótól vonva robogott előre.

Karl-Artur azonnal megismerte a hintót és azokat, akik benne ültek. Milyen csodálatos, hogy éppen velük kell találkoznia Korskyrkába való megérkeztekor!

Charlotte ült a bakon és hajtotta a fogatot, büszkén és ragyogva, míg a kocsis keresztbefont karokkal mozdulatlanul ült mellette. Bent a hintóban maga Schagerström és az esperesné foglaltak helyet.

Charlotte, akinek minden figyelmét a lovak kötötték le, nem látta meg őt, de az esperesné és Schagerström köszöntötték. Ő maga majdnem elfelejtkezett arról, hogy viszonzza a köszönésüket. Maga sem tudta, hogy miért. Charlotte egészen megzavarta. Mintha az örömnél és a boldogságnál az érzése járta volna át hirtelenében egész testét. De hiszen már régen felhagyott Charlotte iránti szerelmével.

De mikor visszaemlékezett arra, mikor utoljára találkozott Charlotte-tal, akkor jobban megértette érzelmeit. A feleségét szereti, de Charlotte az ő jóbarátja, az ő védangyala. Ezért örült annyira, hogy viszontláthatta.

Úgy érezte, hogy ez a találkozás csak megerősítette jó sejtelmében, mellyel a jövőre elé nézett.

## II.

Senki sem hallott arról, hogy Ádámnak és Évának gyermeke lett volna, mikor még a paradicsomban laktak. Nem szól arról sem valami öreg mese, hogy az emberfiókák mint játszadoztak az oroszlánkölykökkel vagy mint lovagoltak levitáh és behemót hátán.

Hanem a gyermekek a kiűzetés után születtek, sőt talán úgy is volt, hogy nem annyira a kígyó és a tudás fájának szép almája volt az oka, hogy a szülők kénytelenek voltak elhagyni az éden kertjét. Ilyesminek még manapság is tanui lehetünk.

Nem is kell messzebbre mennünk, mint Ekenstedt Karl-Arturhoz, aki olyan szép szándékkal jött haza és új paradicsomot akart alapítani kis házikójában, ott a doktorék kertje felett. Egész biztos volt benne, hogy megbirkózik ezzel a feladattal, de hát a tíz árvagyermeket nem vette fel számításába.

Így például sohasem jutott az eszébe, hogy azok egész nap a házában tartózkodnak. Azt hitte, hogy legalább este visszamennek a maguk konyhájába, amely ott volt a szomszédságban. De mikor megkérdezte a feleségét, hogy a gyermekek miért nem alusznak odahaza, az csak nevetett. - Talán biz azt hiszed férjem-uram, - felelte - hogy aranybányánk van. Csak nem akarod, hogy a gyerekek fűtetlen házban aludjanak, a fa pedig pénzbe kerül.

Így hát bele kellett nyugodnia, hogy a konyhája, melyet valamikor olyan szépen elrendezett Sundlerné asszony, tele volt gyerekágyakkal és ágylócákkal. Ami szabad hely még maradt, azt a szövőszék, három rokka, szalagszövő, hímzőráma, csipkeverő, fonálkerék és egy kis asztal foglalták el, ahol a felesége végezte a hajmunkákat. Egyszóval annyiféle szerszám és szék volt ottan összehalmozva, hogy alig lehetett mozogni köztük. De hát ezekre mind szükség volt, mert a felesége és a gyermekek úgy keresték meg az ellátásukat, hogy rendeléseket fogadtak el a falubeliektől csipkékre és óraláncokra, szalagokra és szövésekre. Azonkívül maguk szőtték és varrták a saját ruházatukat is.

A szövőszék minden ütésénél az egész ház megremegett, hát mikor a rokkák pergése és a szalagszövő meg a fonálkarattyaló mind mozgásba jöttek és azok zörgő sürgése elhatolt Karl-Artur íróasztaláig, akkor igazán azt hitte, hogy malomban ül. Mikor kijött a konyhába, akkor az étel egy asztallapra volt feltálalva, melyet a gyerekek ágyára tettek, és amikor azt mondta, hogy talán jó volna az ajtót kinyitni, hogy friss levegőt kapjanak, akkor a felesége megmagyarázta, hogy hiszen nyitva volt az ajtó, mikor sepregetett reggel és hogy nincsen módjukban, hogy kihűtsék még egyszer a házat, mert hát nincsen nekik aranybányájuk.

Miután mind a tíz árva nála lakott, kénytelen volt eltűrni, hogy azok vasárnapi ruhája, kabátja, szoknyái és nadrágjai ott függtek a szűk folyosón, így mindazok, akiknek dolguk volt a papnál, gyönyörködhetek azokban. De hát ilyesmi nem volt szokás Korskyrkában, és azt mondta a feleségének, hogy a ruhákat fel kell vinni a padlásra. Ekkor megtudta, hogy a padlás tele van egerekkel és mollyal. Ott a ruhák tönkremennének egy-két hét alatt és hogyan pótolnák a nagy veszteséget, hiszen nekik nincsen valami aranybányájuk.

A felesége szebb volt, mint valaha, odaadó szeretettel szerette a férjét, és büszke meg boldog volt, hogy ismét itthon láthatja. Ő is szerette a feleségét. Kétségkívül mind a ketten boldogok lettek volna, csak azok a gyerekek ne lettek volna.

El kellett ismernie, hogy senki jobban nem ápolhatta volna a gyermekeket, mint éppen a felesége. Sohasem látta ugyan, hogy simogatta volna őket, de nem is ütötte, azonban veszekedni, azt tette módjával, és ha valamit elrontottak, bizony haragos is lett. De akárhogy is volt, a gyerekek mindig egyformán szerették. De nemcsak az árvák szerették. Ha hely lett volna a konyhában, akkor a falu egész gyermekerege ott ült volna órák hosszáig, hogy nézzék fürge keze járását és türelmesen várják, míg egy jó szót szól hozzájuk.

Hát nem volt csoda, hogyan változtatta meg ezt a tíz gyereket lusta álomszuszekokból hangyaszorgalmúakká? És bár reggeltől estéig kellett dolgozniok, mégis pirosarcúak és kövérek voltak. Úgy látszik, az a nagy szerencse virágoztatta fel őket, hogy az ő közelében élhetnek.

Mikor Karl-Artur hazaérkezett, mind a tíz éppoly szeretettel csüggött rajta, mint a feleségén. Különösen a legkisebbik leánya valami kimondhatlan szeretettel volt iránta. Felmászott a térdére és úgy simogatta az arcát. Persze azt nem tudhatta, hogy bizony piszkos a keze és az orra sincs kifújva, ezért hát nem értette meg, miért is tették le oly sietve a földre és elkezdett keservesen sírni.

Ekkor kellett volna meglátni a feleségét. Mint valami szélvihar rohant feléje, felkapta a gyereket és magához szorította, mintha valami új ellenségtől akarná megóvni, és úgy nézett a férjére, hogy az igazán megijedt.

Különben a felesége, bár még mindig szép volt, mégis megváltozott. Mióta ennyi apróság felett parancsolt, valami kemény kifejezést kapott az arcára. A szelíd hajadoni és hamiskás kifejezés eltűnt onnét.

### III.

Senki sem mondhatta Karl-Arturról, hogy el van kényeztetve. Nem volt finnyás sem ételben, sem italban, hozzá volt szokva, hogy egész nap dolgozzék és nem panaszkodott sohasem, hogy rázós szekéren kell utaznia vagy hogy jéghideg templomban kell prédikálnia. De amiről nem tudott lemondani, az bizonyos rend volt, bizonyos tisztaság és munkanyugalom, de hát épp ez volt az, amit nem talált fel otthonában, mióta oda a gyerekek beköltöztek.

Egy reggel, mikor kiment a konyhába, hogy megreggelizzék, észrevette, hogy a falusi csizmadia érkezett meg. Éppen ott ütötte fel a szerszámasztalát az ablaknál, ahol Karl-Artur a legszívesebben ült. Az egész konyha tele volt bőr- és szurok-szaggal és a megszokott rendetlenséget még fokozták a szétszórt bőrdarabok, sámfák és csirizes tálak.

Az asztalon, melyet a felesége a szoba közepére húzott, két mély tányér volt felterítve, meg két cinktál, tele tejes kásával. A tányérok persze neki és a mesternek szóltak. A felesége és a gyermekek szokás szerint a cinktálból ettek.

Ezt már ezelőtt is nehézményezte. Nem éppen az ételt, hiszen az mindig egyszerű volt, de hogy így tálalta fel. Arra kérte a feleségét, hogy minden gyereknek külön tányért adjon. Megmagyarázta, hogy milyen jó, ha azok is megtanulják, hogy mi az illendő az asztalnál.

Erre a felesége csak azt mondta, hogy megbolondult, ha azt gondolja, hogy neki ideje van tíz tányért felmosni háromszor napjában. De a férje megkapja a maga külön tányérját, mert már ehhez van szokva.

Különben el kellett ismernie, hogy a gyerekek nem viselkedtek illetlenül evésközben. Elmondták az asztali áldást, minden figyelmeztetés nélkül, megették, amit kaptak, és nem civakodtak a kásátál körül. Nem is volt olyan nehéz velük együtt enni, de hogy most a cipésmesterrel üljön le egy asztalhoz, ez már mégis sok volt. Amikor megpillantotta annak fekete szurkos kezét, egyszerűen elvesztette az étvágyát.

A nélkül, hogy hamarjában meggondolta volna, mit csinál, fogta a tányérját és a kanalat, meg egy darab kenyeret és bevitte a dolgozószobájába. Ott mindig nyugalma volt, ott tiszta volt a levegő és a bútorok szépen megtörülgetve. Kissé elszégyelte ugyan magát menekülése miatt, de be kellett vallania, hogy régen esett a kása olyan jól, mint éppen most.

Mikor kis idő múlva visszavitte a tányérját a konyhába, ott néma csendet talált. A mester összeráncolt homlokkal ült, a felesége meg a gyermekek pedig lesütötték a szemüket, mintha szégyelték volna magukat ő miatt.

Ezen a napon sehogysem érezte magát jól otthon, hanem egy kis idő múlva vette a kalapját és elment. Eleinte az országúton járkált és nem tudta, hogy merre vegye az útját. Sundlerékhoz nem mehetett, mert a kántor betegen feküdt és a felesége oly nagy gyöngédséggel ápolta, hogy nem ment volna egy percre sem ki a beteg szobájából. Az esperesudvarba sem mehetett, hogy az esperesnével beszélgessen. Ugyanis Charlotte nem akarta, hogy drága néne egyedül üldögéljen özvegy bánatában a papudvarban, azért meghívta egész télire magához Sjötorpba.

Mégis, mikor elsétált a papudvar mellett, valami csodálatos vágyódás szállta meg a finom, régi otthon után. Kinyitotta a kaput és az udvaron át a kert felé tartott.

És érthető, mikor a magas, nyírott bokrok között sétált, eszébe jutott, mikor utoljára Charlotte-tal járkált itten. Visszaemlékezett arra, hogyan veszett össze vele és hogyan jelentette ki, hogy nem vesz mást feleségül, csak azt, akit az Úr választ ki számára.

És íme, most már felesége az a nő, akit a Gondviselés küldött az útjába ott az országúton, és ő meg volt győződve róla, hogy ő az igazi és hogy ketten igazán meg tudnák teremteni az új paradicsomot a földön. Hát most mindez ne sikerüljön, csak azért, mert azt a gyerekcsapatot a nyakukba vették? Nem tagadhatta, hogy Charlotte-nak joga volna őt most kinevetni, csak azért, hogy terveit nem tudja megvalósítani, mert nem tud egy csapat gyerekkel elbánni.

Már ebédre járt az idő, mikor hazatért, de mielőtt a konyhába bement volna, a felesége szépen megterített tálcán hozta be hozzá az ételt. Vidám volt és barátságos, mint mindig.

- Tudod, férjem-uram, azt hittem, hogy velünk akarsz enni. Ha csak előbb mondtad volna, akkor kezdettől fogva ide hoztam volna neked az ételt.

Erre Karl-Artur sietett válaszolni, hogy szívesen eszik vele meg a gyerekekkel. De a mester szurkos tenyere elriasztotta. És most azt ajánlotta, hogy ő is bent egyék. Nem szép volna, ha egyszer ketten egyedül ebédelhetnének?

Nem, ezt már nem teheti. Kénytelen a gyerekekkel együtt enni, hogy rendet tartson. De szívesen bent marad, amíg megebédel.

Erre leült az íróasztalszékre és beszélgetett. Karl-Artur hamarosan megtudta, hogy a mester csak ma estig akar itt maradni. Azután dolga van egészen újévig. A gyerekek így nem mehetnek új cipőben karácsonykor a templomba, ahogy pedig megígérte nekik.

Karl-Artur megértette, hogy a mester megsértődött és e miatt hagyja ott őket. De hát hogy segítsen a dolgon?

Megint Charlotte arcát látta maga előtt, amint kineveti, hogy ilyen apró dolgot sem tud elintézni.

Mikor a felesége kiment a tálcával, ülve maradt és elgondolkozott. Csakhamar eszébe jutott, hogy mi a teendője. Kiment a konyhába egy pár cipővel, amit szintén meg kellett volna talpalni és leült a mester mellé. Azután arra kérte a mestert, hogy mutassa meg neki, hogyan is javíthatná meg maga a cipőjét. És miután a mester hajlandó volt erre, Karl-Artur felkötötte a felesége nagy kötenyét és egész estig tanulta a cipézmesterséget.

Persze, ilyesmit nem lehet egy délután megtanulni, miért is arra kérte a mestert, hogy folytatná másnap is a tanítását. És az öreg, aki barátságos és jószívű ember volt és az egész délutánt olyan jól töltötte, egy pillanatig sem gondolt arra, hogy nemet mondjon.

#### IV.

Dehát ez még nem volt minden, hogy a gyermekek miatt kénytelen volt maga is a cipész-asztalhoz ülni. Az is ő miattuk volt, hogy kénytelen volt egyszerű szürke háziszőtt ruhában járni éppen úgy, mint valami molnárlegény.

Azt ugyan nem tagadhatta, hogy igazi karácsonyestéjük volt. A konyha szépen fel volt súrolva, a szerszámok eltakarítva, a padlón friss illatos sárga szalma és a nagy asztalon tiszta fehér terítő. A gyermekek megfürösztve, új cipőben és új ruhában tiszták, vidámak és boldogak voltak, hogy végre megjött a karácsony. A kis otthont elhalmozták a falubeliek ajándékkal, szinte majdnem minden ház küldött egy kolbászt, vaját, kalácsot és gyertyát, és hát karácsony lévén, az ajándékokat nem lehetett visszautasítani, így a kis kamara tele volt minden jóval, nem is beszélve a tizenkét karácsonyi ajándékról, süteményekről, almákról, amik az asztalon voltak felhalmozva.

Karl-Artur rövid karácsonyi imát mondott és aztán feleségével és a gyermekekkel néhány zsoltárt énekelt. Azután, míg a felesége a karácsonyi kását kavargatta, a gyermekekkel játszadozott.

Az estebéd után elővette apró karácsonyi ajándékait. A gyermekek korcsolyát és szánkót kaptak, a feleségének egy régi melltűt adott, melyet valamikor az édesanyjától kapott. Mindenki meg volt elégedve és nagy öröm volt a házban.

Hogy ő maga is kaphatna ajándékot, arra nem is gondolt, de éppen, mikor fel akart állani az asztaltól, a két legnagyobb gyerek előlépett egy nagy szövetsomaggal. A felesége és a többiek utánuk jöttek és most megértette, hogy ez neki szól.

- A gyerekek úgy örültek, hogy adhatnak neked valamit, férjem-uram - mondta a felesége. - Egész őszön át dolgoztak rajta.

De, amivel meglepték, az nem volt más, mint egy köteg szürke háziposztó. Hirtelen lehajolt és megtapogatta a szövetet. Azt mindenki tudja, hogy ilyen háziszövésű posztó a legpuhább, a legmelegebb és a legtartósabb szövet, dehát nem a legfinomabb és bizony csak szürke színű. Karl-Artur egész életében finom síma szövetű ruhát hordott, ez illett neki a legjobban. Sohasem jutott volna eszébe, hogy szürke abaposztókabátot öltön magára.

Ez az ajándék igazán szerencsétlenné tette és nem gondolt másra, mint csak arra, hogyan tudná megakadályozni, hogy ne kelljen magának belőle ruhát csináltatni.

A felesége és a gyerekek pedig ott álltak előtte és várták a köszönetet meg a dícséretet. Mikor semmit sem kaptak, elszomorodtak.

Karl-Artur most megértette, hogy mennyit kellett nekik dolgozniok, míg a gyapjút fonallá sodorták s míg az egészszet megszőtték. Egész biztos, hogy egész ősszel ezen dolgoztak. És mialatt fontak, szőttek, azzal biztatták egymást, hogy ő mennyire fog örülni és hogy mennyire fogja dícsérni a meleg ruhaposztót. Bizonyal csodálkozni fog, hogyan adhatnak neki ilyen drága ajándékot, és azt fogja majd mondani, most miután háziszövetesben jár, nem fog soha többé fájni. Ezt vagy ilyesmit vártak tőle.

Igen, mit is csináljon most már? Ha nem mond valami szépet, akkor az egész karácsony este el lesz rontva.

Az anyjától örökölte, hogy nehéz helyzetben azonnal feltalálja magát, miért belátta, hogy mit is kell mondania, de azért nehéz volt, míg ki tudta mondani.

- Szeretném tudni, - mondta - vajjon Anders szabómester szabad-e az ünnepek alatt? Igazán kedvem volna azonnal megkérdezni tőle. Ha igen, akkor megvárhatná a szövetet a közbeeső napok alatt, akkor lenne valami meleget magamra ölteni, mikor az igazi hideg tél megkezdődik.

Erre aztán mind a tizenegyen felderültek. Megértették, hogy csak a szorgalmuk feletti csodálkozás miatt lett olyan szóvalan az első pillanatban, s csak azért látszott olyan megijedtnék.

## V.

Azóta a böjti vasárnap óta, mikor belezavarodott a szeretetről szóló prédikációjába, nem próbálkozott többé, hogy szabadon beszéljen. Mindig előre megírta prédikációit az íróasztalánál és míg dolgozott, nagyon kényes volt arra, hogy csend legyen körülötte.

Egy délelőtt tehát megígértette a feleségével és a gyermekekkel, hogy nem fognak sem beszélni, sem énekelni, mert a prédikációján akar dolgozni. Meg is tartották a szavukat vagy egy félóráig, de ekkor hangos nevetésben törtek ki.

Várt néhány percig, mielőtt rájuk nyitotta volna a konyhaajtót, hogy megtudja, mi történt.

- Igen, most haragszol ránk, férjem-uram - mondta a felesége nevetve, úgy hogy könnyei potyogtak. - De a kis macska annyit bolondoskodott, mi próbáltuk visszatartani nevetésünket és így aztán hangosabb lett, mint máskor.

Azonban hamarosan vége lett a nevetésnek, mikor szigorú hangon azt mondta, hogy a konyhában csak mindig zavarják és a legjobban szeretne elköltözni innét, hogy ne hallja az örökös nevetésüket és kiabálásukat.

- Hadd lássam, hogy csend lesz itt végre! Senkinek sem szabad bejönni hozzám és megzavarni engem az ebédig - mondta végül és becsapta maga után az ajtót.

Ez a kívánsága teljességbe is ment, mert nyugodtan és zavartalanul dolgozhatott egész délelőtt. De mikor eljött az ebéd ideje, a felesége elmondta, hogy Romelius doktorné és Schagerströmné voltak látogatóban a konyhában és szalagokat meg hajláncokat rendeltek. Nagyon örült ennek a látogatásnak, mert nagy megrendelést kapott és a két nővér olyan kedves, olyan barátságos volt.

Karl-Artur tudta, hogy a doktorné nemrégiben tért haza és hogy most már egészséges. Abban sem volt semmi különös, hogy Charlotte, mikor a nénjét meglátogatta, valami kifogást talált, hogy benézzen az ő házába és lássa, hogy is vannak. De ez az újság mégis nagy hatást tett reá. Megállt és mélyen fellelékezett, a nélkül, hogy egy szót is tudott volna kiejteni.

Charlotte itt volt! Itt járt az ő házában és ő erről mitsem tudott!

Erőszakolt közönyösséggel kérdezte, hogy a vendégek nem akartak-e vele is találkozni?

Persze, többször is kérdezősködtek utána, de hát szigorú parancsot adott, hogy senkinek sem szabad háborgatnia.

Ez ellen igazán nem mondhatott semmit. Haragudni sem haragudhatott senkire. Csak azt nem értette, hogy ő nem hallotta őket és nem ismerte meg a hangjukat. Összeharapta az ajkait és hallgatott.

A felesége vizsgálódva nézte. - Hát hiszen megérted, hogy ilyen finom népet legszívesebben a te szobádba tessékelttem volna - mondta. - Bizony olyan tanácstalan voltam, hogy itt kellett nekik állniok a konyhában a sok lim-lom között, de hát nem mertem bemenni hozzád.

Így hát nem volt mit tenni, mint hallgatni, de ez a csalódás ólomnehézséggel nyomta a lelkét. Ha legalább lett volna valaki, akit okolhatott volna az egész szerencsétlenségért! Az étel sem ízlett. Alig tudott néhány falatot lenyelni.

Ledobta magát ebéd után a díványára, de csak nem tudott nyugodtan pihenni. Valami forrott a lelkében. Vágyódás és veszteség érzése gyötörte.

Elhatározta, hogy kimegy sétálni, de úgy érezte, hogy nem tud nyugodtan menni az úton. Kiáltani, verekedni szeretett volna.

Kiment a fászkamarába, felvette a baltát és egy darabig azzal játszott. Azután hirtelen hozzáfogott a favágáshoz. Nem volt ugyan az a célja, hogy valami hasznos munkát végezzen, csak éppen hogy szabad folyást engedjen annak, ami belsejében forrt, dühöngött és dübörgött.

Ez jót is tett. Az első fejszecsapások után érezte, hogy megnyugszik. Azután továbbfolytatta a favágást egy-két óráig, mire megnyugodott és a fájdalom eltűnt lelkéből.

Ott állott felhevülve és izzadtan a fejszére támaszkodva, mikor az egyik gyermek megjelent az ajtóban. Azért jött, mert a mama kérdezi, hogy nem kínálhatná meg egy kis kávéval.

Erre bement a házba. A felesége tehát kávéval kínálja, hogy megünnepelje a fa vágását.

Egészen más levegő fogadta odabent. A konyhát jól kiszellőztették, a szövöszékeket elrakták és az asztalt szépen megterítették és úgy rakták rá a kávéscsészéket. De a felesége meg a gyermekek is egészen másképp néztek rá. Íme, tehát fát is tud vágni, tehát segít a háztartásban éppen úgy, mint ők, tehát igazi legény.

Egyszeriben házigazda lett belőle, az otthon középpontja, akire mindenki tisztelettel nézett föl.

## A BŰNBEESÉS.

### I.

Karl-Artur, aki hozzászokott, hogy naponta egy-két óráig fát vágjon, egy reggel, mikor éppen hozzáfogott a munkájához a fáskamarában, mintha valaki elsuhant volna a nyitott ajtó előtt. Felnézett és úgy tetszett, mintha Sundler Theát ismerte volna fel, akivel egész télen át nem találkozott. Hirtelen ledobta a fejszét és kisietett. Tényleg Sundlerné volt, de már a kerítésnél tartott és lefelé sietett a dombon. Utánakiáltott, de az, a helyett, hogy megállott volna, még jobban sietett. Karl-Artur ingújjban dolgozott, most hát hamarosan magára kapta a kabátját és Sundlerné után sietett. Valami volt, amit nem értett és ezt akarta megtudni.

Az orgonistát egész télen át a csúz gyötörte, úgy hogy alig tudott mozogni. Hogy mégis el-láthassa szolgálatát, az orgonafujtató és a templomszolga vitték fel vasárnaponként a keskeny lépcsőn a karzatra. Thea mindig vele volt és mellette ült az egész istentisztelet alatt. Nem mutatkozott sem a templomban, sem a sekrestyében.

Karl-Artur gyanakodni kezdett, hogy nem egyedül a férje betegsége volt az oka, hogy sohasem találkoztak. Theának bizonyára más oka is volt, hogy visszahúzódjék, és azért nem akarta elmulasztani ezt az alkalmat, hogy magyarázatot kérjen tőle.

Sikerült is utolérnie, mikor a domb aljához ért és be akart fordulni a mellékutcába. - Thea! - kiáltotta és rátette kezét a vállára. - Állj meg hát! Ugyan mi lelt? Talán félsz tőlem?

Sundlerné fel sem nézett, hanem el akarta tolni a kezét, hogy ismét szabad lehessen. - Hagyj csak mennem! - mormogta alig hallhatóan.

Karl-Artur azonban nem engedelmeskedett, hanem egyszerűen elállta az útját. Észrevette, hogy a szemei egészen vörösre voltak kisírva és hogy nagyon megsoványodott. Mintha ő is valami nehéz betegségen esett volna át, éppúgy mint a férje.

Tudomására adta, hogy addig nem engedi tovább, míg meg nem tudja, hogy egykori hú barátja és tanácsadója most miért nem akar vele találkozni. Mit csinált? Talán megbántotta valami módon?

- Te! - mondta Sundlerné és hangja szinte rezgésbe jött a fájdalomtól. - Te! Ugyan, hogy bánthattál volna meg engem?

- Igen, én! Hiszen kerülsz engem.

Sundlerné felnézett rá és arca mély fájdalmat tükrözött vissza. Karl-Artur csodálkozva vette ezt észre. Thea sohasem volt szép, de ez a kétségbeesése a csúnya vonásokat kifejezésteljessé és vonzóvá tette.

- Hagyj utamra! - sóhajtotta. - Forsius esperesné ígéretet tétetett velem. Megesküdtem neki, hogy soha többé nem találkozom veled. Ez volt a föltétele annak, hogy hazajöhettél a feleségedhez és az otthonodhoz.

Ezzel eltaszította Karl-Arturt magától és besietett a mellékutcába. Karl-Artur nem állta többé útját. Sundlerné szavai annyira gondolkodóba ejtették, hogy teljesen megdöbbenve állt ottan.

Másnap ismét összetalálkozott véletlenül Sundlernével. Az egyik gyerek lázba esett és ő lesietett Romelius orvoshoz, hogy felhozza a kis beteghez. De úgy látszik, ezen a napon éppen egy beteg volt bent az orvosnál és így Karl-Arturt a fogadószobába utasították. Ott bent Sundlernét találta, aki nagyban beszélgetett egy parasztasszonnyal.

Mikor Karl-Artur belépett, felállott, hogy kimenjen, de aztán meggondolta magát és ismét leült. Karl-Artur szótlánul meghajolt és nem mutatott semmi hajlandóságot, hogy beszédbe ereszkedjék vele, míg végre Sundlerné fordult hozzá.

- Zavarba jöttünk, Per-Ers néni meg én, mikor beléptél, mert éppen rólad beszéltünk. Pedig hát igazán nem mondtunk semmi rosszat. Úgy-e, Per-Ers néni?

A nagy és erőteljes parasztasszony meglepődötten mosolygott. - Igen, magiszter uram, meghallhatott volna akár minden szót is - mondta.

- Bizony - erősítette Sundlerné - meghallgathattad volna. Azt mondtuk csak, nem értjük, hogy bírod ki. Ott élsz tíz kiabáló gyerek között egész nap és soha sincsen nyugodalmad. Azt is mondtuk, hogy másra vagy teremtve, nem pedig, hogy tíz árvának légy a favágója és cipőcsinálója. De hát az a legcsodálatosabb, hogy nem fáradsz bele.

- Magiszter uramnak, úgy látszik, nem árt a munka - tette hozzá a parasztasszony. - Hiszen sohasem volt ilyen egészséges és erős.

- Azt is mondtuk, hogy milyen okos dolog, hogy háziposztóban jársz - mondta Sundlerné. - Ezzel is megmutatod a népnek, hogy komolyan szakítottál a multtal. A szegények életét akarod élni és még arról is lemondta, hogy úrnak lássanak.

- Biz eleintén - mondta a parasztasszony - azt hittük valamennyien, hogy hát csak olyan komédia az egész kis házikó meg a szegénység. De most már másképp látjuk a dolgot.

Karl-Artur érezte, amint a vér a fejébe tólul. Thea igazán kíméletlen volt és ezt tudára adta egy fejrázással, hogy válasszon más tárgyat beszélgetésül.

- Hát mit jelent az, hogy nem prédikálsz olyan szépen, mint azelőtt? - folytatta Thea. - Éppen most mondtam Per-Ers néninek, hogy az egész életed prédikáció.

- Igen, igen, mindkettőjük élete valóságos prédikáció nekünk - erősítette azonnal a parasztasszony. - Mikor a felesége vasárnaponként eljön a templomba, utána a gyereksereg, szépen felöltözve, pirosposztagással, szokásban illendően, akkor mi, öreg parasztasszonyok csendben megállunk és úgy nézünk utánok. Eszünkbe jut, hogy azelőtt ezek a gyerekek rakoncátlanul, rongyosan és piszkosan szaladgáltak össze-vissza. Nagy dolog az, amit a lelkészek végeztek.

- Bizony az, - mondta Thea - és tudja Per-Ers néném, hogyha valaki meg is tudná szüntetni ezt a veszélyt a gyerekekkel, akkor az alig merné ezt megtenni. Mert hát kár volna ilyen dolgot félbeszakítani, ami olyan szép és általános bámulatot kelt.

Karl-Artur lehajtott fővel ült, de most egyszerre feltekintett. Várakozás és reménység látszott az arcán.

- Sundlerné asszonyság csak nem gondolja, hogy volna valaki, aki át akarná venni a gyermekeket? - kérdezte a parasztasszony. - Hiszen tudjuk, hogy itt Korskyrkában nincsenek rokonaik, a nagybátyjuk pedig olyan szegény, mint a templom egere.

- Igen, de ha a nagybátyjuk most jól megházasodott volna és tanyát kapott volna hozományul, meg egy jó gazdasszonyt? Nem lehetetlen, hogy ő átvinné a gyermekeket, ha tudná, hogy a bátyja meghalt.

- Na persze, ha ez így volna - mondta a parasztasszony.

Tovább nem tudta folytatni. A doktor ajtaja kinyílt és a beteg kijött és most rajta volt a sor, hogy bemenjen.

Thea egyszerre egészen más hangon kezdett beszélni, mint eddig. Egész lényé nagy szenvedélyt áruolt el.

- Míg otthon ültem, mindig arra kértem az Istent, hogy segítsen rajtad - kezdte. - Tudtam ugyan, hogy szegényen s egyszerűen akarsz élni, de azt alig hittem volna, hogy magadnak fog kelleni cipőt foltozni és fát vágni. Ily módon tönkre fogsz menni. Úgy érzem, hogy némileg felelős vagyok érted. Vigyáznom kell rád és még csak magamhoz sem hívhatlak. Oh, ez borzasztó, ez borzasztó.

Karl-Artur a kezével intett, hogy ne beszéljen tovább, de Thea egészen közel ment hozzá és olyan nyomatékosan beszélt, mintha azt akarta volna, hogy minden egyes szava bevésődjék a lelkébe.

- Sundlernek van egy bátyja, - mondta - szintén orgonista fent Ekshäradban. Most nálunk van látogatóban és tegnap, mikor együtt üldögélve beszélgettünk, rólad is meg az árvákról is szó esett. Ekkor elmondta, hogy Ekshäradban van egy ember, aki Korskyrkából való és valószínűleg az öccse a megboldogult Mattsnak. Legalább is többször emlegette a sógorom előtt a szegény bátyját és annak a sok gyermekét, azt azonban nem tudta, hogy a bátyja meghalt. A sógorom ma délután már hazautazik. Ne kérjem meg, hogy mondja el az árvák nagybátyjának, hogy azok most te meg a feleséged könyörületességéből élnek, vagy pedig inkább arra kérjem, hogy ne szóljon semmit?

Karl-Artur felállott. Melle kitágult és a vállai felemelkedtek. Mindaz, amit ezen a télen a gyermekek miatt el kellett szenvednie, egyszerre eszébe jutott. Csak megszabadulhatna tőlük, csak megszabadulhatna tisztességes módon!

- Hiszen soha sincs egy pernyi nyugalmad a gondolkozásra - buzgólkodott Thea. - A prédikációid olyanok, hogy egy iskolás gyermek is szégyelne olyasmiket írni. Azelőtt úgy beszéltél, mint egy arkangyal, aki ismeri Isten országának titkait. Most nem tudsz semmit.

Karl-Artur ismét szótlánul ült. Az utóbbi időben egészen megszokta a nyomorúságos életmódot. A gyerekek és ő igazi jóbarátok lettek. Szinte gyávának tekintette volna önmagát, ha most el akarná őket küldeni, a nélkül, hogy végigküzdéné a harcot.

- Mondj hát valamit! - kérlelte Sundlerné. - Tudnom kell, hogy mit akarsz. Per-Ers asszony minden percben ismét itt lehet. Legalább valami kis jelt adnál nekem!

Karl-Artur felnevetett. Mintha talán a válasz más is lehetett volna, mint csak egy! Mialatt Thea beszélt, úgy érezte, mintha a bilincsek lepattantak volna testéről, a jég olvadni kezdett és hallotta a szabadság dalát.

Erre azt tette, amit soha azelőtt. Lehajolt, átölelte Theát és szíve végzetlen hálájával és örömeivel megcsókolta ennek a csúnya teremtésnek a száját.

## II.

Ki volt ő, aki hibáztatni meri saját férjét, aki sokkal többet tudott, mint ő, aki Isten igéjét hirdette és intette azokat a szegény bűnösöket, akik rossz útra tértek? Így el kell hinnie, hogy a férje mégis okosan cselekedett, mikor az árvákat útjokra eresztette.

Mikor aztán tovább gondolkodott a dolgon, belátta, hogy a férje nem is cselekedhetett volna másképpen, hiszen a gyerekek nagybátyja jött értük, hogy magával vigye őket. Ha a nagybácsi valami szegény koldus lett volna, az más, de hát jómódú és saját tanyája van, meg derék felesége, de gyermektelenek, ugyan hogy is tagadhatta volna meg Karl-Artur tőle a saját édes bátyjának az árváit?

Eleinte ugyan azt hitte, hogy az csak valami csaló, aki el akarja csalni tőle a gyerekeket. De a két legidősebb árva megismerte őt és a falubeliek is. Csak éppen azt nem tudták, hogy olyan jól megy a sora. Mikor Korskyrkából elköltözött, akkor éppen olyan szegény volt, mint a bátyja.

Az a járás, ahol ez a nagybácsi lakott, egészen fent volt északon és így nem is lehetett csodálkozni azon, hogy nem tudott semmit a bátyja haláláról és hogy az árvákat idegenek vették gondozásba. De mihelyt meghallotta, hogy áll a dolog, azonnal leutazott Korskyrkába, hogy magával vigye a tíz árvát az ő saját otthonába.

Hát ez szép cselekedet volt tőle. El kell ismernie, hogy jó és derék ember. Igazán sem ő, sem senki más nem rosszalhatja, hogy a férje megengedte, hogy az árvák elmenjenek Ekshäradba.

Karl-Artur nem is ellenkezett sokáig. Olyan szépen beszélt arról, hogy ez Isten akarata volt, amely idevezérelte ezt az idegen férfit, hogy levegye vállukról ezt a nagy terhet, mely mindkettőjükre, de különösen őreá nehezedett. Megmagyarázta neki, hogy miután a nyáron ő is kap egy kis gyermeket, többé nem gondozhatta volna úgy ezeket az árvákat, mint eddig.

Ebben igaza is volt és most már maga sem tudta, hogy is akarta volna. Isten akaratának az említése egészen megzavarta. A gyerekek olyan jók voltak. Talán az Isten azt akarta, hogy jobb dolguk legyen, mint nála. És Karl-Arturnak is nehéz volt a válás, talán nehezebb, mint ahogy mutatta. De megértette, mikor olyan szépen beszélt, hogy a gyermekeknek el kell utazniuk.

Az árvák sem nagyon búsultak, hogy itt kell hagyni őt. Legalább újat látnak. A nagybátyjuknak van lova és tehene, vannak malacai és tyúkjai, amelyeket majd ők fognak etetni és gondozni. És aztán van egy kutyája is, mely meg tudja köszönni az ételt, sőt még az egyházfit is tudta utánozni, mikor zsoltárt énekel a templomban. A gyerekek sohasem hitték volna, hogy azt is megérik, hogy olyan kutyájuk lesz, amely zsoltárt tud énekelni.

Mikor elutaztak, Anna leült a küszöbkőre a ház elé és még most is ott ült. Nem tudott semmihez sem fogni. Így már nem ült jó néhány év óta, legfeljebb talán egy-két vasárnap, de még akkor sem. Azt mondta önmagának, hogy most meg lehet elégedve, mikor végre kipihenheti magát egy kicsit.

A férje kijött hozzá. Leült melléje, megfogta a kezét és azt mondta, hogy milyen boldogok is lesznek most. Úgy hiszi, hogy a gyermekeket az Úr próbaképpen küldte az útjukba és most, amikor elvette tőlük, ez annak a jele, hogy az Úr megelégedéssel nézte, mint bántak a szegény kicsiny árvákkal.

Tudta, hogy ő semmi hozzá képest, hogy ő nem érti Isten újjait és hogy ő még annyit sem tudott megtanulni, hogy könyvben olvashasson, mégis haragudott rá. Azt felelte neki, hogy ezeket az árvákat az Isten kegyelme küldte hozzá és nem tudja, minő bünt is követhetett el, hogy elvették tőle.

Mikor a férje ezt a feleletet kapta, felállott és szó nélkül otthagya. És ő nem hívta vissza és nem is bánta meg azt, amit mondott. Úgy érezte, mintha egész lelke keserű epével volna tele. Nem volt könnyű közelébe jönni, a nélkül, hogy a keserűség el ne öntse.

Jól tudta, hogy most már igazán be kellene menni a házba, kitakarítani a gyermekek után, de szinte félt bemenni. Félt az ürességtől, amellyel szemben találja magát.

Most éppen olyan elhagyatott és gyámoltalan, mint házassága első idején, mielőtt a gyerekeket magához vette volna. Azóta olyan biztosnak és nyugodtan érezte magát. Nem, hogyan is lehetett olyan ostoba, hogy megengedte, hogy elvigyék tőle azokat az árvákat.

Amint ott ült, maga előtt látta a szekeret, melyen elvitték őket. A gyerekek rárakták ruhás batyuikat és mindenfélét, amit el akartak vinni. Egypárat a kicsinyek közül felültettek a nagybácsi mellé, de a többieknek gyalogolni kellett. A nagybácsi nevetett és azt mondta, hogy olyan az egész, mintha valami komédiás csapattal utaznék, mert a komédiások szoktak így vándorolni gyerekekkel és ruhás batyukkal.

A gyerekek olyan könnyen búcsúztak el tőle. Csak a kocsira meg a lovakra gondoltak, meg arra, hogy mit is vigyenek el magukkal, és azon búsultak, hogy a kis macskát nem vihetik magukkal. Alig ejtettek egypár könnyet. Ő sem sírt. De alighogy elhajtottak, egyszerre megszálta a félelem. A nagybácsi arcára gondolt. Nem bizonyos, hogy igazán olyan szelíd és jószívű, mint amilyennek náluk mutatta magát. Azt hiszi, hogy inkább gonosz és fősvény. A gyerekeknek rossz dolguk lesz nála.

Ezt olyan biztosan érezte, hogy nem is kételkedett benne. Szeretett volna a gyermekek után szaladni és visszahívni őket, de nem tudott megmozdulni. Miért nem tette, amikor még lehetett volna? Most már nem lesz többé nyugta attól a gondolattól, hogy a gyerekek fájni és éhezni fognak.

Tavaszdni kezdett. A hó elolvadt és a nap szelíden és melegítően sütött rá, ahol ült. A gyerekek nemsokára átköltözhetek volna a saját házikójukba és akkor nem zavarták volna Karl-Arturt.

Azzal próbálta vigasztalni magát, hogy ezentúl már nem kell többre, csak egy személyre főzni. Azután nem kell féléjszakákat virrasztania és rongyos harisnyákat stoppolnia.

Csak tudná, hogy valaki megjavítgatja a harisnyájukat, ahova most kerülnek! Csak tudná, hogy valaki vigyáz rájuk, hogy ne feledkezzenek meg az esti imádságról! A legkisebbik olyan ijedős volt. Csak tudná, hogy valaki gondozni fogja, hiszen még csak hat éves és nem tudott másképp elaludni, csak ha valaki mellette ült és a kezét fogta!

## A SZEKRÉNY.

Néhány napig Anna, miután az árvagyerekeket újtokra bocsátotta, olyan tanácstalan és bánatos volt, hogy nem tudott mihez fogni. Szinte bizonyos volt benne, hogy a gyermekek szükségét fognak szenvedni és rossz bánásmódban lesz részük a rokonoknál, és hogy úgy tőle, mint a férjétől majd szigorú számadást fognak követelni, hogy rossz emberekhez engedték őket.

Ez az érzés úgy jött rá hirtelen, mint valami láz betegség. Próbált ellene küzdeni, de nem sikerült. Hiszen semmi oka sem volt, hogy ennyire nyugtalankodjék, de csak nem tudott megszabadulni attól a gondolattól, hogy a nagybácsinak, aki elvitte a gyermekeket, gonosz és veszedelmes arca volt, a feleségét pedig, akiről semmit sem tudott, valóságos boszorkának képzelte el. Azután úgy gondolta, hogy a büntetés elsősorban azt a kisgyermeket fogja érni, akit most vár. Talán nyomorékul jön a világra, süket és vak lesz. Vagy talán ő maga, Anna, meghal gyermekágyban, úgy hogy a gyereke anyátlanul nő majd fel.

Nem sokat segített rajta, ha Karl-Arturral beszélt ezekről a dolgokról. Ő nem is akarta meghallgatni, mikor azt emlegette, hogy a gyerekek szükségét szenvednek, vagy hogy ők is bűnhődni fognak. Nagyon barátságos volt ugyan vele szemben, de hát a képzelődések, melyek őt annyira megszállották, nála nem találtak meghallgatásra, így hát neki egyedül kellett velük megküzdenie.

Végre egy reggel úgy gondolta, hogy megtalálta rájuk az orvosságot. Hozzáfogott a szövőszékek és a rokkák és a többi szerszámok eltakarításához. Az összerakható ágyakat és lócákat, melyek a gyerekeké voltak, átvitte az ő házukba és gondosan elzárta azokat. Azután felsúrolta a padlót, átmeszelte a falakat, megsúrolta a konyhaedényeket és nemsokára olyan tiszta, rendes és puszta volt a konyhája, mint mikor először léptek be oda.

Miután mindent kihordott, ami a gyermekekre emlékeztette, azt mondta magában, hogy most azt fogja elképzelni, hogy minden úgy van, mint házasságuk kezdetén. A gyerekek sohasem voltak nála és az egész csak álom volt. Csak el tudná űzni magától azt a gondolatot, hogy azok igazán az ő házában laktak, akkor minden jól lesz. Hiszen senki sem csinálhat magának gyászt és szomorúságot egy - álom miatt.

- Hiszen tudod, hogy a párnapos menyecske csak üldögél és az urára gondol - mormogta magában. - Vedd elő hát a pamutot és a kötőtűt és köss neki egy pár kesztyűt, így kedves munkát végzel! Ne gondold másra, csak arra, hogy milyen csodálatos, hogy most te papné vagy és milyen magasra emelkedtél a többi házalólányok közül.

Hozzá is fogott a kesztyűkötéshez, de alig kötött meg egy sort, mikor észrevette, hogy az asztalra néhány figura volt éles késsel bevésve. Biztos, hogy valamelyik kisfiú csinálta. A huncutok jól tudták, hogy nem szabad az asztalra vésni, de nem állhatták meg, hogy ne farigcsáljanak minden fába.

Már éppen hozzá akart fogni, hogy kiszidja őket, mikor észrevette, hogy nincsen egy szöske fiúcska sem a közelében, akin kitölthetné haragját. Nem volt semmi más, csak a fehérre meszelt fal, amely némán, semmitmondón nézett rá.

Jó darabig nem tudott továbbkötni. De aztán felállott, kést keresett elő és egy erős kanyargással leszelte az asztal szélét, ahol a farigcsálások voltak. Az arca eltorzult, mintha a saját húsába vágott volna bele, de azután habozás nélkül hozzáfogott a kötéshez.

- Milyen ostoba vagyok! - gondolta. - Bizonyára Karl-Artur szórakozott a késével, és senki más. Hiszen ő szokott ezen az oldalon ülni és enni. Hiszen ebben a konyhában sohasem volt gyerek. Hiszen hogyan is vehettünk, mi szegény emberek, idegen gyerekeket gondozásba? Ez

lehetetlen. Hiszen örülhetünk, hogy magunkat el tudjuk tartani és ruházni, meg majd a kisdedet, aki jön.

Továbbfolytatta a kötést, de ajkát összeszorította és csakis a munkájára nézett. Ezalatt pedig összeszámolta fejében mindazt, ami a gyerekekre emlékeztethetné, dehát mindent elrakott, úgyhogy most már nyugodtan azt képzelheti, hogy azok sohasem voltak körülötte.

Egyszerre csak valami mozgást, utána pedig zuhanást hallott. A kis macska, a gyerekek legjobb játszótársa felébredt mély álmából a kemencén és most leugrott az asztalra, hogy a pamutgombolyaggal játszadozzék.

Hamarosan elfogta a macskakölyköt. Semmi jobban nem emlékeztetheti őt az egykori játszótársakra, amiért is ki akarta dobni az ajtón. De amikor a kezei közt érezte a puha, meleg kis testet, nem állhatta meg, hogy meg ne simogassa. Erre a pamutgombolyag legurult a földre és a macska egy-két ugrással utánavetette magát. A gombolyag azonban továbbgurult. A macska csöndben maradt, de a gombolyag csak gurult. Anna is próbálta megfogni a gombolyagot, hogy a fonál össze ne gabalyodjék és erre igazi játék kezdődött el. A macska szögletéről-szögletre kergette a gombolyagot, amely mintha csak életre kelt volna, úgy gurult tova. Anna kénytelen volt nevetni, mikor ő sem tudta megfogni. - Na, most igazán jól mulatnak a gyerekek - gondolta és hagyta a macskát tovább játszani, a nélkül, hogy erre szükség lett volna, csak azért, hogy a gyerekek mulassanak.

- De gyerekek, gyertek csak ide segíteni! - kiáltotta.

Alighogy ezt mondta, egyszeriben magához tért. Hamarosan megfogta a macskakölyköt, a hátára ütött és azzal kihajította.

- Hát már sohasem fogom ezeket a gyerekeket kiverni a fejből? - mondta egész hangosan és azzal kezdte gyorsan felgombolyítani a pamutot. - Tán csak nem fogok ebbe belebolondulni?

Egy darabig fel és alá járkált a konyhában, kezeit tördelve, mintha valami fájdalma volna, de azután ismét hozzáfogott a munkához. És örült, hogy ezt tette, mert alig múlt el néhány perc, mikor az ajtó felnyílt és Medstufalvából az öreg Karin lépett be rajta.

Karin már a múlt évben, meg ebben az évben is hozott üdvözeteket Medstufalvából, de mind a kétszer tele volt a konyha gyerekekkel, szerszámokkal és szorgosan folyt a munka. Nagyot nézett hát, mikor látta ezt az új rendet.

- Mi a csuda, mit jelentsen ez? - kiáltotta és alaposan körülnézett.

De aztán annyi kérdést kapott az öreg Karin. El kellett neki mesélnie, hogy van Svärd anyó, meg Jób Erik, aztán mit csinálnak a szolgabíróék, meg az esperesék, hogy van Ingborg meg Medberg kántor. Nem akadt talán egy lélek sem egész Medstufalvában, akiről nem kellett volna néhány szót mondania.

Mikor az első kíváncsiságát kielégítette, akkor Anna fürgén hozzáfogott, hogy kávéfőzön. Leszaladt fáért a kamarába, aztán a kúthoz vízért. Aztán felszította a paraszat, hogy a tűz lobogjon. Megörölte a kávéfőzést, levágott néhány szelet lágú kenyeret és felterítette a csészéket. Szinte ide-oda szaladt sietségében és minden csörömpölt a keze alatt. Karin megértette, hogy várnia kell a gyerekek utáni kérdezősködéssel, míg Anna nyugodtan leülhet a kávéasztalhoz.

Mikor végre ott ültek, mindegyik szájában egy darab cukorral és a forró kávéfőzést kiöntötték a tányérra, hogy lehűljön, akkor Karin ismét száz kérdést kapott. Most már a régi barátnőkről és pajtásokról kellett neki mesélnie. Hogy megy azoknak a dolga, a lányoké meg a legényeké? Liza még mindig házal, pedig már jó öreg, és még mindig annyira szeret kártyázni, mint azelőtt?

Mivel Liza Karinnak régi vetélytársnője volt, így hát volt mit beszélni róla, úgy az első, mint a második, sőt harmadik csésze kávénál is. Karin megemlékezve Liza apró fogásairól és huncutságairól, úgy gondolta, hogy ilyent nem is szabad volna az országútra bocsátani házalni. Igazán csak szégyent hoz a többiekre, akik mindig igaz úton járnak.

Miután jól megkávéztak, az öreg dalarnai házalónőnek is útra kellett indulnia. Nem volt olyan buta, hogy észre nem vette volna, hogy Anna nem akarja megmondani, hová lettek a gyerekek, de hát tudta, hogy a legközelebbi házban úgymint megmondják ezt neki, azért nem is kínoztta az errevonatkozó kérdezgetésekkel.

Mikor Karin már felvette öreg görbe hátára a zsákot és Istenhozzádot is mondott és már a keze az ajtókilincsen volt, még egyszer visszafordította fejét Anna felé. - Na, majd el is felejtettem, amiért tulajdonképpen idejöttem - mondta és keresgélni kezdte köténye zsebében a pénzes erszényét.

- Meg sem kérdezted, hogy kerestem-e valamit a számadra - folytatta és odanyujtott Annának egy ötventalléros bankjegyet.

Mikor Karin tavasszal Korskyrkában volt, Anna átadott neki egy csomó szalagot és csipkét, amit a gyerekek csináltak és megkérte, hogy adja el. Anna nem feledkezett meg erről, de nem akart olyasmit szóba hozni, ami a gyerekekkel volt összefüggésben.

Ötven tallér nagyon is sok pénz volt és azért megkérdezte Karint, hogy nincsen aprópénze. Bizony ő nem tud ilyen nagy bankóból visszaadni.

- Már hogy kéne visszaadnod - mondta Karin. - Az egész a tiéd. Látod, először eladtam, amit tőled kaptam, azután üzérkedtem a pénzzel és így lett belőle ötven tallér. Itt van ni. Neked úgymint szükséged van rá, akinek annyiról kell gondoskodnia.

Karin akármilyen öreg is volt, mégis fürgén mozgott. Egy-kettőre bezárta maga mögött az ajtót és sietett lefelé a dombon, hogy elkerülje a hálálkodást. Néhány perc múlt el, míg Anna utánaaszaladhatott. Most ismét a régi volt, sok szóval köszöngette Karinnak a szívességét és elkísérte őt egészen a doktorékhöz. Karin ugyanis azt remélte, hogy ott jó üzletet fog csinálni, mert a doktorné annyi pénzt kap a gazdag nővérétől, hogy most már nem kell annyira takarékoskodnia a garasokkal, mint azelőtt.

Anna pedig visszaült a konyhába és szinte boldog mosollyal szorongatta kezében a nagy bankjegyet. Mindig örült a pénznek, de mostan nem a váratlan kereset hangolta olyan jókedvűre. Ez sokkal több volt, ez valósággal csodajel. Hiszen büntetésre várt, hogy elbocsátotta magától az árvákat és íme, most nagy ajándékot kapott tőlük. Sohasem mert ilyen szerencsére gondolni. A félelem és az aggodalom egyszeriben eltűnt a lelkéből. Ez éppen az ellenkezője volt, amit várt és amitől félt.

Ezt a boldogságot nem tudta magában tartani és bement a férjéhez, aki az íróasztalánál dolgozott, megmutatta neki a bankjegyet és megkérte, hogy őrizze meg számára. Hiszen neki nincsen semmi biztos helye ott kint a konyhában.

Karl-Artur szórakozottan tekintett fel munkájából, amikor Anna belépett. Csak félfüllel hallgatta, mikor magyarázgatta, hogy ez a gyerekek munkadíja, amit azokért az apróságokért kaptak, amiket maguk készítettek és mintegy köszönetül küldték el neki ezt a pénzt és mintegy jelölül annak, hogy nem érdemelnek sem ő, sem a férje büntetést azért, mert elküldték őket maguktól.

Karl-Artur nem tett semmi ellenvetést, bár nem egészen értette a felesége gondolatmenetét. Csak azt látta, hogy a felesége ismét visszanyerte régi biztonságát és kedvét, s ez elég volt neki. Még azt ajánlotta neki, hogy ezért a váratlanul jött pénzért vegyen magának olyasmit, miben igazán öröme lesz.

Ezt Anna igen jó gondolatnak találta és azonnal visszament a konyhába, hogy kigondolja, mire is fordíthatná legjobban ezt a gazdagságot, mely szinte az égből pottyant alá. Nem is tartott oly soká, míg kigondolta, hogy mit is kíván legjobban. Kezdetől fogva nélkülözte, hogy nem volt faliszekrény fiókokkal és polcokkal a konyhájában. Olyan nagy szekrényre gondolt, mely a padlótól a mennyezetig ér föl, ami nemcsak hasznos, hanem dísz is, ahol áll.

Igazán nem tudott mást kitalálni, amire nagyobb szüksége lett volna és most a férje is beleegyezett és a pénz ott van az íróasztal fiókjában, így hát semmi akadályja sincs, hogy lemenjen a falusi asztaloshoz, aki olyan ügyes, és megrendelje a szekrényt.

Az asztalos bent lakott a faluban, néhány házzal tovább a kántoréktól, és amint Anna ment az utcán, egyszerre csak szemben találta magát Sundlernéval, aki, úgy látszik, tavaszi virágot volt szedni. A kezében ugyanis néhány szál tavaszi pimpót tartogatott.

Sundlerné felöltő nélkül sétált és Anna egészen meglepődött ezen. Ő még nem is vette észre, hogy igazán kitavaszkodott. Mióta a gyermekek elutaztak, nem is tudott másra gondolni, csak rájuk. Az időjárással meg minden mással nem törődött. Csak most vette észre, hogy a nap melegen süt, az ég kéken ragyog tele apró bárányfelhőkkel. Úgy érezte, hogy mindez összefügg azzal az örömmel, ami ma érte, és mikor Sundlerné köszöntötte és a kezét nyújtotta, nem sietett tovább, amint máskor megtette volna, hanem megállott. Végre is nem lehet örökké ellenségeskedésben ezzel a személlyel, aki egy faluban lakik vele.

Sundlerné elbeszélte, hogy úgy érzi magát, mint valami szabadon bocsátott fogoly, mert a férje most már annyira jobban van, hogy egyedül is kimehet. Az erdőben járkált néhány órát és ki sem tudja mondani, milyen szép volt ottan. Szinte felmelegedett belsejében éppen úgy, mint maga a természet.

Anna először, mióta Korskyrkába költözött, érzett némi részvétet Sundlerné asszony iránt. Néhány szót szolt, hogy bizony nehéz tele lehetett, és azután tovább akart menni.

Sundlerné azonban visszatartotta. Ha az ember egész télen át mintegy be volt zárva a házba, akkor olyan jól esik elbeszélgetni egy régi baráttal, mert hát ő annak tekinti azt, aki Karl-Artur felesége. Nem akarna Ekenstedtné benézni néhány percre az otthonukba és egy kicsit elbeszélgetni? Hiszen alig egy-két lépésnyire vannak a házuktól.

Anna nem akarta, hogy megakadályozzák a szekrény megrendelésében, miért is határozott nem-et mondott. De azért mindig bizonytalannak érezte magát úrinépekkel szemben. Talán Sundlerné asszony megsértődik, ha nem tér be hozzájuk, a nélkül, hogy megmondaná az okát. Ezért elbeszélte, hogy váratlanul pénzt kapott és most siet az asztaloshoz, hogy egy faliszekrényt rendeljen. Sundlerné egész felderült, mikor elbeszélését hallotta és azt mondta, hogy igazán nem csodálkozik sietségén és örömét fejezte ki, hogy ilyen hasznos és szép dolgot szerezhet magának, mint egy nagy szekrény.

Most már igazán útnak engedte és Anna csakhamar odaért az asztalos műhelyéhez. Itt azután nem sietett, hanem jól meggondolta a dolgot. Talán egy óra is eltelt, míg ő meg az asztalos megegyeztek mindenben, úgy a formában, mint a magasságban, a fiókok számában, a színben és a díszítésben. Az árat sem volt olyan könnyű megszabni, de végül ebben is megállapodtak.

Mikor Anna hazatért az asztalos ígéretével, hogy a szekrény kész lesz egy hónap múlva és hogy az nem fog többé mint negyven tallérba kerülni, úgy örült a lelkében, hogy nem állhatta meg, hogy azonnal be ne menjen Karl-Arturhoz és el ne beszélje neki a megállapodásukat.

Karl-Artur azonban éppen nem látszott meglegedettnek. - Igazán nem hittem volna, hogy annyira gyors leszel - mondta. - Magam is el akartam volna menni az asztalozóhoz, hogy beszéljek veled.

- Mán hogy gondolhattam volna, hogy van időm ilyesmire.

- Hát nem is, de éppen most...

Gyorsan mondta az egészet, de hirtelen félbeszakította önmagát és az ajkába harapott.

A felesége vizsgálódva nézett rá. Észrevette, hogy elpirult és olyan zavarba jött, mint egy kislány. - Na, mondd csak meg, mit gondolsz, férjem-uram - kérte határozottan.

- Hogy mit gondolok? - mondta Karl-Artur. - Igen, hát azt, hogy miután magad is úgy éreztél, hogy ez a pénz olyan csodálatos módon került hozzánk, talán mégsem kellene saját céljainkra fordítani, hanem valami más szép módon felhasználni.

- Hát csak nem adtad oda valakinek az én pénzemet? - kérdezte a feleség, a nélkül azonban, hogy a legkisebb mértékben is gyanakodott volna, hogy ez így történt.

Karl-Artur köhécselt néhányszor, de végre nagy nehezen előhuzakodott vele, hogy Sundler kántor volt nála. Annyira örült, hogy végre annyira javult, hogy a maga lábán járhatott, hiszen egész télen át beteg volt. Karl-Artur azt ajánlotta neki, hogy a nyáron át gyógyíttassa magát, nehogy télire megint visszajöjjön a betegsége és az orgonista erre azt felelte, hogy bizony ő maga is szeretne Loka-fürdőre utazni, hogy kifüröszse a köszvényét, de hát nincsen pénze hozzá.

- De az Istenért, csak nem adtad oda neki azt, amit a gyerekek küldtek nekünk? - szólt közbe Anna most már igazán szemrehányó hangon.

- Kedves feleségem, - mondta Karl-Artur, nagyon keményen és ünnepélyesen - hát csak nem mondhatod, hogy lehet-e méltóbban felhasználni isten adományát, mintha azt könyörületességre fordítjuk?

Anna egészen közel ment hozzá. Sápadt volt és sötét szemei szinte szikrát szórtak. Úgy látszott, mintha erőszakkal akarta volna visszaszerezni a pénzét.

- De hát nem értetted, férjem-uram, amit mondtam, hogy ez egy jel, egy üdvözlés volt, amit a gyerekek nekünk küldtek? Hát nem emlékszel, hogyan viselkedett az az ember veled szemben, mikor utoljára itt volt?

- Talán éppen ez volt az, amire gondoltam - mondta Karl-Artur.

Anna hangosan, szinte erőszakosan felkacagott, de minden vidámság nélkül. Karl-Artur nyugtalanul fordult feléje: - Hát ennyire nevetségesnek tartod ezt?

- Oh, nem ezt. De egészen másra gondoltam. Szeretném tudni, hogy mikor is volt itt az az orgonista?

- Az? Na, talán egy félórával ezelőtt. Nem volt itt sokáig. Találkozhattál volna vele hazafelé jövet.

- Alig hiszem, hogy nagyon akart volna velem találkozni.

Erre újból felkacagott, de még hangosabban, szinte ijesztően. Karl-Artur erre most még méltóságtejtesebb arcot öltött.

- Talán szíves volnál megmondani, hogy miért nevetesz?

- Nem téged nevetlek, hanem önmagammat. Hogy olyan ostoba voltam és elbeszéltem annak a Theának azt az ötven tallért! Hiszen gondolhattam volna, hogy ki fogja csalni téled.

Karl-Artur most megijedt egy kicsit. Olyan káröröm lobbant fel a felesége szemében, hogy megértette, hogy itt valami rejlik az egész mögött, amiről ő nem tud, de öklével keményen az asztalra csapott, hogy megóvja tekintélyét.

- Most már aztán igazán elmondod, hogy miért nevelsz!

Erre azután megtudta, hogy miként függ össze az egész, de sehogysem akarta elhinni, hogy Sundlerné küldte volna a férjét hozzá, hogy kicsalja tőle az ötven tallért. Az egész csak véletlen találkozás.

- Ez lehetetlen - mondta Karl-Artur. - Hiszen ez gázság volna, ilyesmit cselekedni. Hogy Thea azonnal ideküldte volna a férjét, azért, mert megtudta, hogy mi ezt a pénzt kaptuk? Thea, aki olyan nemesszívű, olyan nagylelkű és olyan lelkiismeretes!

- Na, én ugyan nem tudom, hogy függ össze az egész, de azért mégis csak furcsa, hogy az organista éppen ma jött ide pénzt kérni kölcsön.

Bár Karl-Artur védelmébe vette Sundlernét, de azért annyira meg volt ijedve, mintha a Babel-tornyot látná maga előtt összeomlani. Anna arra a vasárnap estére gondolt, két évvel ezelőtt, mikor Thea és az organista berontottak hozzájuk, hogy számadást követeljenek a vasárnapi kalap miatt. Talán megéri az ötven tallért, hogy megláthatta férjének csalódását.

De hát nem sokáig tartott az öröme. Lépéseket hallottak a folyosón és hamarosan halk és óvatos kopogtatást Karl-Artur ajtaján, mire Thea lépett be.

Karl-Artur azonnal az íróasztala felé fordult és izgatottan kezdte rendezni iratait, a nélkül, hogy ránézne. Sundlerné mintha észre sem vette volna őt, egyenesen a felesége felé fordult.

- Kedves Ekenstedtné asszony, - mondta - olyan szomorú vagyok. Hallottam a férjemtől, hogy Karl-Artur annyira szeretetreméltó volt, hogy ötven tallért kölcsönzött neki. Azonnal mondtam neki, hogy ez az az ötven tallér volt, amit Ekenstedtné keresett és hogy ezt nem fogadhatjuk el. Ezt Ekenstedtné egy szekrényre szánta és arra nagy szüksége is van, hiszen milyen nehéz a dolga most, hogy az edényei a konyhában, kint vannak a polcokon és csak beporozódnak. És megkértem Sundlert, hogy adja ide az ötven tallért és hogy idejőjjenek és megtudjam, hogy is van az egész. Azt mondtam neki, hogyha a bankjegy az Ekenstedtnéé, úgy inkább szenvedje el a köszvényét, mert a pénzt vissza kell adnunk. De ha az Karl-Arturé, akkor nyugodtan elfogadhatja. Igazán, higgye meg Ekenstedtné asszony, hogy megsajnáltam a férjemet, mert olyan boldogan jött haza, hogy most már elutazhat Lokába és kifürösztheti ott a köszvényét. De hát rögtön megértette, hogy mi a helyes.

Alighogy befejezte hosszú mondókáját, elővette zsebéből a bankjegyet és odanyújtotta Annának, éppen úgy, mint alig néhány órával azelőtt Karin tette.

Anna azonban alig vette ezt észre. Nem is Sundlernét, hanem a férjét nézte. Az íróasztalnál állott a nélkül, hogy egy szót is szolt volna, de minden szónál, amit Sundlerné mondott, jobban kiegyenesedett és lassan-lassan egészen feléje fordult. Mikor a mondókának vége volt, felemelt fővel és derült homlokkal állt ottan és a kis halszemű asszony olyan pillantást kapott tőle, amit a felesége igazán megirigyelhetett volna. Azután Anna felé fordult, aki éppen a kezét nyújtotta ki, hogy átvegye a bankjegyet, és ekkor elborult a homloka, a szempillája lecsukódott és a karjait mellén keresztbefonta.

Nem volt mit tennie. Kénytelen volt feláldozni az ötven tallért, nehogy a másik úgy álljon előtte, mint az igazságosság mintaképe.

- Vedd csak vissza ezt a bankót! - mondta Sundlernénak. - Ez nem az, amiről délelőtt beszéltem neked, hanem egy másik. Ez a Karl-Arturé.

- Igazán? Igazán úgy van? - kiáltotta Thea és az örömtől meg a hálától majdnem magánkívül volt. De azért nem szólt olyan sokat, hanem sietve elbúcsúzott, mintha attól tartana, hogy még valami történik, úgy hogy végül mégis csak vissza kell adnia a bankjegyet.

Anna csodálkozott, hogy Karl-Artur, aki különben olyan nagyra van az igazsággal, nem mondta meg Theának, hogy ez hazugság, de úgy látszik, most nagyon is meg volt elégedve ezzel a hazugsággal.

- Oh, drága feleségem, - mondta - nem hiszem, hogy valaha is átéltem volna ilyen nagyszerű dolgot. Te is, meg Thea is! Nem tudom, melyik kettőtök közül bámulatraméltóbb!

A felesége azonban visszataszította magától és ott állott kezét ökölbe szorítva és a haragtól eltorzult arccal. - Mindent megbocsátanék neked, kivéve ezt az egyet, hogy megengedted, hogy elvegye tőlem az én pénzemet - mondta és kiment a konyhába.

## A KÁRTYA.

### I.

Bizony Anna nem tehetett róla, hogy olyan volt, amilyen volt. Arról sem tehetett, hogy azok közé tartozott, akik dacosan hallgatnak, ha el vannak nagyon keseredve. A legtöbben azonban mégis visszakapják beszélhetnéjküket, ha elmúlt egy-két nap, de olyan nagy igazságtalanságot szenvedett el, hogy kénytelen volt összeszorítani a száját, a nélkül, hogy abból egy szó is jött volna ki egy egész héten át.

Azután sehogysem tudott valami munkához fogni. Csak ott gubbasztott a kemencénél a tűz mellett és ide-oda ringatva magát, arcát kezébe temetve. Az egyetlen, amihez kedve volt, a kávézás. Volt egy háromlábú kis kávéfőzője, amit vándorlása közben mindig magával hordott. Most ez ott volt a tűzön és abból töltögetett magának egyik csészével a másik után.

Elvégezte ugyan a házi teendőket, megfőzte az ura ebédjét, de ez volt aztán minden. Nem ült vele egy asztalhoz, hanem amint letette elébe az ételt, azonnal visszaült a kemence mellé és ott ült himbálózva, a nélkül, hogy feléje nézne.

A férje, igen, a férje! Bezzeg, ha egy dalarnai legényhez ment volna férjhez, aki megértette volna, hogy milyen tanácstalan és hogy mennyire szüksége van segítségre! Az bizony kihajította volna az udvarra a háromlábú kávéfőzőt és kényszerítette volna, hogy valami kézimunkához fogjon hozzá, ami bizonynal hasznára lett volna.

De ez itten, néha hozzámegy, megkérdezi, hogy van és szépen kérleli, hogy mondjon már legalább egy szót. Mikor mégis hallgat, akkor megveregeti egy kicsit a vállát és biztosítja, hogy majd csak jobban lesz és azzal elmegy.

Ez minden segítség, amit tőle kap.

Megértette ugyan, hogy a férje mit gondol. Bizonyára hallotta, hogy az asszonyok, mikor gyereket várnak, akkor olyan különösek. Most aztán meg van győződve arról, hogy őt is ilyen különösség szállta meg.

Pedig hát nem úgy van a dolog, és ezt ő, aki olyan tanult ember, megérthetné. Sőt meg van győződve róla, hogy tudja is, mi bántja, de nem akarja mutatni, hogy érti. Ő nem szerette a tíz árvať. Nem akarja őket visszahozatni. Inkább hagyja a feleségét gyötrődni.

Nem, igazán nem tehet róla, hogy olyan, amilyen. A gyermekek utáni aggodalom csak gyötörte és gyötörte és sehogysem akart elülni. Fent északon, ahol a gyerekek most vannak, bizony sok gonosz asszony akad, akik koldulva járvák be a járásokat. Mindig sok gyerek van a nyomukban és ha nincsen elég saját gyermekük, akkor máshonnét kölcsönöznek gyerekeket. Meg volt győződve, hogy a hat fiatal gyereket ilyen koldusasszonynak kölcsönözték oda. Most aztán rongyokba és piszkos zsákba öltöztették, hogy igazán szegényeknek látszódjanak. Meztláb járnak, pedig a hó még alig olvadt el ott fent, éheznek, ütik-verik őket és mindenképpen rosszul bánnak velük. Mert hát az nem lehet, hogy koldusgyerekek jóllakottak és vidámak legyenek.

Abban a percben, amikor megláthatja, hogy a gyerekek egészségesek és jól vannak, azonnal a régi lesz. De hát hogy mondja ezt meg Karl-Arturnak! Ezt igazán nem teheti. Ezt ő magának kellene kitalálnia.

Akármelyik legény ott Medstufalvában megértené, hogy ez az, ami gyötri és azonnal lóra ülne és ellovagolna Ekshäradba a gyerekek után. Ha pedig nem akarna rajta ily módon segíteni, akkor megragadná a hajánál fogva, leteperné a földre és ezzel világosan megmutatná, hogy mi

a véleménye és ez is bizonytalansággal segítene rajta. De hát a férje csak egy pár jó szóval jön, egy kis vállveregetéssel, és ez az egész.

Igazán megúnta már őt. Azelőtt mindig csak benne gyönyörködött, de most alig tűrte, hogy bejöjjön hozzá.

Egyszer, déltáján, mikor a férje bejött ebédelni, ott ült a tűzhely szélén szájában egy kis vaspipával és valóságos füstfelhőket fújt. Jól tudta, hogy ez nem illik egy papnéhoz, de mégis meg kellett tennie. Mintha valaki megparancsolta volna. És most kíváncsi volt, mit fog a férje szólni, ha meglátja, hogy a felesége ott ül és úgy pipázik, mint egy finn asszony.

Karl-Artur meg is döbrent, mikor ezt meglátta. És rögtön azt mondta, hogy nem tűrheti meg, hogy olyan felesége legyen, aki pipázik.

Anna várakozásteljesen nézett rá. - Na most talán mégis megérti, hogy igazán segíteni kell rajtam - gondolta magában.

- Ha így telefüstölöd a szobát, akkor nem tudok itten enni - mondta a férje. - Ha ezt csinálod, akkor legjobb, ha behozod az ételt az én szobámba.

Még csak nem is haragudott. Türelmes és barátságos volt, mint mindig. Most már Anna is megértette, hogy aligha számíthat az ő segítségére.

Ettől kezdve mindig a szobájában evett, de azért nem feledkezett meg, hogy olykor be ne nézzen hozzá. Mint máskor, megveregette a vállát és néhány barátságos szót szólt. És így múlt az egyik nap a másik után.

Ez idő alatt hallhatta, amint a pitvarajtó napjában sokszor nyílt és zárult és azután hangos beszéd hallatszott ki a férje szobájából. Miután nagy gyülekezetnek viselte gondját, így hát sokan voltak, akik hivatalosan keresték fel, de azt is tudta, hogy még többen lelki vigasztalást kerestek nála. Na, éppen jóhoz fordultak. Ugyan mit tudna ő tanácsolni? Az, aki szegény feleségén sem tud segíteni!

Így múlt el egy hét, mikor észrevette, hogy a tűzhelynél ül, köténye alatt kést rejtegetve. Valami azt parancsolta, hogy így tegyen. Nem is találta különösnek, hogy ezt tette, de nem tudta megérteni, hogy mit is akarhat egy közönséges asztali késsel. Hiszen azzal sem magának, sem másnak nem lehet ártalmára.

Délelőtt bejött a férje és elmondta, hogy a környékre hívták ki. Egy tanyára kell kimennie, amely messze fekszik innét, legalább is két mérföldnyire. Így hát ne gondoljon az ebédjével, hanem megköszönje, ha egy kis étel várna, mikor hazajön, úgy hat órákor este.

Anna most sem szólt egy szót sem, de mikor Karl-Artur megjegyezte, hogy úgy látja, mintha ma jobb színben volna, mint tegnap, és hogy nemsokára megint helyrejön, akkor kissé félrelibbentette a kötényét. És amikor Karl-Artur kinyújtotta a karját, hogy szokása szerint megveregetse a vállát, akkor hirtelen félrehúzta azt, úgy hogy a késpenge előttűnt.

Karl-Artur visszahökölt, mintha csak vipera csípte volna meg. Hosszú ideig egy szót sem tudott szólni. Ott állt és csak a fejét csóválta, tanácstalanul.

- Anna, Anna, - mondta végül - te nagyon beteg vagy. Valamit tennünk kell ez ellen. Amint hazajövök este, azonnal megkérem a doktort, hogy vizsgáljon meg, mi a bajod.

Azzal elment. Most azonban Anna megtudta, amit tudni akart. Most már tudta, hogy a férje sohasem fogja tudni kiemelni gyötrődéséből.

## II.

Milyen szép dolog, elutazni hazulról, még ha csak rázós parasztszekéren is, és így elmenekülni a mindennapi gondtól! Hisz az ember tudja, hogy ami bántja, az csak átmeneti és minden jóra fordul, ha majd a várva-várt újszülött meglátja a napvilágot, de hát az embernek a türelme igazán próbára volt téve az utolsó napokban és jól esik kiszabadulni és látni, hogy más is van a világon, mint dacosság és rosszindulat.

Karl-Arturnak elég volt, hogy elhajtasson a doktorék kertje előtt és beforduljon a falusi utcára, hogy örömmel és vidámsággal találja magát szemben. Piros, fehér és sárga kendők lobogtak a szélben az útszélen felütött sátrak előtt, tele árukkal, és az út közepén annyi ember mozgott, hogy a lova csak lépésben tudott előrehaladni.

Egyszóval vásár volt Korskyrkában, persze nem olyan nagy, mint az őszi vásár, amikor a lakosság egész télirevalót vásárol, de mégis jól látogatott, népes vásár volt. A göteborgiak is ott voltak és pamutszöveteket kínáltak, amelyek illettek a nyári időszakhoz, a dalarnaiak ekét és sarlót árultak, amelyre a szántáshoz és vetéshez lesz szükség, a kosárkötők előrefurakodtak, teleaggatva kosarakkal, melyek alkalmasak voltak a nyári bogyószedéshez, az orsócsinálók is megjelentek hatalmas orsócsomókkal a hátukon, miután éppen a világos hosszú nyári napok a legalkalmasabbak, hogy a szövőszékeket ismét mozgásba hozzák.

Egészen szép látványosság volt, és ami legjobban tetszett Karl-Arturnak, az az öröm volt, amely mindenki arcáról feléje ragyogott. A gazdag kereskedők Kristinehamnból, Karlstadból és Örebróból, akik büszkébbek voltak, semhogy maguk járkaljanak árukkal, sátraikban álltak pompás bundáikban és főkabór sipkájukban és barátságos mosollyal köszöntötték vevőiket. A dalarnai leányzók vidáman álldogáltak egyszerű deszkáik előtt, amelyekre áruikat kitergették, míg a helybeliek ismerőseiket és barátait az azzal a vidámsággal köszöntötték, amelyet az ember tavasszal érez, mikor vége van a hidegnek, a rossz időnek és a bentülésnek. A pálinka is - mi tagadás - oka volt az emberek jókedvének, de nem annyira, hogy ilyen korán már valaki megrészegedett volna, legfeljebb néhányan bátrabbak és mosolygósabbak voltak.

Egypár helyt olyan nagy volt a tolongás, hogy nem tudtak előrejutni a kocsival, hanem meg kellett állniok és várakozniok. Karl-Artur nem panaszkodott, hanem örömét lelte azokban az apró jelenetekben, melyek lejátszódtak előtte a vásári sürgés-forgásban. Az egyik sátor előtt, ahol nagyszerű västergötlandi háziszövésű gyapjúszöveteket árultak, egy öreg paraszt állott nagyon kopottasan, egy szép lányt tartva a kezénél. Az öreg, úgy látszik, egy-két pohárral többet ivott a kelleténél, a többit azután megtette a tavaszi napsugár, de olyan nagy bátorság szállta meg, hogy hangosan kiáltott oda a kereskedőnek: - Bonander, Bonander, mit kóstál ez a vörös sapka? Mit kóstál hát ez a vörös sapka, Bonander? - De az a vörös sapka, amit a leányának akart megvenni, finom szalmakalap volt selyembéléssel és hosszú, piros szalaggal. A kereskedő azért akasztotta fel a sátra elé, hogy azzal a finomabb uraságokat csalogassa magához, és most, mikor a kopott paraszt akarta azt megvenni, úgy tett, mintha nem is hallaná. De ennek az lett a következménye, hogy a paraszt most még hangosabban kiáltozta: - Bonander, Bonander, mit kóstál hát ez a vörös sapka?

A tömeg hangosan kacagott, a gyerekek utánozni próbálták a szegény öreget, de Karl-Artur meghatónak találta, hogy azt gondolja, hogy csak a legfinomabb kalap az egész vásáron lehet jó az ő szép lányának.

A kocsi alighogy megindult, mikor ismét meg kellett állnia. Most egy bányász volt, hatalmas, középkorú ember, jól öltözve, okos és szép arccal, aki egy egész tömeget gyűjtött maga köré. Ott állt a közepén, nagyon komolyan és méltóságteljesen, de egyszerre csak nagyot ugrott és csettintett egyet a kezével.

- Most igazán részeg vagyok! - kiáltotta. - Ha tudnátok, milyen jó ez!

Egy pillanat múlva ismét elkomolyodott, ott állott csendesen egy darabig, de egyszerre váratlanul ismét ugrott egyet és csettintett a kezével. - Most igazán részeg vagyok! - kiáltotta újból. - Ujjé, de jó is ez!

Az emberek nagyot mulattak rajta, de Karl-Artur, aki útálta a részegeskedést, az egész jelenetet visszataszítónak találta és elnézett, mígnem a kocsisa felvilágosította, hogy az egész csak tréfa. - Olyan részeg az, mint én vagyok - mondta. - Így szokott az csinálni minden vásáron és csak azt akarja, hogy a népek mulassanak rajta.

Karl-Artur sajnálta a feleségét, aki most összekuporodva üldögél a kemence mellett és sejtelleme sincs erről a vidámságról, ami a közelében folyik. - Milyen kár, hogy nem jön ide! - gondolta. - Bizonyára találkozna néhány régi társával, akikre még mindig oly szeretettel gondol. Talán azok elűznék a komorságát, mely most annyira betölti lelkét.

De csakhamar másfelé terelődtek gondolatai. Amint a vásárokon szokásos, sokféle népség vetődik össze, egy csomó csavargó és lókupec, akiknek egyetlen mesterségük a ló- és óracsere. Ezek közül a jómadarak közül jött éppen az úton szemben egy, sebesen vágatva, valószínűleg mutogatva valami lócsiszárnak, hogy mit is tud a lova. Karl-Artur már messziről látta a sötét és karcsú férfit, aki felállott a kocsijában, hogy annál jobban tudja pattogatni ostorát szegény, sárga gebéje fölött. Kiabált és káromkodott, a lova vad félelemmel rohant előre, az emberek félreugrottak, hogy át ne gázoljon rajtuk. Karl-Artur kocsisa is ki akart térni, de a tolongásban nem tudott és egy pillanatra úgy látszott, hogy a két kocsi egymásba akad.

Az utolsó pillanatban azonban a hetykélkedő kocsis néhány szóval megnyugtatta a lovát és megrántotta a gyepelőt. Mikor aztán lassú trappban elhajtott a fiatal lelkész előtt, udvariasan leemelte a sapkáját, melynek ernyője félig le volt szakítva.

- Szolgája, kedves rokon! - kiáltotta oda. - Ezer ördög, de molyette lettél. Dobd le azt a fekete csuhát és gyere velem! Ez az élet, amit érdemes élni. - Azzal odacserdített a lovának, úgy hogy az ismét nekirugaszkodott, és Karl-Artur, akit zavarba hozott ez a találkozás, megkérte a kocsist, hogy minél hamarabb igyekezzék kijutni a vásárból.

Kiérve az országútra, a fiatal lelkész rágondolt a rokonára, Löwensköld Goranra Hedebyből, aki fiatalkorában megszökött hazulról, cigányokkal és komédiásokkal állt össze és azóta sohasem mutatott hajlandóságot, hogy visszatérjen a tisztességes életmódhoz.

Eddig Karl-Artur a rokonát elzüllött, szerencsétlen alaknak tartotta, a család szégyenfoltjának, de ma nem volt nagy hajlandósága, hogy ilyen keményen ítélje meg. Talán nem is lehet ilyen csavargónak az élete olyan örömtelen. Hiszen megvan a szabadsága, sok váratlan éri. Az út minden fordulójánál új kaland várja. Ilyennek nincsen gondja prédikációra, melynek meghatározott napra készen kell lennie, nem vezet unalmas anyakönyveket, sem pedig hosszadalmas egyházi gyűléseket. Talán a rokon nem is csinált olyan megvetendő választást, mikor az udvarház szalóját az országúttal cserélte fel.

Karl-Arturnak magának is gazdag tapasztalata volt az országútról. Diákévei alatt, mikor évente négyszer kocsizott Karlstad és Uppsala között, elég alkalma volt vele megismerkedni. Nem egy gondtalan napot töltött ott el. Örömmel emlékezett vissza azokra a virágokra, melyek az országutat szegélyezték, a szép kilátásokra a dombtetőkről, a kedélyes vendéglőkben elköltött ebédekre, a jóízű parasztkocsisokkal folytatott beszélgetésekre, akik az évek folyamán megismerkedtek vele és csodálkozva kérdezték tőle, hogy ugyan meddig akar még Uppsalában maradni, talán addig, míg olyan böles nem lesz, mint Salamon király.

Ő, aki mindig szerette a természetet, az országúton való utazást is önmagáért kedvelte. Míg a többiek panaszkodtak, addig ő azt gondolta magában: - Nem értem ezeket, hogy miért jajgatnak. Hiszen az országút mindig a barátom volt. Szeretem a meredek dombokat, mert

azok változatossá teszik az utazást. A mély, egyforma erdők mozgásba hozzák a képzeletet. A rossz út sem olyan gyűlöletes. Egy eltörött tengely egyszer jóbarátokat szerzett valamelyik faluban. Egy hóvihár következtében pedig egy grófi kastély vendége lettem.

Mialatt így elmélyedt visszaemlékezéseibe, melyeket rokonával való találkozása ébresztett fel, valami váratlan történt. Egy egészen új gondolat szállta meg. Úgy jött ez, mint derült égből a villámcsapás. Maga is annyira meglepődött, hogy felállt a kocsiban és egyet kiáltott.

A kocsis meghúzta a gyeplőszárat és ránézett. - Csak nem hagyta magister uram otthon a papipalástot?

Karl-Artur ismét leült és megnyugtatta a kocsisát. Nem, nem felejtett otthon semmit. Minden rendben van. Ellenkezőleg, megtalált valamit, amit elveszített.

Azután az egész kocsizás ideje alatt összekulcsolt kezekkel ült és szemei ragyogtak az új gondolat visszfényétől.

Amint a kocsisának is mondta, nem volt valami új dolog, ami eszébe jutott. Százszor, talán ezerszer olvasta Máté evangéliumában azokat a szavakat, melyeket Jézus mondott, mikor tanítványait szétküldte, hogy hirdessék szerte a világban az Úr országának közeli eljövételét. De eddig nem fogta fel azoknak igazi értelmét. Most értette csak meg, hogy Jézus igazán megparancsolta az apostoloknak, hogy mint szegény vándorok menjenek ki az országútra, magukkal hordván a drága hírt egyik tanyától a másikig, a kunyhóktól a kastélyokig. Jelenjenek meg a vásárokon és gyűjtsenek embereket maguk köré, költsék fel az utasokat a fogadókban való pihenésük közben, álljanak szóba az egyszerű vándorokkal és mindenkinek újságolják el a mennyország csodáit.

Hogy lehet, hogy eddig nem gondolt ennek a parancsolatnak a követésére, amely pedig oly világos és érthető szóval adatott meg? Ő meg lelkésztársai eddig nyugodtan álltak a szószéken és várták, hogy az emberek jöjjenek hozzájuk. De Jézus nem így akarta ezt. Az ő gondolata az volt, hogy a tanítványok maguk menjenek az országutakon és ösvényeken az emberekhez.

Igen, Karl-Arturnak megvolt a maga saját terve. Először egy földi paradicsomot akart alapítani, amely mintaképül szolgáljon az emberek számára. Ebben a percben megértette, hogy miért nem sikerült ez neki. Megértette, hogy miért talált oly nagy ellentállásra, miért vesztette el ékesszólását és miért érték olyan súlyos csapások. Az Úr meg akarta neki mutatni, hogy választása nem volt helyes. Krisztus nem azt kívánta, hogy az ő szolgája négy fal között ülő ember legyen. Az ő igazi szolgája legyen költöző madár, az országút szabad vándora, szegény ember, aki a természet ölén él. Italt és ételét az ég kegyelméből kapja, éhezzen és fázzék Isten tetszése szerint. Aludjék meleg ágyban, ha Isten éppen úgy rendeli, és ha egy reggel halva találnák egy hófúvásban, akkor az csak azt jelentené, hogy az Úr a fáradt vándort magához szólította.

- Ez az igazi szabadságnak az útja - gondolta magában rajongó örömmel. - Hálát adok néked, oh Uram, hogy megengedted nekem, hogy megtaláljam a helyes utat, mielőtt későn lenne.

- Amint hazaérek, - mormogta magában - azonnal írok a püspöknek. Megkérem, hogy szabaddíton fel korszakai állásomból és hogy kilépek az állami egyház kebeléből. Természetesen továbbra is lelkész akarok maradni és nem akarok valami más tanítást hirdetni. De nem tudok többé az egyházi törvények, a püspök meg a konzisztórium alá tartozni. Úgy akarom hirdetni Krisztus tanítását, ahogy azt ő maga kívánta, a Mi Urunk vándora akarok lenni, egy kolduspap, Isten komédiása.

Egészen elmélyedt ezekben a képzelődéseibe. Úgy érezte, hogy az élet új célt kapott. Az ismét gazdag és érdekes lett.

- A feleségem nyugodtan továbblakhat a házikómban - gondolta. - Boldog lesz, hogy nem lát. Bizonyára ismét visszahívja a tíz gyereket. Miatta ugyan nem kell nyugtalankodnom. Hiszen megszerzi a kezemunkájával mindazt, amire szüksége van.

Egyszerre úgy érezte, hogy minden nehézségtől megszabadult. A szíve szinte táncosan dobogott és egész bensőjét valami kimondhatlan jóérzés töltötte el.

### III.

Karl-Artur nem ért hat órára haza, bizony már majdnem nyolc óra volt, mikor a szekér megállott a háza előtt.

Mikor egy-két perc multán kinyitotta a konyhaajtót, - óh, már régen nem nyitotta ki ezt az ajtót ilyen vidám hangulatban - megtorpant a küszöbön, mert annyira megdöbbsent attól a látványtól, ami ott fogadta.

A felesége elhagyta a kemence melletti helyét. Odaült az asztal mellé az ablak alatt és két idegen férfival kártyázott. Éppen, mikor belépett, egy kártyát vágott ki az asztal közepére és hangosan, vidáman kiáltotta: - Pikász! És nincs több adú ottan!

- De bíz van, Anna, és pedig a királyom viszi az ütést - mondta a partnere és büszkén kivágta a kártyáját.

Ekkor félbeszakadt a játék. Meglátták Karl-Arturt, aki rémült arccal állott az ajtóban.

- Ez itt két régi pajtásom a vándorlási időmből, akik most meglátogattak - mondta a feleség, a nélkül, hogy felállott volna. - Hát egy kicsit mulatozunk, úgy, amint azt a régi időben tettük, ha összetalálkoztunk a fogadóban egy jó vásár után.

Karl-Artur most közelebb lépett hozzájuk és a két ember felemelkedett. Az egyik fekete bársony mellényt viselt, állig begombolva és felette egy hosszú, fekete posztókabátot. Kissé vörhenyes, kopasz és jóltáplált volt. Karl-Artur hamarosan felismerte benne Bonander kereskedőt, akinek a sátra előtt az a finom, rózsaszínű kalap függött. A másik igazi dalarnai volt, hosszú báránybőr kabátban, derék szál legény szabályos vonásokkal, a homlokán rövidrenyírt, kétoldalt meg hosszúra hagyott hajjal.

- Ez itten Bonander Ágost Markból - mondta Anna. - Ő biz módos ember már, fedett sátra van a vásárokon és saját kocsiján utazik. Szinte szép, hogy leül ilyen szegényekkel, mint én meg Kop Lars, akik mindig a saját hátunkon hordtuk az eladnivalónkat.

Bonander udvarias mozdulatot tett a karjával, mintha valami nagyon olcsó árat akarna visszautasítani. Arról kezdett beszélni, hogy részére mindig különös tisztesség volt olyan derék fehérszeméllyel együtt lenni, mint Svärd Anna, aki a dalarnai árusok mintaképe. Karl-Artur azonban félbeszakította.

- Feleségem ismerősei mindig szívesen látott vendégek, - mondta - de azt meg kell mondanom, hogy a kártyajáték tilos az én házamban.

Ezt barátságosan, de méltóságteljesen mondta. Az idegen férfiak kissé kipirultak és nyugtalanul nézdegéltek körül, de Anna hamarosan készen volt a válasszal.

- Na még mit! - tört ki belőle. - Igazán nem érdemes, hogy idejössz és csak elrontod a kedvünket. Menj a szobádba! A vacsorádat már oda készítettem! Hagyj minket most békén!

Karl-Artur, aki eddig még sohasem hallotta a feleségét ilyen hangon beszélni, nagy fájdalmat érzett lelkében, de uralkodott magán és éppolyan nyugodtan és udvariasan, mint az előbb, így szólt: - Nem volna talán jobb, ha csak beszélgetnének? A régi ismerősöknek sok minden mondanivalójuk lehet egymásnak.

- Adj csak ki, Ágost! - mondta Anna. - Rajtad a sor. Ez az ostoba nem enged addig, míg mindent el nem vesz az embertől, amit szeret.

- Anna! - kiáltotta Karl-Artur éles hangon.

- Igen, hát nem vetted el tőlem a háromnapos lakadalmat? Nem vetted el tőlem a papudvart, amire számítottam? Nem vetted el tőlem a gyermekeket, meg az ötven tallért? Most meg mán a kártyázást is el akarnád venni! Adj ki, Ágost!

Bonander engedelmeskedett a felszólításnak. Úgy ő, mint a dalarnai csöndben ültek és várták, míg a házastársak kiveszekszik magukat. Egyikőjük sem volt berúgva és valószínű, hogy Karl-Artur szép szerével lemondatta volna őket a kártyázásról, ha csak megőrizte volna önuralmát. De annyira felháborodott a felesége ellentmondása miatt és hozzá még idegenek jelenlétében. Kinyújtotta tehát karját, hogy kitépje a kártyákat a felesége kezéből.

Ebben a percben Lars, aki hatalmas, vasszerszámokkal teli zsákkal szokott vándorolni az országúton, karjával egyet legyintett. Nem volt ez erős mozdulat, de Karl-Artur csak úgy repült a padló felett, mint egy megütött légy és ha nem állt volna egy szék az útjában, földre terült volna. Egy percig lihegve ült a hirtelen jött támadás után, de hát nem hiába vágott fát néhány hét óta, megvolt neki is a magához való ereje. Rá akart rohanni a támadójára, de egy pár kar hatalmas erővel lefogta, felemelte és vitte a szobája felé. Mindez lassan és óvatosan történt és igazán alig lehetett erőszaknak nevezni. Az ajtó egy rúgással felnyílt és őt letették az ágyára és aztán szó nélkül otthagyták.

Ott feküdt aztán fogait csikorgatva tehetetlen dühében és megalázkodtatásában. De hát jól tudta, hogy itt nem tehet semmit. A másíknak az ereje sokkal hatalmasabb volt. Ha csak nem akar a bíróhoz leszaladni és embereket hívni segítségül, hogy kiűzzék az idegeneket a házból, akkor igazán maga nem csinálhat semmit.

Néhány óráig feküdt így és várt. A nevetés, a beszélgetés, meg az asztal ütögetése, amint kártyát hívtak, behallatszott hozzá a vékony falakon keresztül. Borzasztó gyűlölet ébredt fel benne a felesége iránt, vad bosszúterveket eszelt ki, melyeket majd akkor hajt végre, ha az idegenek elmentek.

A vendégek végre elmentek és a felesége bement a hálószobába. Minden elcsendesedett.

Erre felkelt, kilopózkodott a folyosóra a felesége ajtajához, de azt bezárva találta.

Néhányszor dörömbölt az ajtón, de nem kapott semmi feleletet. Azután visszament a szobájába, gyertyát gyújtott és a konyhába sietett, hogy valami szerszámot találjon, amivel betörheti a felesége ajtaját.

Az első, ami a szemébe ötlött a konyhában, az a kártya volt, amit az asztalon felejtettek. Úgy gondolta, hogy legjobb lesz, ha legelőbb ezt az ellenségét semmisíti meg.

- Anna jó helyen van - gondolta. - Ő úgysem kerülhet ki engem.

Az asztalfiókban talált egy ollót és azzal kezdte szétvagdosni az egyes kártyákat. Minden lapot apró, háromszögletes darabkákra vágott, lassan és rendszeresen, valami rendkívüli buzgósággal. Dehát az ötvenkét lappal sok teendője volt és még el sem készült, a felkelő nap betekintett az ablakon.

Ezalatt vak haragja is elmúlt. Fázni kezdett és borzasztóan elálmosodott.

- Na, majd a többi holnapra hagyom - gondolta. - De azért hadd kapjon tőlem egy kis üdvözlőt.

Azzal az egész halom apróra vagdalt kártyadarabkákat nevetve kezdte szétszórni a padlón. Telemarokkal szórta, mint a magvető a magvakat és vigyázott, hogy minden szögletbe jusson belőle. Mikor ezzel elkészült, az egész padló úgy nézett ki, mintha hó esett volna rá.

A padló már öreg volt, tele repedésekkel. A feleségnek ugyan lesz dolga, míg ezeket az éles-szélű, kemény papírdarabkákat minden hasadékból kiszedegeti, ahova beszorultak.

## A TALÁLKOZÁS.

### I.

Végre eljött az a nap, mikor ez a két teremtes találkozzék és beszéljen egymással, ezek ketten, akik még három évvel ezelőtt az öreg korskyrkai paplakban éltek és szerették egymást; ő, aki most finom és előkelő úridáma lett, de a mellett praktikus, aki boldogságot árasztott maga körül, ahová csak ment, és a másik, a szegény pap, aki mindig töretlen utakon akart előre-menni, akiről, úgy látszik, a sors úgy döntött, hogy csak szerencsétlenséget hoz mindazokra, akik szeretik.

Hát hol is találkozhattak volna másutt, mint annak a papudvarnak a kertjében, mely nemcsak szerelmüknek volt tanuja, hanem szomorú civakodásuknak is, amely szétválasztotta őket? Igaz, hogy az most nem díszlett nyári pompájában, ellenkezőleg, a tavasz még nem köszöntött be oda igazán, a bokrok még nem lombosodtak ki, a megbarnult őszi faleveleket még nem söpörték el az utakról, sőt még itt-ott a mohával letakart virágágyak között néhány csomó piszkos szürke hó is előcsillant. De őket kettőjüket mégis idecsalogatta az átélt és soha el nem felejtett emlékek hatalma.

Charlotte Forsius esperesné társaságában jött a papudvarba azon a napon, mikor éppen tavaszi vásár volt Korskyrkában és Karl-Artur a vidékre utazott. Szívesen szerette volna kedves nevelőanyját visszatartani Sjötorpban az egész nyáron át, de hát nem akart olyan kegyetlen lenni, hogy megakadályozza az öreg, hangyaszorgalmú gazdasszonyt a régi otthonába való visszatérésben, mikor éppen közeledik a szép idő a nagytakarításhoz. Az esperesné is annyit emlegette, hogy mennyire vágyódik még egyszer bemenni Forsius szobájába, leülni a díványszögletbe és onnét nézegetni a szürke papíríveket, a régi széket, a pipatóriumot és mindazt, ami feleleveníti a drága megboldogult emlékét. Charlotte azonban nem hagyta magát rászédetni. Jól tudta, hogy nemcsak az volt, ami az öreg esperesnét visszahívta otthonába. Miután az új lelkészt még nem nevezték ki, megkérte, hogy engedjék meg neki, hogy még egy évig lakhassék a papudvarban, és most arról volt szó, hogy fenntartsa a régi udvar tekintélyét, hogy utánanézzon, vajjon a virágágyakat szép kerekre ássák, a vadszőlőt lenyesegezzék, a kavicsos utakat felgereblyéljék és a fűpázsitot olyan szépen nyírják, mint a férje idejében.

Charlotte, aki csak néhány napig akart a papudvarban maradni, hogy az esperesné megszokja az egyedüllétet, kedvtelésből az egykori lányszobájába költözött be. Szinte oda szerette volna kiáltani a régi falaknak: - Nézzetek ide, itt vagyok, Charlotte. Persze nem ismertek meg. Nézzétek meg a ruhámat, a kalapomat, a cipőmet, de mindenekfölött az arcomat! Látjátok, ilyen egy igazán boldog teremtes.

Odament a tükör elé, mely még leánykora óta ott állott és úgy nézegette magát.

- Mindenki azt mondja, hogy legalább háromszorta szebb vagyok, mint azelőtt, és szinte azt hiszem, hogy az embereknek igazuk van.

Egyszerre csak a saját tükörképe mögött feltűnt egy sápadt leányarc, sötéten villogó szempárral. Charlotte egyszeriben elkomolyodott. - Persze, - mondta - szinte gondoltam, hogy itt kell találkoznunk. Szegény leányzó, milyen boldogtalan is voltál te akkor! Igen, az a szerelem, az a szerelem!

Elsietett a tükörtől. Hiszen nem azért jött ide, hogy annak a borzasztó időnek az emlékeibe mélyedjék el, amikor felbontotta Karl-Arturral való eljegyzését.

Különböen nem lehet tudni, hogy azt, ami vele azon a nyáron történt, éppen szerencsétlenségnek tartja. A gazdag Schagerström Charlotte asszony jól tudta azt, amivel leginkább elbájolja az embereket, azt a kielégítetlen vágyódást, mintha az élet legpompásabb adományait

veszítette volna el, ezt a költői mélabúzt, melyről minden férfi azt hiszi, hogy egyedül ő van hivatalosan elosztatni, ezt a szegény, lenézett Löwensköld Charlotte kisasszonytól örökölte.

De hát ez az epekedés, ez a mélabú, mely rászáll az arcára, mihelyt elkomolyodik, jelent-e valamit? Hát ez a ragyogó, mindig vidám, mindig merész, mindig mulatni vágyó Schagerström Charlotte talán nem boldog? Talán még mindig szívében rejtegeti ifjúkori szerelmét? Ah, az igazat szólva, ő maga sem tudott volna ezekre a kérdésekre őszinte választ adni. Hiszen boldog a férjével, de meg kellett vallania, hogy háromévi házasság után mégsem érzi iránta azt a hatalmas, minden mást elnyomó szenvedélyt, mellyel egykor Ekenstedt Karl-Artur után égett a lelke.

Miután sokat járt kint a nagyvilágban, észrevette, hogy követelése is úgy az emberekkel, mint minden mással szemben megnövekedtek. Most már nem tisztelte oly nagyon a vörös téglából épült paplakot és az esperesné rideg szalóját. Lehet, hogy elvesztette érdeklődését a szegény falusi pap iránt is, aki egy parasztlánnyal lépett házasságra és két szobáskában lakik.

Nem is nagyon igyekezett, csak hogy éppen egyszer viszontlássa, mióta az visszajött Korskyrkába, és miután ez a kísérlete nem sikerült, szinte megelégedett. Nem szerette volna, hogy találkozásuk csalódás lett volna, ha pedig nem lett volna csalódás, úgy még kevésbé szerette volna.

Bár nem igen akart Karl-Arturral találkozni, mégis bizonyos anyai gondoskodással örködött felette. Az esperesné tudomást szerzett életének külső körülményeiről, a házasságáról, az otthona berendezéséről, Thea veszedelmes befolyásáról és felesége derekasságáról. Senki sem örült jobban, mint ő, hogy Karl-Artur ezen a télen, úgy látszik, visszaszerezte a hívők tiszteletét és ragaszkodását, annyira, hogy sokan azt óhajtanák, hogy bárha olyan idős volna, hogy a nagytiszteletű Forsius örökébe léphetne, mint Korskyrka lelkésze.

Charlotte, aki férjhezmenése óta azt a szokást vette fel, hogy későn kelt, bizony másnap csak a reggelinél mutatkozott. Az esperesné már jó pár órája talpon volt. Nagy sétát tett a kertben, megállt a kapuban és gyönyörködött a kilátásban a tó meg a templom felé, közben beszélgetett az arrafelé menőkkel és hallgatta a híreket.

- Képzeld csak, Charlotte! - mondta. - Ez a Karl-Artur! Hát Isten látja a lelkemet, igazán ragaszkodom hozzá, de ő mindig csak a régi marad.

Ezután elbeszélte, hogy Karl-Artur ismét egy rettenetes botorságot követett el, mikor megengedte, hogy az árvákat elvigyék tőle.

Charlotte egészen megkövülten hallgatta. Most is érezte, mint annyiszor azelőtt, hogy igazán nem érdemes semmit sem tenni Karl-Artur érdekében. Valami láthatatlan hatalom ellenállhatatlan erővel húzta őt a saját romlása felé.

- Hát nem igazán szerencsétlenség ez? - folytatta az esperesné. - Tudod, én ugyan nem tettem sem doktorátust sem papvizsgát, de annyit csak tudok, hogy inkább börtönbe mentem volna, mintsem az árvákat elengedtem volna magamtól.

- Talán már nem bírta ki tovább - mondta Charlotte, aki hirtelenében visszaemlékezett a Karl-Artur konyhájában tett látogatására, a nehéz levegőre, a rendetlenségre, a porra, az összevisszahányt szerszámokra, az ágyakra és a gyerekekre.

- Nem bírta tovább! - mondta az esperesné és megvető arckifejezést csinált. - Mintha az ember nem tudna sokkal rosszabbhoz is hozzászokni! Bármilyen nagy butaságot csinált, mégis úgy látszott, mintha az Úristen meg akarná segíteni. Gondolj csak a szavaimra, ha megtartotta volna ezeket az árvákat, akkor mint korskyrkai esperes fejezhette volna be egykor az életét.

- És a felesége? - kérdezte Charlotte élénken. - Ő is el akarta küldeni a gyerekeket?

- Dehogyan is - mondta az esperesné. - Ő mindenáron meg akarta volna azokat tartani. Találkoztam Per-Ers anyóval a kapunál. Ő elmondta nekem, hogy az egész Thea műve volt.

- Thea! De hiszen a néni megtiltotta...

- Ah, megtiltottam. Igen, de hát nem is az ő vagy Karl-Artur otthonában találkoztak, de hát ilyen kis faluban alig kerülhettek el egymást. Per-Ers anyó egyszer Theával együtt üldögélt a doktor várószobájában és alig múlt el néhány perc, hogy Karl-Artur is megjelent ottan. Erre Thea azonnal arról kezdett vele beszélgetni, hogy küldje el a házából a gyerekeket.

A két asszony szinte ijedten és tanácstalanul nézett egymásra. Hiszen egy jól megkövacsolt tervük semmisülhet most meg.

Ugyanis néhány tekintélyes vezetőember a kerületből megegyezett, hogy összejövetelet tartanak a fogadóban. Fontos dolgokról kellett határozniok. Korskyrkában, mely falu mindig a korral haladt, egy népiskolát akartak építeni. De még ez nem volt minden. A kerület lakossága olyan gyorsan növekedett, hogy úgy találták, nem elegendő egy lelkész az egyházi teendők ellátására. Arra gondoltak, hogy egy másodlelkészi állást is felállítanak, aki nemcsak lakást, de teljes fizetést is kapna. Hogy ez azonban ne legyen nagyon súlyos teher a gyülekezeten, azt gondolták, hogy ugyanaz a személy, aki a másodlelkészi teendőket végzi, egyúttal tanítója lesz az új iskolának. És ez a személy nem volna más, mint maga Karl-Artur.

Az egész dolgot természetesen az egyházgyűlésen határoznák el, de miután ez nagy költséggel jár, ezért előzetes megbeszélésre gyűltek össze, hogy vajjon azok, kik a legtöbbet számítanak a kerületben, hozzájárulnak-e?

Biztos, hogy senki sem sejtette, hogy az egész terv Charlotte élénk kis fejében fogamzott meg. Nagyon ügyesen felhasználta egyesek vonzalmát Karl-Artur iránt és így előkészítette a dolgot, a nélkül, hogy ő maga az előtérbe lépett volna. Mindenki tudta, hogy Karl-Artur még fiatal ahhoz, hogy rendes lelkésszé választhassák ilyen nagy gyülekezetben, és így örültek a tervnek, hogy ezáltal mégis megtarthatják maguk között.

Így nem lehet azon csodálkozni, hogy az esperesné hírei nagyon elszomorították Charlotte-ot. Íme, végre majdnem sikerült neki Karl-Arturnak egy jó és biztos állást szerezni, amikor ez a Thea mindent elront. Hiszen ha szerette, beláthatta volna, hogy az valóságos csoda, hogy egy szegény segédlelkész ilyen nagy gyermeksereget vett gondozásba és hogy éppen ez erősítette meg itteni helyzetét.

Rátekintett az ebédlői nagyórára és felsóhajtott. - Tíz perc múlva tíz óra - mondta. - Az összejövetelet azonnal kezdődik.

Ő tudta a legjobban, minő nagy fáradságába, minő leleményességébe került, míg ezt az összejövetelet meg tudta rendezni. A legnehezebb volt férjét, Schagerströmt rávenni, hogy megjelenjen és támogassa a nagyszabású tervet.

- Igen, az összejövetelet! - mondta az esperesné. - Nem csodálkoznék, ha minden úgy összedülne, mint egy kártyavár. Azok, akik legutóbb meglátogatták Karl-Arturt, beszélnek, hogy a felesége egész nap csak a kemence mellett ül és egy szót sem szól. Féltékeny Theára, megérted. Ilyen nép sohasem tud uralkodni magán. Különben azt is beszélnek, hogy itt szoktak találkozni az én kertemben, de ennek aztán végetvetek.

- Ez a Per-Ers anyó mindig csak pletykafészek volt - mondta Charlotte elkeseredve.

De ugyanakkor csodálkozott magában, hogy minden visszatér. Thea iránti gyűlölete ismét olyan erős lett a lelkében, mint azon a napon, mikor levágta a szép hajfürtjeit.

A reggelinek azonban ilyen beszélgetés közben vége lett és Charlotte, aki fel volt indulva és szomorú is volt, kendőt vetett a vállára, hogy kimenjen egy kicsit a kertbe.

Földre szegzett tekintettel ment, mintha annak a kettőnek a nyomát keresné, akik állítólag itten tartották szerelmi találkozásukat. A helyet jól választották. Karl-Artur még a régi időből tudta, hogy minő jó búvóhelyek vannak a bokrok és sövények között.

- Azelőtt bizonyára nem szerette, - gondolta magában - de lassanként odáig fejlődött a dolog. Azt a szegény dalarnai leányzót persze megunta. Vigasztalást keresett Theánál, mivel pedig az orgonista is beteg, így csak a szabadban találkozhattak.

Bár az egészség szinte természetesnek találta, mégis magában rettenetes sértődést érzett, hogy a két szerelmes éppen azt a helyet választotta meggondolatlanságukban.

- De hogy merték! - gondolta. - Hiszen a bokrok még nem is lombosodtak meg. Hiszen akárki, aki az úton ment, megláthatta őket.

Megállott, hogy még egyszer végiggondolja az egészset. A sövény barnás lombja között meglátta a kicsi filagória körvonalait.

- Itt van, ahová elbújtak, persze, hogy ez az - gondolta és odasietett az időtől alaposan elkorhadt, rozoga kis épülethez, mintha azt várta volna, hogy a bűnösöket ott kaphatja rajta.

A nyári házikó be volt zárva, de Charlotte minden nagyobb nehézség nélkül rántotta fel az elrozsdásodott zárat. Belépve, szembetalálta magát azzal a rendetlenséggel, ami így tavaszkor uralkodik ilyen kis kerti házban: poshadt levegő, betört ablakok, letépett tapéták. A szögletben lévő száraz lombcsomó alul, melyet az őszi viharok sodortak be, valami szürkésfekete csillámlott elő. Ez volt a kert védőszeleme, a hatalmas sikló, mely most még téli álmát aludta.

- Nem, itt legalább nem voltak - gondolta Charlotte. Az öreg kígyó láttára Thea elájult volna.

Ő maga nem sokat törődött a tehetetlen állattal. Odament az egyik rozoga ablakhoz, felnyitotta és leült az alatta lévő lócára.

Innen jól láthatta a bokrokat, melyek tele voltak kipattanó rügyekkel és szelíd színekben ragyogtak. A zöld pázsiton lévő ágyakban már a sárga liliomok és nárciszok dugdosták ki fejeiket.

Charlotte, aki nagyon szerette ezt a helyet, magában mondogatta: - Bizony nem először ülök itten és várok valakire, aki sohasem jön.

Alighogy ezeket a szavakat mondta, íme, látta, hogy egy férfi sétál a lugasok között és közeledik a nyári házikóhoz. Hamarosan oly közel volt, hogy megismerhette. Karl-Artur volt.

Charlotte mozdulatlanul ült. - Bizonyára nincsen egyedül - gondolta. - Nemsokára utána jön Thea.

Ebben a pillanatban Karl-Artur megállott. Megismerte Charlotte-ot és önkénytelenül is végigsimította kezével a homlokát, mint az olyan, aki azt hiszi, hogy káprázatot lát.

Charlotte, aki csak néhány lépésnyire volt tőle, látta, hogy nagyon sápadt, de arca még mindig olyan gyermekies finom, mint azelőtt. Talán kissé megöregedett, vonásai kiélesedtek, de az a finomság, mely annyira jellemezte Ekenstedt ezredesné fiát, nem tűnt el. Amint ott állt abaposztóból készült ruhájában, Charlotte úgy találta, mintha valami modern elvarázsolt királyfi volna.

Alig egy másodperc múlva világos lett Karl-Artur előtt, hogy valóban Charlotte az, aki az ablaknál ül. Tárt karokkal sietett a kis emelkedés felé, amelyen a nyári házikó állott.

- Charlotte, - kiáltotta örömteljes hangon - Charlotte, Charlotte!

Magához vonta a kezeit és úgy csókolgatta, mialatt szeméből patakzottak a könnyei.

Világos, hogy ettől a váratlan találkozástól egészen magánkívül volt, örömeiben-e vagy fájdalmában, azt igazán nehéz volna megmondani. Oly hevesen kezdett zokogni, mintha az évek óta visszafojtott könnyzáró most elszakítva gátját, egyszerre akart volna előtörni.

Miután azonban egész idő alatt símogatta és csókolgatta a kezeit, Charlotte megértette, hogy a Theával való szerelmi viszonya nem egyéb, mint hazugság. Nem Thea volt, aki a szívét uralta, hanem valaki más.

De hát ki volt az a másik? Ez alig lehet más, mint ő maga, az, akit oly megvetően visszautasított, azt szereti ismét. Semmi szerelmi vallomás nem beszélhetett volna világosabban, mint ez a szenvedélyes sírás.

Mikor Charlotte ezt megértette, valami ízt érzett a szájában, mintha régi éhsége csillapodást nyert volna, vagy mintha valami hosszas, kellemetlen nyomástól szabadult volna meg a szíve, vagy mintha azt a terhet, melyet oly régen hordott a vállán, egyszerre leemelték volna. Valami boldogságos érzéssel hűnyta le a szemét.

De ez csak egy pillanatig tartott. A másik pillanatban már ismét józan és okos lett.

- Ugyan mi lesz ebből? - gondolta. - Hiszen házas, éppúgy, mint én, és hozzá még pap. Legjobb, ha megnyugtatom. Ez a legfontosabb.

- Ugyan Karl-Artur, nem szabad így sírnod - mondta. - Hiszen csak én vagyok, Charlotte. Az esperesné minden áron itt akar lakni nyáron át, és most itt maradok vele egy pár napig, hogy segítek neki a ház rendbehozásában.

A leghétköznapibb hangon beszélt vele, hogy csak elállítsa a sírását, de Karl-Artur még erősebben zokogott.

- Szegény fiú! - gondolta Charlotte. - Megértem, hogy nemcsak miattam sírsz. Nem, hanem siratod minden szépnek és műveltnek, kellemesnek és okosnak a hiányát, siratod az édesanyádat és az otthonodat. De most ne gondoljunk ilyesmire, amin nem lehet már segíteni, hanem legyünk okosak.

Néhány percig kitekintett a kertbe, azután így folytatta:

- Tudod, hogy valóságos öröm ismét a régi papudvarban lakni. Ma reggel aztán arra gondoltam, hogy milyen kellemes lehet kint a kertben a bokrok között, mielőtt a magas hársfák kizöldülnének és megakadályoznák, hogy a napfény rásüssön az utakra. Szinte élvezet látni, mily módon szívja be a pázsit és a növényzet a napfényt.

Karl-Artur védekezőleg nyújtotta fel karjait, de miután csak tovább zokogott, Charlotte elhatározta, hogy tovább beszél, mert azt remélte, hogy ez megnyugtató hatással lesz reá.

- Milyen különös is ez a napfény, - mondta - midőn így az ágak között kell utat keresnie a földre. Olyan szelíd és szerény. És azok a virágok is, melyeket így életre hív, sosem szereznek pompás színeket. Azok többnyire világossárgák vagy világoskékek. Ha nem virágoznának tömegesen és ilyen korán, akkor talán észre sem vennénk.

Karl-Artur felemelte kisírt arcát. Nagy erőlködéssel tudott csak néhány szót kinyögni.

- Én csak vágyódtam... vágyódtam.... az egész télen át.

Világos, hogy felizgatott kedélyállapotában nem tetszett neki, hogy Charlotte oly nyugodtan beszél a virágokról és a napfényről. Azt akarta, hogy ő is érezze annak a viharnek erejét, amely bensejében dúl.

Charlotte azonban tudta, hogy sok szó van, melyeket legjobb ki sem mondani, azért csak újból elkezdte, mint a makacs gyermekleány, aki el akarja altatni a síránkozó kis gyermeket.

- Valami csodálatos ereje van a tavaszi napsugárnak. Lám, bárhová is küldje fényét, mindennütt új életet ébreszt. Olyan, mintha az egész varázslat volna. Bármennyire enyhék is ezek a sugarak, mégis erősebbek, mint a nyaré, mely nagyon is égető és az őszé, mely csak hervadást és halált hoz. Nem gondoltál soha arra, hogy ennek a sápadt napsugárnak körülbelül olyan ereje van, mint az első szerelemnek?

Karl-Artur egyszeriben figyelmesebben kezdett hallgatni, mikor ezeket a szavakat kimondta. Charlotte pedig hirtelen továbbfolytatta.

- Persze, te nem emlékszel vissza ilyen csekélységekre, de én szívesen visszagondolok arra a tavaszi estére itt Korskyrkában, kevéssel azután, hogy idejöttem. Mi ketten elmentünk, hogy néhány szegényt meglátogassunk, akik messze, bent laktak az erdőben. Kissé sokáig maradtunk náluk, úgy hogy mire hazaértünk, a nap már leszállt és köd ült le a völgyre.

Karl-Artur ismét felemelte a fejét. Úgy látszik, a könnyzápóra elállott. Már nem csókolta tovább a kezét, hanem csendben szívott magába minden szót, amit azok a szép ajkak kiejtettek.

- Emlékszel arra igazán, hogyan sétáltunk? Az út dombra fel és dombra le vezetett. Alighogy valamely magaslatra értünk fel, a lenyugvó nap sugarai megvilágítottak, de lent a völgyben köd vett körül. Az egész világ egyszerre eltűnt körülöttünk.

Mit is akart tulajdonképpen? Az a férfi, aki szerette, már nem fejtett ki többé ellenállást. Minden ellenkezés nélkül vezettette magát általa a napsütötte dombokon által.

- Ah, minő vándorút is volt az! - folytatta Charlotte. - A szelíd, halványvörös nap és a lágy, áttetsző köd mindent megváltoztatott maga körül. Csodálkozva láttam, hogy a közeli erdők világoskék színben ragyognak, míg a távoli magaslatok szinte bíborban égtek. Mese tájakon jártunk. Hogy fel ne ébredjünk ebből a varázslatból, ki se mertük hangosan mondani, hogy milyen szép volt.

Charlotte elhallgatott. Azt várta, hogy Karl-Artur fog valamit szólni, de az, úgy látszik, nem akarta félbeszakítani.

- Fent a dombokon csöndben, áhítattal mentünk. De amint leértünk a köddel borított völgyekbe, táncolni kezdtünk. Igen, talán nem te, hanem én. Előretáncoltam az úton, teljes boldogságban az este szépsége miatt. Legalább azt hittem, hogy ez okozta, amiért nem tudtam nyugodtan menni.

Ebben a percben rövid mosoly vonult végig Karl-Artur arcán. Charlotte visszamosolygott. Megértette, hogy a paroxysmust legyőzte. Ismét ura volt érzelmeinek.

- Ismét egy dombon haladtunk - folytatta Charlotte. - Elhallgattál. Azt gondoltam, hogy a lelkész úr talán nem helyeselte, hogy táncoltam az országúton és alig mertem az oldala mellett lépkedni. De mikor ismét leértünk a völgybe, mikor a köd ismét körülfogott... Nem mertem többé táncolni, de akkor...

- De akkor, - szakította félbe Karl-Artur - akkor megcsókoltalak.

Ebben a percben, mikor Karl-Artur kiejtette ezeket a szavakat, egy férfi arcát pillantotta meg a szemközti ablakban. Hogy ki volt, azt nem tudta megmondani. Az alak azonnal eltűnt, mikor odanézett. Azt sem tudta biztosan, hogy igazán látott ott valakit.

Mindenesetre nem akarta ezzel Charlotte-ot nyugtalanítani. Hiszen csak az ablaknál álltak és úgy beszélgettek. Ugyan mi az, ha talán a bérlő vagy a kertész meg is látta őket? Ez még semmit sem jelent. Miért megzavarni ennek az órának a boldogságát?

- Igen, - mondta Charlotte - megcsókoltál, és én azonnal megértettem, miért látszott az erdő kéknek és miért kellett nekem táncolni az országúton. Ah, Karl-Artur, az egész életem megváltozott abban a percben. Igen, akkor úgy éreztem, mintha a saját lelkembe látnék és a fölött a messzi mezőkön egyszerre tavaszi virágok fakadnának. Mindenütt, mindenütt. Fehér, világoskék és halványsárga tavaszi virágok. Láttam, amint ezer meg újra ezer fakad fel a földből. Nem tudom, hogy láttam-e valaha ilyen szépet.

Egészen meghatódott. Egy könnycsepp csillant meg a szemében és hangja megrezdült egy pillanatra, de csakhamar visszanyerte előbbi nyugalmát.

- Barátom, - mondta - most már megérted, miért emlékeztetnek engem ezek a tavaszi virágok az első szerelemre?

Karl-Artur szorosán megfogta a kezét. - Ah, Charlotte! - sóhajtotta.

Ekkor azonban Charlotte felemelkedett.

- Látod, - mondta - ez az, amiért mi nők sohasem tudjuk egészen elfelejteni azt, aki a szerelem napját először ragyogtatta felénk. Nem, azt soha többé nem tudjuk elfelejteni. De viszont nagyon kevesen vannak közöttünk, igen, alig egy néhányan, akik a tavaszi virágok birodalmában maradnak. Elvisz minket valami nagyobb, valami hatalmasabb.

Intett feléje, kissé tréfásan, de egyszersmind bánatosan, egy mozdulattal jelezte, hogy ne kövesse, azután eltűnt.

## II.

Mikor Karl-Artur ezen a reggelen felébredt, a nap már magasan állott az ablaka felett, ami azt mutatta, hogy mélyen átaludta a délelőtt egy részét. Azonnal felkelt. Még kissé álmosan, csodálkozva, hogy miért ébredt fel oly későn és akkor eszébe jutott, hogy egész napfelkelteig fenn volt, hogy összevagdossa a kártyákat.

Ezzel aztán a tegnapi nap összes eseményei visszatértek az emlékezetébe és rémület meg undorodás fogta el nemcsak a felesége, de önmaga iránt is. Ugyan kicsoda ő, hogy annyira felbőszült egy sértés miatt, hogy a felesége életére tört? Ő volt az, igazán ő maga, aki kitalálta azt a gonoszságot, hogy szétvagdosson egy játszma kártyát és szerteszórja a padlón az apró darabokat? Hát micsoda gonosz hatalom szállta meg? Hát vadállat ő?

Miután előtte való este semmit sem evett, a vacsorája, amit a felesége bekészített számára, még érintetlen volt. Hozzálátott, hogy jóllakjék a hideg kásából és a tejből, azután vette a kalapját és hosszú sétára indult. Boldog volt, hogy ily módon néhány órával elhalaszthatja a feleségével való kimagyarázkodást.

Az országúton ment a papudvar felé és amint odaért, kinyitotta a kertajtót és bement a régimódi kertbe, ahová télen annyiszor menekült zajos és szorongásig megtelt házából.

És ott találta Charlotte-ot, aki szebb és elbájolóbb volt, mint valaha. Hát csodálkozhatik-e valaki, hogy az érzelmek erőt vettek rajta? Az első percben nem akart egyebet, csak oda kiáltani feléje, hogy régi szerelme visszatért és hogy a keblére szoríthassa.

De a sírás elnémította, és Charlotte, ez az okos és jó teremtés, időt nyert, hogy magához térítse. Megértette, hogy mit akart neki mondani, mikor életre hívta előtte ezeket a képeket első szerelmük idejéből. Azt akarta, hogy megértse, hogy ő még mindig szereti ezeknek a napoknak az emlékét, de szíve egy másik férfié.

Miután Charlotte elment, egy darabig sötétség és üresség ült a lelkére. De a visszautasított tehetetlen gyűlöletét mégsem érezte. Jól tudta, hogy az csakis az ő hibája volt, hogy örökre elvesztette.

Ebben a nagy sötétségben hamarosan egy fénysugár gyulladt ki. Tegnap gondolatai, a boldog jövő látomásai, amelyeket az otthoni békétlenség elűzött, ismét tisztán és ellenállhatatlanul előtérbe léptek. Minden földi szerelemnél fenségesebbnek látszott előtte az a feladat, hogy végre igazán a Megváltónak szentelheti magát az egyedüli helyes módon, hogy egész életén át vándorolni fog, mint az országutak apostola, mint egy szabad vándormadár, aki az élet szavával érkezik a szomszédhoz, mint a Mi Urunk koldusa, aki a maga szegénységében olyan kincseket osztogat, melyeket sem moly, sem rozsda meg nem ronghat.

Lassan, mélyen elgondolkozva megindult a falu felé. Legelőször is megbékül a feleségével. Ami azután történik majd, azt még nem tudta biztosan, de nagy nyugalmat érzett a lelkében. Az Isten ismét felemelte. Neki magának nem volt szükséges semmiről sem határoznia.

Mikor leért a falu legelső kis házához, ugyanahhoz a házikóhoz, melyből Svärd Anna kilépett, amikor először találkozott vele, most ismét kinyílt az ajtó és annak tulajdonosa feléje ment. Az is Dalarnában született és ennél a földijénél szokott Svärd Anna megszállni, amikor még a hátizsákjával házalt a környéken.

- Na, ne haragudj rám, lelkész uram, hogy rossz hírrrel jövök mostan feléd - mondta. - De Anna volt nálam a reggel és megkért, hogy mondjam meg neked, hogy hazakészül.

Karl-Artur rámeredt az asszonyra anélkül, hogy értette volna, mit is mond.

- Igen, - folytatta az - hazament Medstufalvába. Pedig hát mondtam neki, hogy ne menjen. Hisz csak néhány heted van, míg gyerekágyba kerülsz, mondtam neki. De ő azt felelte, hogy hát neki már mindenképp menni kell. És oszt nagyon kért, hogy pontosan megmondjam neked, hogy hova megy. Ne gondója, hogy elemészttem magam, mondta. Csak hazamék.

Karl-Artur belefogózkodott a kerítésbe. Ha ugyan már nem is szerette többé a feleségét, mégis annyi ideig éltek együtt, hogy úgy érezte, mintha valamit kiszakítottak volna a lelkéből. És azután ez borzasztó balszerencse. Mindenki meg fogja most tudni, hogy a felesége olyan boldogtalan volt, hogy önszántából elhagyta.

De ebben az új fájdalomban ismét mint vigasztaló gondolat jött a nagy, a csalogató szabadság lehetősége. Feleség, otthon, az emberek becsülése, mindezek semmit sem jelentettek számára azon az úton, amelyen vándorolni akart. A szíve ismét könnyen és nyugodtan dobogott, mintha semmi sem történt volna vele. Az Úr megszabadította őt a közönséges emberi gondoktól és nyomasztó terhektől.

Mikor aztán néhány perc múlva hazaért és belépett a szobájába, meglepődött, hogy azt rendbehozva találta. Az ágya meg volt vetve és az ételes tálca kihordva. Csodálkozva sietett be a konyhába és ott is mindent a legjobb rendben talált. A padlón egy asszony guggolt és szedegette a makacs kártyaszeletkéket, melyek nem akartak a seprőnek engedelmessé válni, hanem bentszorultak a hasadásokban. Az asszony dúdolgatott és úgy látszik, jókedvű volt. Amint Karl-Artur belépett, felnézett és akkor látta, hogy az asszony Thea volt.

- Oh, Karl-Artur! - mondta. - Azért siettem ide, mert hallottam, hogy a feleséged elhagyott. Megértettem, hogy segítségre van szükséged. Azt hiszem, hogy ezt nem veszed rossz néven.

- Semmiesetre sem, Thea! Ellenkezőleg, ez igazán szép volt tőled. De ne törődj ezekkel a papírdarabkákkal! Hadd heverjenek csak ottan.

Thea azonban nem zavartatta magát munkájában. Továbbfolytatta a dúdolást és a szedegetést.

- Emlékül gyűjtöm össze ezeket - mondta. - Mikor kevéssel ezelőtt idejöttem, láttam, hogy ő - tudod, kit értek - a seprűvel megpróbálta azokat összeseperni. De mikor látta, hogy oda vannak szorulva, eldobta a seprűt. Felhagyott mindennel és egyszerűen elment.

Nevetett és dalolt. Karl-Artur szinte undorral nézte.

Thea felnyújtott neki egy csészét, amelybe már egy nagy csomó papírszeletkét gyűjtött össze.

- Ő már elment és látod, ezek itten kergették el innét - mondta. - Hát már hogyan gyűjteném össze, hogy eltegyem magamnak emlékül?

- De Thea, megbolondultál?

Annyi megvetés, szinte gyűlölet szólalt meg hangjában, hogy Thea felnézett és látta, amint elborult homlokkal áll ott előtte, de azért csak felkacagott.

- Igen, - mondta - ez sikerülhet másokkal, de nem velem. Üss meg, rugj meg! Én mégis visszajövök. Tőlem nem szabadulhatsz meg. Az, ami másokat elriaszt, az engem visszatart.

Ismét dúdolni kezdett és éneklése mind hangosabb és hangosabb lett. Úgy hangzott, mint valami diadalmi induló.

Karl-Artur, aki igazán megrémült ettől a hisztérikus kitöréstől, bement a szobájába. Alighogy magára maradt, ismét visszatért az öröme és szabadságérzése. Habozás nélkül hozzáfogott a püspökhöz szóló levelének megírásához, melyben bejelenti papi hivataláról való lemondását.

## A SZERENCSÉTLENSÉG.

### I.

Schagerström korán reggel indult el hazulról, hogy még idejében megérkezhessek arra a fontos tanácskozásra a fogadóba. Azt tényleg meg is kezdték tíz órakor, de egész váratlanul hamar befejeződött, úgy hogy már tizenegy órakor odahajthatott az esperesudvar elé, hogy látogatást tegyen az esperesnél meg Charlotte-nál. Nagyon vágyódott a felesége után, pedig csak egy napja, hogy nem látta, máris azon tépelődött, miként tudná rábeszélni, hogy utazzék vele haza.

- Tulajdonképpen azonnal vissza kellene utaznom, hogy utánanézzek a fűrésznek, amellyel valami hiba történt - gondolta. - De talán nagyon is gyorsan volna. Legjobb lesz mégis, ha itt maradok délutánig? Így öt-hat óra tájt talán már Charlotte is velem jöhetne a nélkül, hogy lelkiismeret furdalásai támadnának.

Az esperesudvarban az esperesné fogadta, aki azonnal az értekezlet lefolyása iránt érdeklődött. Tulajdonképpen alig várt mást, mint hogy az egész balul ütött ki. Hallotta, hogy Karl-Artur elküldte magától a tíz árvát és hát ez nagy butaság volt.

Schagerström sietett őt megnyugtatni, hogy ez a körülmény nem volt semmi befolyással a dologra. Nem, már majdnem megegyeztek, hogy felépítik az iskolát meg a segédlelkész lakását, mikor Monson Áron bányász felállott és azt kérdezte, hogy igazán érdemes-e az egyházközségnek ilyen nagy kiadást magára vállalni, csak hogy megtarthasson egy olyan papot, aki olyan életmódot folytat, hogy a felesége kénytelen volt őt elhagyni.

- Mit mondsz?! - kiáltott fel az esperesné. - A felesége! Hát igazán elhagyta? Ugyan ki fogja most gondját viselni?

Bizony mindenki, aki résztvett a gyűlésen, ugyanezeket a kérdéseket tette. A feleségében mindenki bízott. Úgy látszott, mintha az asszonyt és nem a férjet akarták volna megtenni tanítónak és segédlelkésznek, mert amint megtudták, hogy ő már nincs mellette, egyszerűen bizonytalan időre elhalasztották a döntést.

Az esperesné, aki dühös is meg szomorú is lett a dolog kimenetele miatt, néhány vigyázatlan szót ejtett. - Igen, hát nem megmondtam Charlotte-nak, hogy igazán nem érdemes Karl-Arturon segíteni?

Schagerström sohasem szerette, ha Charlotte egykori vőlegénye iránt érdeklődött és egyszeriben elkomorult, az esperesné, aki azonnal észrevette, hogy vigyázatlan volt, megpróbálta másfelé irányítani gondolatait és elbeszélte, hogy Charlotte kiment a kertbe sétálni.

Amint ezt Schagerström meghallotta, azonnal kisietett a kertbe, hogy felkeresse Charlotte-ot, és amikor meghallotta a hangját a régi kertiházikóból, odament és benézett az egyik ablakon. Csakugyan ott látta Charlotte-ot, amint a szembelevő ablakpárkányon ült és Karl-Arturral beszélgetett, mire a nélkül, hogy egy szót is hallott volna, elsietett onnét.

Nem is maradt a kertben, hanem felment a papudvarba és ott az előszobában várt a feleségére. Amit látott, ez annyira elkábította, hogy nem is tudott gondolkodni, hanem úgy érezte, mintha a gondolatok kívülről támadnák meg. Valaki, már nem is tudja, kicsoda, egyszer valami beszélgetést említett előtte, amit nemrégiben hallott. Romelius doktornéról beszélgettek és csodálkoztak, hogy az még mindig szereti a férjét, pedig az teljesen részeges lett. - Oh, azon nem kell csodálkozni - válaszolta valaki. - Hiszen Löwensköld-lány és a Löwensköldök sohasem hagyják el első szerelmüket.

Már nem tudta, hogy mikor és hol hallotta ezt a kijelentést. Talán akkor még nem is ismerte Charlotte-ot, de ezek a szavak most egyszerre felfakadtak a lelke mélyéből és szinte megremítették.

Néhány perc múlva azt vette észre, hogy mindkét kezével a fejét szorongatja, mintha attól tartana, hogy a józan esze elhagyja. Azonnal lebotcsátotta a kezeit és felegyenesedett. - Nyugodtnak kell lennem - gondolta. - Hiszen Charlotte minden pillanatban itt lehet.

Csakugyan látta, amint jön a ház felé. Lassan, elgondolkodva lépegetett és szemöldökét összevonta, mintha valami nehéz és bonyolult dolgot akarna kibogozni. De alighogy meglátta a férjét, azonnal felderült az arca és feléje sietett.

- Na lám, hát már visszajöttél! - kiáltotta egészen felragyogva, átölelte és megcsókolta. Igazán, melegebb fogadtatást nem is kívánhatott volna.

- Milyen jól csinálja! - gondolta magában Schagerström. - Nem lehet csodálkozni, hogy elhitette velem, hogy igazán szeret.

Azt várta, hogy Charlotte a szokott nyíltságával elmondja, hogy találkozott a fiatal Ekenstedt-tel, de ebből semmi sem lett. Még azt sem kérdezte, hogy végződött az összejövetel. Úgy látszott, mintha megfélekedett volna az egésztől.

Schagerström persze levonta a maga saját következtetéseit ebből a hallgatásból. Az az érzése, hogy el van árulva, hogy meg van csalva, mind erősebbé vált.

Nem gondolt egyébre, mint hogy sietve útra keljen és így nyugodtan átgondolja felfedezésének horderejét. Hogy Charlotte-ot is hazacsalogassa magával, ezt a tervet teljesen kivetette a fejéből.

Az, ami segítette, hogy minél előbb otthagyja az esperesudvart a nélkül, hogy el kellene árulni rosszkedvét, az éppen a nagy fűrészt volt. Sietett elbeszélni Charlotte-nak, hogy az megállott tegnap délután és sem a fűrészmester, sem a tisztartó nem tudják megtalálni a hibát. Így hát hozzá, Schagerströmhöz fordultak, hogy segítsen rajtuk.

Charlotte, aki tudta, hogy a férje nagy mechanikusnak tartja magát és hogy semmi sem okozhatott neki nagyobb örömet, mintha megmutathatja, hogy mihez ért, nyugodtan vette az egészszet. - Ismerem azt az öreg fűrészt - mondta. - Néha úgy érzi, hogy nem ártana néhány napi pihenő, de aztán egyszerre csak megint nekilendül egészen magától.

Míg így beszélgettek, az esperesné kijött hozzájuk és nagy tisztelettel megkérdezte Schagerströmöt, vajjon nem akarja-e megtisztelni azzal, hogy ottmarad ebédre. Schagerström azonban kimentette magát a nagy fűrészt miatt. Elmondta az esperesnének, hogy az nem közönséges fűrészt. Nagyon is bonyolult és különös a gépezete. Az öreg munkások Sjötorpban azt beszéltek, hogy azt száz évvel ezelőtt maga Polhem, a nagy felfedező, építette. És hát maga is azt hiszi, mert annyira össze-vissza bonyolult gépezetet csak egy mechanikai zseni tud összerakni. Tegnap igazán kétségbe volt esve, hogy kitalálja a hibát, de most idejöttében egy jó gondolat jutott az eszébe. Azt hiszi, most már tudja, hogy hol a baj. Természetes, hogy azonnal haza kell utaznia.

Erre úgy a feleség, mint az esperesné belátták, hogy Schagerström igazán nem törődik semmi egyébbel, mint az öreg fűrésszel, így hát a legjobb, ha tényleg hazamegy.

Alighogy a kocsiban ült, nehéz és reménytelen dologba fogott, hogy megpróbálja elűzni emlékezetéből vagy legalább megmagyarázni azt, amit a kerti házban látott... De sajnos, az emberi szemnek megvan az a kellemetlen sajátossága, hogy egyes dolgokat nagyon is élesen lát meg és azok aztán minduntalan ismételtelen előtűnnek.

Azt ugyan meg kellett adnia, hogy Charlotte és Karl-Artur nem csókolóztak, sőt még csak nem is simogatták meg egymást. Azt is gondolhatta volna, hogy egyszerűen csak beszélgetnek, ha nem látta volna a fiatal papnak kisírt arcát és azt a rajongó tekintetet, mellyel Charlotte-ra nézett, nem is szólva arról a részvevő gyöngédségről, mellyel viszont Charlotte tekintett le reá.

Ehhez járult még az esperesné elszólása, amelyből megértette, hogy Charlotte még mindig próbálkozik segíteni Karl-Arturon, és végül Charlotte titkolódzása. Hát nem volt ez elég bizonyíték?

Ugyan, mondogatta magának, hogy úgy ő, meg Charlotte kimondhatlanul boldogok és hogy soha egy szempillantással sem árulta el, hogy más férfi után vágyódik, de hát mindez nem számít, ha eszébe jut, hogyan is tekintettek Charlotte és Karl-Artur egymásra ezen a délelőtt.

- Talán azt képzelte magában, hogy régi szerelme már meghalt, - mormogta - de amint ismét találkozott Karl-Arturral, egyszerre új lángot vetett.

Lassankint sikerült így teljesen meggyőznie önmagát arról, hogy Charlotte szíve teljesen Karl-Arturé, s most azt fontolgatta magában, hogy tulajdonképpen mit is kell tennie.

Charlotte soha nem követne el hűtlenséget, ezt jól tudta. De hát vajjon elegendő ez? Hát egy igazi férfi megengedheti-e azt, hogy a felesége egy másik férfi után sóhajtozik? Nem, ezerszer nem, inkább elválás.

De ennél a gondolatnál egész lelkében elkomorult. Hogyan? Charlotte nélkül éljen? Ne hallja többé a nevetését, az ötleteit, ne lássa többé aranyos, kedves arcocskáját? Egész testét szinte kirázta a hideg borzongatás. Úgy érezte, mintha csak jeges vízben gázolna. Mire megérkezett Sjötorpba, nem akart megebédelni, ellenben azonnal magához hívatta a tisztartót, hogy vele együtt lemenjen a fűrészhez.

- Tudja, tisztartó uram, - mondta - nagyszerű gondolatom támadt útközben. Igazán azt hiszem, hogy megtaláltam, hol van a hiba.

Mikor odaértek, azonnal bementek a nagy gépterembe, ahol a zseniális építőmester talán csak bosszantásból, a kerekek, emeltyűrudak és erőátvivők egész bonyodalmas össze-visszaságát halmozta fel. Schagerström nagy erővel megragadta az egyik emeltyűrudat és nagyot rántott rajta.

De valószínűleg nem számított azonnali hatásra, vagy gondolatai másfelé kalandoztak. Mikor a hatalmas gépezet egyszerre csak megindult, nem volt ideje visszaugrani, hanem belesodródott a fűrészbe.

## II.

Schagerström arra ébredt fel, hogy fájdalmas módon ide-oda ringatják. Észrevette, hogy hordágyon viszik. Az emberek vigyázva és lassan mentek vele, de a rázkódás minden lépésnél olyan fájdalmat váltott ki, hogy kínosan gyötrődött.

Az egyikük észrevette, hogy Schagerström eszméletére tért és intett a többieknek, hogy álljanak meg.

- Nagyon fáj, gazduram? - kérdezte, mintha egy kis gyermekhez beszélne. - Megálljunk tán itt egy kevéssé?

- Na hiszen már mingyárt otthon leszünk - mondta a másik, mintegy rábeszélve. - Rögtön jobban lesz a gazduram, csak a maga ágyába feketik nyugalomra.

Erre aztán ismét nekiindultak és a rettentő fájdalmak kiújultak.

- Hát mégis csak szerencsésen ment - mondta ismét az egyik. - Azt hittem, hogy kettéfűrészlődik, akárcsak egy szálfá.

- Biz, gonosz jel vót ez - mondta a másik. - De hát a gazdának mégis megvan a keze-lába.

- Hát lehet, hogy csak néhány bordája roppant össze, - mondta a harmadik - de ezen igazán nem lehet csodálkozni.

Schagerström megértette, hogy ezek az egyszerű emberek csak vigasztalni akarják és kimondhatatlanul meghatotta ez a jószág. Megpróbált azért erős lenni és nem jajgatott. De ugyanakkor kissé elégedetlen is volt, hogy senki sem szólt arról a nagyszerű dologról, hogy sikerült neki mozgásba hozni a fűrész. Ezért elvárta volna a dícséretet.

Mikor az emberek ismét néhány lépést mentek vele, újból kimondhatlan fáradtság fogta el. Nem bírta tovább. Ha ez a rázkódás továbbtart, akkor belehal.

Ha ereje lett volna hozzá, akkor megparancsolta volna nekik, hogy álljanak meg, de nem bírt szólni. Ellenben érezte, amint egyik testrésze a másik után kezdett elzsibbadni, mintegy elhalni. Ez roppant gyorsan ment, a lábától kezdve fel a fejéig.

Mikor ismét eszméletre tért, valami gyenge rózsalevélillatot érzett és ebből azt gondolta, hogy a vendégszobában van. Igen, oda vitték be, hogy ne kelljen vele felmenni a lépcsőn. A hálószobája ugyanis az első emeleten volt.

Valaki éppen a cipőjét próbálta lehúzni, de már ezt nem engedhette meg. Annyira elkezdett jajgatni, hogy kénytelenek voltak abbahagyni.

- Hát akkor így kell hagynunk, míg a doktor nem jön - hallotta a tisztartó hangját.

- Igen - szólalt meg egy másik hang, felismerte benne inasának, Johanssonnak a hangját, de azt annyira megváltoztatta a sírás, hogy nem volt biztos benne. - Igen, lehet, hogy valami eltörött a bokában.

Schagerström felnyitotta a szemét, hogy megmutassa nekik, hogy eszméleténél van. A széles vendégdíványon feküdt és látta, amint a házvezetőnő és két cselédlány éppen az ágyat vetik, mialatt a tisztartó és az inasa le akarták vetkeztetni.

Néhány szót mondott, hogy hagyják őt békében. A hang, ami a torkából előtört, nem hasonlított emberi hanghoz. Neki magának is úgy tetszett, mintha egy halálra sebzett állat hörgése lett volna, de, úgy látszik, mégis megértették. Rajta hagyták a ruháját és az ágyat sem vetették tovább. A házvezetőnő egy terítővel jött feléje, hogy betakarja. Valamit recsegett hozzá, erre azzal sem próbálkozott. Majd a párnát akarták megigazítani a feje alatt. Nem, ez sem kellett.

Az egész idő alatt csak az bosszantotta, hogy a tisztartó, aki tudta, hogy milyen bonyolult is volt az öreg Polhem gépezete, mégis egy dícsérő szót sem mondott. A fűrész talán sohasem indult volna el, ha az a jó eszméje nem támad.

Néhányszor rápillantott a tisztartóra és az oda is lépett hozzá, hogy meghallja, mi a kívánsága. Schagerström azt a parancsot suttogta neki, hogy az emberek, akik hazahozták, rendes jutalmat kapjanak, a tisztartó megértően intett. Azután megkérdezte, hogy nem parancsol-e a földbirtokos valami mást is?

Schagerström azt szerette volna, ha ezt nem saját magának kellene mondania. Tudta ugyan, hogy a többiek talán gyerekesnek is fogják tartani, de a szavak szinte égették a nyelvét, ki kellett azokat mondania.

- Dehát a fűrész mégis elindítottam.

- Igen, édes Istenem - sóhajtotta a tisztartó. - Hát bizony azt el tetszett indítani.

Schagerströmöt bosszantotta, hogy a tisztartója éppen erre lett megindulva és sírásra fakadt. Igazán másfajta elismerést várt volna.

Nem tetszett neki, hogy sírást és elfojtott zokogást hall maga körül és azt recsegte, hogy egyedül akar lenni, mire a tisztartó, a házvezetőnő és a cseléd lányok kisompolyogtak a szobából. Csak Johansson, az inasa maradt mellette, mint betegápoló.

Schagerströmnek jól esett a csend. Nyugodtabb lett és nem volt annyira izgatott és szeszélyes. - Hiszen nem vagyok mégsem tehetetlen gyerek - gondolta magában. - Az emberek engedelmeskednek, ha parancsolok nekik. Ha nyugodtan, teljesen nyugodtan fekszem, akkor igazán nem érzek semmi fájdalmat. És annyi hatalmam még csak van, hogy csendet tarthatok magam körül.

Világosan érezte, hogy meg kell halnia és nem is nagyon bánkódott e miatt. Csak egyet kívánt, hogy a halál lassan és észrevétlenül jöjjön, hogy nyugodtan fogadhassa és ne csináljon nagy dolgot az egészségből.

Gyorsan pislantott néhányat Johansson felé. Milyen szerencse, hogy Charlotte nincsen itthon. Ő biztosan nem engedte volna, hogy így haljon meg ruhástól egy díványon. Suttogva megparancsolta Johanssonnak, hogy nem szabad értesíteni a nagyságos asszonyt. Nem szabad őt megijeszteni. Küldjenek küldöncöt az orvosért és az ügyvédért, de nem szabad a nagyságos asszonyt értesíteni.

Johansson nagyon elszomorodott, de Schagerström meg volt elégedve. Az arcán ugyan ez nem látszott, de belülről mosolygott. Hát nem szépen hangzott, hogy a nagyságos asszonyt nem szabad megijeszteni? Büszke volt, hogy ezt kitalálta. Lám, most az egyszer mégis sikerülni fog rászedni Charlotte-ot! Hátha meghal, mielőtt megtudna valamit!

Hallotta a kocsizörgést, mikor az orvosért és az ügyvédért hajtottak és ránézett a faliorára, amely szemben függött. Félnégy volt és hát, hála Istennek, a falu két mérföldnyire feküdt. Persze Lundman úgy fog hajtani, mint egy örült, de mindenesetre négy órába is betelik, míg az orvos kijöhet. Csend, néma csend, egészen félnyolcig!

Valami kamaszhajlam szállta meg, úgy érezte legalább. Mintha csak valami huncutságot követett volna el. Szinte nem is volt helyénvaló, hogy elbújva akar meghalni, a nélkül, hogy orvosolni próbálnák. Dehát fütyült az egészre. Igen, ezt tette. Most már hamarosan vége lesz a gazdag Schagerströmnek. Most igazán azt teheti, amit akar.

Charlotte persze meg fog haragudni és elégedetlen lesz, de hát ezzel sem törődik. Azután egy jó gondolata is támadt. Odaadja neki az egész vagyonát. Hadd kapja kárpótlásul, azért, mert nem tehetett vele azt, amit akart, mikor a halálos ágyán feküdt.

Úgy gondolta, hogy mégis csak furcsa, hogy most nem gondol valami nagy és ünnepélyes dologra, amikor néhány óra múlva meg fog halni. De hát csak nem tette. Csak éppen meg akart menekülni a fájdalomtól, a kérdezősködésektől és a siránkozásoktól és minden ilyesmitől. Csak nyugalmat akart. Olyan volt, mint egy gyerek, aki verésre várt az iskolában, és azt óhajtotta, bárha elbújhatna valami nagy, sötét erdőbe, hogy sohasem találják rá.

Eszébe jutott az is, ami délelőtt történt vele, de már nem nyugtalanította annyira. Ilyen lelki fájdalmak most nevetséges apróságoknak látszottak előtte. Nem azért volt, hogy olyan gyöngéden és résztvevően pillantott Karl-Arturra, amiért most nem akarja Charlotte-ot látni. Nem, hanem azért, mert ő az egyedüli, aki még most sem engedelmeskedne neki. Le tudta győzni a tisztartót, a házvezetőnőt és Johanssont, de nem tudná Charlotte-ot. Azt hiszi, hogy még a

doktorral is tud majd okosan beszélni. De Charlotte-tal - soha! Az nem könnyörül, előtte nincsen respektusa.

Bizony gyáva dolog, hogy annyira fél a fájdalomtól. De hát ha már úgyis meg kell halnia, úgy hát igazán nem érdemes még jobban megkínózni.

Félnyolc előtt kocszörgést hallott. Azon nem panaszkodott, hogy az idő lassan telt, sőt felsóhajtott, hogy az orvos már itt van. Mikor feküdt, azt remélte, hogy az másutt lesz elfoglalva, úgy hogy kilenc óra is lesz, míg ideérkezhetik. Persze Lundman kegyetlenül hajtott, hogy minél előbb segítséget kapjon. Hát lehetetlen, hogy valaki megértse, hogy ő legszívesebben elengedné az egész segítséget.

Johansson nesztelenül kisurrant a szobából, hogy fogadja az orvost. Na, most aztán kezdődik a hadd-el-hadd. A doktor majd ropogtatni fogja a csontjait és helyre akar mindent igazítani. Láthatta, amint így feküdt, hogy az egyik lába ki volt ficamodva: az újjai a dívány felé néztek, míg a sarka felfelé. De hát ez semmi annak, akinek úgyis meg kell halnia, csak hogy az orvos kötelességének fogja tartani, hogy helyreigazítsa, amíg él.

Romelius határozott léptekkel jött be a szobába. Schagerström, aki azt várta, hogy be lesz rúgva, nagyon csalódott.

- Jaj, jaj! Ha józan, akkor azt hiszi, hogy a kötelessége mindent megkísérelni - gondolta magában.

Meg is próbálta, hogy rábeszélje az orvost, hogy hagyja csak békén. - Látod, bátyám, itt nincs mit csinálni. Egypár óra múlva úgyis meg kell halnom.

A doktor föléje hajolt. Schagerström látta vérbeborult szemeit kifejezéstelen tekintetével és érezte az erős pálinkaszagot. - Hát mégis csak részeg, mint rendesen, - gondolta - bár úgy érzi, hogy a helyzet komolysága megkívánja, hogy egyenesen tartsa magát. Ez ugyan nem veszedelmes.

- Hát bizony, kedves Schagerström sógor - szólalt meg végre a doktor. - Bizony, majdnem hogy igazad van. Itt már én aligha tudok valamit segíteni.

Romelius, aki nem volt teljesen elbutulva, igyekezett megőrizni méltóságát és legalább megőrizni a látszatot, hogy megpróbál mindent. Megfogta hát a pulzusát, az inast elküldte jégért és kötöszert, hogy hideg borogatást tegyen a homlokára, kezével nagyon óvatosan végigsimította a kificamodott lábat és aztán vállat vont.

- Úgy, kedves sógor nyugalmat óhajt - mondta. - Igen, ez lesz a legjobb a kedves sógornak. De talán kedves sógor mégis csak ágyba feküldhetne? Úgy, nem? Na hiszen így is jó.

Azzal leült egy székre és mélyen elgondolkozott. De azután ismét csak odalépett Schagerströmhöz és ünnepélyes kijelentést tett.

- Itt maradok egész éjjel, - mondta - hogy kéznél legyek, ha a sógor esetleg megváltoztatja a szándékát.

Ismét leült és azon gondolkozott, hogy tulajdonképpen nem kell-e valami mást csinálnia. Nem telt bele csak néhány perc, mikor ismét a beteg mellett termett.

- Nekem mindig az volt az elvem, kedves Schagerström sógor, hogy mikor amputációról volt szó, akkor ahhoz soha addig hozzá nem fogtam, míg a paciens bele nem egyezett. Hát kérdem a sógort, hogy mi a kívánsága?

- Igen, igen, nyugodt lehetsz - mondta Schagerström.

A szegény doktor ismét azzal a feszes méltósággal ment vissza a karosszékhez, mint az előbb és beleereszkedett.

Schagerström rápislantott Johanssonra és ez azonnal megértette. Azzal szelíd erőszakkal kivezette az orvost a szobából. Mikor az inas visszajött, elmondta, hogy bevitte Schagerström irodájába és hogy most ott ül és alszik a díványszögletben.

Johansson nagyon levertnek látszott. Biztosan azt várta, hogy Romelius doktor csodát fog csinálni. Schagerström, aki élvezte a csendet és nyugalmat maga körül, szinte megsajnálta csalódásában.

- Ez a derék, jó fiú, milyen boldog volna, ha megengedném, hogy az a vén részeges megoperáljon! - gondolta magában.

Néhány perc múlva Sällbergné, a házvezetőnő sompolygott be. Valamit súgott Johanssonnak és az azonnal az urához lépett.

- Sällbergné azt kérdezi, hogy mit is mondjon az embereknek. Azok itt várnak a ház előtt egész délután óta. Nem akarnak addig elmenni, míg meg nem tudják, hogy mit gondol az orvos?

Schagerström megértette, hogy ezek az emberek, akik valamennyien az ő kenyerét eszik, nagyon aggódnak, hogy mi lesz akkor, ha ő meghal. Ők sem kívánnak jobbat, csak hogy jószántából ráfeküdjék a kőpadra.

- Mondd meg Sällbergnének, hogy kérdezze meg magát az orvost! - suttogetta.

De mindez a kérdezősködés fájdalmasan hatott szétronsolt testére. A kínok ismét jelentkeztek. Ereiben szinte megpattanásig keringett a vér. Lélekezése is fájdalmasabbá vált és borzasztó forróság fogta el a fejét.

- Ez a vég, most jön - gondolta.

Ismét kocsizörgést hallott és megértette, hogy az ügyvéd érkezett meg az irnokával.

Nemsokára az inas bevezette a két urat a szobába. Papirost és tollat készítettek az asztalra és Schagerström diktálni kezdte a végrendeletét.

Az ügyvéd feléje hajolt, hogy meghallja a halkan suttogett szavakat, melyeket azután hangosan ismételt a titkárjának. Az általános örököse a felesége, másról szó sem lehet. De hát a birtokon nagyon sokan szolgáltak, azután a szegények, az özvegyek és árvák, ezekről sem akart megfeledkezni.

Nagyon megerőltető volt az egész. Érezte, amint az izzadság gyöngyözik a homlokáról. Összeszorította a fogait, hogy a fájdalom és a fáradtság erőt ne vegyen rajta.

- Nem lehetne Schagerströmné nagyasszonyt megbízni, hogy megfelelő alapítványokat tegyen? - kérdezte az ügyvéd, mert látta, hogy mennyire szenved.

Igen, ezt lehet, de még más dolog is volt. A szülei meg a testvérei. Hadd tudják meg, hogy nem feledkezett meg róluk utolsó órájában.

Hiába erőlködött, hogy megértsék és így abba kellett hagynia, nehogy ismét elveszítse eszméletét.

Az ügyvéd javíthatni kezdte a szöveget. Azután fel kell majd olvasni előtte az egész végrendeletet és a behívott tanúk előtt ki kell jelentenie, hogy ez az ő utolsó akarata és végrendelete. Hogy fogja mindezt kibírni?

Olyan késő lett, hogy a sötétség beállt és gyertyákat hoztak be. De Schagerström előtt a szoba továbbra is sötét maradt. Úgy látszik, a fény nem hatott rá. Ő már a halál árnyékában feküdt.

Na, még egy utolsó megerőltetés, azután minden kötelességét teljesítette és nyugodtan meghalhat. A legborzasztóbb mégsem történt meg, Charlotte nem érkezett meg.

De mintha ismét kocsizörgést hallana? Kocsi állott meg a lépcső előtt? Nem nyitották-e fel az előszoba ajtaját olyan zajjal, amilyent csak egy személy engedhet meg magának? Mintha csak az egész házat élet és remény remegtetné meg? Nem hallatszanak-e világos, parancsoló szavak, melyek kikérdezik a cselédséget, hogy mi történik?

Johansson, az inas felemelte fejét, szemei felragyogtak, és az ajtó felé ment. A házvezetőnő már félig kinyitotta az ajtót, hogy hírül adja, amit az egész ház tudott. - A nagyságos asszony!  
- suttogta. - A nagyságos asszony!

Na, most igazán nem szabad elhagynia magát. A legutolsó harcról van szó!

Amint Charlotte bejött a szobába, első dolga mégis az lett volna, hogy hozzá, Schagerström-höz megy és megkérdezi, hogy van? Azonban erről szó sem volt. E helyett odalépett az ügyvédhez és határozott, de udvarias hangon megkérte, hogy írnokával együtt azonnal hagyja el a szobát.

- A férjem már jó néhány órája fekszik itten, a nélkül, hogy valaki ápolás alá vette volna - mondta Charlotte. - Azonnal le kell vetkeztetnünk. Az ügyvéd úr belátja, hogy ez most a legfontosabb.

Az ügyvéd halk hangon mondott valamit. Tudtul adta Charlotte-nak, hogy Romelius úgy találja, hogy itt már nincsen mit tenni.

Charlotte még mindig uralkodott magán. De Schagerström megértette, hogy nagyon haragszik, és remélte, hogy az ügyvéd óvatos lesz.

- Talán mégegyszer ismételjem kérésemet, hogy az ügyvéd úr bízza rám a férjem ápolását?

- De asszonyom, a földbirtokos úr maga adta nekem ezt a megbízatást. - Majd suttogó hangon hozzáfűzte: - Asszonyom igazán nem fogja kárát vallani, ha ez a végrendelet elkészül.

Erre azonnal különös recsegő hang hallatszott. Ahá, Charlotte széttépte a végrendeletet! Igen, most már igazán a régi hangulatába jött.

- De, asszonyom, ez mégis, nem akarom mondani...

- Ha a végrendelet az én javamra szól, akkor hiába írták. Én úgysem fogadnék el egy fillért sem.

- Ha így áll a dolog, akkor...

Schagerström megértette, hogy az ügyvéd meg volt sértve és nem bánta, ha Charlotte elveszti ezt a nagy vagyont. Sorsára hagyta és kiment a szobából.

De még most sem jött Charlotte Schagerström-höz. E helyett újabb szigorú parancsot adott.

- Johansson azonnal idehozza a doktort!

Az inas kiment és míg távol volt, addig Charlotte suttogva beszélt Sällbergnével, aki elmondta, hogy mennyire kétségbe voltak mindannyian esve, hogy nem engedte meg, hogy idehívják a nagyságos asszonyt.

- Igen, a nővérem volt az, aki lélekszakadva futott az esperesudvarba - mondta Charlotte. - Magam azonnal felültem a papék öreg kocsijába és az ő lovuk hozott ide.

Schagerström némán és mozdulatlanul feküdt. Nem akarta azt állítani, hogy fájdalmai csillapodtak volna, mióta Charlotte megérkezett, nem, azok éppoly kegyetlenül kínozták, mint azelőtt, de most nem törődött velük annyit. Az mindig úgy volt Charlotte-tal, ahol ő jelen volt, ott nem lehetett másra gondolni, csak arra, amit ő csinált.

A doktor bejött és abban a percben, mikor megjelent a küszöbön, Charlotte odakiáltotta neki:

- Hogy mersz aludni, sógor, amikor a férjem halálán van!

- Hogy mer! - Schagerström nevetni szeretett volna. Ezt a szót használta Charlotte akkor is, mikor először megkérte a kezét. Nem látta onnét, ahol feküdt, de elképzelte, hogyan is áll ottan.

A doktor nagy tisztelettel válaszolt, amely tiszteletet egész idő alatt megőrizte. - Nagyságos sógorasszonyom, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy elvem ellen van operációhoz vagy talán amputációhoz fogni a páciens beleegyezése nélkül.

- Hát legelőbb is akarsz nekünk segíteni, hogy levetkőztessük?

Romelius azonban éppen nem volt nagyon szolgálatkész. - Már tárgyaltam erről Schagerström sógorral. Ő azt akarja, hogy ne bolygassuk. És én is úgy találom, hogy igaza van. Az én elveim szerint nagyságos sógorasszony...

Schagerström feszült érdeklődéssel várta a fejleményeket. Mit is fog most Charlotte kitalálni? Talán egy jó pofont ad neki, vagy egy kád hideg vízbe dugatja?

- Johansson! - parancsolta Charlotte. - Hozz ide azonnal egy üveg pezsgőt és két poharat!

Míg az inas távol volt, Charlotte egy szót sem szólt a sógorához, de Schagerström hallotta, amint Sällbergnével sugdolózott.

Johansson hamarosan visszajött. A pezsgősdugó pukkant egyet és a két pohár megtelt habzó itallal.

- Sällbergné most kimegy Johanssonnal és mindent rendbehoz, ahogy megbeszéltük! - mondta Charlotte.

- Na, doktor sógor, - mondta Charlotte, mikor a személyzet kiment a szobából - most pedig azt ajánlom, hogy igyunk Schagerström Henrik Gusztáv egészségére. Mondhatom, hogy egy igazi Polhem. Nemcsak megindította az öreg fűrészt, hanem sikerült neki úgy intézni a dolgot, hogy ő maga is belekerüljön. És egy lélek sem gondol mást, mint hogy az egész véletlen szerencsétlenség volt. Na sógor, Henrik Gusztáv egészségére!

Schagerström hallgatta ezeket a szavakat, a nélkül, hogy a legkisebb életjelt is adta volna magáról. - Ezt ő maga sem hiszi, csak meg akarja ijeszteni ezt a jámbor doktort - gondolta.

Hallotta, amint a doktor hangos, nagy kortyokban issza a pezsgőt és azután leteszi a poharat. Azután köhécselt egyet és azután határozott hangon ezt kérdezte:

- Ugyan mit is mond nagyságos sógorasszony? Ugyan, ugyan, hogy lehet ez?

Schagerström ismét hallotta a pezsgő halk pezsgését és megértette, hogy Charlotte ismét teletöltötte vendégének a poharát.

- Ha a sógornak úgy tetszik, - mondta Charlotte - úgy most az én egészségemre iszunk egy pohárral. Ma reggel találkoztam a papkertben egykori vőlegényemmel és akkor hallottam tőle, hogy még mindig úgy szeret, mint ahogy én szerettem egykor őt. És ez tetszett nekem. Talán nem volt szép dolog tőlem, aki most boldog életet élek egy másik férfival, vagy mit szól a sógor hozzá? De nem természetes és emberi dolog-e attól a személytől, akit egykor eltaszított magától? És ha most feltételezzük, hogy Henrik éppen arrafelé sétált és látott engem meg

Karl-Arturt, nem lett volna-e helyes, hogy megkérdezi, mit is feleltem fiatalkori szerelmemnek, mielőtt hazakocsizok, hogy a fűrész kerekei közé dobja magát?

- Szavamra mondom, nem volt helyes - mondta az orvos. - Na, most azonban velem gyűlik meg a baja. És még ő azt gondolta, hogy kimenekül a késem alól. Isten éltesen, Charlotte!

A doktornak egészen megváltozott a hangja. Schagerström ott feküdt és szinte lihegett az izgalomtól. Hát Charlotte mégis győzelmet fog aratni?

A doktor pohara ismét megtelt és Charlotte ismét belekezdett egy kis beszédbe.

- Most aztán igyunk egyet doktor Romelius Richárd egészségére. A felesége két és fél évvel ezelőtt halálán volt, az otthona elhanyagolva és gyerekei úgy szaladgáltak, mint tépett, árva madarak. Most már minden megváltozott és ma mégis meg akarja tagadni...

Schagerström hallotta, amint egy poharat erőteljesen az asztalra tesznek. - Ma, - hallatszott a doktor hangja - ma Romelius Richárd meg fogja menteni az életét annak a férfinak, aki visszaadta neki a feleségét, az otthonát és aki segíti a gyermekeit. Nem kell több pezsgő, sógorasszony. Igen, ezer ördög, meg fogom menteni ezt az embert, akár akarja, akár nem.

Felemelkedett és elhagyta a szobát. Azért ment, hogy műszereit behozza. Schagerström megértette, hogy a pezsgő és Charlotte győztek. Meg fogják operálni, akárhogy tiltakozik is az ellen.

Ekkor Charlotte odalépett a díványhoz. A kartámaszték mögött megállott, úgy hajolt feléje. Schagerström behúnyta a szemét.

- Henrik, - mondta - megérted, hogy mit mondok?

A szemöldök egy kis megrándítása volt az egyetlen felelet, amit kapott.

- Meg kell hát tudnod, hogy ma délután átjött Sundler orgonista a papudvarba, hogy ki-panaszolja magát. A felesége el akarja hagyni. Látod, Karl-Arturnak új eszméje támadt. Nem akar egyszerű állami lelkész maradni, nem akar többé templomban prédikálni. Jézus parancsát akarja követni és ki akar menni az országútra, mint az apostolok. Ott akar prédikálni az országutakon és a vásárokon, a fogadóknak és állások előtt. És Thea el akarja hagyni az urát, hogy őt követhesse. Drága, szegény barátom, megérted most már, hogy Karl-Artur, amiért ilyen végletre szánta rá magát, ma reggel olyan választ kapott attól, akit szeret, hogy az a kétségbeesésbe kergette?

Schagerström nem moccant. Még ezek mindig nem voltak az igazi szavak.

Charlotte nyugtalanul felsóhajtott.

- Hogy még mindig ilyen jámbor lélek vagyok! - mondta. - Hát mégis kénytelen vagyok kimondani, hogy csakis téged és senki más, egyedül téged szeretlek?

Schagerström erre felnyitotta a szemét. Szembe találta magát Charlotte élénk és könnyektől elhomályosított tekintetével. Valami csodálatos változás ment végbe belsejében. Az az izgató, az a gyáva, szinte gyerekes érzés, mely a szerencsétlensége óta uralta, egyszeriben eltűnt. Az életakarata visszatért. Most már nem félt többé a fájdalomtól. Most már nem akart többé meghalni. Nem kívánt egyebet, csak hogy azonnal megmentsék.

## JAQUETTE KISASSZONY.

Ekenstedt Jaquette kisasszony egy délelőtt fent ült az emeleti kis szoba szöglet-ablakánál és mint rendesen, édesanyjának olvasgatta hangosan a fivére diákköri leveleit.

Nagyon értelmesen és gondosan olvasott, pontosan hangsúlyozva az ilyen kifejezéseket, mint «imádott édesanyám», «drága jó szüleim» és «fiúi tisztelettel és hálával», de leginkább kiemelve azokat a helyeket, ahol Karl-Artur bámulatát fejezte ki az ezredesné tehetsége és versírási készsége felett. Ilyen mondatokat kétszer is felolvasott, hogy az ezredesné orcái kipirultak, mikor hallotta a fia nagyrabecsülésének túlzott kifejezéseit.

Jaquette kisasszonyon nyoma sem látszott a fáradságnak vagy figyelmetlenségnek. De olykor felnézett és egész hosszú mondatokat olvasott fel a nélkül, hogy lenézett volna a szövegbe, mintha csak már az egészzet kívülről tudta volna.

Kinézett a Klára-folyóra, amely ott hömpölygött szélesen és hatalmasan az ablak alatt és tekintetével kísérte az embereket, akik a hídon mentek által. Vásárosok Grávából és Kilből derült hangulatban mentek hazafelé a jó vásár után. Iskolás gyermekek rohantak a délelőtti szünet alatt lakásuk felé, vállukon a szíjjal átkötött könyveiket lóbázva, olykor-olykor egy urasági fogat is jött gyors lovakkal és díszes kocsissal a bakon.

Jaquette kisasszony ma rossz kedvében volt. Úgy érezte, hogy élete egyhangúan telik el, a nélkül, hogy résztvenne az emberek örömeiben és gondjában. Hiszen nem voltak mindennap ilyen gondjai, de nem tehetett róla, néha elfogta a kétségbeesés az élet egyhangúsága és üressége felett.

Az ezredesné a kötésébe volt elmélyedve és nem vette észre, hogy a leánya azt a népvándorlást kíséri figyelemmel, mely a hídon át mozog, minden jól is ment, míg Jaquette kisasszony el nem vétette a felolvasás fonalát. Egyszerre csak átugrott az őszi félévről a tavaszra és mivel a levelek annyira egyformák voltak, éppen olyan kitűnő hangsúlyozással és kitartással olvasta, míg végre az ezredesné sírni kezdett és azt mondta, hogy most már maga fog olvasni. Ugyanis Jaquette ismét kihagyott vagy hét-nyolc levelet. Úgy látszik, sajnálta tőle ezeket. Csak le akarja rázni az egészet. És hát ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen sohasem szerette igazán a fivérét, de még Éva sem, meg a sógora Archer sem, sőt igazat szólva, maga az apja sem.

Az ezredesné sóhajtozott és keserűen sírt a család szeretetlensége felett, de Jaquette nem védelmezte sem magát, sem a többieket. Becsengette a szobalányt, hogy egy kis befőztet és süteményt hozzon be, mire az ezredesné ismét felvidámult és elfelejtette a szerencsétlenségét. Alig tette le a kanalat, azonnal megkérdezte Jaquettet, hogy nem akarja neki megszerezni azt a nagy örömet, hogy felolvas néhányat Karl-Artur leveleiből. Azok olyan bensőségesen szépek és már olyan régen volt, hogy hallotta őket.

Erre Jaquette kisasszony ismét felvette a levélcsomót és újból gondosan és vigyázva olvasni kezdett. Az ezredesné pedig ott ült előkelően és figyelt, mint ahogy már három év óta figyelmesen hallgatja ugyanazokat a leveleket.

Gondosan volt felöltözve és szépen megfésülve és a lábain apró brokát cipőt viselt, mint mindig. De különben sárga, összeaszott öregasszony volt, meggörnyedve és elerőtlenedve. Az ember csak sejthette, milyen bájos lehetett ez az arc egykor és micsoda fény ragyoghatott a kedves szemekben. Az ezredesné olyan volt, mint egy elvirult rózsza. Az utolsó levelek még megvoltak, de csak enyhe szellő kellett, hogy azok is lehulljanak.

Jaquette kisasszony azonban ma délelőtt nagyon rossz felolvasó volt. Az ezredesné éppen egy Atterbom előadáson volt és megpróbálta beleélni magát a romantikus filozófiába, mikor

észrevette, hogy Jaquette akadozni és dadogni kezd és úgy olvas, mintha nem járna ott az esze. Ismét elkeseredett az ezredesné és maga akart olvasni, miután Jaquettet úgysem érdekli a fivére diákpályája, hanem csak a fiatal urak után nézeget, akik a hídon fel- és alá sétálnak.

Jaquette igazán a híd felé nézegetett, de nem fiatal urak után. Ami lekötötte a figyelmét, az egy dalarnai parasztlány volt, szép nagy teremtés, hátán fekete bőrzsák és már régen ott állt a híd karfájának dőlve és mereven nézte a vizet.

- Csak nem lehetséges - gondolta Jaquette kisasszony. - Dehát ugyanaz a ruhája? Ah, csak ne álldogálna ottan és ne nézegetne le a folyóba?!

Akárhogy is panaszkodott az anyja a rossz olvasás miatt, nem állhatta meg, hogy időről-időre egy pillantást ne vessen a nőszemély felé, aki ott állt és lenézett a Klára-folyóba. A nagy folyó, mely a hóolvadás után megdagadt, méltóságteljes volt és zúgva hömpölygött a híd boltívei alatt. De hát ki látott már ilyent, hogy egy szegény házalónőnek annyi ideje van, hogy órák hosszat álldogálhat és gyönyörködhet a hullámok vidám játékában?

- Ez sehogysem tetszik nekem - gondolta Jaquette kisasszony. - Valakinek meg kellene szólítani és megtudni, hogy miért áll ottan?

Azon gondolkozott, hogy megkéri az anyját, hogy hagyják abba az olvasást, mert egy kis sétát szeretne tenni ebben a szép tavaszi időben, de mikor ismét kinézett, a dalarnai asszony már nem állt a hídon.

Szinte akaratlanul is belenézett a folyóba, hogy vajjon nem úszkál-e a fehér habos hullámok között valami zöld és piros. Szerencsére nem látott semmi ilyesmit és az ezredesné nagy meglepedésére a következő percekben kifogástalanul végezte az olvasást.

De sajnos! Az akadozás és dadogás ismét elkezdődött. Jaquette teljesen lehetetlen volt ma délelőtt.

Tényleg Jaquette kisasszonyt ismét megzavarta valami. Amint ott ült, hangokat hallott az ezredes irodájából, amely éppen az ezredesné szobája alatt feküdt.

Világosan hallotta az édesatyjának mormogó mély hangját. Hogy az bosszús vagy meglepett volt, azt nem tudhatta, de mélyebb volt, mint máskor. Aztán világosan kivehetett egy női hangot, melynek olyan különös fel- és leszálló hangsúlya volt.

Az ezredesné roppant csodálkozására Jaquette egyszerűen, minden bocsánatkérés és magyarázat nélkül abbahagyta fivére gondos és tartalmas leírásainak felolvasását. Becsengette a szobalányt és megkérte, hogy maradjon egy darabig az anyjánál és azzal kisietett a szobából.

Alig egy percre rá már az ezredes irodájába lépett be Jaquette és atyját éppen beszélgetésben találta a menyével, az egykori dalarnai házalólánnyal, Svärd Annával, akinek a nevét senki sem merte kimondani az Ekenstedt-udvarban azóta a nagy szerencsétlenség óta, mikor a megboldogult Sjöborg főesperesné temették. Az ezredes az íróasztala előtt ült, félig elfordulva a menyétől. Már a tartásán látszott, hogy nincs ínyére a látogatás. Anna Svärd a háta mögött állott. Éppen levette hátáról a nagy zsákot és annak a csomóit bogozgatta, hogy felnyissa. Egyikőjük sem zavartatta magát Jaquette belépésével, hanem továbbfolytatták a beszélgetést.

- Hát először azt gondoltam, hogy egyenesen hazamegyek Medstufalvába, - mondta Svärd Anna - dehát megérted, hogy nem könnyű dolog fillér nélkül betoppanni az édesanyámhoz, így hát kerülőt tettem Karlstad felé és kértem Hoving kereskedőt, hogy adjon árut hitelbe, csak éppen annyit, amennyi ide a zsákba fér. Azt hittem, hogy ennyit megtehet a régi barátság kedvéért, de hát nem akarta.

Jaquette kisasszony, akinek a feje tele volt, részint amit az anyja szobájának az ablakából látott, részint abból a levélből, amit éppen ma reggel kapott az öreg Forsius esperesnétől, nagy kíváncsisággal nézegette a sógorasszonyt. Hogy várandós volt, azt látni lehetett, de hát nagytermetű lévén különben is, ez éppen nem volt elcsúfító. Az arca most is olyan szép volt, mint azelőtt, de a szemöldökét összehúzta, hogy az egy egyenes fekete vonalnak látszott. Ezalatt villogott sötétkék szempára dacosan, szinte gonosan.

Az ezredes nem válaszolt azonnal a menyének, hanem előbb Jaquette-hez fordult.

- A sógornőd idejött, - mondta egészen szárazon - hogy elmondja, hogy megunta a fivéréddel való együttélést és most vissza akar térni a régi mesterségéhez. - Svärd Anna most már elkészült a hátizsákja kibogozásával. Felmutatta a zsákot, mely csak szénával és szalmával volt tele és odatartotta az ezredes elé. - Na, láthatod, hogy nincs benne semmi - mondta. - Úgy gondoltam, hogy szégyen üres zsákkal vándorolni az országúton, azért szalmával tömtem ki.

Az ezredes visszarántotta a fejét és eltolta magától a zsákot világosan megvető kézmozdulattal. Svärd Anna most Jaquette felé fordult.

- Te mindig jó voltál hozzám azelőtt, Jaquette. Szólj egy szót értem az apádnál, hogy adjon nekem kölcsön kétszáz tallért! Majd visszakapja tőlem a jövő Mihály-napi vásárkor.

Jaquette kisasszony, aki az előbb annyit sóhajtozott az élte üressége és sivársága felett, zavarba jött, mikor a sógornője felszólította, hogy járjon közbe az érdekében. Nem is tudott egy szót sem szólani, hanem helyette az ezredes ragadta meg a szót.

- Azt tanácslom neki, hogy ettől óvakodjék - dörmögte. - Nagyon is jól tudjuk, hogy kicsoda küldött ide. Ő maga persze nem mer idejönni és helyette ezzel a látogatással tisztelt meg.

- De kedves papa...

Svärd Anna nem háborodott fel a meggyanúsításra. - Ugyan mit! - mondta. - Hiszen jómagad sem bírtad ki a fiaddal, így megérted, hogy más is megunja, hátha még a felesége.

- Kedves papa, éppen ma levelet kaptam Forsius esperesnétől - szólalt meg végre bátrabban Jaquette. - Tény, hogy Anna és Karl-Artur haraggal váltak el egymástól.

- Na, hát meglehet - felelte az ezredes. - De hát azért az mégsem kellemes, ha az embernek a menyé hátizsákkal házal.

- Persze, megérted, hogy ez neked nincsen inyedre - mondta Svärd Anna. - De ha nem akarsz rajtam ilyen módon segíteni, akkor találj ki valami jobbat! Ha úgy tetszik, akkor adj nekem háromezer tallért, hogy vehessek magamnak egy kis tanyát, lovat meg tehenet tarthassak és akkor nem kell az országúton barangolnom, hanem a gyermekem mellett maradhatok, hát ez ellen igazán nem emelnék egy szót sem. Légy egészen nyugodt!

Egy pillanatra elhallgatott, miután ezt az ajánlatot tette az ezredesnek. Minden bizonnyal várta a feleletet, mely azonban nem jött.

- Hát nem gondolkoztál egy keveset e felől? - kérdezte.

- Nem - mondta az ezredes. - Ez nem lehet.

- Na jó, - mondta a menyé - ha nem akarod, úgy van más, aki kölcsönöz nekem pénzt, úgy hogy megint hozzáfoghatok a kereskedéshez. Tudom, hogy Bonander Ágost itt van a városban. Azelőtt ugyan nem akartam vele üzletet kötni, mert nagy huncut, de hát most mégis elmegyek hozzá.

Úgy látszik, még mindig várt valami feleletre, de miután az csak késett, lehajolt és kezdte ismét összekötözgetni a hátizsákját. Az újjai gyorsan mozogtak, de annyi sok volt a befűzni-való, és Jaquette kisasszony is megértette, hogyha még mondani akar valamit, hogy meglágyítsa az apját, akkor van még egy kis ideje.

És Jaquette kisasszony igazán szeretett volna segíteni, de nem tudta, hogyan is fogjon hozzá. Nagyon sok minden volt, ami akadályozta.

Az ezredes még mindig erős és derék férfi volt. Nem volt úgy összeesve és megöregedve, mint az ezredesné. De homlokára sok mély ránc vésődött be és szemeiben valami szúrós tűz égett, melyet belső, olthatatlan tűz táplált. Jaquette kisasszony nem egyszer nagyobb részvétet érzett az apja mint az anyja iránt. Az emlékezés értékes adomány, de talán jobb azt elveszteni, mintha olyan gyűlölet táplálja, melyet nem lehet többé eloltani.

Csak egyetlenegy kulcs volt, mely kinyithatta az utat az ezredes könyörületességéhez, és Jaquette kisasszony ismerte ezt a kulcsot, de nem tudta, hogyan is alkalmazhatná azt.

Egyszerre csak úgy látszott, mintha Jaquette kisasszony megunt volna az egész dolgot. Otthagytta mindkettőjüket és kiment.

De nem sokáig volt távol. Abban a percben, mikor sógornője a hátára vette a bőrzsákot és indulni készült, Jaquette kisasszony is megjelent, de már kabátban és kalapban. Egyenesen odalépett az apjához és kezet nyújtott neki:

- Na, Isten veled egy időre, édes papa!

Az ezredes feltekintett papirosáiból, - Mi lelt téged? Hát hova készülsz?

- Annával megyek, kedves papa!

- Megbolondultál?

- Dehogyan is, édes papa! De miután a múlt hóban töltöttem be harmincadik évemet, édes papa olyan jóságos volt, hogy egy szép tanyát adott nekem a városon kívül. Értem, hogy édes papa azt akarja, hogy majd odaköltözzem, ha apa itthagya bennünket. Kedves és rendes hely az, van egy kevés állat is, meg kert, úgy igazán senki sem kívánhat jobb otthont. De hát én csak megleszek valahogy később is, most édes papa engedelmével a sógornőmnek ajándékozom a kis tanyát. Azonnal vele megyek és egy darabig kint maradok ottan, legalább addig, míg a gyermek megszületik.

Az ezredes felugrott a székéről. Nem volt éppen rózsás kedvében.

- Nem, lelkemre mondom...

De az ezredes és a leányai mindig jóbarátok voltak és Jaquette kisasszony most sem ijedt meg tőle. Csak éppen hogy nem volt ahhoz szokva, hogy maga határozzon és rendelkezék. Hiszen ilyesmihez nem volt szokva egész életében.

- Édesapa pecsétes írással adományozta nekem a kis birtokot, - mondta - úgy hogy azt nem lehet visszavenni. És Anna bizonynal jobban fogja azt kezelni, mint én. Édesapa sohasem engedi, hogy Karl-Arturról beszéljünk, azért nem is tudja, hogy milyen derék felesége van. Éva meg én már régen kívántuk, hogy valami barátságot mutassunk iránta, de édesapa miatt nem tehetük.

Jaquette kisasszony ott állt rózsákkal kissé már hervadt arcán és valóságos gyönyörűséggel védelmezte tervét.

- Majd ha nyár lesz, akkor édes papa és édes mama áttevnek Älsnäsbe és meglátogatják unokájukat. Milyen pompás lesz majd fogadni kettőjüket. Édes mama bizonynal újra fog éledni.

Az ezredes arca összerándult. Nem is gondolt arra, hogy mi lesz az ezredesnével, ha Jaquette elhagyja a házat.

- Hát oly sokáig akarsz odamaradni! - mondta. - Ki fog akkor hangosan felolvasni mamának?

- Édesapa majd megkéri Évát, hogy jöjjön ide mindennap néhány órára olvasni. Vagy talán édesapa úgy gondolja, hogy jobb lesz egy új ápolónőt szerezni?

Az ezredes mellényseibe mélyesztette a kezeit és füttyölt. Arra gondolt, hogy minő veszedelem szokott lenni, ha néha Éva olvasott fel az ezredesnének. Azt is tudta, hogy nincsen a világon olyan ápolónő, aki kibírná, hogy nap-nap után Karl-Artur diákleveleit olvassa fel. Jaquette volt az egyedüli, aki nem vesztette el a türelmét.

- Hallod, Jaquette! - mondta az ezredes. - Mennyit akarsz, ha lemondasz erről az örökségről?

- Háromezer tallért, édesapa!

Az ezredes kihúzta az íróasztal egyik fiókját. Kiszedett belőle három kövér bankjegycsomagot és odaadta Jaquette-nek. Ő pedig egyenesen bedugta a sógornője zsebébe és megcsókolta.

- Kedves Anna! - mondta. - Tudom, hogy valaki kegyetlenül bánt veled. De ha majd hazaérsz és nyugodtan megpihensz a faludban, akkor gondoldj arra, hogy megpróbáltad, mit jelent az, amikor az élet ad és elvesz!

Azután kikísérte a sógornőjét a kertajtóig. És Jaquette kisasszony úgy vette észre, mintha annak szemei nem villogtak volna már olyan keményen és gonoszán, mikor elváltak.

Jaquette kisasszony pedig levette a felöltőjét meg a kalapját és felment az emeletre és leült az ablak mellé, szemben az anyjával. A térdére fektette a levélcsomagokat és elkezdett szépen és hangsúlyozva olvasni. A szokásos balszerencse, hogy egyik levélről a másikra ugrott át, most is bekövetkezett. De most már nem a hídon sétálók vonták el Jaquette figyelmét. Most arról álmodozott, hogyha ő meg a sógornője tényleg kiköltöztek volna a tanyára, hogyha a kis unoka megszületett volna, akkor ő maga is valami újjért és növekvőért élt volna, nem pedig a hervatag múltért.

## AZ ÖREG LÍZA.

Igazán úgy látszott, hogy Jaquette kisasszony jósága nagy benyomást tett a szegény sógor-asszonyra.

- Na látod, Anna, még nem halt meg a becsületesség és jóság ebben a világban - mondta önmagának. - Nem kell egészen Medstufalváig szaladnod, hogy derék emberekre találj.

Igazat szólva, talán nem is nagyon tetszett neki az a gondolat, hogy most visszatérjen a szülőföldjére és elszenvedje azokat a gúnyolódásokat, amelyekkel valószínűleg fogadni fogják. - Hát nem megmondtam: nem való az papnének - fogják mondogatni széltében-hosszában, kezdve a szolgabírónetől a legutolsó parasztfiúig, akivel valamikor együtt ült a hosszú iskola asztala mellett Medberg mester szobájában.

Azután mindig szerette a pénzt, és hogy most már háromezer tallér volt a zsebében, az útja is mintha könnyebb lett volna. Azután volt rá ideje, hogy gondolkozzék.

Tulajdonképpen mindig jól érezte magát a kis házukban, ott a doktorék kertje felett és azon tépelődött, hogy talán bolondság volna azt most otthagyni. Nem volna okosabb néhány hold szántóföldet vásárolni, egy istállót építeni és tehenet venni? Ha Isten szerencsét ad, akkor néhány év múlva a saját szép tanyáján ülhetne.

Hát akárhogy is, nem fordult észak felé a Klára-folyó völgyén át, ami a legrövidebb út lett volna a szülőfalujához, hanem továbbvándorolt kelet felé az országúton, amely egyenesen Korskyrka felé vezetett.

Ami a férjét illeti, arról azt gondolta, hogy majd ott találja az úri szobájában az íróasztala mellett ülve, mint máskor. És nem gondolta másképp, mint hogy az nem fog semmi nehézséget csinálni, hogy újból megkezdjék az együttélést.

- Hiszen úgyis szüksége van valakire, aki megfőzi az ételt és kitakarít - gondolta. - Remélhetőleg éppúgy megköszöni nekem, mint akár másnak.

Amint látszik, jót tett neki, hogy kint mozgott a friss tavaszi levegőn, de mindenekelőtt Jaquette kisasszony jósága. Felizgatott kedélye lecsillapodott. Úgy nézte a dolgokat, ahogy azok voltak, a nélkül, hogy egy porszemből hegyet akart volna csinálni.

Egyik mérföldet a másik után tette meg a pompás termékeny vidéken, keletre Karlstadtól. Láttá az udvarházakat és a falvakat szétszórva a síkságon. A szántóföldek itten szétterpeszkedhettek a nélkül, hogy mindenütt hegyekbe akadtak volna. Az erdők egészen elhúzódtak a láthatár szélére. Háromezer tallérral a zsebében egészen más szemmel nézte ezt a vidéket. - Tán mégis legjobb lesz, ha itt maradok - gondolta. - Hiszen ennél jobb földet az ekevas alá nem igen találnék máshol.

Egész biztos, hogy minden tanyát, amely mellett elhaladt, alaposan megnézett. Mindenütt talált valami tanulni és gondolkozni valót. A szeme szinte felnyílt a külvilág számára. Gondolatai nem forogtak többé abban a szűk körben a tíz árva, Thea meg Karl-Artur körül.

Amikor elhaladt a vidék egyik fehér falusi temploma mellett, éppen egy kis tavaszi vásárba került bele. Körülbelül ugyanazok a vásárosok és áruk voltak ottan, ugyanazok a sátrak és lobogó cégtáblák, mint néhány héttel azelőtt a korskyrkai vásáron. De miután erősen esteledett, a vásárosok, akik a sátrak között sűrögtek, meglehetősen be voltak pálinkázva. A vidámság hangosabb és durvább volt. Mindenfelől kiabálás és veszekedés hallatszott. Különösen a lókupecsek és a komédiások voltak harcias hangulatban. Attól lehetett tartani, hogy az egész egy perc alatt óriási verekedéssé fajul. Svärd Anna, aki jól ismerte ezt a vásári szokást, sietett, hogy minél hamarabb kijusson a tömegeből, mielőtt a harc kitör.

Egyszerre azonban olyasmit hallott, ami megállította és hallgatni kezdett. Az emberi zajongásból, a kintornák nyikorgásából, az állatok böngéséből, a szekerek zörgéséből, szóval az egész vásári zürzavarból egy női hang emelkedett ki, amint az zsoltárt kezdett énekelni. Oly magasra emelkedett és oly csodálatos tisztán hallatszott mindenfelé. Minden egyes, aki meghallotta, szinte azt kérdezte, hogy minő égi csoda ez, hogy ilyen szép ének száll föl ebből a durva, zavaros lármából.

A vásári nép igazán megtorpant a csodálkozástól. Abbahagyták az alkudozást, félbeszakították a beszélgetést, sőt még a pálinkásüveg is úgy maradt a kézben, a nélkül, hogy a szájukhoz emelték volna. Az éneklő egy szekéren állt, egyszerű parasztszekéren, minden ernyő és ülés nélkül és egy fejjel kimagaslott a tömeg közül. Különben kicsiny és kövér volt, sáma fekete felöltőben, arcvonásai csúnyák, szemei kintülők és vizenyősek.

Hamarosan egész kör támadt körülötte. A hallgatóság ugyan csalódottnak látszott, hogy az, aki olyan szépen tud énekelni, nem volt szép, de az ének kellemessége olyan volt, hogy nyugodtan ott maradtak és hallgatták.

- Istenem, csak nem lehetséges... - gondolta Svärd Anna. - Biztosan rosszul látom.

Nem akart hinni a szemeinek. Azt mondta önmagának, hogy ez az asszonyszemély éneklés közben valami szépséget, valami tisztaságot és szentséget nyert maga körül. Anna ezt sohasem tapasztalta, pedig ő is tudott így énekelni.

A zsoltárnak vége volt. Az asszony leszállt a szekérről és egy férfi, aki azelőtt a hallgatóság között állott, vette át a helyét.

Egyszerű abaposztóruhába volt öltözve, fején széleskarimájú kalappal. Ezt azonnal levette és odadobta a szekér aljára és egypár másodpercig összekulcsolt kezekkel és lehúnyt szemekkel imába mélyedve állt ottan. A szél felborzolta a haját és a homlokára fújta, ami által arcának fényes sápadtsága még jobban feltűnt. Amint ott állott, napsugár vetődött rá, ami megvilágította és a finom, szinte átlátszó arcot néhány pillanatig mintegy glória vette körül. Mintha a nap is segíteni akart volna, hogy a hallgatóság figyelmét ráterelje.

Svärd Anna, aki természetesen azonnal felismerte a férjét, úgy találta, hogy sohasem látta őt még ilyen szépnek. A tömeg is, mely az ének végeztével vissza akart térni a vásárláshoz, meg az iváshoz, csodálkozva állott, csöndesen várakozva, hogy mit is fog nekik ez a férfi mondani.

Nem is tartott oly soká, míg Karl-Artur beszélni kezdett. Felemelte szemöldökét és sötét szemeivel végigtekintett a tömegen, különben mozdulatlanul állott. A nagy, áhítatos csendben, mely elfogta a vásárteret, hangja messzire elhangzott.

Érthető, hogy a feleségének a fejébe szállott a vér. Egy szót sem értett abból, amit a férje mondott. E helyett azt kérdezte önmagától, hogy mit jelentsen ez az egész dolog? Mi keresnivalója van Theának és Karl-Arturnak együtt itt a vásáron?

Lassanként megértett egy-két mondatot. Hallotta, amint Karl-Artur elbeszéli a népnek, hogy Jézus parancsát követi, mikor kimegy az országútra, hogy a mennyországról szóló evangéliumot hirdesse. Többé nem akar szószékről prédikálni. Felmentést kért lelkészi hivatása alól.

A tömeg, amely ezt szépnek és csodálatosnak tartotta, szinte lélegzetvisszafojtva hallgatta. A csendet csak olykor zavarta meg valamelyik féligrészeg verekedőnek közbekiáltása, hogy már megunt hallgatni azt a fecsegőt ott a szekér tetején. Hisz vásár van, ahol mulatni akarnak, ne kínozzák hát prédikációval. De ezeket a zavargókat hamarosan elcsitították.

Azok, akik ezt az új igehirdetést meg akarták hallgatni, többségben voltak.

Azt lehet mondani, hogy talán nem is volt más, mint Svärd Anna, aki dühös volt az egészre. De hát méltán is háborodhatott fel. Hát a férje nem pap többé? Hát mostan Theával akarja

bebarangolni az egész országot, mint a cigányok? Neki, a feleségének is volna talán ehhez egy szava? Már-már alig tudta magát türtőztetni. Át akart tolakodni a tömegben, hogy véget vessen ennek a szép beszédnek. Ki akarta kiáltani, hogy micsoda népség is ez a Thea meg Karl-Artur. Mind a kettő házas, a maga részéről. Házasságtörő férj és házasságtörő feleség! És még ilyenek akarnak szentnek látszani és Isten igéjét hirdetni!

Éppen, mikor könyökével már előrefurakodott, valaki a vállára tette a kezét. Felnézett és ekkor észrevette, hogy az öreg Líza áll mellette, a dalarnai árusasszonyok legöregebbje és legtekintélyesebbje, magas, csontos asszonyszemély, arca a széltől és időtől barnára cserezve, homályos, kifürkészhetlen szemekkel, az egész teremtés nehézkes és szilárd volt, mint egy gránitoszlop.

Hirhedt volt ravaszságáról és a dohány, kávé meg a kártyajáték iránti szenvedélyéről, de voltak más adományai, amikről nem sokat beszéltek. Anna azonban hallotta, hogy azt suttogták felőle, hogy éleslátású, szinte jósoló és hogy valamiképpen mindig rá tudta venni az embereket, hogy vegyenek tőle és azt fizessék, amit kér. És amint érezte a kezét vállára nehezedni, akkor megértette, hogy az öreg asszony nem tette ezt minden ok nélkül.

Az öreg Líza nem szólt egy szót sem és Svärd Anna könnyen lerázhatta volna a kezét egy mozdulattal, de csodálatos volt, hogy nem tette. E helyett csendesen megállott és hallgatta a prédikálót, mint a többiek.

Úgy, ahogy most beszélt Karl-Artur ezen a vásáron, csak egyszer hallotta őt beszélni, ez akkor vasárnapon volt Korskyrkában, mikor a szeretet csodálatos erejéről prédikált.

Most eszébe jutott minden, hogyan ült ottan és remélte, hogy Thea nem fog eljönni, hogy megzavarja őt mesterkedésével, és milyen szerencsétlennek érezte magát, mikor végül mégis megjelent a templomban és a férje erre megakadt a prédikációjában.

Most megértette, hogy Karl-Artur mennyire örül, hogy nagy adományát ismét visszakapta. És ha most a felesége előlépne, akkor megint összezavarodnék éppen úgy, mint akkor, és nagyobb bánatot igazán nem okozhatna neki.

De amikor ott állt és azon tépelődött, hogyan is árthatna neki a legjobban, úgy érezte, mintha többé nem is az öreg Líza állana mellette, hanem maga Forsius esperesné, mozdulatlanul és áhítatosan, mintegy megmutatva, hogyan is kell egy korskyrkai papnénak viselkednie, mikor a férje áll a szószéken.

Elég az hozzá, hogy Svärd Anna mozgolódni kezdett, de nem azért, hogy előretolakodjék Karl-Arturhoz. E helyett ki akart jutni a tömegből az ellenkező oldalon, hogy otthagyja az egész vásárt, és ez sikerült is neki az öreg Líza segítségével, aki utat csinált előtte.

Alighogy kiértek az országútra, Annát ismét előntötte a méreg és az öreg asszony felé fordult a nélkül, hogy titkolná, mennyire haragos.

- Miért avatkoztál az én dolgomba? - mondta. - Hát nem mondhattam meg, hogy micsoda népség?

- Láttam, hogy szerencsétlenségbe akarod magadat hajtani, - mondta az öreg nő, száraz, de erőteljes hangján - ezért segíteni akartam rajtad, mert három évvel ezelőtt otthagytad a vásárt miattam, meg Karin és néhány más szegény teremtés miatt. A nép ma este be van pálinkázva, tudhatod, hogy mi lett volna az egészből.

Svärd Anna csodálkozva nézett az öreg nőszemélyre. Azt, hogy valamikor az őszi vásárt otthagytá a társnői kedvéért, igazán eddig még senki előtt sem említette.

- Úgy teszel, mint a ma született bárány - folytatta az öreg. - Hiszen majdnem három éve vagy házasságban ezzel az emberrel és még mindig nem látod be, hogy az ő útjai nem a te útjaid és azok nem futnak össze. Ne higgyed, hogy azt megváltoztathatod, ami meg vagyon írva.

Amikor az öreg asszony ezeket a szavakat kimondta, valami régi elfeledt dolog jutott Svärd Anna eszébe. Egyszerre ismét világossá lett előtte, hogy az Isten országában minden fel van jegyezve, amin az embereknek kereszttül kell menniök és az, ami megvagyon írva, az meg van írva. Semmi hatalom a világon nem tudja azt megváltoztatni, még maga a jó Isten sem. Így hitték ezt az édesanyja, Job Erik és valamennyien Medstufalvában és ebben a hitben éltek és haltak, boldogan és bátran.

Egy kis idő múlva odafordult öreg társnője felé, aki szótlanul és türelmesen haladt mellette.

- Igen, most hát köszönöm neked, Líza. Nem vagyok olyan ostoba mégsem, hogy olyasmi ellen lépjek fel, ami ellen nem tehetek semmit.

Líza erre azonnal megállott és kezet nyújtott neki, amely borzasztó nagy volt, mégis mindig csak gyöngé szorítást tett.

- Na, most már én is visszamehetek az enyéimhez, igen - mondta.

De Svärd Anna még egy kérdést tett, mielőtt elváltak volna. - Ha már annyi sok mindent tudsz rólam, Líza, nem mondhatnád meg, hogy merrefelé vegyem az utamat?

A felelet minden gondolkodás nélkül jött. - Csak menj egyenesen előre, mert még ma este találkozni fogsz azzal, ami rád ki vagyon mérve.

Líza ezzel gyorsan megfordult, hogy még idejében visszaérjen a vásárra, de Svärd Anna megállott és hosszasan nézett utána. Nagy segítségére volt Líza, éppen úgy, mint Jaquette kisasszony.

Csakhamar továbbvándorolt a szép tavaszi estén és egész bizonyossággal várta azt, aminek jönnie kell és hogy az valami jó és nagyszerű lesz.

De sokáig kellett mennie, mielőtt történt volna valami. Végre is megéhezett és el is fáradt, miért is leült az árok szélére, hogy elővegye a kenyeres tarisznyáját.

És éppen, mikor az első vajaskenyeret a szájához emelte, két koldusasszony jött elő az országúton rongyosan és piszkosan, utánuk a mocskos és toprongyos gyerekeknek egész hosszú sorával.

- Na, ezek még a falatot is kiveszik a számból - gondolta és ezért visszahúzódott egy kő mögé, úgy hogy a koldusasszonyok elmeessenek mellette a nélkül, hogy észrevennék.

Nem lehet azt leírni, hogy mi volt a koldusasszonyokon meg a gyerekeken. A fejük mosogató-rongyokba volt burkolva, melyek valószínűleg egész nyáron át a madárijesztőkön lobogtak, szoknyájuk, kabátjuk zsákdarabokból volt összeróva, a cipőjük meg fakéregből állott.

De a két koldusasszony éppen nem szomorkodott rongyosságuk és piszkosságuk miatt. Nevetve beszélgettek, úgy hogy messziről meg lehetett őket hallani.

- Sose hittem volna, hogy ilyen jó dolog vándorolni és koldulni - mondta az egyikük.

- Hát igazán, soha nem tudtál volna jobb csapatot szerezni - mondta a másik. - Tíz ilyen gyerkőcöt minden fáradság, minden fillér nélkül.

Svärd Anna gyanakodott, hogy a dolog nincsen egészen rendjén. Hallotta, hogy módos paraszt-asszonyok északi Värmlandból tavasz idején elindulnak koldulni, amikor a magtár kiürült, hogy gabonát szerezzenek kenyérre és vetésre. Ezek, úgy látszik, nem hiába vándoroltak. Úgy az asszonyok, mint a gyerekek teli zsákokat cipeltek a hátukon.

- Csak ne volnánk olyan messzire hazulról - mondta most az egyik koldusasszony és nevetett.
- Bizony nem volna rossz, ha a postakocsit kaphatnánk meg Ekshäradig.

Alig, hogy kimondta ezt a szót, Svärd Anna kiugrott az útra és megállt szemben a koldusasszonyokkal. A piszok és a hajzatuk alatt, amely a szemükbe lógott, azonnal megismerte az arcvonásaikat. Az egyik az erdőben lakott ott fent, - bizony elég szegény volt, hogy koldulásra szorult, - de a másik egy gazdag özvegyasszony volt, mikor Anna utoljára találkozott vele. Megkínálta igazi kávéval akkor, sőt fésűt és selyemkötényt is vásárolt tőle.

Amint a két koldusasszony meglátta Svärd Annát, azonnal könnyörögni kezdtek.

- Tán biz lesz valami száraz kenyér, meg miegymás a zsákban, amit odaadhatnál a gyerekeknek?

- Hát nem te vagy a gazdag özvegyasszony Norrvikenből? - kérdezte Svärd Anna szinte tréfásan. - Hát hogyan lettél egyszerre olyan szegény, hogy koldulásra kellett menned?

- Leégett a tanyám - mondta az asszony - és a tehenek elpusztultak, megfagytak...

Többet nem szólhatott, mert egyszeriben hangos kiáltás hangzott fel a gyerekseregéből. Tíz koldusgyerek rohant Svärd Anna felé, körülfogták és szinte majd ledöntötték a lábáról.

Svärd Anna eleinte úgy tett, mintha nem ismerné fel őket. Keményen rátette a kezét a koldusasszony vállára.

- U-ugy, te vagy az tehát, aki feleségül ment ezeknek a gyerekeknek a nagybátyjához - mondta. - Na, úgy te leszel az, aki most velem jössz a bíróhoz. És majd szépen hazasupponnak úgy téged, mint a gyerekeket.

Mikor a koldusasszony ezt meghallotta, felkiáltott. Eldobta a zsákját és nekiiramodott az országútnak, olyan gyorsan, ahogy csak tudott és ugyanezt csinálta a másik koldusasszony, meg a hozzátartozó gyereksereg is.

Svärd Anna azonban ott maradt állva az országúton, körülötte a tíz árva, szívében örömmel és békével.

És mielőtt szólt volna hozzájuk és megkérdezte volna tőlük, hogy is ment a sorsuk a nagybácsinál, úgy gondolta, hogy előbb Istennek kell megköszönni, hogy ismét összehozta őket. És rákezdett arra az esti zsoltárra, amire legelőször megtanította őket:

Atyám, ma is éltetél,  
Ösvényeden vezettél;  
Szívből áldlak téged...

## **HARMADIK RÉSZ.**

## A CSAVARGÓ-BÁRÓ.

Mennyire nyugtalaníthatta azoknak a nemes uraknak a lelkét, akik a terjedelmes udvarházakat és hámorokat örökölték a hosszú Löwen-tó mentén, akik még mindig mesélhettek büszke gavallértettekről, akik egyedül uralkodtak birtokaikon, akiknek a szava döntő volt a kerületi tanácsban és akiket mint kiskirályokat ünnepeltek születésnapjukon, de még mennyire nyugtalanok lehettek, mikor megesett, hogy az egyik udvarházban a másik után, a házasságkötéseket nem követte fiúáldás, mikor asszonyaik, akik különben mindenben engedelmes és alázatos feleségek voltak, úgy látszik, valami gonosz összeesküvést szőttek, hogy ezentúl csak leánygyermekeket hoznak a világra.

Ezekben az években, mikor a sok leánygyermek született, a nemes urak bizonyosan sokat tépelődhettek az élet talánya és a Gondviselés útjai felett. Kérdezték egymástól, hogy talán ez valami új módja annak, amivel az örök hatalmak ki akarják mutatni haragjukat az emberiség ellen, talán bizony a fehérszemélyek újfajta özönvizét akarják rábocsátani a földre, mely hatásosabban pusztítja majd ki a bűnösöket, mint az Noé idejében történt.

Volt is okuk a félelemre. Szó sem volt ugyan még az egész emberiség elpusztulásáról és eltörléséről, mégis, nem egy régi nemzetség fennmaradása veszélyeztetve volt. Így kihalással fenyegette a Sinclair-nemzetség hatalmas földesurait vagy a Hedenfeltarok büszke őrnagyainak és ezredeseinek a sorát. A nemes és nagytiszteletű esperes-család magvaszakadását is okozhatja, amely család több mint száz éve uralkodik a broi esperesi udvarban, és még az is megtörténhetik, hogy az öreg német orgonistának, Fabernek sem lesz fiutódja, pedig ő ugyan-csak egyes újjakkal kezeli a värmlandi templomok bűgő-zúgó orgonáit.

Bár volt ok a nyugtalanságra, mégis ez még nem volt olyan mély, hogy a broi nemes urakat megakadályozta volna abban, hogy békével élvezzék a jelent. Csak egy volt közöttük, aki nem tudta rejtegetni éjjel-nappal gyötrő vágyódását fiúörökös után, úgy hogy szívesebben lett volna egyszerű napszámos, mint az előkelő Löwensköld báró, akinek abban a hitben kellett gyötrődnie, hogy ő családjának utolsó fiúsarja.

Löwensköld Adrián, Hedeby derék ura, aki állandóan szépítgette és nagyobbította udvarházát és birtokát, ez az igazságos gazda, aki minden cselédjét boldoggá akarta tenni, sehogysem tudott megszabadulni attól a gondolattól, hogy valami hibát követett el hazája, családjá, talán az egész emberiség ellen, hogy csak öt leánya, de egyetlenegy fia sem született, egyetlenegy fiú sem, pedig azelőtt a régi időkben a Löwensköldök segítették Svédországot hatalomhoz és dicsőséghez. Igazságos akart lenni és nem akarta a hibát ártatlanra tolni, mégis nem segíthetett azon, hogy az életet rettentőnek tartotta, mikor azt csakis fehérszemélyek társaságában kell eltöltenie. Hiszen jól tudta, hogy sem a felesége, sem a nagynénje, sem az öt leánya, sem pedig azok öreg nevelőnője nem okozói az ő szerencsétlenségének. Mégis nap-nap mellett úgy érezte, hogy mint valami örömröntő lép be mindig az ő társaságukba, aki nem tudja megbocsátani, ezek helyett a tisztességes és szelíd nőszemélyek helyett miért nincsenek körülötte rakoncátlan, lármázó és nagyétkű kölykök.

Ez az örökös elégedetlenség koravénné tette. Bizony nem sok maradt meg az ifjú, vidám Napsugár lovagból, aki annakidején feleségül vette a héthatárban szépséges Sinclair Marianne-t. Ragyogó fiatalságának örömét nagyrészt akkor vesztette el, amikor Marianne egyévi házasság után meghalt. Második házassága, amikor a gazdag Wachthausen bárókisasszonyt vette feleségül, ú. n. okos párti volt, és ez a feleség nem tudta elűzni emésztő vágyódását. De egykori életvidámsága bizonyosan visszatért volna, ha legalább egy fia lett volna. Vele elmehetett volna azután vadászatra, vagy hosszú halász-kirándulásokra. Éppúgy, mint legényemberkorában több napi járásra is elkocsizott, csakhogy egy éjszaka táncolhasson.

Most azonban csak járt-kelt a házában, megúnva ezeket az aprólékos, érzékeny, finom asszonyi dolgokat, melyekbe lépten-nyomon belebotlott.

Éppen ebben az időben történt, mikor Adrián szíve mindjobban keményedni kezdett, hogy öccse, Göran, egy elzüllött, megvetett csavargó, aki összeveszett az egész családjával, behajtott a főkapun a hedebyi udvarház elé.

Ez valami hallatlan dolog volt. A vidék többi udvarházainál ugyan gyakran megjelent ez a különös, lecsúszott báró, aki cigányok és lótolvajok között élt és egy cigánylány volt a felesége, rongyokkal és kiabáló gyerekekkel megrakott kocsijával, hogy lovat cseréljen vagy ócska rongyokat vásároljon. Azonban még eddig sohasem történt meg, hogy bátyja kapuja elé merészkedett volna.

Nem lehet tudni, hogy Löwensköld Göran életének melyik szakaszában törölte ki teljesen a multnak az emlékét.

Néhány nap óta rettentő hóvihár dühöngött, és mialatt kis sárga gebéje csak nehezen tudott előretörtetni a hófúvásokon a Hedeby felé vezető fason, lehet, hogy a szegény csavargóbáró visszaálmodta magát ifjúságába. Talán azt gondolta, hogy gyermek lett újra, aki hazafelé megy a karlstadi iskolából, és talán azt várta, hogy drága, jó szülei ott álljanak a lépcsőkön és úgy fogadják. Azt gondolta, hogy az inasok kirohannak, hogy kiszabadítsák a lábzsákból és szánkótakaróból. Hogy szorgos kezek fejtsék le róla a bundáját, kapják le a sipkáját a fejről és gombolják ki a botosait. Az anyja pedig, alighogy kiszabadult a felsőruháiból, azonnal a lobogó kandalló tüze elé viszi, forró kávént önt ki neki, hogy végre nyugodtan ülve csak őt nézze szemével.

De hát tél idején, mikor a hóviharak beköszöntenek, mikor az utakat befújja a hó és senki sem merészkedik ki hosszú útra, akkor a magányos udvarházak ablakai sohasem üresek, mindig akadnak kíváncsi szemlélők, akik állhatatosan nézegetnek az országút felé, valami újat, valami lehetetlent várva, maguk sem tudják, hogy mit.

Ilyen napokon még egy rozoga szánkó megérkezése is nagy esemény, melyet szobáról-szobára hírül adnak, és mialatt a kis sárga lovacska a fason fölfelé kapaszkodott, Adrián báró is megtudta, hogy micsoda vendég közeledik.

Mégis - mikor visszautasító tekintettel kilépett a lépcsőre, hogy öccsét úgy fogadja, hogy annak sem tréfa, sem ellenmondás ne jusson az eszébe, - észrevette, hogy Göran, az a megvetett csavargó, ez az elveszett fiú, aki annyi szégyent hozott reá, most az egyszer nem feketeszemű cigánygyerekek és kellemetlen cigányasszonyok társaságában érkezett, hanem éppen azzal, akit ő mindennél jobban kívánt és aki számára, a hívő és igazságos testvér számára, megtagadtattott.

És az nem is volt valami felszedett gyerek, akit a rongyos országútlovagja végigszántogatott akasztófaarcával a kocsi rongyaiból előszedegetett, hiszen annyira hasonlított az atyja arcképéhez, mely ott függött a szalóndívány fölött. Felismerte annak nagy, álmodozó szemeit, melyeket annyiszor megcsodált. Nem elég, hogy az öccsének fia volt, hanem az még örökölte is a nagypapa szépségét, ami bizony egyik leányának sem jutott osztályrészéül.

De hát ebben a percben bizony gyengén állott a dolog az utolsó Löwenskölddel. Amikor az apja a szánkóból kiemelte, majdnem eszméletlenül csüngött a karjain, a szemei lehúnyva és keze meg az arca szinte kékre fagyva.

Így hát semmi sem lett abból, hogy Adrián báró néhány kemény szóval utasítsa ki udvarából az öccsét, hanem mikor az a gyermekkel karján feléje lépett és szeméből habozó kérdést olvasott ki, akkor Adrián mindenről megfeledkezett, hogy mit kellett elszenvednie az öccse

miatt, elfeledkezett arról a szomorúságról is, amit az szüleinek okozott, és feltárta előtte a ház ajtaját.

De az előszobánál tovább nem ment Löwensköld Görán. Mikor a bátyja feltárta előtte az ebédlő ajtaját és ő meglátta a kandalló lobogó tüzét, a bútorokat és tapétákat, melyeket még gyerekkorából ismert, megállott és megrázta a fejét.

- Nem - mondta. - Ez már nem illik hozzám. Én már többé nem tartozom ide. De talán gondjaidba vehetnéd ezt a kis gyermeket?

Adrián báró, mint valami drága kincset vette át a gyermeket, azonnal elkezdte simogatni és dörzsölni a kis testet, hogy felmelegedjék. Nem is hívta be a fehérszűrt, hogy segítsenek. Tudta, hogy később úgyszólván meg kell ezt tenni, de legalább az első percekben egyedül magának akarta megtartani a gyermeket. És egyszerre odatartotta borostás arcát a szegény kis koldusgyermek hideg, piszkos arcocskájához.

- Annyira hasonlít édesapához - mondta kissé reszkető hangon. - Boldog lehetsz, Görán, hogy fiad van.

Mikor Görán báró látta, hogy a bátyja magához öleli a gyermeket, akkor már tisztában volt, hogy Hedeby ura hajlandó annak egész életére otthont nyújtani, csak azért, mert boldog, hogy fia lehet. Tudta, hogy ezentúl bátyja meg fogja bocsátani bolondságait, könnyelműségét, kártyaszennvedélyét, iszákosságát és sohasem fog neki szemrehányást tenni.

Mégsem volt kedve ott maradni, hanem az ajtó felé hátrált.

- Jól tudhatod, hogy nem jöttem volna ide, ha nem lettem volna erre kényszerülve - mondta. - Annyi ideig bolyongtunk a hóvihárban, hogy a gyermek majd megfagyott. Be kellett ide térnem, hogy vége ne legyen. Dolgom van az esperesudvarban és most oda kell sietnem. Majd visszajövök és elviszem, mikor eláll a vihar.

Már a keze az ajtókilincsen volt, mikor ezeket mondta. Adrián báró nem válaszolt. Talán nem is hallotta, amit az öccse mondott. Teljesen lekötötte figyelmét a kis gyermek.

- Hallod, Görán, a kezei szinte meg vannak fagyva. Hóval kell megdörzsölnünk. Hozz csak be egy kis havat!

Löwensköld értelmetlenül morgott valamit, ami lehetett köszönet vagy istenhozzád és kinyitotta az ajtót. Adrián báró azt hitte, hogy havat megy hozni, amire megkérte. De egypár perc múlva csengőcsilingelést hallott és amikor kinézett, látta, hogy az öccse már útnak indult. Erősen ütötte a sárga gebét, hogy az teljes erővel nekiiramodott és a fagyott hó úgy porzott körülötte, mint valami fehér porfelhő.

Adrián báró megértette, hogy az otthonában sok minden volt, ami keserű emléket váltott ki az öccséből és azért nem csodálkozott a menekülésén. Különben is gondolatai csak a kis gyermek körül forogtak. Maga hozott hát be havat, hogy életet dörzsöljön a fagyott arcocskába és kezekbe és közben szövögette a jövő terveit. Sohasem fogja megengedni, hogy az utolsó Löwensköld báró visszakerüljön az öccséhez és vad cimborák körében nevelődjék fel.

Hogy Löwensköld Görán mit forgatott a fejében, mikor elhajtattott Hedebyből, azt nehéz megmondani. Lehet, hogy néhány óra múlva vissza akart térni, hogy elvigye a gyermekét és ugyanakkor élvezze a bátyja dühöngését, hogy ismét rászédette magát. Mikor még az udvarban volt, hangosan kacagott, ha arra gondolt, hogy a bátyja odatette arcát a koldus gyermekéhez és hogy milyen büszkén tartotta karjaiban a család nevének fenntartóját.

De csakhamar elhalt a kacagás az ajkáról. Kopott báránybőr sapkáját mélyen a homlokára húzva ült ottan és hajtott előre az úton, a nélkül, hogy gondolkoznék, merre is visz az. Mély és különös gondolatok kergetőztek fejében, gondolatok, melyek azonnali megvalósítást követeltek.

A broi esperesudvarnál, ahová állítólag készült, meg sem állott, és mikor másnap egy lovász Hedebyből kérdezősködött utána, senki sem tudott felvilágosítást adni felőle. De később délelőtt néhány paraszt, akik hókével dolgoztak az úton, Hedebybe jöttek és tudtul adták a bárónak, hogy az öccsét, a csavargó-bárót, holtan találták az útszéli árokban. Bizonyára a sötétben belehajtott és az orosz száncója felfordult. Arra nem volt ereje, hogy lefordítsa magáról, ott maradt hát alatta fekve és megfagyott.

Seholsem volt könnyebb elvéteni az utat hóviharban, mint a broi templom körül elterülő fennsíkon. Így hát éppen nem volt lehetetlen, hogy Löwensköld Görán, a csavargó-báró, szerencsétlenség áldozata lett.

Igazán nem kellett azt gondolni, hogy önszántából kereste a halált, hogy a gyermeke jó otthonban maradhasson, amelyet gonosz tréfás kedvében szerzett neki.

Mert hát ez a Löwensköld Görán félbolond volt és így igazán nehéz megérteni a cselekedeteit. De azt mégis tudták, hogy megható szeretettel csüggött a legfiatalabb gyermekén. Ennek az arcában viszontlátta a Löwensköld-családi vonásokat és úgy érezte, hogy az közelebb áll hozzá, mint a feketeszemű cigánygyerekek, akik azelőtt nőttek fel körülötte. Nem lehetetlen, hogy az életét áldozta fel, hogy megvédje ezt a gyermekét a nyomortól és szenvedéstől.

Mikor Hedebybe érkezett, nem akart mást, csak hogy gonoszul megréfálja a derék bátyját, aki annyira vágyódott egy fiú után. De mikor belépett a régi szülői otthon fala közé, mikor érezte, hogy minő becsületesség, őszinteség és jóindulat sugárzik felé, akkor azt mondta önmagának, hogy csak azt kívánja, hogy ez a legkisebb gyermeke, az egyetlen, amely igazán az övé, bárcsak itt maradhatna, és hogy neki olyan útra kell mennie, amelyről soha többé ide vissza nem térhet.

De hát senki sem tudja, hogy történt az egész. Az élet nem volt előtte olyan értékes, hogy minden nagyobb habozás nélkül el ne dobhassa magától. Talán egy régóta táplált óhajtás volt, amely most beteljesedést nyert. Talán örült, hogy végre talált egy végső kifogást olyan cselekedetre, amelyet eddig vagy egykedvűségből vagy lanyhaságból halogatott.

És ki tudja? Talán még a halál pillanatában is örömet szerzett neki, hogy bátyjával, aki mindig az élet egyenes útján haladt, tréfát űzhetett. Talán örült, hogy utoljára megcsalhatta. Talán ajkai utolsó gúnyos mosolyra torzultak, mikor a gyermekre gondolt, akit a bátyja karjaiban helyezett el, hogy az csak egy *leány* volt, hogy csak egyedül a fiúruha volt az, ami kinyitotta a szülői otthon ajtaját a közönséges cigánylányka előtt.

## A BÁRÓNÉ.

Ugyanazon a napon, mikor a csavargó-báró otthagya gyermekét Hedebyben, Löwensköld Adrián báró ragyogó kedvvel jött be az ebédlőjébe.

Ma nem kell majd csupa fehérréppel ülni egy asztalnál. Ma már fiú is van a társaságban. Úgy érezte, mintha az egész levegő más volna a szobában. Ő maga is megfiatalodott, vidám lett, visszatért az életkedve. Igen, arra is akarta kérni a feleségét, hogy bort hozasson be, hogy igyanak a kis jövevény egészségére.

Egyenesen a helyéhez ment a kerek asztalnál, összekulcsolta a kezét és lehajtott fővel hallgatta az asztali áldást, amit a kislányai imádkoztak.

Mikor ennek vége volt, ragyogó tekintettel nézett körül, hogy megkeresse az asztalnál az öccse fiát. De akárhogy is erőlködött, nem tudott senkit sem felfedezni fiúruhában. Mindnyájan szoknyában és szoros ujjasban voltak az asztalnál, mint mindig.

Összehúzta hatalmas szemöldökét és egyet szippantott. Persze a gyerekszobába küldték az unokaöccsöt, hogy megmosdassák és felöltöztessék, de hát a felesége tényleg olyan együgyű, hogy nem ültette a gyermeket az asztalhoz? Igaz, hogy csak csavargógyerek volt furcsa szokásokkal, de azért az öt jól nevelt lányka együttvéve nem ér annyit, mint ennek a gyermeknek a kisújja.

De mielőtt valami megjegyzést tehetett volna, a bárónő egy könnyed kézmozdulattal rámutatott a szépen megfésült és jól öltözött kislányra, aki a mellette lévő széken ült.

Hirtelen számolni kezdett és észrevette, hogy tulajdonképpen ma hat kislány ül az asztalnál. Megértette, hogy a fiút lányruhába öltöztették. Hát ez természetes. Azokban a rongyokban, amikben ide érkezett, nem ülhetett az asztalhoz és hát Hedebyben nem akadt fiúruha. De hát a haját, azt a göndör szőke haját, igazán fölösleges volt két varkocsba fonni, amelyek éppen úgy himbálóztak a füle mögött, mint a saját lányainál.

- Hát nem tudtal egy pár kis nadrágot kölcsönözni az irnokéktól, - kérdezte a báró - hogy a fiút nem kellett volna csúfságra így kiöltöztetni?

- Oh igen, - válaszolta a bárónő, és ez a válasz éppen olyan kimérten jött, mint máskor, minden nyoma nélkül a gúnynak vagy kárörömmek - oh igen, azt hiszem, azt kaphattunk volna. De hát ő úgy van felöltöztetve, ahogy az hozzá illik.

Adrián báró a feleségére, majd a gyermekre nézett, végül ismét a felesége felé fordult.

- Attól félek, hogy Göran ismét tréfát űzött veled - mondta a bárónő.

És még csak egy kis árnyalat sem volt a hangjában, vagy valami a tekintetében, mely elárulta volna, hogy ebben a dologban más véleményen van, mint a férje.

És hát tulajdonképpen nem is volt másképp. Bizony úgy vélekedett, hogy Göran szégyenletesen viselkedett, kimutatta igazi gonoszságát. És ha a lelke mélyén mégis valami más is megmozdult, arról igazán nem tehetett.

De hát ha egy ember lábtörlőnek van teremtve, melyen mindennap lábbal taposnak, úgy azon nem lehet segíteni, hogy ez a lábtörlő egy kis elégtételt érez magában, mikor az, aki a legkeményebben és a legszegesebb sarokkal tapod rajta, egyszer egy kis ártatlan bukfencet vet.

És amikor a bárónő látta, hogy a férje összeráncolja a homlokát és hogy elutasítja magától a peccenyéstálat, amelyet a szobalány körülhordott, mintha ez a baleset egyszeriben megfosztotta volna az étvágyától, akkor csak megrázkódott egész testében, bár az arca még most is mozdulatlan maradt.

Azután később sokszor elgondolkozott rajta, hogyan is történt volna vele, meg az öreg nénjével és a nevelőnővel, meg a hat kis lánnyal, ha a férje nem ugrott volna fel a székéről és borzasztó káromkodás után nem rohant volna ki a szobából. Ő maga egy percig sem bírta volna ki komolyan. Kénytelen volt hangosan felnevetni és így volt ez a többiekkel is. Egyszerre valamennyien hátravetették magukat a székeiken és hangosan felkacagtak.

Az egyik hangosabban kacagott, mint a másik, de ugyanakkor el is szégyelték magukat. Hát az mégsem volt szép, hogy kikacagják azt, aki apa, férj és házigazda, csak azért, mert más becsapta. Ők jólneveltek voltak és önmagukat megrótták a legnagyobb mértékben. De hát ez a nevetés annyira természetesen, annyira önkéntelenül jött, hogy nem tudták visszafojtani, különben megfulladtak volna.

Valóságos lázadás volt. Nehány perc alatt leráztak magukról mindent, ami nyomta és fojtogatta őket és szabadoknak érezték magukat. Azt hitték, hogy soha többé nem fogják magukat megaláztatnak és megfélemlítetteknek érezni, mint azelőtt, mert ki merték nevetni elnyomójukat. Mialatt nevettek rajta, az elvesztette rémes nagyságát és egyszerű kis emberré lett, mint amilyenek ők maguk voltak. És a báróné, aki mindig úgy beszélt Adrián báróról, mint a legjobb férjek egyikéről, és önmagáról, mint a legboldogabb feleségről, igen, a báróné, aki sohasem engedte meg, hogy valaki idegen, de még a néni vagy a nevelőnő sem, a legkisebb megjegyzést tegye a férje viselkedésére, igen, a báróné megfogadta magában, hogy ha valamikor Löwensköld Görán az útjába akad, akkor valamit fog tenni az érdekében, mintegy köszönetül ezért a vidám percért.

De másnap, mikor a csavargó-bárót megfagyva találták az árokban, úgy hozták mereven és hidegen Hedebybe, akkor bizony még a kisújját sem mozdította meg a báróné, hogy kimutassa azt a rokonszenvét, melyet néhány múltó percben iránta érzett. A férje rendezte el a temetést teljesen a saját kénye-kedve szerint, a nélkül, hogy egy szóval is tiltakozott volna ellene.

Adrián báró felöltöztette a holttestet, megrendelte a koporsót és kinyitatta a családi sírboltot. Megállapodott a broi lelkészi hivattal a temetés napjában és maga is elment néhány alkalmazottjával a temetőbe, hogy jelen legyen a temetésen.

De többet nem csinált.

Nem engedte meg, hogy gyászba vonják a hedebyi udvarházat, hogy fenyőágakat szórjanak szét az útra, hogy a báróné és a leányai gyászba öltözzenek. Nem is hívott meg senkit a környék uraiból a gyászszertartásra és nem is rendezett otthon semmiféle halotti tort.

Az egész broi kerületben nem volt egy ember sem, aki ne örült volna Löwensköld halálának. Ezentúl már nem kellett attól tartani, hogy a földesurakat megszólítja valamelyik vásáron, megveregeti a vállukat és te-nek vagy kedves bátyámnak szólítja, azért, mert valamikor iskolatársak voltak a karlstadi gimnáziumban. Jól esett mindenkinek, hogy most már nem fog többé eszébe jutni, hogy egy finom aranyórát cseréljen ki egy rozoga ezüstóráért vagy egy pompás négyéves csődört egy öreg kancáért. Persze, hogy jó volt, hogy már meghalt. Amíg élt, senki sem lehetett tőle biztonságban, hogy mit fog kitalálni vagy milyen bosszút fog állni, ha valaki nem-et merészelt mondani neki.

Mégis mindnyájan úgy vélekedtek a broi kerületben, hogy Adrián báró viselkedése mégis túlságosan a bosszúállás műve volt. Azt mondták, hogy miután Göran báró életét veszítette, a bátyja elfelejthette volna a régi haragot és tisztességgel meg pompával kísérelte volna ki a sírhoz.

Leginkább a bárónét kárhoztatták azért, hogy mint asszony nem mutatott nagyobb könyörületeséget. Íme, még csak egy szál virágot sem tett a koporsóra! Tudták, hogy a hatalmas kalla éppen virágjában volt a hedebyi ebédlőben és semmi sem illik jobban, mint kallavirág a halott utolsó útjára, de még ezt sem tette. Hát mit lehet mondani ilyesmiről? Hát nem kegyetlen dolog, hogy még annyit sem akart áldozni a sógoráért, mint egy szál kallavirág?

Sokan úgy vélekedtek, hogy bizony Göran báró feleségét is értesíthették volna a férje haláláról, és csodálkoztak, hogy a báróné erre nem figyelmeztette a férjét. És hát a kislánynak, Löwensköld báró legkedvesebb gyermekének, igazán varrathatott volna már gyászruhát. Annyira alázatos és engedelmes már csak mégsem lehet az urával szemben és annyira mégsem félhet tőle, hogy még egy varrónőt sem merne a házba hívni, hogy illő ruhát adjon az árva gyermekre.

A hedebyi báróné nagyon okos asszony volt, ezt mindenki tudta, és vigyázott arra, hogy mi illik, mi nem. És így kötelessége lett volna, hogy meggyőzze a férjét, hogy nem helyesen cselekszik. Ezt azonban ez alkalommal senki sem vette észre.

A piszkos szánkót, tele rongyokkal és takarókkal, forrasztószerszámokkal és pálinkamara-dékkal, meg zsíros kártyajátékkal, és a kis tatárlovat, amely ott őrizte a gazdája holttestét, míg az emberek odajöttek és kiásták a holtat a hófúvás alól, természetesen szintén Hedebybe vitték. A szánkót behúzták a színbe, a lovat beállították az istállóba és azzal a kivétellel, hogy a ló abrakot és vizet kapott, senki sem törődött többé a csavargó-bárónak ezzel a hátrahagyott ingóságával. De a temetés utáni napon megparancsolta a báró, hogy a lovat keféljék meg, adjanak neki külön abrakot, miből megértették, hogy hosszú útra akarja küldeni.

Abban az időben volt egy főbéres Hedebyben, aki északi Värmlandban született és ott nőtt fel, ahol a cigányoknak volt a téli szállásuk. Ismerte is azt a családot, amelybe Göran báró beházasodott és tudta is a tartózkodási helyüket. Őt bízta hát meg Adrián báró, hogy hajtsa vissza a sárga tatárlovat a szánkóval, mindennel, ami benne van és egyúttal tudósítsa Göran feleségét ura haláláról.

De a bárónak az volt a szándéka, hogy nemcsak a szánkót, a szerszámokat, a kártyákat és más rongyokat vigye haza, hanem az öccse kislányát is. Annak semmi joga többé, hogy Hedebyben tartózkodjék. Hadd menjen vissza ahhoz a népséghez, ahonnét jött.

A temetés utáni napon megmondta Adrián báró a feleségének, hogy holnap hazaküldeti a kislányt. Egyúttal azt is mondta, hogy ugyanazokba a rongyokba öltöztessék, melyeket érkeztekor viselt. Hozzáfűzte még, hogy reméli, a báróné is meg van elégedve, hogy nem kell többé ezt a csavargógyereket a házban tartani.

A báróné egy szóval sem válaszolt. Nem is tiltakozott, hogy a gyermeket elviszik Hedebyből. Egyszerűen felkelt, hogy kimenjen a gyermekszobába és utasítást adjon a szobalánynak.

Aznap észre lehetett venni, hogy a báróné nyugtalan volt, alig lelta a helyét. Ide-oda járkált, az ajka mozgott, de egy szó sem hangzott el a szájából.

Többször jelent meg a gyermekszobában, mint máskor. A kis lány ott állt, míg csak világos volt az ablaknál és lenézett a fasorra. Úgy állt ott, mióta csak Hedebybe érkezett. Ott állott és várta, hogy eljön az apja és elviszi. Félénk és idegen volt és nem mert a többiekkel játszani. Ő bizony nem fog szomorkodni, ha elviszik innét.

Mikor beesteledett, és a báróné a férje melletti ágyban feküdt, ismét meglepte a nyugtalanság és nem tudott elaludni. Azt mondta önmagának, hogy most már eljutott a végső határig, most már itt az ideje, hogy ellenezegüljön a férjének. Annak, amit most akar a férje megtenni, nem szabad megtörténnie.

A báróné előtt világos volt, hogy Göran báró készakarva hajszolta magát a halálba, csak azért, hogy kislánykája Hedebyben maradjon. Nagyon szerette ezt a gyermekét és megszállta a vágy, hogy jó, nyugodt otthonban nevedhessék fel és hogy igazi kisasszony lehessen belőle. Úgy gondolta, hogy rangjához méltóan nevelkedhessék és majd férjhez mehet egy nemes emberhez. Ne legyen belőle valami komédiásnő, aki szekéren vándorol egyik helyről a másikra, káromkodva és kiabálva rakoncátlan gyerekekkel körülvéve.

Hogy ezt elérhesse, az életével fizetett. Tudta, hogy legalább ennyit kell áldoznia és nem félt ettől az áldozattól, hanem meghozta azt.

Hát nem érti a férje, hogy mit akart az öccse? Lehet, hogy érti, de talán gyönyörűséget okoz, hogy megtagadja a testvérének azt, amiért az az életével fizetett. Ezt azonban neki, a feleségének, meg kell akadályoznia.

Úgy kell ezt mondania, hogy azután engedelmeskedjék is neki. Biztonsággal és fölényel kell beszélnie. Nem szabad a férjének elküldenie az öccse lányát. Ez igazságtalanság volna. Ez olyan cselekedet, mely büntetést vonna maga után. Eddig hallgatott. Hagyta, hadd rendezze a temetést, ahogy éppen akarta. Eddig nem szólt. Hiszen az mégsem jelentett olyan sokat.

Amint feküdt, visszagondolt arra, hogyan is látta a sógorát összekuporodva a szánkón, amint kihajtott az udvarból. Hát lehet-e egy ilyen embernek nyugalma a sírban, ha megtagadják tőle azt, amit élete feláldozásával akart megnyerni? Itt, Hedebyben tudják, hogy a halottnak is van hatalma bosszút állani.

Meg kell szólalnia. Nem szabad, egy halottnak megtagadni utolsó kívánságát. Bármilyen is volt életében, most azonban megszerezte a jogot, hogy engedelmeskedjenek neki.

Ökölbe szorította a kezét és úgy ütötte a saját testét, hogy megbüntesse gyávaságát. Miért nem költötte fel az urát? Miért nem beszélt vele?

Sejtette, hogy a férje mit forgat a fejében és azért megpróbálkozott egy kis ellenintézkedéssel. Még aznap, mikor Göran bárót holtan találták, elvitte magával a kislányt egy szegény béres családhoz, ahol három gyermek kanyaróban feküdt. A saját lánykái már átestek ezen a betegségen, hogy az idegen gyermeknek volt-e, azt nem tudta, de remélte, hogy nem. Azóta nap-nap után figyelte a lánykát, hogy mikor ütnek ki rajta a betegség jelei. De eddig semmi sem mutatkozott. Különbösen régi tapasztalásból tudta, hogy a betegség rendszeren csak tizedik nap után jelentkezik és most még csak nyolc nap múlt el.

Percről-percre, óráról-órára halogatta a dolgot. Attól tartott, hogy egyáltalában nem fog merni szólani.

Dehát kicsoda volt is ő? Miért oly gyáva? Ugyan mi baja esnék, ha őszintén beszélne? A férje csak nem veri meg? Ilyesmiről még szó sem lehet.

De a férjének szokása volt, hogy elnézett felette, nem törődött azzal, amit mondott. Beszélni hozzá olyan volt, mintha egy jéghegynek prédikálna.

A bárónénak még egy nagy gondja volt, amely nyugtalanította. Úgy történt, hogy férje tavaly valami nagy lakomán Karlstadban találkozott egyik rokonával, Löwensköld Charlotte-tal, aki Schagerström tanácsosnak volt a felesége. Charlotte és Adrián báró még abból az időből ismerték egymást, mikor Charlotte jegyben járt az unokatestvérével, Ekenstedt Karl-Arturral, sőt egy ízben jegyese társaságában látogatást is tett Hedebyben. Most Karlstadban Charlotte

és a báró ismét összebarátkoztak és a báró panaszkodni kezdett, hogy nincsen fia, csak egy csomó leánya, mire Charlotte megkérdezte, hogy nem volna-e kedve az egyik leányát neki átengedni, mert bizony az ő házukban nincsen gyermek. Volt ugyan egy leánykája, de az meghalt.

Természetes, a báró azonnal késznek nyilatkozott erre, és Charlotte azt mondta, hogy majd beszél a férjével és megkérdezi, hogy az mit szól a tervéhez. Nemsokára erre levél érkezett Hedebybe, melyben annak rendje-módja szerint megkérdezik a bárókat, vajjon hajlandók-e egyik leányukat Schagerströméknek átengedni örökbefogadás céljából. A báró azonnal igenel felelt. Még csak annyi fáradságot sem vett magának, hogy megkérdezze a felesége véleményét. Természetes, hogy ilyen ajánlatot Värmland leggazdagabb családjára részéről igazán nem lehet visszautasítani. A gyermek úgy fog felnevelkedni, mint egy hercegkisasszony, és azután roppant sok előny származhatik abból, ha ilyen bensőséges viszonyba kerülnek ezzel a nagytekintélyű férfival.

A báróné nem is tett egyenes ellenvetést, de próbálta kitolni az időpontot. Charlotte maga akart eljönni Hedebybe, hogy kiválasszon egyet a kislányok közül, de már vagy egy fél éve, hogy halasztgatja ideutazását. És ezt a halasztgatást többnyire a báróné csinálta ki. Egyszer azt írta, hogy éppen szövéshez fogtak hozzá és szeretné, ha a szövés befejeződne, hogy abból ruhákat varrhatnának a lányok számára, hogy csinosak legyenek, ha Charlotte megérkezik, hogy végigmustrálja őket. Máskor, mikor Charlotte megint jönni akart, a gyermekek kanyarót kaptak és így a látogatást ismét el kellett halasztani. Most már régóta nem hallott semmit a báróné Charlotte felől és titokban már abban reménykedett, hogy a gazdag asszony, akinek annyi gondja van, nagy háztartását vezetni, megfeledezett az egész dologról.

De mikor ez a szerencsétlenség történt Göran báróval, a báróné írt Charlotte-nak és arra kérte, hogy látogassa meg őket. Most már igazán szeretné az egyik kislányát átengedni neki. Ez nagy áldozat volt, de meg akarta hozni a férje kedvéért. Azt gondolta, hogyha ebben a kedvre lesz, akkor megkívánhatja tőle, hogy ő is megtarthatja az idegen gyereket a házban.

De hát most mindez hiába volt. A férje sokkal gyorsabban cselekedett. Azután a kanyaró sem ütött be. Charlotte sem érkezett meg. Néhány óra múlva pedig elviszik innét a kislánykát.

Amint feküdt, azon gondolkozott, hogy milyen messze lehet Hedeby Sjötorptól. A levele alighogy megérkezhetett. És aztán minő rettenetes hideg ütött be, mióta a hóvihar elállott. Alig hihető, hogy Charlotte ilyen időben útra merjen kelni.

Már hallotta, hogy mint szedelőzködnek a konyhában. A szakácsnő fahasábokat rakott a tűzre és zörgött a lábasokkal. A gyermekszobából is hallatszott egy kis zaj. A gyermeklány volt, hogy felöltöztesse a kis csavargó-gyereket régi rongyaiba.

A báróné nevéen szólította néhányszor a férjét, nem hangosan ugyan, de érthetően. Az meg is mozdult egy kicsit, aztán továbbaludt. Ha felébredt volna, talán szólt volna, de most másodszor nem akarta felköltölni, ez már túlhaladta az erejét.

Hallotta, hogy valaki belépett a konyhába. Borzasztó hideg lehetett odakint. Az ajtó csikorgása szinte végighallatszott az egész házban. Megértette, hogy a főbéres köszöntött be, aki majd elviszi a gyermeket.

Erre a szobalány nyitott be óvatosan a hálószobába és kérdezte, hogy a báró vagy a báróné ébren vannak-e már?

Adrián báró azonnal felült az ágyában és kérdezte, hogy mi baj van?

- A főbéres jött meg - mondta a leány. - Arra kért, hogy mondjam a báró úrnak, hogy olyan hideg van kint, hogy nem mer útrakelni. Azt mondja, hogy a kezébőre odafagyott a

kilincshez, mikor kinyitotta az istállót. Nála otthon a kenyér meg a vaj is megfagyott, és a vályuban olyan vastag volt a jég, hogy baltával kellett beütnie. És azt mondta, ha már itt ilyen hideg van, akkor északon, ahova mennie kell, még kegyetlenebb az idő.

- Gyere csak ide a mécsessel, - mondta Adrián báró - hadd gyujtsak világot.

A leány bejött a szobába és meggyújtotta a faggyúgyertyát az éjjeli szekrényen. A báró felkelt az ágyból, odament az ablakhoz, hogy megnézzé a hőmérőt. Az egész ablakot vastagon hóvirág borította be, mely teljesen átláthatatlan volt, de a hőmérő mellett az üveg egy darabkán tiszta volt. A báró megnézte a higanyoszlopot, de az teljesen eltűnt, egészen lecsúszott az üveggolyóba.

A gyertyát odatartotta a hőmérő elé. - Úgy látszik, negyven foknál is hidegebb van kint - mormogta.

- A főbéres azt is mondta, hogy hiszen ő maga csak valahogy útra kelhetne, ha a báró úr mindenképpen útnak akarja indítani a cók-mókot - mondta a szobalány - de már gyereket nem mer maga mellé venni a szánkóba ilyen borzasztó télidőben.

- Mondd meg neki, hogy menjen a pokolba! - dühöngött a báró és ismét magára húzta a takarót.

A lány ott maradt állva, nem tudva, hogy mit jelentsen ez, de a báróné megmagyarázta neki.

- A báró azt véli, mondd meg a főbéresnek, hogy addig nem kell útrakelnie, míg a hideg nem enged. Aztán felmehetsz a gyermekszobába és megmondhatod Mártának, hogy a lányka nem utazik el innét.

A báróné hangja most is olyan kimért volt, mint máskor. Semmivel sem árulta el, hogy milyen véghetetlen nagy megkönnyebbülést érez.

A hideg csak kitartott. Sem aznap, sem másnap nem lehetett elküldeni a gyermeket. De másnap estefelé megennyhült az időjárás. A báró azonnal megparancsolta, hogy következő reggel a kislánynak el kell hagynia a házat.

A báróné ugyan nem mondott egyenesen ellent, csak megjegyezte, hogy a kislány egy-két nap óta nincsen jószímben. Attól tart, hogy valami baja van.

Adrián báró hidegen nézett rá a feleségére. - Ez semmit sem használ - mondta. - Ennek a leánynak nem szabad a házamban maradnia. Azt hiszed tán, hogy annyi gyönyörűségem van a lányfajtákban, hogy még eggyel többről akarok gondoskodni?

De mikor a báróné vacsora után bement a gyerekszobába, hogy megnézzé, hogy vannak a kicsinyek, az idegen lányka ott feküdt lázasan és pirosan és folytonosan köhögött. - Tudja, báróné, azt hiszem, hogy kanyarót kapott - mondta a gyermeklány. - És a báróné nem tagadhata, hogy ugyanígy kezdődött el, mikor az ő lányai kapták meg ezt a betegséget, a múlt ősszel.

- Hát bizony ez elég baj - mondta a báróné. - Pedig éppen most mondta a báró, hogy holnap reggel mindenáron haza kell küldeni.

Egy pillanatig gondolkozott, azután leküldte a gyermeklányt a férjéhez, hogy hívja fel azonnal a gyerekszobába és nézze meg, mi baja lehet az idegen gyerekeknek.

A báró tényleg feljött és bár nem sokat értett a betegségekhez, de annyit maga is látott, hogy bizony az öccse kislánya nincsen rendén. Nem kételkedett, hogy kanyaróba esett és hát így nem lehetett elküldeni a házból a csavargó-lánykát.

Bizony kanyaró lett belőle és akár gyanúsította a báró a feleségét, akár nem, hogy valami része volt a dologban, tény, hogy kénytelen volt a kislánykát egy-két hétig a házában tartani, ami miatt rettentő rossz kedve támadt. A hedebyi házibéke szerencséjére hamarosan egy levél érkezett, mely némileg eloszlatta rossz hangulatát. A levél Schagerström Charlotte-tól jött, aki azt írta, hogyha a jó szánút megmarad, akkor március közepén elindul Hedebybe, úgy hogy már tizenhatodikán vagy tizenhetedikén megérkezik.

A báró mindennap felnézett a gyerekszobába, hogy lássa, vajjon az idegen lányka fekszik-e még, mert a szerint akart dönteni. És a báróné, aki látta, hogy a gyermek csak igen enyhe lefolyású betegséget kapott és hogy a hámlás máris megtörtént, bizony csak nehezen tudta a gyereket ágyban tartani. A gyermeklány is mondogatta, hogy a lányka már felöltözhet és fennjárhat. Nagyon nehéz volt a bárónének őt meggyőznie, hogy a lánykának még néhány napig feltétlenül az ágyban kell maradnia.

Leírhatatlan könnyebbülést érzett, mikor március 16-án meglátta, hogy Charlotte szánkója befordul az udvarba. A kedves vendéget olyan szívesen fogadta, annyira megveregette és megcsókolgatta, hogy az szinte elcsodálkozott. Ugyanis Charlotte már gyanakodott az örökös halogatás miatt és azt hitte, hogy a báróné tolvajnak tekinti, aki el akarja rabolni a ház legdrágább kincsét.

Az öt kis Löwensköld-lányt alaposan megmosdatták, hogy kerek piros arcoskájuk szinte ragyogott a szappantól, megfésülték, hogy minden egyes hajszál odasimult a fejükhöz és apró varkocsaik gyűrűkbe tekergőztek a füleik mögött. Otthonszött és varrt gyapjúruháikat vették fel és erős, szintén az udvarban készült cipőiket. A báróné anyai büszkeséggel nézte őket, mikor bevezette a szalónba. Úgy gondolta, hogy ezek a legédesebb apró lánykák az egész földkerekségen.

Jól tudta, hogy azok egészségesek és hibátlanok és jólneveltek, miért is nem kis várakozással hozta őket Charlotte felé.

Charlotte hirtelen végigtekintett az egész soron és teljesen uralkodott magán. Csupa szívesség és napfény volt, amidőn sorra kezét fogott a Löwensköld lányokkal és megkérdezte őket egyenkint, hogy hívják és hány évesek.

De olyan nagy elragadtatást, amit a báróné várt tőle, éppen nem mutatott.

Talán eszébe jutott Ekenstedt ezredesné finom és előkelő szépsége, talán a saját nővére, Mária-Lujzára gondolt, vagy éppen saját kis lánykájára, miért is nehéz volt megérteni, hogy ezek a lánykák itten szintén a Löwensköld nevet viselik.

Azt azonnal látta, hogy kedvesek, egészségesek és vidámak és hogy derék háziasszonyokká válnak idővel, éppúgy, mint az anyjuk, akihez mindenben annyira hasonlítottak. Éppen úgy, mint a báróné, a lánykái is vöröshajúak és kistermetűek voltak, kissé gömbölyűek, apró vaskos kezekkel. Valamennyien egyformák voltak kerek arcukkal, fitos orrocskájukkal és világoskék szemekkel, s ha nem volnának különböző magasságúak, akkor aligha lehetne őket egymástól megkülönböztetni.

Charlotte, aki ebben az időben harminc éves volt, még mindig megtartotta egykori fiatalos bájosságát. A báróné még szebbnek találta, mint mikor fiatal menyasszonyként látogatta meg Hedebyt. Hozzá még előkelő és nagyvilági lett és a báróné mintha úgy érezte volna, hogy az ő lánykái közül egyik sem tudna beilleszkedni Charlotte mostani környezetébe. De ezt a gondolatot elűzte magától. Tudta, hogy bármilyen helyre is állítsa az élet az ő lánykait, azok derekasan és jól meg fogják állani helyüket.

Charlotte is ugyanezt gondolta magában. De azért tépelődött magában, hogyan is fog hozzá szokni, hogy egy igazi parasztlányka, egy csúnya és esetlen parasztlányka legyen mindig mellette, még ha az a jónevelés mintaképe is.

Hiszen nem volt ő felfuvalkodott vagy kényes. Isten ments, ezt igazán senki sem mondhatta róla. És hát mindig megbecsülte a derék embereket. Azt mondta magában, hogyha ezek közül a derék és vöröshajú kis lányok közül választ ki magának egyet, akkor biztos, hogy élete végéig hűséges lánya lesz, aki el nem hagyja. Azt ugyan nem gondolta, hogy öregkorában is mellette maradjon, mert hát férjhez adja, ha még olyan csúnya is.

Hamarosan összeszedte gondolatait és szinte szerencsét kívánt önmagának, hogy ilyen csúnya kis neveltlánya lesz. Ezt a Gondviselés is így akarta. Ha csak önmagára hallgatott volna, akkor valami szépséget választott volna, akit csak elkényeztetett volna és nem törődött volna vele.

Charlotte azok közé tartozott, akikkel mindenki hamarosan megbarátkozik, és így nem lehet csodálkozni, hogy rövid néhány perc alatt az öt kis Löwensköld-lány is szeretettel csüggött rajta. Mind az öt kék szempár csak a szájára nézett, mind az öt pár kezecke hozzá simult, hogy csak megérinthessék.

Tetszett neki őszinteségük, mellyel kérdéseire válaszoltak, igen, teljesen meg volt velük elégedve. Igazán valamennyien annyira kedvesek és érdekesek voltak.

Minden úgy történt, ahogy gondolták. Adrián báró egész este bent volt a szalónban és szeretetreméltó volt a kedves vendéggel szemben, és a báróné is örült, mert úgy látszott, hogy az áldozatát elfogadják.

Az öt kislányka nem volt tolakodó, de azért egész idő alatt Charlotte közelében tartózkodtak, majd elnyelték öt szemeikkel és türelmesen vártak, mikor ajándékoz nekik egy bólintást vagy egy mosolygást.

Charlotte is meg volt elégedve, hogy annyira csodálják, de az mégis furcsa volt, hogy sehogyszem érezte, mintha igazán rokonságban lett volna velük.

Mialatt a vacsoránál ült és maga előtt látta az öt vörös leányfejecskeket és az öt világoskék szempár felé meredt, szinte valami titkos ijedség szállta meg. Istenem, hátha valami nehéz feladatot vállal magára, valami olyasmit, aminek nem tud megfelelni! Istenem, ha kénytelen lesz a gyermeket visszaküldeni a szülőkhöz, mert az olyan csúnya! Kissé ugyan túlzottnak találta ezt az aggodalmát, de azért elhatározta, hogy óvatos lesz. Nem fog választani mindjárt az első este. Várni fog holnapig.

Éppen, hogy a bárói család befejezte a vacsorát, hangos nevetés csattant fel az egyik szomszédos szobából. Charlotte kissé csodálkozva nézett körül és a báróné sietett megmagyarázni, hogy a férje a konyhát, amely azelőtt a melléképületben volt, áthozatta a nagyházba, aminek sok előnye van, de hát bizony olykor a zaj behallatszik az ebédlőbe is.

Most aztán sokat beszéltek erről az átalakításról és mikor a vacsorának vége volt, Adrián báró karját nyújtotta Charlotte-nak, hogy megmutassa neki, hogyan is csinálta az egész átalakítást.

Először a tálalóba mentek és ott megmagyarázta a báró, hogy itt lebontottak egy falat, ott ismét új falat emeltek, mindezt Charlotte nagy figyelemmel hallgatta, mert ezek olyan dolgok, amikhez nagyon is értett.

De míg ott álltak és beszélgettek, a kacagások mind erősebbek lettek a konyhában és nem lehet csodálkozni, hogy valamennyien kíváncsiak lettek. A kislányok előreszaladtak és egészen kinyitották a konyhaajtót, a nélkül, hogy valaki ebben megakadályozta volna őket.

A nagy konyhaasztalon egy kis négyéves lányka állott, ingben és mellénykében, de szoknya és harisnya nélkül. Kezében ostort tartott és előtte a padlón két rokka állott, amelyek felé a szájával csattogott és amelyek felett az ostorát pattogtatta, úgy hogy mindenki láthatta, hogy azok voltak a lovai.

Azt is lehetett látni, hogy versenyfutásról volt szó, mégpedig vásáros nép között. A paripák borzasztó gyorsan rohantak, hajszolva kiabálással és ostorpattogással, és a körülállóknak sietve kellett elmenekülniök.

- Hátjább csak Peti! Vissza csak, te vén pajaszt!

- Moszt jön, aki nem féj szem a bójától, szem a pojcájtól!

- Moszt jön a cavajgó-bájó!

- O, hej, huj, hej, huj, itt a májusz!

- O, hej, huj, hej, huj, moszt csak jó élni!

Az egész konyha csak úgy rengett a nevetéstől. Valamennyien a gyereket nézték, amint az ott állt ragyogó szemekkel és kipirult arccal.

Annyira belejött a játékba, hogy szinte szőke, göndör haja lobogni látszott a szélben. Mintha az egész konyhaasztal repülne a vásári zűrzavaron keresztül, mint egy rázós zörgős cigányszekér.

A gyermek dacosan és keményen állt ottan tele vidámsággal és jókedvvel. Mindenki a konyhában, kezdve a szakácsnőtől a kocsisig el voltak ragadtatva. Valamennyien abbahagyták a munkájukat, csak hogy nézzék a gyerek vad kocsikázását.

Ugyanaz történt azokkal, akik a konyhaajtóban álltak. Valósággal le voltak bilincselve. Szinte ők is úgy látták, hogy a gyermek nem is az asztalon áll, hanem egy magas szekéren, ők is látták a tömeget, mely félreugrik, a lovakat, melyek fölborzolt sörénnyel száguldanak a vásári bódék és szekerek között.

Csak Adrián bárót nem lehetett elvarázsolni. Ő megbeszélte a feleségével, hogy az öccsével történt dolgot nem szabad Charlotte előtt felemlíteni és hogy nem is szabad neki látnia a kis csavargólányt. És a báróné igent mondott, mint rendesen, és hozzáfűzte, hogy miután a kicsi még nem gyógyult ki teljesen a kanyaróból, természetesen a gyerekszobában marad. Most a báró egyenesen odament a konyhaajtóhoz és keményen bezárta. Azután karját nyujtotta Charlotte-nak, hogy visszavezesse a társalgóba.

Charlotte azonban nem mozdult, mintha észre sem vette volna a neki felajánlott kart.

- Kicsoda ez a gyerek? - kérdezte. - És micsoda arc? Biztosan a mi családunkból kell lennie.

Erősen megszorította a báró karját és szinte könnybefulladt a szava, mikor továbbfolytatta:

- Kedves rokon, nekem megmondhatja, hogy a mi családunkból való. Én érzem, hogy a mi vérünk van benne.

Adrián báró elfordult, a nélkül, hogy válaszolna. A felesége világosította fel Charlotte-ot.

- Az Löwensköld Göran leánykája. Kanyaróban feküdt nálunk. A gyermekleány engedély nélkül hozta le a konyhába.

- Kedves rokonom bizonyára hallott egyet-mást az öcsémről, a csavargó-báróról? - mondta Adrián báró kemény hangon. - A leány anyja egy közönséges cigánylány.

Charlotte azonban visszament a konyhaajtóhoz, mintha csak álmokóros volna, kinyitotta azt és tárt karokkal sietett a konyhaasztal felé.

A kis csavargólány, aki fent lókupecet játszott, egy pillantást vetett rá, és mintha apró feje valamit talált volna Charlotte-ban, ami megtetszett neki. Eldobta az ostorát és egy ugrással Charlotte karjaiba vetette magát. Charlotte pedig magához szorította és úgy csókolgatta.

- Téged akarlak, - mondta - téged, csakis téged.

Ez igazi megmentés volt. Föllélezett.

A rútságot, a rettentő rútságot, amely ellen egész este küzdött, a rútságot, melyet igyekezett hasznosnak és jónak találni, most a maga sorsára hagyta. Hogy mit fog a báró meg a báróné mondani, azt még nem tudta, de ez volt az a gyermek, akiért elutazott, hogy azt megtalálja.

Hirtelen két lépést visszalépett. Adrián báró egészen közel ment hozzá vérben forgó szemekkel és összeszorított ököllel. - Olyan, mint egy dühös bika, amely fel akar öklelni - gondolta.

Ebben a percben a báróné lépett közéjük és hangja nyugodt és kimért volt, mint mindig, de határozott.

- Ha ezt a gyermeket fogadod örökbe, Charlotte, akkor nagyon hálásak leszünk neked, úgy én, mint a férjem.

- Már mint én? - tört ki a báró gúnyos nevetésben.

- Nagyon megköszönném neked, mert így nem kellene megválnom egyiktől sem az én drága kislányaim közül, de Adrián még hálásabb lesz irántad, mert megakadályozod, hogy olyan cselekedetet kövessen el, amelyet azután nagyon megbánná egész életében.

Lehet, hogy az az igazság, ami a felesége szavaiban volt, vagy csak a meglepetés, hogy az ellent mert mondani, teljesen elnémította Adrián bárót. Hirtelen megfordult és szótlánul kiment.

## A VÁSÁRI PAP.

Lehet-e képzelni kellemesebb ébredést, mint mikor az ember hallja, hogy a szobalányt, aki reggel a kandallóba tüzet gyújtani jön, apró gyermeklábak tipegése kíséri? Vagy lehet-e gondolni édesebbet, mint mikor behúnyt szemekkel pihen az ember és egyszerre egy kis teremtés a nélkül, hogy hallgatna a csendes figyelmeztetésre, hogy ne zavarja az alvót, makacsul ráncigálni kezdi a takarót, hogy felkapaszkodjék az ágyra? És minő vidám örömujjongásban tör ki, mikor az ember kinyújtja a karjait és felsegíti a kis kapaszkodót, aki végigesik az ágyon, megsimogatja az ember arcát kezeivel, melyek még hidegek a reggeli mosdás után, rugdalózik és csókolgat! Az ember nem tehet egyebet, mint együtt nevet, együtt ujjong, az ember megpróbálkozik valamiféle gyermekbeszéddel és egyszeribe eszébe jut egy csomó bolondos becéző név. A szobalánynak igazán nem kell bocsánatot kérnie, hogy beengedte magával a gyermeket. Hisz egész reggel csak azon könyörgött, hogy majd láthassa azt a szép nénit, aki tegnap este megcsókolta, és megígérte, hogy csendes és illedelmes lesz és nem fogja zavarni.

A szobalány ki akarja vinni magával a gyermeket, mikor kikészül a vendégszobából, de hát erről szó sem lehet. A kicsike, mintha csak előre félt volna ilyesmitől, lebújt a takaró alá és úgy tett, mintha aludnék. Amint az ajtó bezárult, azonnal ébren van és elkezd csacsogni. Az apjáról mesél valamit, de oly gyorsan, és össze-vissza, hogy Charlotte nem tudja követni. Dehát ez nem tesz semmit, a csicsergő gyermekhangban egyformán gyönyörködik.

Amikor a tűz legjobban lobog, kinyílik az ajtó és a szobalány jön be a kávéstálcával. Nyomában lépked a ház úrnője, a kövér kis báróné, aki azt tudakolja, hogy aludt a vendég. Kitölti a kávé, magának is tölt egy keveset, azután leül a tűz mellé és elkezd beszélni.

A gyermek elhallgat, de görcsösen szorongatja ágybéli társának a kezét, hogy valahogy el ne vigyék tőle. Egy kis idő múlva igazán elalszik és Charlotte megleégedetten fekszik, nézegetve rózsás arcocskáját. Elmosolyodik magában. Igazán egészen ennek a kis csavargófajtának a hálójába esett, aki arra vetette magát, hogy szeretni fogja.

A báróné azt akarta mondani, hogy Charlotte ne is gondoljon arra, hogy a legközelebbi napokban elhagyhatja Hedebyt. Részben a báróné és a ház lakói nem óhajtanak egyebet, mint hogy maradjon és vidámítsa fel magányukat, részben meg kell engedni neki, már mint a bárónénak, hogy gondoskodhassék a kislány ruházatáról, mielőtt az elutazik. Hiszen mégis csak Löwensköld-lány, így hát szüksége van egy-két gyászruhára, néhány váltás alsóruhára, hogy ne legyen nagyon is szegényes, mikor átlépi Sjtortp küszöbét.

Vagy hát nem valami új és érdekes dolog, hogy kihívják az embert napjában többször is a gyermekszobába, mert egy kis deszpota zsarnok látni akarja?

A gyermekeknek bámulatos kitalálóképességük van. Ez a kis gyerek azonnal észrevette, hogy Charlotte szereti a lovakat. Kitalálta, hogy senki sem tud olyan jól ügetni a felfordított zsámoly előtt a gyermekszobában, senki sem tudja olyan előkelően tartani a gyeplőt, senki sem tud olyan gyorsan engedelmeskedni, ha csettint egyet a nyelvével. Avagy nem érdekes-e, hogy a kis gyermek beavatja a csavargóélet rejtelseibe, játszanak, hogy az egyik szék az Ekely, a másik meg Björne, aztán odahajtanak az egyik székhez és megkérdezik, van-e munka, azonban elutasító választ kapnak, vagy pedig nagy tapasztalattal okoskodni, hogy melyik helyen van nagyobb kilátás?

De a legkedvesebb mégis azt látni, mikor a kicsike egyszerre csak eldobja magától a gyeplőt, otthagyja a játékot és odaáll az ablak elé és vár arra, aki örökre elutazott tőle. Órák hosszat elálldogál ottan, némán minden csalogatásra és hívogatásra, teljesen elmerülve vágyódásában.

Az embernek szinte könnyes lesz a szeme, mikor látja azt a kicsi arcocskát, odanyomja az ablaküveghez és kezével elhárít minden más látást. Az ember azt gondolja magában, hogy bármi hibája is legyen ennek a gyermeknek, *szeretni* igazán tud. És mi lehet fontosabb ennél?

De játékaiknak különféleségéből ítélve a gyermek feltétlenül gazdag tehetséggel volt megáldva. Igazán az ő érdeme volt, hogy a hedebyi napok nem voltak egyformák és unalmasok, mert különben bizonyos komorság ült a régi udvarházon.

A hiba teljesen Adrián báróé volt. A maga savanykás és mindig sértődött hangulatával nyomasztólag hatott az egész családra, amely különben éppen nem volt kellemetlen.

A Charlotte megérkezte utáni napon a báró elrendelte, hogy az a béres, aki otthonos volt az észak-värmlandi cigánytelepeken, hajtsa haza Löwensköld Göran kis sárga lovát a piszkos, rozoga szánkóval és annak egész cók-mókjával. Először is adja át az örökséget az özvegynek, megmondva néki, hogy a férje, a csavargó-báró, megfagyott az országút árkában, végül adja tudtára, hogy kislányát a rokonság vette gondozásába.

Midőn a kiküldött néhány nap múlva visszaérkezett, Adrián báró elmondta Charlotte-nak, hogy mindabból, amit a főbérestől hallott, úgy látszik, a leány anyja meg van elégedve, hogy megszabadult a gyermekétől, miért is Charlotte úgy tekintheti, mint saját tulajdonát. Azonban óva figyelmezteti, hogy várjon még egy ideig, mielőtt törvényesen örökbefogadná a gyermeket. Hiszen az mégis csak egy koldusivadék, rossz vér van benne és nem lehetetlen, hogy néhány hónap múlva Charlotte maga is belátja, hogy vissza kell küldenie az anyjához.

Tehát ebben az ügyben a báró korrektül cselekedett, máskülönben éppen nem erőltette meg magát, hogy rosszkedvét elrejtse. Szerencsére csak az étkezés idejekor jelent meg. De olyankor igazán nem volt könnyű dolog olyan beszéd tárgyát kitalálni, amelyet rögtön vagy gúnyos nevetéssel vagy csípős megjegyzésekkel félbe nem szakított volna.

Annak, aki maga tökéletesen és kimondhatlanul boldog a házasságában és a mellett az a természet, hogy mindenkin segítsen és mindent rendbehozzon, olykor nagyon nehéz visszatartani magát, hogy bele ne avatkozzék mások dolgába. De azért el kellett ismernie, hogy borzasztó gonosz tréfa volt az, amit báró Löwensköld Göran üzött a bátyjával utolsó találkozásuk alkalmával. Adrián báró nem tudja megbocsátani, hogy kivették a kezéből az utolsó bosszúlehetőséget.

Míg Charlotte tehetetlennek érezte magát Adrián báróval szemben, addig annál nagyobb buzgósággal igyekezett megkönnyíteni azt a nyomást, mely a feleségén és a kislányokon feküdt. A szegény báróné egyszeriben bátor és nyugodt lett, ha csak tudja, hogy ő a közelében van. És lassanként elérte Charlotte, hogy az étkezéseknél tréfa hangzott el, nevetés csattant fel és mesék, történetek hangzottak el alkonyatkor. Szánkózást rendezett, hosszú útra hívta a hedebyi hölgyeket a saját lovaival, melyek az istállóban állottak és pihentek. Rávette a bárónét, hogy néhány apró darabot játsszék el Bachtól és Händeltől a kis spinéten, és mikor észrevette, hogy az öt kis vöröshajúnak igazán kellemes hangja van, felbátorította őket, hogy álljanak a zongora köré és énekeljék anyjuk kísérete mellett: «Jövel szép Május, nézz szelíd szemeddel ránk!»

Végül a báróné is belátta, hogy a kis csavargólány elég ruhát, inget és szoknyát kapott és így már nem ellenezte Charlotte elutazását. Különben az más okból is szükségessé vált. Minden nap, mióta Charlotte megérkezett Hedebybe, derűs időjárás volt. A rettentő hőmennyiség lesüppedt és az országúton a broi templom felé már nem egy folt barnállott. Lent a Löventavon ugyan még vastag jég feküdt, de már a felületén víz gyülemlt és a hosszú keréknyomok, amelyek eddig keresztül-kasul szelték, eltűntek. Charlotte nem maradhatott tovább. Sietnie kellett, mielőtt a hóút egészen el nem olvad.

Elutazása előtti napon a báróné azt ajánlotta Charlotte-nak, hogy sétáljanak el a broi temetőig, hogy megnézzék az annyit emlegetett családi sírboltot. Charlotte azonnal igent mondott és rögtön ebéd után, Hedebyben félegykor szoktak ebédelni, elindultak sétájukra. Az út ugyan nem volt hosszú, de most a hóolvadás idején meglehetősen csúszós és nehézkes. De ezt a fáradtságot megérte az az élvezet, hogy ragyogó napsütésben sétálhattak, kellemes szelíd szél fújta ki az arcukat és öröm volt hallgatni az első pacstírtákat énekelni a még hóval takart szántóföldek fölött.

Útközben a báróné óvatosan egy kényes témát pendített meg. Ekenstedt Karl-Arturról kezdett beszélni, és bár Charlotte visszahökölt ennek a névnek hallatára, mégis állhatatosan folytatta. Megpróbálta felébreszteni Charlotte részvétét. Hiszen ő olyan gazdag, hiszen az ura mindent megad neki, amit csak kíván.

Charlotte vállat vont. Az igaz, hogy senkinek sem lehet jobb dolga, mint neki, de mégis... Az öreg, nagy fűrészből még megvan Sjøtorpban. Nem akar ismét játszani a tűzzel. Négy év óta még csak egy gondolatot sem akart Karl-Arturnak szentelni, nehogy még segítsen rajta. Mindjárt másra akarta terelni a beszédet.

És a báróné kitért, mint ahogy azt megszokta, de mikor a sírhelyhez, a nagy kőszarkofághoz értek, akkor megmutatta azt a helyet, ahol egyszer valamikor Spaak Malvinának sikerült visszadobni azt a rettentő gyűrűt, és hozzáfűzte:

- Az a nőszemély, aki most együtt barangol Karl-Arturral, azt mondják, hogy Spaak Malvina leánya.

- Igen, az - mondja Charlotte. - Hiszen éppen ezért bízott meg benne Karl-Artur oly határtalanul. De hagyjuk ezt a dolgot, ne beszéljünk többé ezekről az emberekről! Elég bajom volt már miattuk.

A kis báróné azonnal engedelmeskedik, de most Charlotte érzékenyedik el egyszerre. - Ejnye, ejnye - gondolja. - Úgy viselkedem, mint a férje, és nem engedem, hogy előadja azt, ami a lelkét nyomja.

- Látom, hogy valami van a szíveden, amit el akarsz nekem mondani - mondja erre hangosan.

A báróné erre rögtön belekezd, hogy a múlt ősszel elment a broyi vásárra, amely egy hétig szokott tartani és ahol több ezer ember gyűl egybe. Amint a sátrak között járkált és egyet-mást vásárolt, hallja, hogy egy női hang zsoldáréneklésbe kezd. Különösen hangzott ez a vásári zűrzavarban és maga is megállt hallgatni. Nem volt kellemes hang, de olyan erővel énekelt, hogy szinte sértette a füleket. A báróné, aki nem tudta, hogy ki volt az éneklő, meguntta ezt a kiabálást és el akart menni, de ez nem volt olyan könnyű. A rettenetes énekszóra minden oldalról odatologott a népség. Nevetve és tülekedve jöttek, mintha valami különösen vidám vásári komédiáról lett volna szó. A báróné, aki a tömeg közepében állott, nem tudott elmenekülni, ellenkezőleg, előretolták, úgy hogy az éneklő közelébe került. Látta, hogy az egy szekéren áll, melynek alja tele volt tömve szürke lim-lommal. Az asszony csúnya és kövér volt. Hogy fiatal vagy öreg volt-e, azt nem lehetett megállapítani. Hosszú, bélelt köpenyegét viselt, mely ugyan több helyen meg volt foltozva, de hogy melegeget tartott, az biztos. A fején nagy, vastag sál volt, mely leért a karjáig és a hátán csomóba volt kötve. Olyan volt éppen, mint egy zöldségárus kofa. Úgy látszott, hogy ez a nőszemély semmit sem törődik azzal, hogy kissé vonzóbbá tegye külsejét.

A megkezdett zsoldárt nem tudta végigénekelni, mert a hallgatók közbekiabáltak, hogy hagyjon már fel ezzel a nyikorgással, és amikor nem engedett azonnal, néhány rakoncátlan gyerek elkezdte utánozni az énekét. Erre azonnal abbahagyta és letelepedett a szekér aljába a batyuk közé és összekuporodva háttafordított a tömegnek. Ott ült azután ide-oda ringatózva testével,

és a báróné néha úgy hallotta, mintha huhogott volna, mintha hideg rázná vagy pedig tán csak a félelemtől.

Mikor az asszony elhallgatott, egy férfi ugrott fel a szekérre és elkezdett beszélni és ettől a perctől kezdve nem gondolt többé a báróné az énekesasszonyra. A férfinak hosszú, őszes szakálla volt, és mikor széleskarimájú fekete kalapját ledobta, a báróné látta, hogy majdnem kopasz. Mégis azonnal megismerte, hogy az Ekenstedt Karl-Artur. Nem lehetett más. Borzasztó sovány és összeesett volt, nyoma sem volt rajta az egykori szépségének, de a báróné megismerte a hangjáról és ahogy a szempilláit szokta felemelni. Azonkívül tudta, hogy Karl-Artur ilyen módon vándorol összevissza, prédikál a vásárokon meg mindenütt, ahol emberek gyűlnek össze.

Azonban Charlotte ne gondolja, hogy Karl-Artur talán valami épületes és komoly prédikációt tartott. Azzal kezdte, hogy felolvasott néhány bibliai mondást, azután azonban nem csinált egyebet, csak veszekedett. Úgy látszik, már kezdettől fogva izgatott volt. Kiabált és vádolt. Dühös volt, hogy a tömeg csak azért gyűlt köréje, hogy nevéssen. Odafordult egy paraszt-asszony felé és leszidta, mert finoman volt felöltözve, majd rámutatott egy fiúra, csak azért, mert kövér és pirosposzsgás arcú volt. Nem volt semmi józan oka annak, amiért az egyiket a másik után megtámadta, hacsak nem azért, mert saját lelkében valami olthatatlan gyűlölet égett mindennel és mindenkivel szemben.

Az egész idő alatt ökölbe szorított kezekkel állt ottan és a szavait oly erővel dobta ki magából, hogy azok úgy hullottak, mint a jégeső. És a bárónő nem tagadhatta, hogy bizonyos sikert is ért el. A népség mind nagyobb tömegben tolongott körülötte és nevetett mindenre, amit mondott. Senki sem gondolt másra, mint hogy csak nevetséget akar kelteni minden szavával.

De a báróné, aki régóta ismerte, nagyon elcsodálkozott, hogy haragját elsősorban a szegénység felé szórta, melyet azelőtt nem tudott eléggé dicsőíteni. Most pedig látta, amint megmutatja a tömegnek összefoltozott ruháját, elátkozva azokat, akik okozói lettek szegénységének. Elsősorban az atyjára meg a nővéreire panaszkodott. Az anyja meghalt, neki is kellett volna örökölnie, gazdag ember lehetne, de az apja, meg a képmutató, fősvény, kapzsi nővérei elkaparintották az örökrészét.

Mikor a báróné ezt elbeszélte, Charlotte egy ellenvetést tett. - Ez lehetetlen. Az nem Karl-Artur volt.

- Kedvesem, néven nevezted őt. Bizony semmi kétség, hogy ő volt az.

- Hát elvesztette az eszét?

- Nem, azt nem mondhatom. Mindennek volt értelme, amit mondott. Inkább azt hiszem, hogy *más* ember lett belőle. Semmi sem maradt meg a régi Karl-Arturból. Vagy mit szólsz ahhoz, hogy azzal is dicsekedett, hogy püspök is lehetett volna belőle, ha úgy akarta volna? Nem volt senki az országban, aki úgy tudott volna prédikálni, mint ő. Sőt, akár érsek is lehetett volna belőle, ha a gonosz emberek nem taszították volna nyomorúságba. El sem tudod képzelni, hogy a népség mennyire mulatott rajta, mikor ez a nyomorúságos, kiéhezett, rongyos alak ott azt állította, hogy püspök is lehetett volna belőle. Az emberek majd felfordultak a nevetéstől. Én bizony nem tudtam nevetni rajta. Én csak azt kívántam, hogy elmenekülhessek onnét.

A báróné kis szünetet tartott, hogy egy pillantást vethessen Charlotte-ra. Az összeráncolt szemöldökkel állott ottan félig elfordulva, mintha kénytelen volna olyan történetet végighallgatni, amely tulajdonképpen nem érdekli.

- Na, nincs is több mondanivalóm az egészről - folytatta a báróné sóhajtva. - Csak azt akarom még hozzáfűzni, hogy mikor Karl-Artur azt állította, hogy püspök is lehetett volna belőle, az a nőszemély ott a lábánál, a szekér alján, felkacagott.

És ezt meghallotta. Ettől a perctől kezdve teljes haragjával felé fordult. Dobbantott egyet és megkérdezte tőle, hogy merészel kacagni, éppen ő, aki okozója az ő szerencsétlenségének, ő, aki elszakította a menyasszonyától, az anyjától, a feleségétől, ő, aki okozója, hogy nem pap többé, hogy nem prédikálhat többé a templomokban, ő, aki tulajdonképpen kötél a nyakán, a mérges kígyó, aki nap-nap mellett új mérget csepegtet sebeibe, ő, aki nem akar felhagyni a kínzásával, amíg kést nem merít belé.

A báróné ismét félbeszakítja elbeszélését, hogy megnézzé, milyen benyomást tesz az most Charlotte-ra. De az most egészen elfordult tőle. Sem szóval, sem mozdulattal nem jelzi, hogy érdekli őt az elbeszélés.

- Amikor elkezdte vádolni azt a nőszemélyt, - folytatja a báróné, aki kétségbeesve ezen az egykedvűségen, roppant gyorsan kezdett beszélni - akkor olyan hangzatos kifejezéseket használt. De hát, úgy látszik, semmi sem hatotta meg, mert teljesen némán ült a szekér aljában. De akkor valamit mondott Karl-Artur, ami miatt aztán elveszítette a türelmét. Erre aztán elkezdtek ketten veszekedni. Nem, igazán nem beszélhetem el, mit is mondtak egymásnak. Borzasztó volt. A legbensőbb dolgaikat kitergették. Úgy látszott már, hogy igazán egymásnak mennek. Magam is megijedtem, hogy tanuja leszek ilyesminek. Nem is tudom, hogyan, de sikerült félretolni az embereket, akik csak azért álltak ottan, hogy mulassanak, és kijutottam a tömegeből. Azóta, Charlotte, nem tudom elfelejteni azt a két szerencsétlent. És azok most is így csavarognak össze-vissza. És az apja meg a nővérei élnek, és te, Charlotte...

- Nem értem az egészet - szakította félbe Charlotte elégedetlen hangon, mintha azt akarta volna kifejezni, hogy az egész elbeszélés túlzott, igen, csak kitalálás. - Négy évvel ezelőtt láttam Karl-Arturt utoljára. Akkor abaposztóruha volt rajta és olyan volt, mint egy királyfi áruhában. És hogy négy év alatt ennyire lezüllött volna, ez szinte hihetetlen.

- De a sok szenvedés, drága Charlotte, gondolj csak arra a sok szenvedésre, amelyeken keresztülment! Gondolj a csalódásokra, megaláztatásokra! Gondold csak meg, hogy ilyen nőszeméllyel kell együtt élnie! Gondolj a reménytelenségre, az önvádra! Gondold meg, hogy ugyanolyan életet él, mint az én sógorom, a csavargó-báró! Gondold meg, hogy még mint gyilkos fogja végezni! Hogyha valaha szeretted...

- Ha... - mondja halkán Charlotte - ha valaha...

Hirtelen nekiindul. A nélkül, hogy szétnézne, megy lefelé a temetőn keresztül, egyenesen a hedebyi út felé. Összeszorítja az ajkait, hogy ne kiáltson. Már azt hitte, hogy végzett ezzel a férfival, és íme, most megint az útjába jön, szerencsétlenül, eltapodva, borzasztó balsorsa által kényszerítve, hogy tudomást vegyen róla.

A két asszony külön-külön megy egymástól hazafelé Hedebybe: Charlotte kissé elől, míg a báróné néhány lépéssel mögötte. Egyik sem szól egy szót sem.

A fasornál azonban megáll Charlotte és bevárja a bárónét. Fájdalmasan mosolyog és meg-rázza a fejét, de nem szól egy szót sem arról, amiről az előbb beszéltek.

- Tudod, kedvesem, - mondja kissé erőltetett vidámsággal - alig voltunk tovább egy óránál hazulról, mégis úgy örülök, hogy ismét otthon lehetünk. Nem tudom, micsoda hatalom lehet, de ez a kis csavargólányka egészen elforgatta a fejemet. Igazán vágyódom utána.

És mialatt felfelé mentek a fasoron, felnézett a gyermekszoba ablaka felé, hogy meglássa, vajjon ott van-e az a kicsi arcocska, szorosán az ablaküveghez nyomva. Amidőn a lépcső elé ér, azt várja, hogy az előszoba ajtaja feltárul és a gyermek kirohan, hogy a kis havas pocsolyákon keresztül elérje őt.

De hát semmi ilyesmi nem történik. E helyett, aki nagy sietve a hazatérők felé közeledik, nem más, mint maga Adrián báró.

A báró hosszú farkasbőr bundában volt, a dereka körül tarka övvel. A lábain egy pár úti-csizma, olyan hosszúszerű és bőszájú, hogy szinte azt gondolhatná az ember, hogy a dédapa karolini lovaglósizmái után szabták. Világos, hogy a báró útra készül és most azért jön elibük, hogy elmondja az okát.

A báróné rögtön sejti, hogy valami szerencsétlenség történt a távollétük alatt, és Charlotte hallja, amint felsóhajt:

- Aj, aj, mi baj van?

De úgy látszik, nem történt semmi különösebb, szomorú dolog, sőt ellenkezőleg, mert alighogy Adrián báró lerázta magáról bosszús arckifejezését, ismét élénk és barátságos lett. - Na, most valami újságot fogtok hallani - kezdte el. - Alig voltatok távol egy félórát, mikor egy szánkó fordult be az udvarra és megállt a lépcső előtt, tele mindenféle cók-mókkal és azok között egy uraság meg egy asszonyság a szokásos fajtából. Az asszony bent maradt a szánkón, de az uraság bejött a szobámba. És tudjátok, mit akart? Igen, nem kevesebbet, mint kártérítést az én kedves, drágalátos sógorasszonyom részére azért, hogy mi gondozásba vesszük az ő gyerekeit.

- Lám, lám! - mondta Charlotte. - De hiszen ezt várhattuk.

- Persze, hogy várhattuk, - fűzte hozzá Adrián báró - és hát nem is ez volt a csodálatos. Az ember, aki bejött, hogy velem beszéljen, rosszul volt felöltözve és általában olyan volt, mint ez a népség szokott lenni és eleinte magam is közönséges csavargónak tartottam. De volt valami a hangjában, ami olyan ismerősen hangzott, és mialatt vele beszéltem, azon gondolkodtam, hol is találkoztam vele azelőtt? Különben sem viselkedett egészen úgy, mint azt ilyenfajták szokták.

- Oh, Istenem!

- Látom, Charlotte, kedves rokonom, máris kitalálta, hogy kicsoda volt. De hát én nem voltam olyan gyors felfogású, nem bizony. Csak kerestél az emlékezetemben azok közül a csavargó arcok közül, akik a brobyi vásárt szokták látogatni. Ezalatt alaposan lehordtam, hogy ilyen arcátlan követeléssel mer fellépni. Bizony, nem takarékoskodtam sem káromkodással, sem szidalmakkal, mert hát ez az egyedüli beszéd, amit ezek az alakok megértenek. Ha már most közönséges csavargó lett volna, akkor hallgatott volna és elfogadta volna a szidást, mert azért ilyenek mégis félnek tőlünk, de hát ez bizony alaposan visszaadta nekem és tudtomra adta, hogy mi vagyok. Végig kellett hallgatnom, hogy gyalázatosan bántam el az öcsémmel, hogy a sógornőmet is meg kellett volna hívnom a temetésére és még egy csomó ilyesmit. Erre aztán öklömmel az asztalra csaptam és megmondtam, hogy most már menjen a dolgára.

- Elmondta neki a sógor, hogy...

- Charlotte talán azt gondolja, hogy tudtára adtam, hogy a gazdag Schagerströmné az, aki örökbe akarja fogadni a gyereket. Nem, kedves rokon, erre vigyáztam. Hiszen akkor meg-négyszerezte volna az igényét. De ezalatt ez az ember csak szidalmazott, mintha valami különös gyönyörűsége telt volna benne. Végre is, mikor annyira feldühösített, hogy ki akartam hajintani, elment, de nem volt megfélemlítve. Még az utolsó percben is azt mondta, hogyha nem fizetek, akkor nem tarthatom meg a gyermeket.

Charlotte nagy aggodalommal hallgatta az egészet. A temetőből hazafelé arra az eredményre jutott, hogy semmit sem tehet vagy merhet Karl-Artur érdekében. Hát most újból kezdődik a küzdelem?

- De éppen, mikor becsapta maga után az ajtót, - folytatta a báró - egyszerre csak felvillant az eszemben. Hiszen ez Ekenstedt Karl-Artur, aki tiszteletét tettem nálam. Azt mondják, az utóbbi időben sokat volt együtt az öcsémmel, együtt kocsiztak szekereikkel, sőt télvíz idején velük lakott fent északon, ahol az ilyen vándornépség szokott tanyázni. Természetes, hogy magára vállalta, hogy megszarol a csavargóasszony javára, akit az öcsém, szerencsétlenségére, feleségül vett.

- Na de mikor a sógor megismerte, hát útjára engedte?

- Nem, természetesen, szerettem volna még beszélni vele, mikor már tudtam, hogy kicsoda. Kiszaladtam a lépcsőre, de ekkor már felkapaszkodott a szánra és kihajtott az udvarból. Utána kiáltottam «Karl-Artur!» - ahogy csak bírtam, de minden eredmény nélkül.

- És most utána akar a sógor hajtatni?

- Igen, ezt akarom. Tudja, sógorasszony, hogy mi történt? Mikor Karl-Artur egy darabon leért a fason, egyszerre csak hirtelen megállott. A gyermeklányunk ment arra valamennyi gyermekkel, bizonyára elibetek ment. Az asszony, aki a szánban ült, felismerte az öcsém lánykáját, hallottam, amint feléje kiáltott. De amikor a kislány odasietett, lehajolt és felemelte magához a szánkóba. Karl-Artur pattantott az ostorával és a ló nekiindult. Ily módon, kedves rokon, mondhatom, a saját szemem láttára rabolták el a kis leányt.

- A kislányomat elrabolták?

- Én pedig ott álltam tehetetlenül. Nem tudtam őket megfogni. A lovaik mind kint vannak az erdőben és fát hordanak.

- De hát az én lovaik?

- Persze, persze, kedves sógorasszony. Eszembe is jutott, hogy azok itt vannak, és minthogy a dolog a kedves sógorasszonyt is egyformán érintette, bátor voltam megparancsolni a kocsisnak, hogy fogja be őket. Éppen arra vártam, hogy előhajtson, mikor megláttam Charlotte-ot és Amáliát hazafelé jönni. Nem kell nyugtalankodni. A gyermek hamarosan itt lesz. Na, a lovak máris itt vannak.

Éppen a szán felé akart sietni, mikor Charlotte megragadta a karját.

- Adrián, várjon egy percig! Nem mehetnék én is?

Adrián báró arca vérvörös lett. Azzal a nyíltsággal, mely fiatalkorában is annyira jellemezte, fordult Charlotte felé.

- Kedves Charlotte rokon, nem kell semmitől tartania. Visszaszerzem a gyermeket, ha a saját életembe kerül is. Az ördögbe is, egész héten szégyeltem magam. Meg akarom most mutatni Charlotte-nak, hogy mennyire hálás vagyok, amiért nem lett alkalmam, hogy elküldjem a házból azt a szegény kis ártatlant.

- Ah, kedves Adrián, - mondta Charlotte - hiszen nem is ezért akarok most magával menni. De hát mindig így vagyok vele. Sohasem hiszem a legrosszabbat. Csak most, mikor ellopta a kislányomat, értem, hogy is van Karl-Arturral. Hadd menjek hát én, hogy beszélhessek vele!

## AZ ORSZÁGÚTON.

Bizony nem volt olyan könnyű utolérni a menekülőket, amint azt Adrián báró gondolta. Részben elég szép egéruat kaptak, részben kiderült, hogy a szánút rosszabb volt, mint ahogy gondolták. Charlotte pompás lovai akárhogy is erőlködtek, ott, ahol az országútról leolvadt a hó, csak lépésben tudták húzni a nehéz szánt. Charlotte úgy érezte, mintha bilincsbe volna verve és nyugtalanul kémlelte a keskeny orosz szánkó nyomát, amelynek elég volt az útszéli kis hó, sőt néhol a szántóföldeken vágott által.

De a szánút jobb lett, minél messzebbre hagyták maguk mögött a broi templom körül elterülő nagy síkságot, miért is Charlotte nem mondott le a reményről, hogy visszakapja kislánykáját. Ami még erősítette a bátorságát, az volt, hogy ő meg Adrián báró egyszeriben a legjobb barátok lettek. Azt sem tudja, hogy történt az egész, de mind a ketten felfedezték egymásról, hogy nyíltszívű és becsületes teremtések, talán kissé nyakasok, de mindenesetre olyanok, akikkel öröm együtt lenni. A báró egyenesen megmondta, hogy igazán örül, hogy Charlotte nem hagyta el addig Hedebyt, amíg alapjában meg nem ismerhette.

Charlotte a maga részéről nem nyilatkozott ilyen nyíltszívűen, de miután kételkedett abban, hogy rábírhajja férjét, hogy segítsen Karl-Arturon, eszébe jutott, hogy Adrián bárót fogja megkérni, hogy vegye a keze alá. Hiszen Karl-Artur unokabátyja volt és neki sem lehet kellemes, hogy egy ilyen közeli rokon az országutakon kódorog.

De nem sokat mondhatott erről a dolgról, mikor a báró egyszeriben félbeszakította. - Nem, kedves Charlotte rokon, - mondta nevetve - ez a fogás nem megy. Semmit sem akarok ezekkel az alakokkal, és nem az volna a legokosabb, ha kedves rokonom is követné a példám?

Charlotte-ot meglepte ez az egyenes válasz, de gondolta, hogy mi az oka.

- Kedves rokon felháborítónak tartja, hogy Karl-Artur, aki házas, mégis egy más ember feleségével csavarog?

- Ha, ha, ha! Úgy, hát kedves Charlotte ilyen erénycősznek tart engem. Nem, igazán erre nem gondoltam, de ez is elég szomorú dolog. Az ördögbe is, mi esett ebbe a Karl-Arturba, hogy nem érti, hogy ilyen útitárs minden prédikációját tulajdonképpen káromlásá változtatja?

- Az én véleményem is az, hogy legelőbb is ezt a kettőt kell egymástól elválasztani.

- Azokat? - Adrián báró egészen Charlotte felé fordult és nagy farkasbőrkesztyűs kezét a vállára tette. - Azokat Charlotte nem fogja tudni egymástól elválasztani, hacsak nem a vérpadon vagy az akasztófán.

Charlotte, aki egészen belebújt a hatalmas utazóbundába, hiába próbált útitársának az arcába nézni. - A sógor csak tréfál? - mondta.

Adrián báró nem felelt egyenesen erre a kérdésre. Elvette a kezét a válláról, ismét egyenesen ült a szánban és könnyű, tréfás hangon, amit az előző beszélgetés közben használt, ezeket mondta:

- Szabad kérdezni, hallotta Charlotte, hogy valami átok ül a Löwensköldeneken?

- Igen, Adrián, igazán hallottam erről. De be kell vallanom, hogy nem tudom egész biztosan, hogy mi körül forog az egész.

- Charlotte rokonom, aki a nagy világban forog, természetesen az egészet csak olyan babonának tartja.

- Még rosszabb, kedves rokon. Engem egyáltalában nem érdekelnek az ilyen földöntúli dolgok. Ez az érzék teljesen hiányzik nálam. A nővérem, Mária-Lujza ellenben...

Adrián báró felkacagott. - Ha Charlotte rokon nem hívó, akkor annál jobb. Szívesen szoltam volna erről az átokról, de attól tartottam, hogy megijesztem.

- E felől egészen nyugodt lehet, Adrián!

- Na jól van, - kezdte el Adrián báró, de hirtelen abba hagyta és kezével a kocsisra mutatott, aki előttük ült és minden szót hallhatott. - Talán mégis máskorra hagyjuk az egészet.

Charlotte megegyszer megpróbált Adrián arcába nézni. A hangjában gúny volt, mintha kinevetné ezt a régi családi legendát, de azért mégis vigyázott, hogy a kocsis meg ne hallja. Charlotte sietett őt megnyugtatni.

- Kedves rokon, nagyon kevésbé ismeri az uramat, ha azt hiszi, hogy olyan kocsist alkalmazott, akiről előbb alaposan meg nem győződött, hogy olyan rosszul hall, hogy a kocsiban ülők zavartalanul beszélgethetnek egymással.

- Óriási, kedves Charlotte! Ezt igazán utánozni kell! Hát amit mondani akartam, az, hogy nekünk Löwensköldeknek volt valamikor egy ellenségünk, valami parasztnő, Erik Marit, akinek az apját, nagybátyját és vőlegényét ártatlanul gyanúsították meg, hogy ellopták a dédapám gyűrűjét, miért is az akasztófán végezték be az életüket. Ez a szegény nő, ami természetes is volt, bosszút akart állani és pedig éppen a gyűrű segítségével. Az apám lett volna az első áldozat, de őt szerencsére megmentette Spaak Malvina, aki megnyerte ennek az Erik Maritnak a bizalmát és az ő segítségével sikerült visszatenni a szerencsétlenséget hozó gyűrűt a családi sírboltba.

Charlotte egy élénk mozdulattal szakította félbe a beszédét. - Ugyan, ugyan, kedves Adrián! Csak nem gondolja, hogy annyira tudatlan vagyok. A Löwensköld-gyűrűről szóló históriát szóról-szóra tudom.

- De amit bizonyára nem hallott, kedves Charlotte, az az, hogy Erik Marit, amint atyám felgyógyult súlyos betegségéből, eljött a nagyanyámhoz, Löwensköld Augustza bárónéhoz és azt követelte, hogy a fia, már mint az én apám, vegye feleségül Spaak hajadont. Azt állította, hogy az anyám ezt előtte való este megígérte neki és ő csakis egyedül erre az ígéretre állt el bosszújától. A nagyanyám azt felelte, hogy ő ilyen ígéretet nem adhatott, mert hiszen tudta, hogy a fia már mással van eljegyezve. Ellenben szívesen ad Spaak Malvinnak olyan jutalmat, amilyent akar. De az, amit Marit kíván, az lehetetlen.

- Na, most már - vetette közbe Charlotte - magam is emlékszem, hogy hallottam ilyesmiről. Az természetes, hogy Marit nem volt meglegedve a válasszal.

- Bizony nem. És amikor tovább is makacskodott, a nagyanyám behívta Malvina leányasszonyt, hogy ő is erősítse meg, hogy nem tett semmi ígéretet a fiával való házasságra vonatkozólag. Spaak hajadon mindenben megerősítette a nagyanyám szavait, de erre Erik Marit, aki úgy érezte, hogy tulajdonképpen semmiért mondott le, hogy bosszút állhasson azért a nagy igazságtalanságért, ami az ő családját sújtotta, rettentő haragra lobbant. Kijelentette a nagyanyám előtt, hogy a bosszúállás művét ismét megindítja. - Hárman az enyéim közül haltak erőszakos halállal - kiáltotta. - Hárman fognak a tieid közül is meghalni gyors és gonosz halállal, mert nem tartottad meg, amit ígértél.

- De kedves Adrián...

- Azt hiszem, sejtem, amit kedves Charlotte mondani akar. A nagyanyám is éppen így gondolkozott, hogy egy ilyen szegény parasztasszony igazán nem lehet veszedelmes. Nem is ijedt meg, hanem egész nyugodtan azt válaszolta, Marit már olyan öreg, hogy nem pusztíthat el három Löwensköld bárót.

- Igen, én már öreg vagyok és a napjaim meg vannak számlálva - felelte állítólag Marit. - De legyek akár a föld alatt vagy a felett, annyi hatalmam mindig lesz, hogy küldjek egy bosszúállót.

Most Charlotte igazán olyan nagyot rántott a szántakarón, hogy belenézhetett a báró arcába.

- Kedves Adrián, csak nem azt akarja mondani, hogy elhiszi, mintha egy szegény és tudatlan parasztasszony szavai valamit jelenthetnének? - mondta a legnagyobb nyugalommal. - Különbösen most már jól emlékszem az egész históriára. Az én drága, boldogult barátnőm, Ekenstedt ezredesné szokta elbeszélni, mint példát arra, hogy mily keveset kell adni ilyenféle jóslásokra. Semmi jelentőséget nem tulajdonított az egész dolognak.

- Nem olyan biztos, hogy az én néhai nagynénémnek igaza volt ebben - mondta Adrián báró, miközben felemelkedett a szánban, hogy szétnézzen. - Úgy látszik, hogy nem egy könnyen fogjuk utolérni ezt a drágalátos párt - folytatta, miután ismét leült. - Kedves rokonom engedelmével szeretnék elmondani egy különös eseményt, mely még a szüleim idejében történt Hedebyben.

- Nagyon szívesen, csak tessék, kedves Adrián! Az idő így hamarabb telik.

- Azt hiszem, 1816 nyarán volt - kezdte el a báró - és nagy vendégségre készülődtünk Hedebyben, hogy megünnepeljük az édesanyám születése napját. Mint ilyen alkalomkor szokás volt, szüleim elüzentek Spaak Malvináért, hogy néhány nappal az ünnepség előtt jöjjön át az udvarba segíteni a készülődéseknél. Ebben az időben már férjnél volt és tulajdonképpen Thorbergssonénak hívták, de nálunk Hedebyben annyira megszoktuk, hogy csak a régi nevén szólítsuk, melyet tizenöt évig viselt nálunk mint házvezetőnő, és azt hiszem, ő is ezt hallotta a legszívesebben. Azt is gondolom, hogy Malvina mindig nagyon örült, ha Hedebybe jöhetett és segíthetett az ünnepségeknél vagy más ilyesmiknél. A férje szegény bérlő volt. Hogy gyakorolja magát a finomabb főzésben, bizony ehhez nem volt alkalma a saját otthonában. Így csak Hedebyben ragyogtathatta ezt a tehetségét.

- Nem volt valami más is, ami vonzotta? - kérdezte Charlotte, akinek egy és más eszébe jutott a régi családi történetekből.

- Nagyon helyes, kedves Charlotte. Éppen érinteni akartam ezt is. Malvina asszony egykori urasága, a nagyapám Bengt Göran és a nagyanyám Augustza, akiről az előbb beszéltem, már mind a ketten meghaltak, de atyám, aki akkor Hedebyben gazdálkodott, amint valamennyien tudtuk, Malvina asszony ifjúkori ideálja volt, és bár ez az ifjúkori szerelem meglehetősen lehűlt, mégis mindig bizonyos gyöngédséggel viseltetett iránta. Mi gyermekek mindig úgy láttuk, hogy atyám meg anyám igazi barátsággal viseltettek Spaak Malvina iránt. Mindig örömmel fogadták, a mi asztalunknál evett és bizalmasan beszélgettek vele a belső családi dolgokról. Sohasem gyanítottuk, hogy bizonyos lelkiismeretfurdalás volt az alapja ennek a nagy szívességnek.

- Ekenstedt ezredesné sokat beszélt Malvina asszony őszinte barátságáról a család iránt - jegyezte meg Charlotte.

- Igen, ő mindig hűséges barátunk volt és igazán nincsen semmi alap arra, hogy mást gondoljunk. És azt a ragaszkodást, mellyel a szüleink iránt viseltetett, átruházta ránk, gyermekekre is, Göranra meg énrám. Mindig a kedvenc ételünket csinálta, mindig adott nekünk valami nyalánkságot, ha felkerestük a konyhában, és sohasem fáradt bele, hogy a legrémesebb kísér-

tethistóriákat beszélje el nekünk. De még megmondhatom, hogy Göran volt az igazi kedvence és ezt az atyánkhoz való hasonlóságának köszönhette. Én, pirospozsgás és lenhajú kölyök, olyan, mint akármelyik parasztfickó, nem tudtam benne semmi régi emléket felébreszteni. De hát Göran, az más volt. Ő szép fiú volt, nagy sötét szemekkel, éppen olyan, mint egykor az apám. Világos, hogy Malvina asszony, amikor a lábasok és tepsik közül feltekintett, sokszor azt képzelte, hogy az idő megállott felette, és ifjúkori szerelme jött vissza, hogy megkérdezze, hogyan is lehetne egy holtat rábírní, hogy csendesen maradjon sírjában.

Charlotte arcán egy fájdalmas vonás jelent meg. - Ismerem ezeket a szemeket - mondta mintegy inkább csak magának.

- Ez a jó viszony köztünk, fiúk és Malvina asszony között egészen 1816-ig tartott, - kezdte el újra a báró - de akkor Malvina asszony azt a vigyázatlanságot követte el, hogy magával hozta kislányát, Theát, Hedebybe. A leány tizenhárom éves lehetett, én meg akkor tizennyolc, Göran pedig tizenhat volt, miért is nagyoknak tartottuk magunkat, hogysen vele játsszunk. Túlságosan nagy szeretetreméltóságra lett volna szükség, hogy elfelejttesse velünk ezt a korkülönbséget, de hát a szegény Thea alacsony, esetlen teremtés volt, kintülő szemekkel és e mellett még selypített is. Mi útálatosnak találtuk és elkerültük, de Malvina asszony, aki Theát roppant tehetséges gyermeknek tartotta, nagyon meg volt e miatt sértődve.

- Ah, - selypítette Charlotte - ha arra gondolok, hogy egy báró Löwensköld oldala mellett kocikászom, báró Löwensköld Adrian fia mellett, akit az édesz anyám szeretett ész aki viszelte az én neveltetési költségeimet!

Hirtelen abba hagyta. - Nem, bocsásson meg kedves rokon! Nem gondoltam arra, hogy most ilyen állapotban van. Szégyen, hogy gúnyt űzők egy szegény szerencsétlenből.

A báró nevetett. - Kár, hogy kedves Charlotte-nak hirtelen skrupulusa támadt - mondta. - Különben nagyszerű tehetsége van. Igazán azt hittem, hogy a kis Thea ül mellettem a szánban. De mielőtt tovább mondanám, meg kell kérdeznem, hogy nem találja-e unalmasnak az egészet? Bizony nem mindennap találkozom valakivel a saját családomból. Ez mintha egyszerre megfiatalítana. Minden régi egyszeriben visszatér.

Charlotte, aki igazán nagy érdeklődéssel hallgatta, sietett elosztatni aggodalmát és így Adrián báró folytatta elbeszélését.

- Kedves Charlotte bizonynal nagyobb elnézéssel lett volna a mi udvartatlanságunk iránt a kis Theával szemben, mint a saját szüleink - mondta. - De az anyám, aki észrevette, hogy Malvina asszony nem olyan jókedvű, mint máskor, azonnal kitalálta az okát és szigorúan megparancsolta, hogy legyünk kedvesek a kis Theával szemben és az apánk is ránk szólt. Hozzá voltunk szokva az engedelmeskedéshez, miért is magunkkal vittük Theát csónakázni, azután almát ráztunk le neki a magas fákról. Malvina asszony, a derék lélek, ismét felragyogott és minden a legnagyobb rendben ment egész a nagy ünnepnapig.

- Hogy bele nem fojtották a vízbe! - mondta Charlotte.

- Kedves rokon, képzelje magát a mi helyzetünkbe! - mondta a báró. - A vidék valamennyi úricsaládja eljött, összetalálkoztunk fiúkkal és lányokkal, akiket már régóta ismertünk és szerettünk, és így nem lehetett követelni tőlünk, hogy ilyen napon a kis Theával foglalatoskodjunk. Az anyám külön megmondta, hogy a lánynak is ott kell lenni az ünnepségen, és ha jól emlékszem, a szerint is volt felöltözve, de mivelhogy senki sem ismerte és aztán a külseje is visszataszító volt, bizony senki sem törődött vele. Nem vettük be magunk közé a kerti játékoknál, és mikor este megkezdődött a tánc a szalónban, senki sem hívta föl. Szerencsétlenségre az anyám is annyira el volt foglalva az idegen urakkal és asszonyságokkal, hogy teljesen megfeledkezett róla, hogy mi van a kis Theával. Csak a vacsoránál jutott eszébe, hogy

ő is létezik, de akkor már megtörtént a szerencsétlenség. Megkérdezte a szobalányt, hogy hol van Thea, és akkor megtudta, hogy kint ül az anyjánál a konyhában és sír. Senki sem akart vele beszélni. A játéknál sem vették be és senki sem kérte fel táncolni. Na, édesanyám kissé nyugtalan lett e miatt, de a vendégeit mégsem hagyhatta ott, hogy megvigasztaljon egy elkényeztetett gyereket. Különben meg vagyok győződve róla, hogy ő is éppoly útálatosnak találta a kis Theát, mint mi fiúk.

- Thea bámulatosan értett hozzá mindig, hogy kellemetlenséget csináljon - jegyezte meg Charlotte.

- Igen, hát nincsen igazam? Spaak Malvina azonban természetesen nagyon megsértődött a lánya miatt és másnap reggel, alighogy az anyám felébredt, már jelentette a szobalány, hogy Malvina asszony haza akar utazni és kérdezi, hogy kaphatna-e kocsit. Az anyám elcsodálkozott. Hiszen megállapodtak, hogy Malvina asszony még néhány napig Hedebyben marad, hogy a vendégség után kipihenje magát. Az anyám lesietett Malvina asszonyhoz, de az hajthatatlan maradt, mindaddig, míg az apámat oda nem hívta. Az apám azután néhány szót mondott, hogy ő megfigyelte este a kis Theát és úgy találta, hogy az nagyon illedelmesen és kedvesen viselkedett, mire Malvina asszony egyszeriben megbékélt. A hazautazást elhalasztotta, sőt megegyeztek, hogy Malvina asszony legalább még egy hétig marad Hedebyben, hogy a gyermekek jobban megismerjék egymást és hogy igazán összebarátkozzanak.

- Ez igazán kegyetlen dolog volt, kedves rokon.

- Mikor ezt így elintézték, az atyám behívatott minket fiúkat a szobájába. Megkérdezte tőlünk, hogy mertünk elleneszegülni az ő parancsának és mindkettőnknek adott egy-egy pofont. Különben az apám nagyon szelíd és csendes ember volt. Sohasem osztogatott testi fenyítést és el lehet képzelni a mi csodálkozásunkat. Nem tudtuk megérteni, hogyan szeretheti a mi apánk azt a kis Theát. De most tudtukra adta, hogy senki sincs a földkerekségen, akit oly udvariassággal kell kezelnünk, mint éppen őt, és hozzáfűzte, hogy most még nyolc napig fog nálunk maradni, csakhogy igazán megismerjük és megszeressük.

- Persze, ezt aztán nem tudták elviselni?

- Én még csak valahogy meghúztam magam, de Göran, aki hevesebb természetű volt és azonkívül a pofon is felizgatta, dühösen azt kiáltotta: - Azért, hogy édesapa valamikor szerelmes volt Spaak Malvinába, azért nekünk nem kell szeretni Theát. - Azt hittem, hogy most apám biztosan kihajintja, de ellenkezőleg. Az apám megfékezte haragját. Leült a nagy karosszékbe és magához intett minket. Mind a ketten odaálltunk egy-egy oldalára. Megfogta a kezünket és azt mondta, most megtudjuk, hogy attól tart, hogy annakidején nagy igazságtalanság esett Spaak Malvinával. Egyszer - biztos volt benne, hogy mi tudtuk, mire céloz - az élete veszedelemben forgott és az anyja, Augusztá báróné, ha nem is egészen nyíltan, de mégis burkoltan Spaak Malvina értésére adta, hogy a menyé lesz, ha megmenti a fia életét. Ezt az ígéretet azonban nem lehetett beváltani és Malvina leányasszony nagyon tapintatosan viselkedett, de atyám érezte, hogy tartozása van iránta, melyet sohasem fog tudni visszafizetni, és most felénk fordulva megkért, hogy tanúsítsunk a legfigyelmesebb viselkedést Malvina asszony és a leánya iránt.

- Ez igazán megható kérelem volt.

- Sajnos, kedves rokon, mi fiúk az egészet inkább nevetségesnek, mint meghatónak tartottuk.

Ebben a percben Lundman kocsis hátrafordult és jelentette, hogy úgy tetszett neki, mintha valami járművet látna az egyik dombon.

A báró felemelkedett a szánban. Ő is meglátta a szánt, amely a dombon úgy egy negyed mérföldre lehetett. Nem lehetett eldönteni, hogy a keresett szánkó-e volt. Megkérte mégis

Lundmant, hogy hajtson gyorsabban, ha lehet, és ugyanakkor kieszelte a támadási tervet. - Amikor utolérjük azt a szánkót, akkor Charlotte rokon átveszi a gyeplőt, - mondta - Lundman leugrik és megfogja a tatárlovat, míg én odamegyek a szánhoz és áthozom a gyermeket hozzánk.

- Úgy támadjuk meg őket, mint igazi útonállókat.

Adrián báró kihajolt a szánból, hogy a lovak mellett kikémlelje az utat. Valósággal vadász-szenvedély szállta meg és már nem is gondolt arra a régi históriára, melyet az elébb oly nagy élénkséggel beszélt el.

- Kedves Adrián, még legalább van egy félóránk, mielőtt utolérhetnek. Nem hallhatnám meg a történet végét?

- Nagyon szívesen, drága rokon. A vége az lett, hogy Göran öcsém, aki nem bírta ki, hogy egy hétig együtt legyen a kis Theával, kitalálta, hogy egy nagy pecsétgyűrűt csinált viaszkból, aranypapírból és egy kis vörös pecsétviaszkból. Megmutatta a leánynak és elhitette vele, hogy ez az igazi, híres Löwensköld-gyűrű, amit a temetőben talált. Most hát várni lehetett, hogy a halott generális ismét megjelenik Hedebyben, hogy visszakövetelje a gyűrűjét. A kis Thea megijedt, Malvina asszony ismét el akart utazni és vizsgálat indult meg az ügyben. Görannak elő kellett rukkolnia a viaszgyűrűvel meg az egész históriával, és erre apám alaposan megverte. De ezután Göran elszökött az erdőbe és soha többé nem jött vissza. Huszonhat éven át nem mutatta magát Hedebyben, - csak most ezen a télen - hanem csavargó életet folytatott az országúton a szülei nagy szomorúságára és az egész család szegényére.

- Ah, kedves Adrián, nem tudtam, hogy így kezdődött a szerencsétlensége.

- Bizony így, és ha az ember utánaszámít, akkor azt lehet mondani, hogy a kis Thea volt az, aki halálát okozta az országút árkában. Így hát egyikünkkel elkészült. De íme, ott vannak megint!

A báró ismét kihajolt az útra, de amint az üldözött szánkó eltűnt, visszafordult Charlotte felé.

- Mit gondol, kedves Charlotte? Szinte elfelejtettem, hogy miért is mondtam el ezt az egész históriát. Figyelmeztetni akartam, hogy ne próbálja elválasztani Theát és Karl-Arturt egymástól. Én azt hiszem, hogy Sundler Theának valami küldetése van, amiről maga sem tud. Charlotte emlékszik, hogy Marit azt mondta, majd küld egy bosszúállót.

Ebben a percben Adrián báró Charlotte felé fordult és mintegy ijedt várakozással nézett az arcába.

És Charlotte egyszeriben megérezte, hogy ez a kesernyés álmodozó, akinek a környezetében senki sincsen, aki előtt feltárhatná lelkét, a magányosság komor óráiban felidézi a régi bosszúállás históriáját, és lassanként odáig jutott, hogy azt képzei, Sundler Thea van hivatva, hogy őket a romlásba döntse.

De ugyanakkor, mikor ő maga is kénytelen volt arra visszaemlékezni, hogy a legboldogtalanabb időben, mikor Karl-Arturral való eljegyzése felbomlott, valami fenyegető és ellenállhatlan gyűlöletet érzett Thea részéről, aki meghiúsította minden törekvését szerelmesének megmentésére, most semmiképpen sem akarta Adrián báró sejtelmét megerősíteni. Ezért erőltetett csodálkozással fogadta fürkésző tekintetét.

- Nem értem, - mondta - miért, kedves rokon, Karl-Arturt ebben az összefüggésben említi. Hiszen ő nem Löwensköld.

- A jóslat nem mondja határozottan, hogy a három áldozatot Löwensköldnek kell hívni, csakhogy azok a nagyanyám leszármazottjai legyenek.

- És most azt gondolja, kedves rokon, hogy én e miatt a régi, nyomorult legenda miatt ne próbáljak egy okos szót szólani Karl-Arturral, ha ma este találkozom vele? Hogy ne válasszam el Theától, hogy ne csináljak semmit, hogy visszavezzem őt méltóbb életmódhoz?

Adrián báró tekintete még mindig azzal az aggodalmas kérdéssel nyugodott Charlotte-on és a hangja is a végső kétségbeesést árulta el.

- Természetesen nem tilthatom meg kedves Charlotte-nak, ha meg akarja próbálni. Csak azt mondom, hogy az már semmit sem használ. Néhány órával ezelőtt láttam Karl-Arturt és biztosíthatom, hogy már megérett, hogy az árokban pusztuljon el, éppúgy, mint Göran öcsém. Gonosz, hirtelen halál, kedves rokon, a legjobb éveiben.

- Sehogysem tudom elképzelni, hogy tud Adrián ilyen lehetetlen dolgot elképzelni.

Adrián báró sötét tekintettel nézett végig a tájon.

- Ugyan mit értünk meg abból, kedves Charlotte, ami körülöttünk történik? Miért megy az egyiknek jól, a másiknak pedig rosszul? Mennyi le nem rótt tartozás van, amit be kell hajtani!

Bármennyire részvétet is érzett Charlotte, mégis kezdte elveszíteni türelmét.

- És miután Thea végzett Karl-Arturral, akkor a kedves rokonra kerül a sor?

- Igen, azután rám kerül a sor, de ez nem jelent semmit. Biztosíthatom, hogyha fiam lett volna, akkor szívesen feláldoztam volna a saját életemet, hogy az az átok, ami a Löwenskölden nyugszik, kiengesztelődést nyerjen. A fiam, az már boldogan élhetett volna, az becsületet szerezhetett volna a családnak. Semmi akadály nem lett volna, hogy tekintélyes és tiszteletreméltó ember váljon belőle. Mi hárman, az öcsém, Karl-Artur és én magam, semmire sem vihettük, mert ránk nehezedett a bűnhődés, de őt, igen, őt, a fiamat már semmi sem nyomta volna.

Lundman a szánban ülők felé fordult, tisztelgett az ostorával és az útra mutatott.

Adrián báró a legkisebb érdeklődést sem mutatta. Visszahúzódott a szán szögletébe és ott ült, a nélkül, hogy az egész üldözés a legkisebb mértékben érdekelné. Charlotte csak a félarcát láthatta, de annak kifejezése, legalább úgy tetszett neki, olyan volt, mint ezen az egész héten: savanykás, dacos és szigorú.

- Mit csináljak? - gondolta. - Úgy látszik, visszakapta az elkeseredését.

Így haladtak egy jó darabig. Az út szokatlanul dombos és kanyargós volt. Egyszer leereszkedett a Löwen-tó partjáig, másszor meg bekanyargott az erdőbe, majd ismét egy kis falu szétszórt épületei közé szorult. Sehol sem kaptak tágasabb kilátást. Az üldözött szánkó feltűnt egy pillanatra és azonnal el is tűnt.

Bármily keveset is hitt Charlotte Adrián báró képzelődéseiben, mégis mind erősebb részvét ragadta meg, és végül hirtelen elhatározta, hogy előveszi azt, ami egyedül szolgálhat vigasztalására. Nem is remélte, hogy sikerül, de valami ellenállhatlan vágy szállta meg, hogy mégis megtegye.

- Kedves Adrián!

- Mit parancsol, Charlotte?

- Valamit el kell mondanom.

- A kedves rokon rendelkezésére állok. Hiszen oly nagy türelmet tanusított, mikor azt az ostoba történetet elmondtam.

A hangja kellemetlen és gúnyos volt, de Charlotte mégis hálás volt, hogy legalább válaszolt.

- Isten bocsássa meg, ha valami helytelent cselekszem, de el kell mondanom, hogy az az ember, akit Adrián a szánkóval északra küldött, mikor visszajött Hedebybe, azt kérte, hogy négyszem között beszélhessen a bárónéval. El akarta neki mondani, hogy Löwensköld Göran tényleg hagyott egy fiút hátra.

Adrián báró farkasbőrkesztyűs keze egyszerre ránehezedett Charlotte vállára. - Ezt most találta ki, Charlotte?

- Hát olyan gonosz volnék, hogy ilyesmit hazudnék? Nem, kedves Adrián, tényleg él egy fiúcska ott fent. Most hat éves, megtermett és jónövésű. Nem olyan szép, mint a húga és inkább Bengt generális arcképére emlékeztet. De a főbéres meg akarta kérdezni a bárónét, hogy elmondhatja-e ezt a kedves rokonnak. Ugyanis a gyermeknek egy hibája van.

- Talán idióta?

- Dehogyan, olyan okos, mint a többi, vidám és kedves, de, de...

A hangja szinte elhalt a nagy lelki feszültségben. Nem tudta kimondani a szót.

- A fiú... vak - suttogta.

- Hogy is mondta?

- A fiú vak - ismételte Charlotte, most már egészen hangosan. - Ezért nem akarta a béres elmondani ezt Adriánnak, és Amália megkérte, hogy hallgasson. Azt gondolta, hogy még nincsen itt az ideje, hogy ilyen hírral álljanak elő. Később akarta elmondani, amikor a kedves rokon kedélye lecsillapul.

- Amália óvatos, jámbor és soha nem is lesz más.

- A fiú születésétől kezdve vak. Így nem is lehet kigyógyítani.

Adrián báró megrázta Charlotte-ot, mintha csak az igazságot akarná belőle kirázni.

- És ez igaz? Charlotte meg mer rá esküdni, hogy van egy fiú ott fent?

- Hát persze, hogy van. Bengt Adriánnak hívják. A kislánya is sokat emlegette a bátyját. Na, mi az, kedves Adrián?

Adrián báró egyszerre csak fékezetlen örömeiben átölelte és megcsókolta a száját meg az arcát. Aztán nevetve kibocsátotta a karjaiból.

- Bocsásson meg, édes Charlotte, de maga igazi gyöngyszem. Nem valami tétovázó, hanem bátor, mint egy férfi. Igazán az én fajtám. Meg fogja látni. Ha legközelebb eljön Hedebybe, az egészen más lesz.

- Oh, én is úgy örülök, igazán örülök, de felejtse el, hogy a fiú vak.

- Vak! Hiszen van öt lányom, akiknek nincsen egyéb dolguk, hogy vezessék és etessék, ha arra szükség van. Még ma továbbfolytatom az utat észak felé. Most azonban előbb a kislányt szerezzük vissza. Halló, Lundman, lát valamit?

- Mán nincsenek messze, báró úr.

- Hát csak rajta, Lundman! Most utól kell érnünk őket. Oh, édes Istenem! Hogy is hívták?

- Bengt Adrián.

- Görannak mégis volt szíve a régiek iránt. Mit is kívánt, kedves Charlotte, hogy tegyek Karl-Arturért?

- De hiszen ő pusztulásra van ítélve.

- Az ördögbe is! Kedves rokon csak nem képzeli, hogy olyan badarság, amit egy elkeseredett báró mondott, jelenthet valamit. Fütyülünk az egész átokra, ha szabad ezt mondanom. Tehát vegyem Karl-Arturt a pártfogásomba. De mit csináljunk Theával?

- Neki él a férje, aki vágyódik utána.

- Vissza fogja őt kapni, kedves Charlotte. És Karl-Arturt magamhoz veszem Hedebybe, hogy legelőbb is szedjen egy kis húst magára. Amália majd gondozás alá veszi, az ilyesmit ő nagyon szereti. De íme, itt vannak! A legközelebbi dombnál már el is érijük őket.

Mind a ketten kihajoltak a szánból, hogy jobban lássanak. Éppen egy meredek dombon voltak, mely a tó partjához vezetett. Azután síma út következett, utána ismét emelkedés. Ott akarta a báró elérni a menekülőket.

Karl-Arturnak még mindig volt egy kis előnye. Ő már lent volt a síma úton a tó mellett, míg Charlotte-ék sietve vágattak le a dombról.

Úgy látszik azonban, hogy a menekülők észrevették, hogy a dombon utolérik őket, ezért Karl-Artur megfordította a lovat és letérve az útról, nekihajtott a tónak.

- Na, - mondta Adrián báró teljes megalégedéssel - ott még könnyebben elcsípjük őket.

Lundman, aki szintén leért a dombról, minden gondolkozás nélkül szintén ráhajtott a jégre, mely ugyan olvadt hóval volt borítva, de azért erős volt. De alig haladtak néhány ölnyit a jégen, mikor a báró felkiáltott. - Megállj, Lundman! Visszafogni a lovakat! Mit gondolnak azok ottan, hogy most a jégre hajtanak? Hiszen a víz arrafelé szabad.

Charlotte szánjáról, mely meglehetősen magas volt, jól lehetett látni, hogy a jég a menekülők előtt sötétebb színű, ami azt jelentette, hogy megvékonyította az a kis hegyi patak, mely az erdőből zuhogott alá.

Megálltak. A báró kiszállt a szánból, a kezéből a szája elé tölcseért formált és vigyáztt kiáltott. Charlotte addig ráncigálta a szántakarót, míg végre ő is szabadon mozoghatott.

Néhány másodperc és megtörtént. Recsegés hallatszott a jégen. Karl-Artur lova eltűnt a mélységben és a szánkó követte.

De abban a percben, mikor a jég betört, Karl-Artur kiugrott a szánból és az asszony, aki mellette ült, követte a példáját. Charlotte láthatta, hogy azok megmenekülve álltak a jég szélén.

De ekkor Adrián báró, amilyen nagy és nehéz volt széles bundájában és nagykarimájú csizmájában, elkezdett szaladni a lék felé. - A gyermek! - kiáltotta. - A gyermek! A gyermek!

Charlotte követte és Lundman kocsis is eldobta a gyeplőt és ő is utánuk szaladt.

A báró előnyben volt. Már odaért a lékhez és Charlotte úgy hallotta, hogy azt kiáltotta, hogy látja a kislányt. Ebben a percben a jég leszakadt alatta.

Charlotte olyan közel volt, hogy a szétrepülő jégzilánkok a lába elé hullottak. De nem gondolt semmi másra, csak hogy segítséget hozzon, amikor Lundman hátulról megragadta.

- Ne szaladjon, nagyságos asszony! Az Istenért, csak csússzon, csak csússzon!

Mind a ketten levetették magukat a jégre és úgy csúsztak előre a lékig. De nem láttak semmit sem.

- Erős itt az ár - mondta Lundman. - Már a jég alá kerültek.

## HAZAFELÉ.

Charlotte koromsötétben szánkázik hazafelé. Egész idő alatt csak sír és fel-felzokog. Zsebkendője, mellyel könnyeit törülgeti, egészen átnedvesedett és mivel hideg éjszaka lett, lassan egészen megkeményedett. Sietve a bundája alá dugja, hogy ismét felengedjen.

De akármit csinál, akár sír, akár a könnyeit törülgeti, akár pedig zsebkendőjét melengeti, mindez gépiesen, szinte öntudatlanul történik. Nem tesz egyebet, mint feleletet vár egy-egy könnyögrésre, melyet minduntalan megismétel.

Most nem ül mellette a szánban Adrián báró, mint a kiutazáskor. Nincsen senki a közelében, aki segítségére és vigasztalására lehetne, csak a kocsis. És Lundman jó szívvel van az úrnője iránt, sőt kötelességének tartja, hogy olykor-olykor hátraforduljon a bakról és szóljon hozzá néhány részvevő szót.

- Bizon, tessén elhinni, ez volt a legborzasztóbb, amit valaha átéltem.

Hát ebben valószínűleg igaza is lehet, de Charlotte-nak nincsen ideje, hogy válaszoljon neki. Megint elismétli ugyanazt az imát és válaszra vár.

A szán csendesen siklik tova. Lundman levette a csengőket a lovakról és az ülés alá tette. Minden döccenésnél megcsörrennek, de tompán és félelmesen hangzanak, ami illik az egész utazáshoz. Már nem játszanak olyan vidám dallamokat, mint mikor szabadon függtek a lovak nyakán.

A lovak is érzik, hogy hazafelé mennek és sietni akarnak, de Lundman ezt nem tartja illőnek, miért is visszafogja őket. Bár senki sem látja, mégis szinte csak lépésben haladnak, akár csak egy gyászmenet.

- Derék egy úr volt ez az Adrián báró - mondja Lundman - és szép halállal halt.

De ez sem talál visszhangra Charlotte-nál. Nem gondol semmi másra, csak imádkozik és várja a feleletet.

Charlotte és Lundman nincsenek egyedül a szánban. Mikor Charlotte oldalra fordul, valami nagy, fekete tömeget, mely ember is lehet, lát maga mellett az ülésen. De nem a megfulladtak közül való, nem Adrián báró, nem a kis gyermek, igen, ez nem halott. Egy szó sem ugyan hangzik felőle, sőt még csak egy mozdulatot sem tesz, de oly csendben mennek és körülöttük minden oly néma, hogy Charlotte hallja a halk szuszogást, mely a lélekzetvételt kíséri.

Megpróbálja gondolatait Adrián báróra és a kis lányra terelni. Ez mégis könnyebbséget ad. Ők meghaltak, nincsenek, de emléküket nem kíséri borzalom, csak gyász. De neki tovább kell folytatni az imádkozást. Fel kell hatolnia egészen az Úr zsámolyáig. Imádkoznia kell, hogy valami áldás is kövesse ezt a rémületest, ami ma este történt.

Midőn ő meg Lundman eljutottak a lék széléig és hiába kémleltek a befulladtak után, Karl-Artur odakiáltotta nekik, hogy segítség után szalad. Ezt meg is tette és Thea követte. Egy kis hámor, melyet ugyanaz a patak hajtott, ami a szerencsétlenséget okozta, feküdt a közelben és csakhamar emberek rohantak le onnét. Hosszú rudakat hoztak magukkal és alámerítették a jégtakaró alá, de minden az első perctől kezdve reménytelennek látszott. Az erős áramlás magával ragadta a befulladtakat. Az egész tó jegét kellett volna feltörni, hogy rájuk találjanak.

Sundler Theát nem látta Charlotte, de Karl-Artur visszajött és a legbuzgóbb volt a mentésnél, igen, több ízben életveszedelemnek is kitette magát. Az egész idő alatt nem jött a közelébe. Csak mikor mindennek vége volt és a derék segítők leverve és szomorúan visszafordultak, akkor mert feléje közeledni.

Lassan és habozva jött, szemeit lesütve, amint az szokása volt. Mikor már mellette volt, felemelte kissé tekintetét, úgy hogy láthatta a ruháját és a bundáját, de nem az arcát. Így megállva néhány szót szólott, ami talán vigasztalás vagy bocsánatkérés akart lenni:

- Igen, Göran visszakeréte a gyermekét. És talán köszönetet akart mondani gazdag bátyjának azért a szép temetésért.

- Karl-Artur!

Erre felnézett és a legnagyobb meglepetés látszott az arcán. Bizonyára nem várta, hogy Charlotte-ot itt találja, hanem azt hitte, hogy az az asszony, aki Adrián bárót elkísérte, a felesége volt.

Nem is szólt egy szót sem többet, hanem némán állott és úgy nézett Charlotte arcába, éppúgy, mint az nézett az övébe. Mindazt a fájdalmat és borzadályt, amit Karl-Artur elzüllése és durvasága felett érzett, ki lehetett olvasni arcvonásaiból és ezt az írást ő is kénytelen volt leolvasni.

De ekkor Karl-Artur is megváltozott, éppúgy, mint régen, amit Charlotte már jól ismert, mikor szívgörcsöket kapott. A szemei kitágultak és megmerevedtek, a szája kiáltásra nyílt és mind a két kezével a szívéhez kapott. Egy pillanatig így állott, azután inogni kezdett és el is esett volna, ha Charlotte át nem karolja.

Egy darabig ide-oda ingott, de Charlotte azonnal segítség után kiáltott, néhány ember odaszaladt és feltették a szánba. Mikor ott lefektették, teljesen eszméletlen kívül volt.

Ezután Charlotte a kis hámorhoz hajtattott és ott tartózkodott néhány órát. Karl-Arturt ápolni kellett. Lundman és ő nedvesek voltak, amint a vizes hóban csúsztak és kénytelenek voltak megszáritani a ruhájukat. A lovaknak is pihenni meg abrakolni kellett. De mindarról, ami ezalatt a néhány óra alatt történt, Charlotte-nak sejtelve sincsen. Egész idő alatt csak imádkozott és imádkozott az Istenhez, hogy segítse megmenteni Karl-Arturt, hogy válassza őt el attól a személytől, aki megrontotta.

Még az elutazás előtt sem sikerült Karl-Arturt eszméletre téríteni, de midőn látszott, hogy élet van benne, Charlotte bundába göngyöltette és feltétette magához a szánra.

Felhős, csendes éjszaka volt, egy csillag sem ragyogott. Charlotte felsóhajt ebben a csendben, melybe a mindenség burkolózott. Soha, egész életében nem vágyott úgy feleletre, mint most.

Hirtelen észreveszi, hogy az ájult néhány mozdulatot tesz. - Karl-Artur, - suttogja - hogy vagy?

Először nem kap választ, de midőn észreveszi, hogy az kezd magához térni, újabb félelem szállja meg. Hogy is lesz most? Megint oly durván és gonoszul fog szólni, mint ott lent a jégen? Hiszen neki is tudnia kell, hogy más ember lett belőle.

Csakhamar hallja, amint egy halk hang kérdést tesz fel. - Ki az, aki a szánon mellettem ül? Charlotte?

- Igen - mondja. - Igen, Karl-Artur, ez Charlotte.

Hallja, hogy a hang a régi. Igen gyöngye, de nem durva. Olyan lágy, mint régen és olyan erőszakoltan, szinte kissé kényesen hangzik.

- Gondolhattam, hogy ez Charlotte - mondja. - Mindjárt olyan eleven és friss lesz minden, ahol Charlotte van. Magam is egészséges lettem, azért, mert Charlotte mellett ülök.

- Jobban érzed magad?

- Egészen jól, Charlotte. Nincs semmi baja már a szívemnek. Nem érzek semmi fájdalmat, már jó néhány éve nem éreztem magam ilyen egészségesnek.

- Nagybeteg voltál, Karl-Artur.

- Igen, Charlotte, nagybeteg.

Egy darabig nem is szól többet és Charlotte némán ül és vár.

- Tudod mit, Charlotte? - kezdi el ismét azon a lágy és elkényeztetett hangon. - Itt ülök és azzal szórakozom, hogy halotti prédikációt tartok magam felett.

- Mit beszélsz? Halotti prédikációt?

- Igen, éppen azt, Charlotte. Sohasem gondolkozott azon Charlotte, hogy mit fog a pap mondani, ha Charlotte meghalt?

- Soha, Karl-Artur, nem is gondoltam arra, hogy valaha meghalok.

- Nem akarja Charlotte megkérni a papot, aki az én sírom felett fog beszélni, hogy azt mondja a hallgatóságnak, itt nyugszik a gazdag fiú, aki megfogadta Jézus szavát és eladta vagyonát és szegény ember lett?

- Igen, igen Karl-Artur, de te még nem fogsz most meghalni.

- Talán még nem, Charlotte. Hiszen rég nem voltam ilyen egészséges. De azért nem kell ezt elfelejteni. Azt is kívánom, hogy a pap megemlítsse, hogy apostol voltam, aki kiment az országutakra, hogy hirdesse az embereknek az Isten országát az ő mindennapi munkájuk és szórakozásuk közepette.

Charlotte nem felel. Azon gondolkodik, vajjon Karl-Artur csak bolondot üz belőle.

De az tovább beszél az előbbi erőltetett hangon. - Úgy gondolom, hogy az sem volna rossz, ha a pap megemlítené, hogy ő éppen úgy, mint a mi Urunk Krisztus, alázatosságot mutatott azáltal, hogy együtt evett és ivott a publikánusokkal és a többi bűnösökkel.

- Hallgass, az Istenért, Karl-Artur! Te és Krisztus! Hiszen ez káromlás.

Egy kis idő telik bele, míg Karl-Artur válaszol. - Nekem sem tetszik ez a betoldás - mondja azután. - De talán meg kell elégednem, hogy a pap nem szól semmit a publikánusokról. Ezt félreérthetnék. Elég az, ha megmagyarázza, hogy miért tettem ki a munkásságomat az országutakra, az országutak népe közé. Természetesen lett volna alkalmam, hogy azt másfelé is kiterjeszthessem.

Charlotte ott ül és a borzalomtól hangosan fel akar kiáltani. Hát komolyan mondja ezeket? Vagy csak azért, hogy neki imponáljon? Hát már teljesen elvesztette ítélőképességét?

- Charlotte-nak talán eszébe jut, hogy volt egy barátom, aki misszionárius lett?

- Igen, Priman Pontus.

- Az, az, Charlotte. Egyik levelet a másik után írja hozzám, hogy utazzak ki a pogányokhoz és hogy segítsek neki. Nagyon csábít a dolog. Szeretek utazni. Azután a nyelvi tanulmányok is érdekelnek. Elég könnyen is tanulom a nyelveket. Mit szól hozzá Charlotte?

- Én azon gondolkodom, hogy gúnyt űzöl belőlem, Karl-Artur. Különben úgy vélem, hogy ez kitűnő gondolat.

- Én? Hogy én gúnyt űznék? Én mindig komolyan szoktam beszélni, ezt tudhatja Charlotte a régi időkből. De Charlotte, úgy látom, nem akar megérteni. Ezt igazán nem vártam volna, olyan hosszú idő után. Attól tartok, hogy ez a találkozás csalódás lesz.

- Az bizony nagyon szomorú volna, Karl-Artur - mondja Charlotte, aki egészen meg volt zavarodva, akit ennek a rongyosnak a határtalan hiúsága és merészsége egészen kihozott a sodrából.

- Tudom, hogy Charlotte nagyon gazdag és egy gazdag ember rendesen felületes és csak a külsőségek után ítél. Charlotte nem érti, hogy az én szegénységem teljesen önkéntes. Hiszen van feleségem...

Amikor a felesége szóba kerül, Charlotte megpróbálja, hogy közbevágjon és olyasmit mondjon el neki, ami felébresztheti az érdeklődését.

- Hallgass csak rám egy pillanatig, Karl-Artur! Hallottad, hogy az édesanyád az utolsó éveiben nem akart más olvasmányt, csak a te diákleveleidet? Jaquette olvasta fel azokat neki nap-nap után. De egy szép napon Jaquette megúnta a dolgot és tudod, hogy mit csinált? Igen, elutazott Korskyrkába és felkereste Svärd Annát meg a kis fiadat. Magával hozta őket Karlstadba és megmutatta az ezredesnének a gyermeket.

- Végtelenül szép és megható, Charlotte.

- Attól fogva nem kellett Jaquette-nek a te leveleidet olvasni. Az anyád azt akarta, hogy a kisfiú mindig a közelében legyen. Játszott vele, csodálta és nem is gondolt másra. Nem akart elválni a gyermektől, úgy hogy a feleségednek Karlstadba kellett átköltöznie. Azt mondják, hogy valamennyien megszerették, de leginkább az édesapád. Na, miután az anyád meghalt, a feleséged is visszaköltözött Korskyrkába. A nevelt gyermekeivel valóságos kis tanyává változtatta át a házat. A fiad azonban legtöbbször Jaquette-nél tartózkodik, aki Älvnäsben lakik. Azt mondják, aranyos egy gyermek. Nem akarod a fiadat látni, Karl-Artur?

- Jól tudom, Charlotte, hogy a feleségem ég a vágytól, hogy viszontlásson és a többiek hasonlóképpen. De hát ez nem használ semmit, hogy Charlotte a közvetítőjük. Én a szabadságot szeretem. Az életet az országúton. Szeretem az apró kalandokat!

- Hát már szikrányi jóérzés sem maradt benne - gondolja magában Charlotte. - Csak tovább csúszik, tovább. Nem tudom megragadni. - De azért még egy utolsó kísérletet tesz.

- Annyira meg vagy elégedve, Karl-Artur?

- Hát hogyan lennék, mikor újra megtaláltam Charlotte-ot?

- És nem bánod meg, hogy elraboltad a kis gyermeket? Hiszen az lett okozója két lélek halálának.

- Két lélek, - mondja Karl-Artur - két ember! Charlotte olyan különös közbeszólásokat tesz. Mit törődöm én azzal, hogy két ember meghal. Én gyűlölöm az embereket. A legnagyobb gyönyörűségem, hogy magam köré gyűjtsem őket azért, hogy azután kiszidjam őket, hogy megmondhassam nekik, hogy nyomorult disznók.

- Hallgass, Karl-Artur! Borzasztó vagy!

- Borzasztó? Én? De hát ez természetes, hogy Charlotte így beszél. Ez az elutasított bosszúja. Ez az a bizonyos savanyú szőlő. Mindenesetre el kell Charlotte-nak ismernie, hogy az, aki ily nagy vonzalmat tudott ébreszteni... Tudja Charlotte, nem értem, hogy az nyugodtan van. Azt várom, hogy egyszer csak megjelenjék és kiragadjon engem Charlotte karjaiból.

- Hallgass már el, Karl-Artur!

- Miért? Hiszen nekem élvezet Charlotte-tal beszélgetni.

- Ez zavar engem. Imádkozom az Istenhez. Azóta mindig imádkozom hozzá, mióta ma délután találkoztam veled.

- Nagyon dícséretreméltó foglalkozás. De miért imádkozik Charlotte?

- Hogy megmentselek attól a nőszemélytől.

- Tőle? Az hiábavaló, Charlotte. Semmi a világon nem tudja megdönteni az ő ragaszkodását.

Odahajolt Charlotte felé és a fülébe súgta: - Én is megpróbáltam minden elképzelhetőt. De nincsen mentség. Nincsen, csak a halál. Nemo nisi mors.

- Úgy a halálodért imádkozom, Karl-Artur.

- Charlotte mindig annyira őszinte volt. Nem éppen kellemes tudni, hogy Charlotte a halálomért imádkozik az Istenhez, de hát természetesen nem fogom zavarni.

Egy darabig éppoly csendben hajtottak előre, mint mielőtt Karl-Artur eszméletére tért volna. Charlotte tépelődik és azon gondolkodik, hogy mit is kezdjen egy ilyen emberrel, aki ennyire tönkre van téve.

Ekkor egyszerre csak Lundman hátraszól a bakról. - Hallja, nagyságos asszony, hogy mennyire közel vannak, akik utánunk jönnek? Úgy hajtanak, ahogy csak tudnak, ütik a lovakat és azt kiabálják, hogy most utolértük őket. Azt akarja nagyságos asszony, hogy elhagyjuk őket?

- Nem, Lundman, nem. Inkább álljunk meg. Szívesen látjuk őket.

Néhány perc múlva utolérték a szánt. Az éjszakai sötétségben Charlotte két kis szánkó körvonalait látja, melyek az ő szánja oldalánál állanak meg. Sötét alakok ugranak ki az útra. Egy pár megragadja a lovainak a zabláját. Egy másik pár, egy férfi meg egy asszony, hozzá jönnek.

- Charlotte van itt: akarom mondani Schagerström tanácsosné? - szólal meg egy selypítő hang. - Arra akarom kérni, hogy a tanácsosné szíves volna felvilágosítást adni Karl-Artur felől. Mikor Karl-Artur leszaladt a jégre, megegyeztünk, hogy az egyik kovácsnál találkozunk és én vártam is rá jó néhány órát. Végre is kérdezősködtem a hámorirodában és ott megtudtam, hogy Karl-Artur rosszul lett és hogy a tanácsosné magával vitte a szánján. Ez igazán olyan szép és kedves. Hogy is mondja a közmondás: Régi szerelem nem rozsdásodik!

- Igazán nagy erővel jössz, Thea - jegyzi meg Charlotte nyugodtan.

- Igazán szerencsém volt, hogy két jó barátunk jött arra a lovaikkal éppen ma este. Azonnal megígérték, hogy visszaszerezik Karl-Arturt. Oh, a tanácsosné nem is tudja, hogy mennyi sok jót tett Karl-Artur az országút népe között és hogy mennyire szeretik őt. Mindenáron vissza akarják őt szerezni.

- Értem, te erőszakkal is el akarod vinni, hogy ha nem akarnám őt kiadni.

- Dehogyan erőszakkal, kedves tanácsosné, szó sincsen ilyesmiről. Csak biztosak akarunk lenni a felől, hogy Karl-Artur követheti szabad akaratát és visszajöhet hozzánk, ha azt kívánja.

- Semmi kétség nincsen a felől, hogy ő mit akar, Thea. Az utolsó órában ugyan udvariasan beszélgetett velem, de már nagyon megúnta a dolgot és boldog, hogy megérkezett. Én bizony nem tartom vissza. Mondd meg a barátaidnak, hogy azokra a késekre, melyek körülöttem villognak, nincsen szükség. Vidd csak el őt.

Sundler Thea, aki erős ellentállást várt, annyira meg volt lepve, hogy szólni sem tudott.

- Vigyed hát! - ismételte Charlotte emelt hangon. - Vigyed és pusztítsd el. Azt hittem, hogy megmenthetem, de nem tudom. Elvesztette az eszét és a lelkét. Két emberélet van a lelkiismeretén, de nem is tudja. Vidd el innét! Le az árokba vele! Most meg van elégedve azzal, amit ma este végzett. Semmi sem használ már ennek. Nem akarja megváltoztatni az életét. Ott akarja folytatni, ahol azelőtt. El vele!

Karl-Artur felé hajol, ledobja róla a bundát és a szántakarót, hogy leszállhasson a szánból.

- El veled! Menj vissza hozzá, aki azzá tett, ami most vagy! Én már végeztem veled!

Sundler Thea szó nélkül odamegy Karl-Artur oldalához, aki feláll. De amikor az kinyújtja a kezét, hogy lesegítse a szánról, félrecsapja. Odafordul Charlotte-hoz és térdre hull a lábainál.

- Segíts rajtam! Ments meg! - kiáltja olyan hangon, amely igazán őszinte.

- Már késő, Karl-Artur!

Átöleli Charlotte térdét és belékapaszkodik. - Charlotte, szabadíts meg tőle! Csak egyedül te tudsz engem megmenteni.

Charlotte feléje hajol és a szemébe próbál nézni.

- Tudod, hogy ez mibe fog kerülni neked - mondja csendesen, de teljes komolysággal.

- Igen, tudom, Charlotte - feleli éppen olyan komolyan és szembenéz a tekintetével.

- Lundman! - kiáltja Charlotte hirtelen örömmel a hangjában. - Ne sajnáld az ostort és hajts!

Lundman kocsis feláll a bakról, nagyszakállú, hatalmas alak, mint amilyen egy igazi urasági kocsis, és megsuhintja hosszú ostorát előre, hátra és oldalt. A sötét alakok káromkodva ugranak vissza, a lovak felágaskodnak és nekivágtatnak. A fickókat, akik tartották, egy darabig magukkal cipelik; de egyik ostorcsapás a másik után találja el őket, mire elengedik a zablákat. Vad galoppban vágtat Charlotte és kísérője Hedeby felé.

## A JEGYGYŰRŰ.

Ki volt ő, akinek eszébe jutott olyasmi, amiről már mindenki megfeledkezett? Miért is kell neki arra az időre gondolni, amikor még vásárról vásárra járt, mint más szegény vándor? Miért is kell neki maga előtt látni azt a nőszemélyt, aki akkor az ő társaságában volt?

Egészen biztos volt benne, hogy 1842 volt akkor, mikor ő kiutazott hittérítőnek és most már eljutottak az 1850. évhez. Bizony nem több mint nyolc esztendő, hogy ő távol volt. És az emberek mégis azt hiszik, hogy minden el van felejtve, minden meg van bocsátva. De neki, aki a felesége volt, neki más véleménye van erről a dologról.

Igen, lehet ilyent gondolni, hogy miután ő rövid idővel ezelőtt hazajött és Sjötorpban lakik, a szomszédok a faluból egyre-másra jönnek hozzá és kérdezik, hogy igazán kimegy vele Afrikába! De hát így van ez az emberekkel: azok könnyenfelejtők és változékonyak, ide-oda hullámanak, mint a vályuban a víz. Már hogy ő menjen ki vele, ő, akinek saját, tisztességes tanyája van! Hogy ő utazzék ki innét, miután a nevelt gyermekei felnöttek és maguk keresik meg a kenyerüket és most már ő is megpihenhet és az anyját is magához veheti, hogy nyugalmas öregséget adjon neki!

Nem találkozott még vele, pedig már néhány napja van Korskyrkában. Legalább van benne annyi tisztességtudás, hogy nem látogatta meg. És azt kívánta volna, hogy a templomba se ment volna, hogy meghallgassa. Azt gondolhatják, hogy nagyon is akarta látni. De hát nem is a maga jószántából ment, hanem Schagerströmné asszonyság jött érte és vitte el magával. És hát neki igazán nem lehet nem-et mondani.

Ki volt ő, aki kénytelen volt arra gondolni, ami már elmúlt? Schagerströmné azt mondta neki hogy ő jó munkát végzett a pogányok között. Most igazán megfelelő helyre került az életben, mondta. Az Úr üldözte őt, mint egy vadállatot, minden út el volt előle zárva, kivéve ez az egy, és íme bebizonyosult, hogy ez volt az igazi, ezt kellett volna neki választania az első perctől kezdve.

Schagerströmné ugyan nem mondta neki egyenesen, hogy hagyjon itt mindent és kövesse őt. Csak megjegyezte, hogy bizony nehéz sorsa van ottan a vademberek között és hogy jó volna, ha valaki volna mellette, aki rendes ételt főzne neki. És Schagerström, aki eddig viselte ott tartózkodásának költségeit, bizonyára fizetné a segítőtársát is, ha ugyan akadna ilyen.

Aztán még azt is mondta, hogy most már megtanulta szeretni az embertársait. Ez nagyon fontos, mert eddig éppen ez hiányzott nála. Szerette Krisztust és megmutatta, hogy mindent fel tudott áldozni érte. De az igazi emberszeretetet még nem ismerte. És az, aki Krisztus követője akar lenni a nélkül, hogy szeretné az embereket, az önmagát meg másokat is csak nyomorúságba dönt.

És aztán azt is mondta Schagerströmné, hogy ha most követi őt a templomba, akkor maga is megláthatja a nagy változást. Akkor meghallhatja, hogy mennyire szereti azokat a feketéket, akiket keresztényekké akar tenni. És ez a szeretet az, ami más embert csinált belőle.

Igen, hát akárhogy is történt, mégis csak elcsalták a templomba.

Midőn felment a szószékre, az első pillanatban meg sem ismerte. Egészen kopasz volt és az arca barázdás a sok szenvedéstől. Nem volt szép többé s olyan alázatosan és lassan ment. Igazán kedve lett volna sírni, amikor meglátta. És azért nem látszott szomorúnak, hanem szelíd mosolygás ült az arcán, olyan mosolygás, mely beragyogta az egész templomot.

Nem akarja éppen mondani, hogy valami különös prédikációt tartott. Szerinte kevés volt benne az Isten igéjéből. Csak azokról a népekről beszélt ott a Pogányországban, de hát nem is

nevezték azt csak missziós-előadásnak. És hát megértette, hogy nagyon szeretheti azokat, mert vissza akar térni hozzájuk. Azelőtt is szegényesen élt Medstufalvában, de hát az semmi ahhoz képest. Ott lent nincs azoknak sem padló, sem ablak a kunyhóikban.

És mialatt ott ült és nézte azt a szelíd mosolyt és hallotta, hogy szívmelegség volt minden szavában, amit mondott, akkor arra kellett gondolnia, hogy ő volt az, aki szidalmazta a népséget a vásárokon és ő volt, akit mindenki kinevetett. Mert hát ő maga már ilyen volt. Ő nem Korskyrkából, hanem Medstufalvából való és Job Erik bátyjának a leánya. Már ő csak ilyen makacs és kételkedő.

Mikor kijött a templomból, látta, hogy egy asztal állott az ajtónál és rajta egy réztányér, amibe az emberek beletették, amit a pogányok megtérítésére szántak.

Két férfi a faluból őrizte a tányért és úgy vette észre, hogy azok nagyon is ránéztek, mikor elment mellettük. Nem hozott pénzt magával, mert azt igazán nem gondolta, hogy a prédikáló majd adakozásra fogja készíteni. És így pénz híján hirtelen lehúzta jegygyűrűjét az újjáról és beletette a tálba. Ezt úgyis ő adta neki és ezt szívesen visszakaphatja.

És most egyedül ül otthon a konyhájában és azon tépelődik, hogy lehet-e ennek valami következménye?

Ezt úgy foghatja fel, mint ő maga, hogy a házasságuk fel van bontva és ő nem akar többé tudni róla.

Ha így veszi, akkor nem jön el hozzá, ezt jól tudta. Akkor továbbmegy útjára.

De úgyis veheti, hogy ő figyelmeztetni akarta, hogy neki Korskyrkában felesége van, aki vár reá.

Igen, majd meglátja, hogy is magyarázza. Teljesen az ő érzésétől függ, hogy az előbbi vagy pedig az utóbbi módon fogja fel.

De ha az utóbbi módon fogja fel a dolgot és meglátogatja, akkor mit feleljen neki?

Igen, hát kicsoda ő, mit is akar? Istenem, ő maga sem tudja, hogy mit akar?

Szinte egy kis szívdobogást kapott. Olyan különösen is érezte magát. Nem tudta elfelejteni, hogy ez volt az a férfi, akihez valamikor a vándormadarakkal küldött üzenetet.

Mintha valaki elment volna az ablak előtt? Ő volt talán? Igen, ő volt.

És most belépett a pitvarba. Most már megfogta a kilincset.

Istenem, mit feleljen neki?